T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4966 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI (60b-118a) (İnceleme – Metin)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer TEMİZ

İSTANBUL 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4966 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI (60b-118a) (İnceleme – Metin)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer TEMİZ

TEZ DANIŞMANI: Prof. Dr. Üzeyir ASLAN

İSTANBUL 2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Ömer TEMİZ'in "Nuruosmaniye Kütüphanesi 4966 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmû'ası (60b-118a) (İnceleme-Metin)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak ~~oy birliği~~ / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı Üniversitesi	: Prof. Dr. Üzeyir ASLAN Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Prof. Dr. Ömer ZÜLFE Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Prof. Dr. Secaattin TURAL İstanbul Medeniyet üniversitesi	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 26./11./ 2018 tarih ve 2018/24-05 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

İçindekiler I

Ön Söz II

Özet IV

Abstract V

Kısaltmalar ve İşaretler VI

Transkripsiyon Alfabesi VII

1. **GİRİŞ** 1

1.1 Mecmû‘anın Tanımı 2

1.2 Mecmû‘aların Tasnifi 3

1.3 Klâsik Türk Edebiyatında Mecmû‘anın Yeri ve Önemi 4

2. **MECMÛ‘ANIN İNCELENMESİ** 6

2.1 Şekil Bakımından İncelenmesi 6

2.1.1 Nüshanın Tavsifi 6

2.2 Muhtevâ Bakımından İncelenmesi 7

2.2.1 Mecmû‘ada Yer Alan Şâirler ve Şiir Sayıları 7

2.2.2 Mecmû‘ada Yer Alan Şiirler ve Şâirleri 9

2.2.3 Mecmû‘ada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri 13

2.3 Mecmû‘ada Olup Dîvânlarda Yer Almayan Şiirler 14

2.4 Mecmû‘adaki Bazı İmlâ Özellikleri 16

2.5 Mecmû‘ada Karşılaşılan Bazı Problemler 18

2.6 Mecmû‘anın Sahaya Katkıları 18

2.7 Metnin Kurulumunda İzlenilen Yol 19

3. **TRANSKRİPSİYONLU METİN** 20

Sonuç 199

Kaynakça 200

Dizin 203

Özgeçmiş 205

Yazma Nüshadan Metin Örnekler 206

ÖN SÖZ

İnsanlar arası iletişimi sağlayan en önemli bağ bilindiği üzere dildir. Dil gerek iletişimi, gerek nesiller arası kültür aktarımını gerekse toplumları millet yapabilme özelliğine sahip olması açısından önemli bir güce sahiptir. Bu açıdan edebiyatın ana malzemesi de dil olmuştur.

Geçmişten günümüze edebî bir tür olarak karşımıza çıkan şiir insanoğlunun konuştuğu en üst dildir. Bu açıdan edebiyatımızda şiirin yeri önemlidir. Bu çalışmaya kaynaklık eden mecmû'a da bir şiir mecmû'ası olması hasebiyle bu ehemmiyet göz önünde bulundurulmuştur. Mecmû'aların öneminden kısaca bahsedilecek olunursa mecmû'alar dîvânların yetersiz kaldığı yerlerde başvurulan en önemli eserler olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek devrinin meşhûr şâirlerini gerekse sevilen şiirlerin tespiti açısından yol gösterici nitelikte olan mecmû'alar bu konuda önem arz etmektedir. Tenkidli metin neşri yapan nâşirlerin eksik kaldığı yerlerde eserin bir başka nüshası yoksa aparat belirterek başvurduğu ilk kaynaklar da yine mecmû'alar olmuştur. Günümüz şiir antolojisi niteliği taşıyan mecmû'aların dîvânları tespit edilememiş veya şiirleri kaybolmuş şâirlerin tespitini sağladığı da bilinmektedir. Müretteb bir dîvâna sahip olan bir şâirin yeni şiirlerinin tespiti de mecmû'alar sayesinde olmaktadır.

Bu çalışmaya kaynaklık eden şiir mecmû'ası 235 varaktan oluşmaktadır. Ancak bu mecmû'anın 60b-118a arası varaklar bu çalışmayı teşkil etmektedir. Bu çalışma çerçevesinde Nuruosmaniye Kütüphanesinde 4966 numarada kayıtlı *"Kitâb-ı Müntehabât-ı Eş'âr"* isimli mecmû'anın 60b-118a varakları arası neşredilerek incelenmiştir. Bu mecmû'ada Bâkî, Fuzûlî, Hayâlî, Mesîhî, Necâtî, Zâtî, Figânî, Ulvî, Za'îfî gibi meşhûr şâirlerin şiirlerine yer verilmiştir. Bu çalışmada mecmû'anın muhtevâ incelemesi altında hangi şâirin kaç şiiri olduğu, hangi türde şiirler yazdığı verildiği için burada tekrar zikredilmemiştir.

Bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde mecmû'anın tanımı, tasnifi ve edebiyatımızdaki yeri ve önemi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise söz konusu mecmû'anın şekil ve muhtevâ açısından incelemeleri yapılmıştır. Bunların yanısıra mecmû'ada olup dîvânlarda bulunmayan şiirler tespit edilmiştir. Ayrıca metnin kurulumunda nasıl bir yol izlenildiği, nasıl bir imlâ yapısı kullanıldığı ve mecmû'anın sahaya katkıları hakkında bilgiler de bu bölümde verilmiştir. Üçüncü kısım ise

çalışmanın temelini şekillendiren asıl bölüm olarak adlandırılabilecek olan metin bölümüdür. Metnin okuması tenkidli metin neşri olarak adlandırılan şekilde giriş bölümünde de bahsedildiği üzere yapılmıştır.

Mecmû‘anın genel yapısına bakıldığında içinde bulunan şâirlerin 16. ve 17. yüzyıla ait olduğu görülmektedir. Hâl böyle olunca da metnin tenkidli neşri yapılırken dönemin dil özellikleri dikkate alınmıştır. Yani transkiripsiyonlu bir şekilde neşredilen metnin dil ve imlâ özellikleri alt bölümlerde de açıklandığı üzere devrinin dil ve imlâ özelliklerine göre okunmuş olup bu şekilde neşredilmiştir.

Bu tezi hazırlarken saygıdeğer hocam Prof. Dr. Üzeyir Aslan'a her türlü desteği, yardımı, emeği için saygı ve teşekkürlerimi cân u gönülden sunarım. Yine akademik çalışmam boyunca yanımda olan ve beni destekleyen saygıdeğer ailem ve sevgili Şeyma Duru'ya da teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

Klâsik Türk Edebiyatı alanında pek çok tür kaleme alınmıştır. Ancak bu dönem edebiyatının yapısını umûmiyetle şiir oluşturmaktadır. Hâl böyle olunca da şiirin önemi ön plana çıkmaktadır. Bu husûsta şiir mecmû'aları da önem arz etmektedir. Mecmû'alara günümüz şiir antolojileri olarak bakmak yanlış olmasa gerek. Şiir mecmû'aları gerek devrinin beğenisini kazanan şâirleri bünyesinde barındırması hasebiyle gerekse meşhûr şiirlerin tespiti için belirleyici niteliktedir. Yine dîvânların yetersiz kaldığı yerlerde başvurulan eserlerdir.

Bu çalışma çerçevesinde Nuruosmaniye Kütüphanesinde 4966 numarada kayıtlı *"Kitâb-ı Müntehabât-ı Eş'âr"* isimli mecmû'anın 60b-118a varakları arası neşredilerek incelenmiştir. Bu mecmû'ada Bâkî, Cinânî, Figânî, Fuzûlî, Hayâlî, Mesîhî, Necâtî, Zâtî, Ulvî, Za'îfî gibi meşhûr şâirlerin yanısıra; Vechî, Semâ'î, Sabrî, Nev'î, Minberî, Mânî, Makâlî, Lem'î, Hüdâyî, Huzûrî, Tîğî Çelebi Edirnevî, Azmî, Azerî, Ahmed Paşa gibi şâirlerin şiirlerine de yer verilmiştir. Söz konusu çalışmanın 60b-118a varakları arası olduğu dile getirilmişti. İlgili kısımda tür olarak kasîdeler ve müseddesler ağırlıklıklıdır. Hangi türün kaç adet geçtiği husûsu ise birinci bölümde tablo şeklinde verilmiştir.

Yine asıl bölümde görüleceği üzere çalışmanın üç ana bölümden oluştuğunu söyleyebiliriz. İlk bölümü teşkil eden konu başlıkları mecmû'anın tanımı, tasnifi ve Klâsik Türk Edebiyatındaki yeri ve önemi şeklindedir. İkinci bölümde ise mecmû'anın şekil ve muhtevâ açısından incelemeleri yapılmış olup ilgili bölümde gerekli açıklamalar ve tablolar alt başlıklar halinde sunulmuştur. Bunların yanısıra mecmû'ada olup dîvânlarda bulunmayan şiirler tespit edilerek yine bu bölümde ele alınmıştır. Ayrıca metnin kurulumunda nasıl bir yol izlenildiği, nasıl bir imlâ yapısı kullanıldığı ve mecmû'anın sahaya katkıları hakkında bilgiler de bu bölümde verilmiştir. Üçüncü kısım ise çalışmanın aslını teşkil eden metin bölümüdür ki bu bölümde tenkidli metin neşri çalışması yapılmıştır. Çalışmanın temelini oluşturan bu bölümde gerekli yerlerde aparatlar düşülerek metin transkripsiyonlu bir şekilde neşredilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mecmû'a, neşir, imlâ, kasîde, müseddes.

ABSTRACT

Many literary genres have been written in the field of Classical Turkish Literature. However, the structure of the literature in this period usually creates poetry. In this case, the importance of poetry comes to the fore. Poetry journal are also important in this regard. It is not wrong to look at magmatic as an anthology of contemporary poetry. The poets of poetry are determinative for the identification of famous poems as well as for the poets who won the admiration of the era. Again, they are applied in places where the dîvâns are insufficient.

In this study, it has been investigated in the Nuruosmaniye Library between the 60b-118a vines of the library named Kitab-i Müntehabât-ı Eştâr. Bâkî, Cinânî, Figânî, Fuzûlî, Hayâlî, Mesîhî, Necâtî, Zâtî, Ulvî, Zaîfî. Poems of poets such as Vechi, Semâineî, Sabrî, Nev Paşaî, Minbarî, Mânî, Makâlî, Lem'î, Hüdâyî, Huzûrî, Edirnevî, Azmî, Azerî, Ahmed Pasha have been included. It was stated that this study was between 60b-118a. In the relevant section, the types and contraceptions are weighted. In the first part, the number of the types of the species is given in the form of a table. As can be seen in the main section, we can say that the study consists of three main parts. The first chapter is composed of the topics of the definition, classification and place of importance in Classical Turkish Literature. In the second section, the style and content of the material is examined and the necessary explanations and tables are presented in sub-headings. In addition to these, poems which are not found in the dîvân are determined and discussed in this section. In addition, information is given about the way in which the text is installed, how the spelling structure is used and the contributions of the magazine to the field. The third part is the text that constitutes the original part of the study and this chapter contains the critical text. In this section which constitutes the basis of the study, the apparatus is reduced and used in a transcribed form.

Key Words: journal, jasmine, spelling, kaside, müseddes.

KISALTMALAR VE İŞARETLER	
( )	Mecmû‘ada çıkarma yapılan yerleri ifâde eder.
[ ]	Mecmû‘ada düzeltme ve ekleme yapılan kısımları ifâde eder.
a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
AKM	Atatürk Kültür Merkezi
Bkz.	Bakınız
C.	Cild
S.	Sayı
s.	Sayfa
D.	Dîvân
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
K.	Kasîde
KT.	Kıt‘a
MSM.	Musammat
vr.	Varak

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ			
Sesliler:			
a) Kısa Ünlüler :			
ا: a, e, ı, i, u, ü	ه : a, e	ى , اي : ı, i	و , وا: u, ü, o, ö
b) Uzun Ünlüler :			
آ : ā	ى : ī	و : ū	ى : ā
Sessizler :			
ء ʾ		ص ṣ	
ب b, p		ض ḍ , ż	
پ p		ط ṭ	
ت t		ظ ẓ	
ث s̱		ع ʿ	
ج c, ç		غ ġ	
چ ç		ف f	
ح ḥ		ق ḳ	
خ ḫ		ك k , g , ñ	
د d		گ g	
ذ ẕ		ل l	
ر r		م m	
ز z		ن n	
ژ j		ه h	
س s		و v	
ش ş		ى y	
Farsça'da bulunan "vāv-ı maʿdūle" transkripsiyonda "ᵛ" şeklinde gösterilmiştir.			

GİRİŞ

Metin neşri, yeni harflerin kabûlüyle birlikte ihtiyaç duyulan bir çalışma alanı olmuştur. İlk metinler Eski Türkçe olarak adlandırılan dönemde; Göktürk ve Uygur harfleri ile oluşturulmuştur. Sonrasında ise Arap harfleri esas alınarak ortaya konulan metinler ve bu metinlerle oluşturulmuş bir edebiyat vardı.

Tenkidli metin neşri alanında yapılan çalışmalar günümüzde dahi hâlâ bir düzene girmiş değildir. Özellikle imlâda bir birliğin ol(a)maması, bunu tâkiben nüsha tavsiflerinin nâşirler tarafından keyfî bir biçimde oluşturulması, sonrasında ise aparat kullanma tekniklerindeki farklılıklar bâriz bir şekilde bu konuda yaşanılan sıkıntıları göstermektedir. Tenkidli metin neşrinin araştırmacılar tarafından "metin neşri, metin tespiti, metin tenkidi" şeklinde farklı kavramlarla isimlendirilmesi bile konuyla alâkalı tutarsızlıkları, buna bağlı olarak bir terim birliğinin dahi oluşturulamadığını göstermektedir. İsimlendirme konusunda "Bize göre, Tarlan'ın[1] da tarifini verdiği edebî metin değerlendirmesi ya da edebî tenkid ile de karıştırılmasına engel olmak ve ayrıca yapılacak olan işin bilimselliğini vurgulamak için, eski harfli metinlerin bilim adamlarınca yapılacak olan neşir çalışmalarına 'Metin Tenkidi' ya da 'Metin Neşri' gibi kavram kargaşasına ve yanlış anlaşılmalara yol açacak isimlerden ziyade 'Tenkidli Metin Neşri' denmesi daha uygundur."[2] demekteyiz. Bu konuda, açıklayıcı nitelikte bilgilerin son yıllara kadar yeterince veril(e)memesi, tenkidli metin neşri alanında yapılan çalışmaların sıkıntılı olmasına neden olmuştur.

Bu çerçevede günümüzde yaşanan ve hâlâ çözülemeyen metin neşri ve problemleri yukarıda da zikredildiği üzere Kılıç ve Ateş'in makalelerinden hareketle dile getirilmiştir. Başarılı bir neşirde olması gerekenler öncelikle Ahmet Ateş'in "Metin Tenkidi Hakkında"[3] ve Atabey Kılıç'ın "Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler"[4] isimli makalelerinden hareketle incelenmiş olup tezin tenkidli neşir kurulumu da bu makaleler çerçevesinde oluşturulmuştur. İmlâ olarak ise İsmail

---

[1] "... edebî tenkid; eserin bedîî güzelliği üzerinde hüküm verir. Bedîî güzellik henüz kanunları lâyıkıyla belirmeyen, hâlâ kapalı tarafları olan ve hepsinden ziyade enfüsî sezişlerle mahiyeti anlaşılan bir hâdisedir. Edebî tenkidi yapan bir şahsiyet, belki de yaşadığı devrin iç zevkini en çok temsil eden bir şahsiyettir. Elinden geldiği kadar bitaraf olmaya çalışır." Bkz. Ali Nihad Tarlan, *Edebiyat Meseleleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1981, s. 192.

[2] Atabey Kılıç, "Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler", *Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni (8-10 Ekim 2003), Bildiriler*, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 1 s. 331-345 Kırşehir 2003.

[3] Ahmed Ateş, "Metin Tenkidi Hakkında (Dasitân-ı tevârih-i mülûk-i âl-i Osman münasebeti ile)", *Türkiyât Mecmuası*, C.VII-VIII, 1 (1942), s. 255.

[4] Atabey Kılıç, "Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler", 1. *Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni Kırşehir, Türkiye (8-10 Ekim 2003), Bildiriler*, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 1 s. 331-345.

Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler"[5] isimli çalışması esas alınmıştır.

1.1 Mecmû'anın Tanımı

Mecmû'a kelimesi dilimize Arapçadan geçmiş bir kelimedir. Bu kelime ile Klâsik Türk Edebiyatında edebî bir terim olarak sıklıkla karşılaşılmaktadır. Ancak şunu bilmek gerekir ki mecmû'a kelimesi yalnızca edebî bir terim değildir. Birden fazla manayı bünyesinde barındırması hasebiyle farklı sözlükler taranarak kelimenin manaları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Mecmû'a kelimesinin manaları sözlüklerden taranarak bakıldığında karşımıza şu şekilde çıkmaktadır.

Mecmû'a: Koleksiyon, dergi, broşür, ortakçılık, takım, paket, batarya[6]

Mecmû'a: Diğer bir sözlükte "toplanmış, bir araya getirilmiş" manasında karşımıza çıkmaktadır. Terim olarak, seçilmiş şiir, münşe'at, güfte vb. eserlerin toplanarak bir araya getirildiği eserlerin genel adıdır.[7]

Mecmû'a: Fikir edebiyat, sanat, aktüalite gibi çeşitli konulara yer veren ve belirli aralıklarla neşredilen yayın, dergi. İçinde şiirler seçilmiş söz ve yazılar bulunan el yazması kitap. Düzenli bir şekilde toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şeylerin tamamı, koleksiyon.[8]

Mecmû'a: Toplanıp biriktirilmiş ve tanzim ve tertip edilmiş şeyler.[9]

Mecmû'a: Bir veya bir kaç fenne mutaallik intihap edilen şeylerin yazıldığı defter.[10]

Mecmû'a: Toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzîm edilmiş şeylerin hepsi. Seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap.[11]

Yukarıda da zikredildiği üzere mecmû'a kelimesi farklı manalara gelecek şekilde kullanılmış olup sözlüklerde de bu şekilde karşımıza çıkmaktadır.

---

[5] İsmail Ünver "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S. 1, Ankara, 1993, s. 51-89.
[6] Mehmet Kanar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul, 2009, s. 1510.
[7] Ahmet Mermer-Neslihan Koç Keskin, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2011, s. 784.
[8] İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı-Milliyet Yayınları, İstanbul, 2011, s. 784.
[9] Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî,* Kapı Yayınları, İstanbul, 2004, s. 1393.
[10] Muallim Nâcî, *Lügât-ı Nâcî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1982, s. 390.
[11] Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2010, s. 689.

1.2 Mecmû‘aların Tasnifi

Mecmû‘alar bir mürettib tarafından devrin ileri gelen şâirlerin şiirlerini kaleme alarak bir yerde toplamasıyla oluşturulmuş eserlerdir. Şiirleri toplayan kişi bir şâirin bütün şiirlerini müretteb bir şekilde toplamakla birlikte sadece sevdiği şiirleri de toplayabilmektedir. Hâl böyle olunca karşımızda kolay bir şekilde sıkıntılarla karşılaşılacak bir eser çıkabilmektedir. Bu alanda bilindiği üzere pek çok akademik çalışma yapılmıştır. Yaşanılan sıkıntıları en aza indirgemek için mecmû‘aları tasnif çalışmaları yapılmış olup, sınıflandırılan mecmû‘alar ışığında söz konusu mecmû‘alar değerlendirilmiş ve bu şekilde çalışmaya alınmıştır.

İlk tasnif çalışmasını Agâh Sırrı Levend yapmış olup;

1. Nazîreler mecmû‘aları,
2. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmû‘aları,
3. Türlü konulardaki risâlelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmû‘alar,
4. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmû‘alar,
5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmû‘alar.[12] şeklinde sınıflandırmıştır.

Levend'in yapmış olduğu bu ilk tasniften sonra başka tasnifler de yapılmıştır. Bunlardan birisi de Aydemir'e aittir. Aydemir de tıpkı Agâh Sırrı Levend gibi mecmû‘aları beş başlık altında sınıflandırmıştır.

1. Nazire mecmû‘aları
2. Antoloji niteliğindeki seçme şiir mecmû‘aları
3. Türlü konularda risâlelerin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan mecmû‘alar
4. Aynı konudaki eserleri içine alan mecmû‘alar; tababet, ilahiyat gibi
5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmû‘alar.[13]

İki tasniften sonra son olarak Mehmet Gürbüz'ün yapmış olduğu tasnif de çalışmaya dahil edilebilir.

1. Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmû‘aları

[12] Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2008, s. 166-167.
[13] Yaşar Aydemir, "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Dergisi Tunca Kortantamer Özel Sayısı*: (3 C.) 2007 (Summer), Vol. 2/3, S. I. s. 122-137.

2. Şiirlerin konularına göre oluşturulan şiir mecmû'aları
3. Nazire mecmû'aları
4. Şâirlerin mensûbiyeti esasına göre hazırlanan mecmû'alar
5. Bir mensûbiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şâirlerin şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmû'alar.[14] şeklindedir.

1.3 Klâsik Türk Edebiyatında Mecmû'anın Yeri ve Önemi

Klâsik Türk Edebiyatı olarak adlandırılan ve altı asra yakın bir dönemi içine alan Eski Türk Edebiyatının kendi içinde bir terimler dünyası vardır. Bunlardan birkaçı tezkireler, edebiyat tarihleri, dîvânlar, mecmû'alar gibi isimlendirmelerdir. Söz konusu çalışmanın esasını teşkil eden tür bir şiir mecmû'asıdır. Mecmû'aların gerek Eski Türk Edebiyatı açısından gerekse akademik çalışmalar açısından pek çok önemi vardır. Şöyle ki Klâsik Türk Edebiyatı devrinde yaşamış olan pek çok şâir vardır. Bu dönemde yaşamış çoğu şâirin müretteb bir dîvânı bulunsa da bir o kadar şâirin de dîvânı bulunmamaktadır. İkinci grupta bahsedilen şâirlerin dîvânlarının olup olmadığı husûsunda ise dîvânlarının varlığı tespit edilinceye dek bir hükümde bulunulamamaktadır. Bu dönemde yaşamış çoğu şâirin şiirleri kaybolmuş, dîvânları yok olmuş, istinsah edilmiş nüshalar tahrip olmuş olabiliyor. Hâl böyle olunca da metin tenkidi yapan nâşirler pek çok sıkıntı yaşayabilmektedir. İşte burada imdada yetişen eserler mecmû'alar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mecmû'aların önemini şu şekilde zikredebiliriz. İlk olarak dîvânların yetersiz geldiği yerlerde mecmû'alara başvurulduğu bir gerçektir. Nâşirler tarafından neşredilen eserlerde bilindiği üzere en mühim şey yazma eserin müellif hattına ulaşmak olduğudur. Eğer yazma eserin müellif hattına ulaşılamadı ise müellif hattına en yakın nüsha tespit edilmektedir. Müstensihler tarafından istinsah edilen ve yazma nüshaya en yakın olan yazma nüsha tenkidli metin neşrinin kurulumunda en önemli ögedir. Ancak sağlıklı bir şekilde istinsah edilmemiş bir yazmada nâşirin yardımına koşan yine mecmû'alardır. Nâşir mecmû'alardan yardım alarak metnini neşreder. Bu husûsta mecmû'aların önemi yadsınamaz. Diğer bir husûs ise mecmû'alar sayesinde devrin ileri gelen şâirlerinin tespit edilebilmesidir. Yine devrin ileri gelen şâirlerinin veya diğer şâirlerin meşhûr şiirleri de şiir mecmû'aları sayesinde tespit edilebilmektedir. Edebiyat tarihçilerinin de

[14] Mehmet Gürbüz, "Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmua: Osmanlı Edebiyatını Kırk Ambarı,* Haz: Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2012, s. 107-112.

başvurduğu kaynaklar arasında mecmû‘alar bulunmaktadır. Şöyle ki tezkirelerde yeterince bilgiye ulaşılamadığı takdirde yine mecmû‘alardan yararlanılmaktadır. Müstensihler tarafından yanlış okunulan ve yanlış istinsah edilen şiirlerin sahihlerine de mecmû‘alardan ulaşılabilmektedir. Günümüz şiir antolojisi niteliği taşıyan mecmû‘aların zikredildiği üzere pek çok ve önemli faydaları vardır.

2. MECMÛ‘ANIN İNCELENMESİ

2.1 Şekil Bakımından İncelenmesi

2.1.1 Nüshanın Tavsifi

Nuruosmaniye Kütüphanesi 4966 numaralı mecmû‘anın ismi *"Kitâb-ı Müntehabât-ı Eş‘âr"*dır. Mecmû‘anın ebadı 240x150 mm'dir.

Mecmû‘anın cildi Yek-şah, kahverengi deri altın yaldızlı ciltli, salbekli, halkarlı gömme şemseli, altın zencirekli; zencireğin köşe ve ortalarında altın çintemani işlemeli, miklepli, şirâzeli, iç kapağı ebrûlu, şirâzesi dağınık. Cilbendi ebrû çârkûşeli, mavi zemin üzerine hatip ebrû ile süslenmiştir. Eserin üzerinde sülüs hat ile *"Kitâb-ı Müntehabât-ı Eş‘âr"* yazmaktadır.

Mecmû‘anın tamamı 235 varaktan oluşmaktadır. Altın çerçeveli, başlıklar kırmızıdır. Tâlik hatla yazılmış olup kağıdı orta kalınlıkta ve aharlıdır.

Mecmû‘anın serlevhası kobalt mavi üzeri gonca tezhiblidir. Serlevhada "Mecmû‘a-yı Ra‘nâdur" başlığı yer almaktadır. Başlık siyah mürekkepli tâlik yazı ile yazılmıştır.

Son sayfasında bir gül tezhibi vardır.

Temellük kaydı "Elhamdü'lillâhi'llezi lineh tediye levlâ en-hedânallâh"[15] şeklindedir.

Temmet kaydı ise "Bu mecmû‘ada yetmiş ‘aded şu‘arânuñ ebyât u eş‘âr u kasâ’id-i dil-âvîzi vardur, ma‘lûm ola." şeklindedir.[16]

[15] Kur'ân-ı Kerîm, A‘râf 7/43. Meâli: Eğer Allâh'ın bizi eriştirmesi olmasaydı biz hidayete ermiş olmazdık.
[16] Oğuz İlhan, *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4966 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (vr.1b-60b) (İnceleme-Metin),* Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015, s. 4.

2.2 Muhtevâ Bakımından İncelenmesi

2.2.1 Mecmû‘ada Yer Alan Şâirler ve Şiir Sayıları

Tablo 2.1.

Şâir	**Şiir Sayısı**	**Şiir Numarası**
Aḥmed Beg	1 Tesdîs	77
Āẕerî	3 Ḳaṣîde 5 Tesdîs	30, 31, 32, 44, 45, 46, 47, 48
ʿAzmî	2 Tesdîs	37, 71
Bāḳî	5 Ḳaṣîde 1 Terciʿ-i Bend 1 Terkîb-i Bend 1 Taḫmîs 1 Ḳıṭʿa	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 33, 34
Cinânî	2 Tesdîs	38, 39, 40, 41, 42, 43
Tîġî	11 Tesdîs	49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59
Fiġânî	3 Ḳaṣîde	17, 18, 19
Fużûlî	1 Ḳaṣîde 2 Terkîb-i Bend	8, 35, 36
Ḫayālî	3 Ḳaṣîde	10, 13, 14
Ḥużûrî	1 Tesdîs	70
Hüdâyî	3 Ḳaṣîde 1 Terkîb-i Bend	20, 21, 22, 69
Lemʿî	2 Tesdîs	65, 66
Maḳâlî	1 Ḳaṣîde	16

Mānī	1 Terkīb-Bend	73, 74
Münirī	1 Tesdīs	75
Mesīḥī	1 Ḳaṣīde	15
Necātī	1 Ḳaṣīde	12
Nevʿī	1 Ḳaṣīde	9
Ṣabrī	1 Tesdīs	76
Semāʿī	1 Terkīb-Bend	72
Tîğî	11 Tesdīs	49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59
ʿUlvī	7 Ḳaṣīde 5 Tesdīs	23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 60, 61, 62, 63, 64
Vechī	1 Tesdīs	68
Ẕātī	1 Ḳaṣīde	11
Żaʿīfī	1 Tesdīs	67

2.2.2 Mecmû'ada Yer Alan Şiirler ve Şâirleri

Tablo 2.2.

Şiir Numarası	Şâiri	Nazım Biçimi	Beyit / Bend Sayısı	Şiirin Vezni	Bahri
1	Bāḳī	Ḳaṣīde	23	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
2	Bāḳī	Ḳaṣīde	45	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel

3	Bāḳī	Ḳaṣīde	24	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün	Mużāriʿ
4	Bāḳī	Ḳaṣīde	15	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
5	Bāḳī	Ḳaṣīde	34	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün	Hezec
6	Bāḳī	Tercīʿ-Bend	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
7	Bāḳī	Terkīb-Bend	8	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün	Mużāriʿ
8	Fużūlī	Ḳaṣīde	92	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün	Müctes
9	Nevʿī	Ḳaṣīde	100	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
10	Ḫayālī	Ḳaṣīde	19	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
11	Ẕātī	Ḳaṣīde	41	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
12	Necātī	Ḳaṣīde	42	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
13	Ḫayālī	Ḳaṣīde	28	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün	Müctes
14	Ḫayālī	Ḳaṣīde	21	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün	Hezec
15	Mesīḥī	Ḳaṣīde	54	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
16	Maḳālī	Ḳaṣīde	19	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün	Hezec
17	Fiġānī	Ḳaṣīde	40	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
18	Fiġānī	Ḳaṣīde	21	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün	Mużāriʿ
19	Fiġānī	Ḳaṣīde	27	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün	Mużāriʿ

20	Hüdāyī	Ḳaṣīde	31	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün	Mużāriʿ
21	Hüdāyī	Ḳaṣīde	25	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
22	Hüdāyī	Ḳaṣīde	29	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün	Müctes
23	ʿUlvī	Ḳaṣīde	21	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
24	ʿUlvī	Ḳaṣīde	42	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün	Müctes
25	ʿUlvī	Ḳaṣīde	30	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
26	ʿUlvī	Ḳaṣīde	41	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
27	ʿUlvī	Ḳaṣīde	29	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
28	ʿUlvī	Ḳaṣīde	25	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
29	ʿUlvī	Ḳaṣīde	32	Mefāʿilün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün	Hezec
30	Āẕerī	Ḳaṣīde	28	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün	Hezec
31	Āẕerī	Ḳaṣīde	23	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün	Hezec
32	Āẕerī	Ḳaṣīde	28	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
33	Bāḳī	Taḫmīs	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
34	Bāḳī	Ḳıṭʿa	2	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
35	Fużūlī	Terkīb-Bend	9	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün	Müctes

36	Fużūlī	Terkīb-Bend	7	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün	Mużāriʿ
37	ʿAzmī	Tesdīs	5	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün	Hezec
38	Cinānī	Tesdīs	5	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün	Hezec
39	Cinānī	Tesdīs	5	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
40	Cinānī	Tesdīs	5	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün	Mużāriʿ
41	Cinānī	Tesdīs	5	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
42	Cinānī	Tesdīs	5	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün	Müctes
43	Cinānī	Tesdīs	5	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün	Mużāriʿ
44	Āẕerī	Tesdīs	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
45	Āẕerī	Tesdīs	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
46	Āẕerī	Tesdīs	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
47	Āẕerī	Tesdīs	6	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
48	Āẕerī	Tesdīs	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
49	Tīġī	Tesdīs	5	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün	Hezec
50	Tīġī	Tesdīs	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
51	Tīġī	Tesdīs	5	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün	Müctes

52	Tiġī	Tesdīs	5	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
53	Tiġī	Tesdīs	5	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün	Hezec
54	Tiġī	Tesdīs	5	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün	Mużāriʿ
55	Tiġī	Tesdīs	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
56	Tiġī	Tesdīs	5	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün	Hezec
57	Tiġī	Tesdīs	5	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün	Hezec
58	Tiġī	Tesdīs	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
59	Tiġī	Tesdīs	5	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
60	ʿUlvī	Tesdīs	5	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
61	ʿUlvī	Tesdīs	5	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
62	ʿUlvī	Tesdīs	5	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
63	ʿUlvī	Tesdīs	5	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün	Hezec
64	ʿUlvī	Tesdīs	5	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün	Mużāriʿ
65	Lemʿī	Tesdīs	5	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün	Hezec
66	Lemʿī	Tesdīs	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
67	Żaʿīfī	Tesdīs	5	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
68	Vechī	Tesdīs	5	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel

69	Hüdāyī	Terkîb-Bend	5	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
70	Ḥużūrī	Tesdîs	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
71	ʿAzmī	Tesdîs	5	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün	Hezec
72	Semāʿī	Terkîb-Bend	5	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün	Hezec
73	Mānî	Terkîb-Bend	7	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
74	Mānî	Terkîb-Bend	5	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün	Remel
75	Münîrî	Tesdîs	5	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün	Hezec
76	Ṣabrî	Tesdîs	5	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel
77	Aḥmed Beg	Tesdîs	8	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün	Remel

2.1.1 Mecmûʿada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri

İlgili mecmûʿada (60b-118a) varakları arasında sekiz farklı vezinde kaleme alınmış şiirler bulunmaktadır. Bu şiirler; Kasîde, Tercîʿ-i Bend, Terkîb-i Bend, Tahmîs, Kıtʿa ve Tesdîs olarak karşımıza çıkmaktadır. En çok kullanılan vezin 24 kez "Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün"dür. En az kullanılanları ise "Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün" ve "Mefāʿîlün Mefāʿîlün Feʿūlün" vezinleridir ki sadece birer defa kullanılmıştır. Diğer vezinler ve kullanım sayıları ise aşağıdaki gibidir.

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün (23 Kez)
Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün (19 Kez)
Remel ˘ ˘ ¯ ¯ / ˘ ˘ ¯ ¯ / ˘ ˘ ¯ ¯ / ˘ ˘ ¯

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün (12 Kez)
Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün (10 Kez)
Mużāriʿ – – ˘ / – ˘ – ˘/ ˘ – – ˘/ – ˘ –

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün (7 Kez)
Müctes ˘ – ˘ – / ˘ ˘ – – / ˘ – ˘ – / ˘ ˘ –

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün (4 Kez)
Hezec – – ˘ / ˘ – – ˘/ ˘ – – ˘ / ˘ – –

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün (1 Kez)
Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – –

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün (1 Kez)
Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

3.1 Mecmûʿada Olup Dîvânlarda Yer Almayan Şiirler

Mecmûʿanın çalışmaya kaynaklık eden kısımları 60b-118a varakları arasıdır. İlgili kısımda mecmûʿada olan ve şâirlerin dîvânında bulunmayan şiirler iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki dîvânı olmayan ya da tespit edilemeyen şâirlere ait şiirlerdir. İkincisi ise müretteb bir dîvânı bulunan ancak mecmûʿada geçen şiirlerin mezkûr şâirlerin dîvânında bulunmamasıdır.

Birinci kısımda zikredilmesi gereken şâirler şunlardır: Āẕerī, ʿAzmī, Tīġī, Lemʿī, Żaʿīfī, Vechī, Ḥużūrī, Semāʿī, Münīrī ve Aḥmed Beg'e aittir.

Mânî Dîvânı çalışma için ikinci katagoride incelenmiş olup mezkûr bendlerin dîvânda geçmediği tespit edilmiştir. "I, II, III, IV, V, VI, VII" numaralı müseddesler dîvânda bulunmamaktadır. Bunlar aşağıda verilmiştir.

- I -

1 Benüm o ʿāşıḳ-ı bī-ṣabr u bī-dil ü bī-mār

2 Esīr-i dām-ı maḥabbet-i ġarīb-i dār u diyār

3 Muḳayyed-i elem bār-ı miḥnet-i dil-dār

4 Şikeste-yi sitem ḫār u taʿne-yi aġyār

5 Benüm gibi ḳanı bir ʿāşıḳ-ı perīşān-ḥāl

6 Zebūn-ı derd ü belā küşte-yi ḫadeng-i melāl

- II -

1 Ne vaṣl-ı yār ile bir laḥẓa şād u mesrūrum

2 Ne bellü yāra muḳārin ne bellü mehcūrum

3 Ne kām-rān cihān ne muḥaḳḳar u ḫōrum

4 Ne bellü mest ne ayıḳ ne bellü maḫmūrum

5 Dilümde laʿl-i leb-i yār elümde cām-ı şarāb

6 Göñülde nār-ı ġam-ı ʿışḳ u cānda sūziş ü nāb

- III -

1 Benüm o ʿāşıḳ-ı āvāre kim ḳarārum yoḳ

2 Ḳarār ḳılmaġa bir laḥẓa iḳtidārum yoḳ

3 Melāmet itse beni dehr-i neng ü ʿāzim yoḳ

4 Göñülde ṣabr u sükūn elde iḫtiyārum yoḳ

[115b] 5 Ḳanı şikeste-dilüm ġāyet-i infiʿālüm var

6 ʿAceb melāmete düşdüm ġrīb ḥālüm var

- IV -

1 Cefā vü cevr ile dāʾim bu çarḫ-ı dūn-perver

2 Ḫadeng-i ṭaʿn-ı ḥasūda vücūdum itdi siper

3 Cihānda kimseye itmem ḥaḳāret ile naẓar

4 ʿAceb niçün yine ʿālem baña ḥaḳāret ider

5 Taḳayyüd eylemez iken cihān ile bir dem

6 Cihān nemiyle muḳayyed yine nedür bilmem

- V -

1 Belā-yı fürḳat-ı yār ile eyledi gerdūn

2 Dilüm pür-āteş ü çeşmüm pür-āb u baġrum ḫūn

3 Firāḳ-ı yār ile dā'im gezer göñül-i maḥzūn

4 Şikeste-ḫāṭır u bī-mār u müstemend ü zebūn

5 Ṭutup ḫilāf-ı murādum ne idügin devrān

6 Ne itdi ise ḫilāf-ı murādum itdi hemān

- VI -

1 Reh-i belāda işüm nāle vü enīn oldı

2 ʿAdūlar ile çün ol yār-ı hem-nişīn oldı

3 Ṭutup ḥasūd sözin ġayrıya ḳarīn oldı

4 ʿAdāvet itdi baña düşmene yaḳın oldı

5 Şu deñlü itdi ʿadāvet baña sīm-beden

6 Ki ṭutdı düşmen mi devlet-i dostum düşmen

- VII -

1 ʿAdāvet itdi baña Māniyā o yārum ḥayf

2 Cefāya başladı ol yār-ı gülʿiẕārum ḥayf

3 Ṣaçıldı yirlere nāmūs u neng ü ʿārum ḥayf

4 Belā mihnet ile geçdi rūzigārum ḥayf

5 Helākime o cefā-pīşe çekdi tīġ-ı dirīġ

6 Ne çāre neyleyeyin bilmezin dirīġ dirīġ

3.2 Mecmûʻadaki Bazı İmlâ Özellikleri

Çalışmaya kaynaklık eden mecmûʻanın bünyesinde bulunan şâirlerden yola çıkılarak söz konusu mecmûʻanın 16. ve 17. yüzyıl şâirlerine ait olduğu görülmektedir. Hâl böyle olunca söz konusu mecmûʻa da bu yüzyıllara ait dil özelliklerini

barındırmaktadır. Metnin kurulumunda bu dönemin dil özellikleri göz önünde bulundurulmuş ve neşirde bu dönem dil özellikleri dikkate alınmıştır.

Aşağıda verilmiş olan açıklamalardan sonra bulunan örneklerde kısaltmalar kullanılmıştır. Bu kısaltmaların manası şu şekildedir. Sözgelimi K.1/2 ve MSM.7/V-2 kısaltmalarından yola çıkılarak açıklanabilir. K.1 neşirde birinci şiir -ki kasîde olarak karşımıza çıkar- ve şiirin ikinci beytini temsil eder. Neşirde yedinci şiir ise musammat olarak görülmektedir. Beşinci bend ikinci beyit anlamına gelmektedir.

a. Birinci ve ikinci tekil ile birinci ve ikinci çoğul şahısların iyelik ekleri yuvarlak sesli olarak neşredilmiştir. -um, -üm, -uñ, -üñ, -(u)muz, -(ü)müz, -(u)ñuz, -(ü)ñüz.

   olduġum K.1/2 eşküm K.2/1 gözlerümüz MSM.7/V-2

b. Soru edatı kelimelerden ayrı ve düz-dar sesli olarak gösterilmiştir. mı?, mi?.

   gerdān mısun? K.10/1 uyanmaz mı? MSM.7/V-1 yitmez mi? MSM.7/I-5

c. Birinci tekil ve çoğul şahıs eklerinin yuvarlak vokalli hali kullanılmıştır. -um, -üm, -uz, -üz.

d. Bildirme eki dâimâ yuvarlak vokalli şekli ile kullanılmıştır. -dur, -dür.

   reşḥadur MSM.6/II-3 ḫ^{v}ābdur K.9/54 bāzīçedür K.9/54

e. Faktitif fiilden-fiil yapma eki yuvarlak yazılmıştır. -dur, -dür.

   Fużūlī eyledügüñ MSM.35/IX-1

f. Geçmiş zaman kipinin hikayesi düz-dar vokalli olarak yazılmıştır. -mış,-miş -dı, -di.

   olmış idi MSM.7/III-7

g. Partisip sıfat-fiil ekinin yuvarlak şekli kullanılmıştır. -duk, -dük.

   gezdükçe MSM.42/I-2 söyledükçe MSM.42/II-2

h. Gerindium zarf-fiil ekinin yuvarlak şekli kullanılmıştır. -up, -üp.

   añup MSM.7/V-1 ṭurmayup MSM.7/VI-4

i. Ünlü ile biten bir kelimeden sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiği zaman vezin gereği ünlü seslerden biri düşürülüp iki kelime birleşik yazılmıştır. Düşürülen vokal ise (') kesme işaretiyle gösterilmiştir.

   n'eyler MSM.7/I-4 n'ola K.24/35 k'anda K.15/16 k'iremez K.15/19

j. Arapça terkipler aşağıda verilen örnekte gösterildiği gibi yazılmıştır.

   fi'l-cümle K.15/22 ẕü'l-feḳār K.17/9 ve'l-ḳalemK.17/9

k. Arapça kelimelerin başına getirilen ve ismine harf-i tarʻîf denilen ekler "-" tire ile ayrılmıştır.

   en-hedānallāh bkz. temellük kaydı.

l. Farsça'dan dilimize geçen -veş, -âsâ gibi benzetme edatları eklendikleri kelimelerden "-" tire ile ayrılmıştır.

   ġonca-āsā K.17/11

m. Âyetler neşirde Arap harfleri ile okunmuş dipnot düşülerek meâli verilmiştir.

   el-ḥamdü'lillāhi'lleẕi lineh tediye levlā en-hedānallāh bkz. temellük kaydı.

n. Âyet meâli için düşülen dipnotlarda önce âyetin geçtiği sûrenin adı, sûrenin numarası, âyetin numarası ve meâli verilmiştir.

   Kur'ân-ı Kerîm, Aʻrâf 7/43. Meâli: Eğer Allâh'ın bizi eriştirmesi olmasaydı biz hidayete ermiş olmazdık.

o. Elf-i maksûre olarak adlandırılan "ى" harfi transkripsiyonda "ā" şeklinde okunmuştur.

   maʿnā K.1/21 ünṣā K.9/69 ʿĪsā K.9/90 iṣnā K.9/98

p. Farsça'da bulunan "vāv-ı maʿdūle" eki transkripsiyonda "ᵛ" şeklinde gösterilmiştir.

   ḫᵛār u zār K.3/20 üstüḫᵛān MSM.7/IV-6 ḫᵛāb MSM./.V-1

3.3 Mecmûʻada Karşılaşılan Bazı Problemler

Mecmûʻada karşılaşılan problemler ışığında bakıldığı zaman genel manada büyük bir sıkıntı görülmemektedir. Bu başlık altında değerlendirilebilecek olan problem neşirde 59 numaralı şiir Edirnevî başlığı altında geçmesine rağmen ʻUlvî'ye ait olduğu görülmektedir.

3.4 Mecmûʻanın Sahaya Katkıları

Mecmûʻalar dîvânların yetersiz kaldığı yerlerde başvurulan eserlerdir. Mecmûʻanın önemi hakkında yukarıda bahsedilmektedir. Burada ise çalışılmış olan söz konusu mecmûʻanın sahaya katkıları hakkında bilgi verilecektir. Çalışılmakta olan bu mecmûʻada müretteb bir dîvânı olmayan şâirlere ait şiirler bulunmaktadır. Bu şiirler toplanılarak şâirlere ait müretteb bir dîvân ortaya konulabilir ki bu ayrı bir çalışmadır. Yine dîvânları olan şâirlerin dîvânlarında bulunmayan şiirlerine de bu mecmûʻa

bünyesinde rastlanmıştır. Bu da bir makale veya bildiri konusu olarak kullanılabilecek bir konudur.

3.5 Metnin Kurulumunda İzlenilen Yol

Bu neşirde tenkidli metin neşri olarak adlandırılan çalışma yapılmıştır. Metin transkripsiyonlu bir şekilde okunmuş olup aparatlar düşülmüştür. Metnin kurulumunda kullanılan dil özellikleri ve imlâ yapıları için bkz. mecmû'adaki bazı imlâ özellikleri.

Bu çalışmada nüsha tavsifi yapılmıştır. Sonrasında neşredilen kısımların yayınlanmış bir dîvânı var ise karşılaştırma yapılarak okunulmuş ve farklılıklar aparat düşüerek verilmiştir. Aparat ve tavsif için Ateş'in makalesi esas alınırken dil ve imlâ için Ünver'in makalesi esas alınmış ve bu çerçevede metin neşri yapılmıştır.

Bilindiği üzere Farsça tamlama eki kapalı e 'ė' nin uzun şeklinden "ē" kısalmış ve kapalı e "ė" olmuştur. Bu ekin Türkçe'ye yansıyan şekli ise "ı, i, u, ü" olmuştur. Zamanla "u, ü" kaybolmuş ve Farsça tamlama eki "ı, i" olarak kalmıştır. "ē > ė > ı, i, [u, ü]" şeklinde Türkçe'ye yansıyan bu ekte, ünsüz harflerden sonra kullanıldığında herhangi bir sıkıntı yaşanmazken, ünlülerden sonra kullanılırken sıkıntı yaşanmaktadır. Şöyle ki, yorgun gönül anlamındaki dil-i bî-tâb kelimesinde görüldüğü üzere ekle ilgili bir sorun yoktur. Ancak ünlülerden sonra kurulantamlamada "ḫāne-i Ḫudā, teẕkire-i şuʿarā" gibi kelimelerle kurulan tamlamalarda bu kuralın şu şekilde olması gerektiği bârizdir: "ḫāne-yi Ḫudā, teẕkire-yi şuʿarā". Bunun sebebi ise Türkçede diftong[17] olmamasıdır. Kitap isimlerine bakıldığında dahi "Hayriyye-i Nâbî, Manzûme-i Keskin, Teẕkire-i Şuʿarā" gibi esere verilen isimlerde dahi bu kural göz ardı edilmiştir. Hâlbuki bu eserlerin isimleri "Hayriyye-yi Nâbî, Manzûme-yi Keskin, Teẕkire-yi Şuʿarā" olması gerekirdi. Bu sorunla sadece kitap isimlerinde değil, neşirlerin metin kısımlarında da karşılaşılmaktadır. Aynı sıkıntıyı bu çalışmada tekrar etmemek için ünlü harf ile kurulan tamlamalar 'y' koruyucu ünsüzü ile metin boyunca '-yı/-yi' şeklinde okunmuştur.

Diğer bir husûs ise aşağıda verilen '-yı/-yi' akkuzatif ekinin transkribesidir.

[17] Diftong: iki ünlünün birleşmesiyle oluşan üçüncü yeni bir ünlünün ortaya çıkması husûsudur. Fransızca'da a ve u birleşir ve o harfi ortaya çıkar. Yine Fransızca'da 'a' ve 'u' birleşir 'ö' harfi ortaya çıkar.
[18] bkz. vr. [71b], s. 59, şiir no: 9, beyit no: 73b, Kimseyi hîç imtilā itmez ṭaʿām-ı mā-ḥażar
[19] bkz. vr. [77b], s. 80, şiir no:15, beyit no: 28b, Söyledükçe kişiyi yañsılamazdı kuhsār
[20] bkz. vr. [103b], s. 157, şiir no: 52, bend no: III, beyit no: 4, Şanma bu şîveyi sen şimdi olupdur peydā

METİN

[1][21]

Velehu Berāy-ı Sulṭān Murād[22]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

1 Rāh-ı çeşmümden dile tāb-ı ruḫ-ı cānān gelür
Ḫāne-yi cāna żiyā-yı mihr-i nūr-efşān gelür

Vaṣl-ı yāra cān ile oldur ḫarīdār olduġum
Gelse biñ naḳd-ı revāne bir demi erzān gelür

Bāġ-bān-ı gül-şen-i ʿışḳuñ olan ʿāşıḳlara
Dāġı gül dūd-ı kebūdı sümbül ü reyḥān gelür

Nūş-ı cān eyler göñül cemʿiyyet-i ḫāṭır bulur
Tārumār eyler yine ol gözleri mestān gelür

[60a] 5 Cām-ı gül-gūn nūş ider ḫūn-ābe-yi eşkin döker
Beñzine bir pāre ʿāşıḳ derdmendüñ ḳan gelür

Senden ayrılmaḳ ḳatı müşkil belādur dōstum
Yoluña ölmek egerçi ʿāşıḳa āsān gelür

Bulsa cām-ı laʿl-i cān-baḫş-ı lebüñden cürʿa ḫāk
Ḫāk içinde mürde-yi ṣad-sāle cisme cān gelür

Ṣādıḳam ʿışḳuñ baña cāndan ʿazīz oldı disem
Ṣanma gerçek ʿāşıḳuñdan dostum yalan gelür

Cānuma cānlar ḳatar gelse peyām-ı vaṣl-ı yār
Ṣan nesīm-i luṭf-ı şāhenşāh-ı ʿālī-şān gelür

---

[21] Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.
[22] D. K6.
[8a] ʿışḳuñ baña cāndan : cāndan baña ʿışḳuñ D

Ḫān Murād ol kāʾinātuñ ḳıble-yi iḳbāli kim
Kaʿbe-yi dergāhına şāhān u dervīşān gelür

Şehr-i dārü'l-mülk-i ʿadlin seyr iden ʿāriflere
Ḫıṭṭa-yı maʿmūre-yi ʿālem dih-i vīrān gelür

ʿĀleme çekdi simāṭ-ı niʿmet-i bī-minnetin
Şāhlar şeh-zādeler dergāhına mihmān gelür

Āsitānı ḫākini ḳıldı Ḳırım ḫānı ḳonak
İrte bir gün seyr idüñ ḫāḳān-ı Türkistān gelür

Bir ḫaṭā ẓann eyleyüp ebrūların çīn eylese
Cān atar dergāhına faġfūr ile ḫāḳān gelür

Perçem-i tūġından irdükçe Firengistāna tāb
Sāye-yi serv-i bülend-i ḳaddin özler bān gelür

Şādmān olsun ʿAcemler gözleri aydın yine
Mīr Ḥaydar nūr-ı çeşm-i ḫusrev-i Īrān gelür

Ḳanı ol gelmez diyü baḫş eyleyen cāhilceler
Ḥaḳ budur kim ʿāḳile anlar ḳatı nā-dān gelür

El sürer oldı kümeyt-i ḫāmeye şimden girü
Şanma **Bāḳī** gibi şāhā fāris-i meydān gelür

Şimdi gūş-ı cānıla diñler cihān eşʿārumı
Medḥüñ itsem bir yire mecmūʿ-ı ins ü cān gelür

Oḳuduḳça naʿṭuñı her gūşeden gūş itmege
Cān-ı Ḥassān rūḥ-ı pāk-i Ḥażret-i Selmān gelür

[20b] cān-ı ḥassān : cān-ı selmān D, ḥażret-i selmān : ḥażret-i ḥassān D

Bī-nihāyet luṭfuña lāyıḳ edā mümkin degül
Gerçi maʿnā ḫāṭıra bī-ḥadd ü bī-pāyān gelür

[60b] ʿArṣa-yı sīmīn-i ṣubḥ üstinde dāʾim güy-ı zer
Tā ḫam-ı çevgān-ı gerdūn içre ser-gerdān gelür

Ḫaşm-ı gerden-keş izüñ tozına ḳılsun ser-fürū
Ser-fürū ḳılmazsa bir gün kellesi ġalṭān gelür

[2]

Ve Min-Cevāhiri'l-Fāẓa[23]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün[24]

Remel ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ –

- I -

1 Ḳadr-i eşküm ol bilür kim ḳıymet-i gevher bile
Rūy-ı zerdüm ḫōş görür ol-kim ʿayār-ı zer bile

Nefḫa-yı ʿanber ṭutar zülf-i ḫamından ʿālemi
Ḳanda gitse iki yanında iki micmer bile

Sāye-yi ḳaddüñde āhum başḳa sancaḳ çekdügin
Ṭuydı hep mīr-i livā belki şeh-i kişver bile

Sūz-ı ʿışḳuñdan dimāġum şol ḳadar āşüfte kim
Mey degül āsūde ḳılmaz dārū-yı hūş-ber bile

5 Küşte-yi şemşīr-i ʿışḳuñ ḫākden ḳaldursalar
Teng ola ṣaḥrā-yı ʿālem ʿarṣa-yı maḥşer bile

Cān virür çoḳdur ser-i kūyuñda ḳurbān olmaġa
Ḥāżır it şemşīr-i bürrānuñla bir ḫançer bile

---

[23] D. K10.
[24] Bu kasîde dîvânda kırk altı beyit şeklindedir.
[1b] ol : şol D
[4a] sūz-ı ʿışk D : şūr-ı ʿışḳ, şol ḳadar D : şöyledür
[6b] bürrān D : türāb

Tāb-ı dilden aḫker-i sūzāna döndi gözlerüm
Bu meşeldür kim yanar ḫuşküñ yanınca ter bile

İnkisār-ı bāl ile zehr-i ġam itse telḫ-kām
Şehd-i şīrīn itmez aġzın ʿāşıḳuñ sükker bile

Bāḳiyā çarḫ-ı sitem-kāruñ ne cevr itdüklerin
Yek-be-yek ʿarż it ki şāh-ı maʿdelet-güster bile

Ḫayli demdür ḫırḳa rehn-i ḫāne-yi ḫammārdur
Ḫavfum oldur kim ola dīvān ile defter bile

Ḳorḳaram çābük-süvār-ı ʿarṣa-yı ʿirfān iken
Esb nā-geh bir gice bī-cev ḳala ester bile

Āsitānı ḫākine muḥtāc muṭlaḳ ḫāṣ u ʿām
Yaluñuz ḳullar degül taḫtında sulṭānlar bile

Cānına minnet bilür Dārāyı derbān eylese
Ḥaḳ bu kim Dārā degül yanınca İskender bile

Vāṣıl olmaz pāye-yi naʿl-i semend-i ḳadrine
Efser-i ḫāḳān degül tāc-ı ser-i ḳayṣer bile

Eşheb-i zerrīn-sitām-ı baḫtı cevlān eylesün
Nüh felek tā devr ide āfāḳı müft-aḫter bile

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün[25]

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- II -

[61a] Micmer-i zerrīn-i mihri çarḫ gerdān eyledi
ʿŪd u ʿanber ḳıymetin būy-ı gül erzān eyledi

[10b] kim : ki D
[25] D. K7.

Bülbül-i şūrīde-dil ḳıldı niyāz-ı ʿāşıḳān
Ġonca-yı ġannāc nāz-ı nāzenīnān eyledi

Çıḳdı bir yirden ṣadā vü ṣīt-i mürġān-ı çemen
Gūyiyā eṭfāl-i mekteb ḫatm-i Ḳur'ān eyledi

Mehd-i gülzār üzre geldi dāye-yi ebr-i bahār
Ṭıfl-ı ġonca aġzın açdı meyl-i pistān eyledi

Ṭaġılup cünd-i şitā feṭḥ oldı mülk-i bāġ u rāġ
Leşker-i ebr-i bahārī tīr-i bārān eyledi

ʿIrḳını ḳaṭʿ eyledi cünd-i şitānuñ nev-bahār
Berg-i sūsen ḫıdmet-i şemşīr-i bürrān eyledi

Nevbet-i sūr u sürūr oldı ṭonandı her nihāl
Naḫl-bend-i nev-bahār eşkāl ü elvān eyledi

Nev-ʿarūs-ı gül gibi pīrāhen-i āl üstine
Lāle dürr-i jāleden gūy-ı girībān eyledi

Her yaña mektūb uçurdı māh-ı nev-rūzī yine
Berg-i nesrīni kebūter gibi perrān eyledi

Jāle ḳıldı her kenārı sāḥil-i baḥr-ı ʿAden
Lāle ḫāk-i gülşeni kān-ı Bedaḫşān eyledi

Zülf-i dil-ber bendine düşmiş gibi āşüfte-ḥāl
Sünbül-i miskīn ʿaceb kendin perīşān eyledi

Lāle çāk-i pīrehen gösterdi gül çīnī-ḳabā
Bülbül-i şūrīde hāy u hūy-ı mestān eyledi

[24a] māh : bād D

Yaḳdılar nergisleri eṭrāfa ṣaçıldı şerār
Bād āteş-bāzlar gibi gül-efşān eyledi

Lāle hāven yaḳdı sūsen āsumānīlerine
Şāh-ı gül taḫt-ı zümürrüd üzre seyrān eyledi

Ṭutdı eṭrāfın benefşe mülk-i Mışra döndi bāġ
Ṣandılar seyr eyleyenler Nīl ṭuġyān eyledi

Devr-i gül ṣanmañ cihānı böyle tezyīn eyleyen
Yümn-i iḳbāl-i Ḫudāvend-i cihān-bān eyledi

Şāh-ı ʿādil Ḫān Murād ol kim nesīm-i ʿadl ile
Luṭfı bāġ-ı ʿālemi reşk-i gülistān eyledi

ʿĀlemi gül gibi ḫandān itdi rūy-ı devleti
ʿAhd-i ʿadli iʿtidāl-i māh-ı nīsān eyledi

[61b] Zūr-dest-i devleti gürz-i girān-ı ṣavleti
Düşmen üzre ḥamle-yi Sām u Nerīmān eyledi

Sillesiyle kendüye geldi şecāʿat lā-cerem
Düşmen-i dīne hücūm-ı şīr-i ġarrān eyledi

Ṭāʿatinde baġlayup mānend-i Keyḫusrev kemer
Ḥākim-i Īrān ḳabūl-i pend-i pīrān eyledi

ʿAbd-i Memlūkī gibi ḫāk-i cenābı ḫıdmetin
Seyyid-i ṣāḥib-velāyet Ḫān-ı Gīlān eyledi

Bāḳīye eżʿāfın iḥsān eyledi elṭāf-ı şāh
Ol kerem kim Şeh Selīm-i Ḫān Süleymān eyledi

[33a] rūy-ı devleti : devr-i devleti D
[34a] ṣavlet : ṣatlet D

Anlar itdi ḫākdan eflāke gerçi ser-firāz
Menzilin şāh-ı cihān eyvān-ı Keyvān eyledi

Ḫıdmet-i ḫāk-i cenābından gelen ḳadr ü şeref
Ser-firāz-ı ehl-i dil mümtāz-ı aḳrān eyledi

Ḫusrevā sen serveri ol şāh-ı şāhān eyleyen
Ben ḳuluñ erbāb-ı ṭabʿa mīr-i mīrān eyledi

Şeb-çerāġ-ı ẓulmet-i ẓulm eyledi şemşīrüñi
Çarḫ-ı gerdān tīġuñ elmāsın dıraḫşān eyledi

Maṭlaʿ-ı ṣubḥ-ı ẓaferden şāhid-i nuṣret yüzin
Gün gibi āyīne-yi tīġuñ nümāyān eyledi

Cümle yek-dildür duʿā-yı devletüñde kāʾināt
Ḫalḳ iḳbāl-i cenāb-ı pāk-i Yezdān eyledi

Secdegāh itsün cihāna ḫāk-i dergāhuñ o kim
Āsitānuñ ḳıble-yi iḳbāl-i şāhān eyledi

[3]

Velehu Berāy-ı Sulṭān Mehemmed Bin Sulṭān Murād[26]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün[27]

Mużāriʿ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘/ ¯ ˘ ¯

Minnet Cenāb-ı Ḥaḳḳa dem-ā-dem hezār bār
Faṣl-ı şitāda buldı cihān tāze nev-bahār

Gün gibi tāc-ı devlet-i şāhī ṭulūʿ idüp
Kevn ü mekāna virdi żiyā āfitāb-vār

Ḫūrşīd gibi pertev-i cūd u seḫā ile
Rūy-ı zemīne ṣaçdı zer-i kāmilü'l-ʿayār

[26] D. K9.
[27] Bu kasîde dîvânda yirmi beş beyit şeklindedir.
[1b] buldı cihān : bāg-ı cihān D

Ḳıldı zemīni berf gibi naḳd-i sīme ġarḳ
İnʿām-ı ʿām-ı şāh-ı civān-merd-i baḫtiyār

[62a] 5 Deryā-yı keffi mevc-i ʿaṭā urdı şöyle kim
Yek-bār sīm-i nāb ile zeyn oldı her kenār

Berg-i gül-i sefīdi yolup bāġbān-ı çarḫ
Mānend-i berf yollarına eyledi niṯār

Allāh ki dökdi ṣaçdı felek ḫalḳa varını
Şükrāne-yi cemāl-i cihān-tāb-ı şehriyār

Ol āsitānı ḳıble-yi iḳbāl u baḫt olan
Sulṭān Muḥammed aʿẓam-ı şāhān-ı tāc-dār

Farḳında tāc-ı devlet-i şāhī ṭulūʿ idüp
Taḫtında taḫt-ı ʿizzet ü baḫt eyler iftiḫār

10 Dārā revā ki ġāşiyesin ala dūşına
Lāyıḳ budur ki ola Sikender rikāb-dār

ʿİlmi ḳatında baḥre niçün dinile muḥīṭ
Ḥilmi yanında kūha neden nisbet-i veḳār

Nuṣret yüzini oldı nümāyende ʿāleme
Āyīne-veş elinde o şemşīr-i āb-dār

Ḫālī degüldi zelzeleden ʿarṣa-yı zemīn
Evvel ḳademde virdi cihān mülkine ḳarār

Ṣaff-ı ġazāda rāyet-i iḳbāli pāy-merd
Rūz-ı veġāda ḳabża-yı şemşīri dest-yār

[7b] cihān-tāb-ı : cihān-bān D
[9a] devlet-i şāhī ṭulūʿ idüp : devlet ü iḳbāl ser-firāz D

Eyler hücūmı düşmen-i dīne ʿAlī-şıfāt
Şemşīr-i ḫūn-feşānı ḳılur kār-ı Ẕü'l-feḳār

ʿAhd-i zamānı emn ü emān-ı cihāniyān
Şāh-ı ḫuceste-tāliʿ u ferḫunde-rūzgār

Devrān bisāṭ-ı ḫāke niçün şaldı ferş-i sīm
Devrinde tā ki irmeye bir ḫāṭıra ġubār

Dāġ-ı vefā vü mihri göñülde şüküfte gül
Tīr-i ḫadengi cān-ı ʿadūda şikeste-ḫār

Bāḳī duʿācı pīr ḳuluñ geldi ḫusrevā
Eyler cenāb-ı ḥażretüñe ʿarż-ı iftiḳār

Mevrūṣdur cenābuña memlūk ṭapuña
Lāyıḳ degül ki devr-i zamān ide ḫᵛār u zār

Destinde ḫāme fażl u belāġat nihālidür
Medh ü ṣenā-yı şāh-ı cihān aña berg ü bār

Ümmīd o kim duʿāña ola mūcib-i ḳabūl
Sūz-ı derūn u derd-i dil ü çeşm-i eşk-bār

[62b] Her ḳanda ʿazm iderseñ ola reh-ber ü refīḳ
Tevfīḳ-i Rabb-i ʿizzet ü teʾyīd-i Kirdigār

Eyyām-ı ʿömr ü devlet ü iḳbāl ber-devām
Bünyād-ı baḫt u ʿizzet ü iḳbāl üstüvār

[24a] iḳbāl ber-devām : iclāl müstedām D
[24b] iḳbāl D : iclāl

[4]

Velehu Min-Ḥaḳāyıḳı Elfāẕ[28]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ –

Cān virürdüm cevher-i cān istese cānān eger
Beẕl iderdüm yolına ẕī-ḳıymet olsa cān eger

ʿIyd ü gül hem-ṣoḥbet oldı cām-ı zer ṣundı hilāl
Göklere çıḳsa yiridür naʿre-yi mestān eger

Aldanurdum gül-bün-i ʿömrüñ yüze güldügine
ʿAhdine ṭursa zamāne dönmese devrān eger

Ḫʷār u zār olmazdı bülbül ḫāre yār olmazdı gül
ʿAksine devr itmeyeydi günbed-i gerdān eger

Aġlamazdum zaḫm-ı ḫārından bu fānī gülşenüñ
Bir güle baḳsa hele ol ġonca-yı ḫandān eger

Cūʿ u ẕillet derdidür eṭfāli giryān eyleyen
Aġlamazdı ṭıfl-ı dil olsa elinde nān eger

Çerḫ kim bī-daḫl ola mevcūd olan nā-būd olur
Olsa mālüñ fi'l-meṣel maḥṣūl-i baḥr u kān eger

Lā-cerem bir gün zemīn-i ḫuşk olur deryā-yı Nīl
Menbaʿından yaġmasa bir nice dem bārān eger

Derd ü miḥnet çekme dergāhında iy **Bāḳī** yüri
ʿArż ḳıl bilmezse ḫālüñ ḫażret-i sulṭān eger

---

[28] D. K13.
[7a] çerḫ : ḫarc D
[8b] niçe : nice D
[9b] ʿarż D : ʿarża

10 Ol ki ḫūrşīd-i cihān-tāba ẕekāt-ı zer virür
Kāse-gerdūn olsa şehrinde meh-i tābān eger

Feyż-i envār-ı kef-i zer-baḫşı besdür ʿāleme
Aḳmaz olsa çeşme-yi ḫurşīd-i nūr-efşān eger

Ḳaṣr-ı ḳadrüñ āsmān eyler olursa dest-gīr
Ḥimmet-i vālā-yı şāhenşāh-ı ʿālī-şān eger

Biz gedā mihmānıyuz lāyıḳ görürse ḥükm anuñ
İşiginde nāne muḥtāc olduġın mihmān eger

Gelmeye bir daḫı miṯli dehre biñ saʿy itseler
Heft aḫter nüh felek yanınca çār erkān eger

15 Nūḥ ʿömrin virsün Allāhum ḫaṭādan ṣaḳlasun
Yıḳsa bünyād-ı sarāy-ı ʿālemi ṭūfān eger

[63a]

[5]

Velehu Berāy-ı Sulṭān Meḥemmed İbn Murād[29]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün [30]

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

1 Bi-ḥamdi'llāh refīḳ oldı yine tevfīḳ-i Rabbānī
Muẓaffer ḳıldı sulṭān-ı civān-baḫt-ı cihān-bānı

Ḳudūm-ı şāh ile ḫalḳuñ bu gün başına gün ṭoġdı
Yine tāb-ı rikābından cihānı ḳıldı nūrānī

Eşiʿʿa bāl ü per oldı güneş zeyn itdi eṭrāfı
İrem ṭāvūsı gibi ṣubḥ-dem gösterdi cevlānı

[10b] şehrinde D : şehre
[13a] biz D : bir
[29] D. K14.
[30] Bu kasîde dîvânda otuz yedi beyit şeklindedir.
[3a] eṭrāfı : eṭrāfın D

Yine ol sancaḳ-ı zerrīn-ser ü sīmin-ḳabā ḳıldı
Livā-yı ṣubḥ-ı nūrānī gibi rūşen bu eyvānı

Cihān emn ü emān buldı yine şemşīr-i pūlādın
Belā Yeʾcūcına sedd eyledi İskender-i ṯānī

Yıḳıldı ḫānümānı baḫtı ber-bād oldı aʿdānuñ
Revān oldı nesīm-i fetḥile taḫt-ı Süleymānī

Bisāṭ-ı emni basṭ itdi basīṭ-i arża iḳbāli
Ne deñlü ḳılsa taʿẓīmi felek ol şāha erzānī

Dür ü gevher niṯār itsün yolına ebr-i bārānī
Ser-ā-ser aṭlas u dībā döşetsün mihr-i raḫşānī

Güneşdür ṭalʿatı gūyā cihāndan defʿ u refʿ itdi
Ẓalām-i ẓulm-ı ʿudvānı ḍalāl-i küfr ü ʿiṣyānı

Şeh-i kişver-sitān Sulṭān Muḥammed Ḫān-ı Ġāzī kim
ʿAdūnuñ ʿırḳını ḳaṭʿ eyledi şemşīr-i bürrānı

Süleymān gibi ḥaşr oldı livāsı ẓıllına ʿālem
Ziyāde leşker-i mūr u melaḫdan ādem oġlanı

ʿAdūyı dil-figār itdi peleng-āsā şikār itdi
Muḥaṣṣal āşikār itdi neberd-i Şīr-i Yezdānı

Nigehden seyr idüp rezmin didi Behrām ḫaşm iken
Hezār aḥsent iy rūz-ı veġānuñ merd-i meydānı

Ṯüreyyā ṣanmañ üstinde görince şīr-i gerdūnı
Atıldı āsmāne kūhsār-ı ḳahrı ḳaplanı

[13a] Nigehden seyr idüp remzin didi Behrām ḫaşm iken : didi behrām-ı düşmen-kām gördi ḍarb-ı şemşīrin D
[13b] hezār aḥsent : ḳoluña ḳuvvet D, merd-i meydānı : şāh-ı merdānı D

Elinden ol ḳadar düşmen yimişdür bozdoġanı kim
Ḳızıl elmadan eyvā ḳopdı nā-geh işidüp anı

Çalındı ḳūslar ṭabl u neḳḳāre ṣaldı āvāze
Dügün bayram idi gūyā ġuzāta ceng meydānı

Kimi şemşīr-bāz oldı kimi cān-bāz bu ḫalḳuñ
Hezārān kelleler ṭop itdi nā-geh çarḫ-ı çevgānı

[63b] Çıḳup yelkenlü Rūmīler siperden bād-bānlarla
Yine gösterdiler cūş u ḫurūş baḥr-ı ʿummānı

Neheng-āsā dil-āverler ʿadūyı yutdılar gitdi
ʿAceb deryā imiş ḥaḳḳā bu leşkergāh-ı ʿOṯmānī

Ser-i bī-maġz-ı düşmenden feżāda kāseler ṭoldı
Sibāʿ-ı kūh u deşte ḳıldılar tertīb-i mihmānī

Meger kim uġramış gerdūn öñinde seyl-i ḫūn içre
Şafaḳ ṣandı şebān-geh ḫalḳ dāmānındaki ḳanı

Dem-i aʿdā ile deşt-i cihānı lālezār itdi
Sipāh-ı berḳ-reftār-ı Tatāruñ tīr-i bārānı

Ḫudāvendā sen ol İskender-i pākīze-meşrebsin
Aḳıtdı ṭabʿ-ı pāküñ ayaġına Āb-ı hayvānı

Ne cünbiş ḳıldı kim āḫır dil-i düşmende yir itdi
Meger gösterdi ol nīze ḫırām-ı ḳadd-i ḫūbānı

Miṯāl-i ḥalḳa-yı zülf-i girih-gīr-i ḫam ender-ḫam
Biri birine ḳoydı tīġ-ı ḳahruñ kāfiristānı

[16a] ṣaldı D : virdi
[17b] hezārān kelleler ṭop itdi nā-geh çarḫ-ı çevgānı : temāşā eyleseñ ol günde görsen ḥāl-i insānı D
[18a] yelkenlü rūmīler : yelkenlüler rūmī D
[22b] sipāh-ı berḳ-reftār Tatāruñ tīr-bārānı D : ...

Licāmuñda sitām olmaḳ yaraşur çarḫuñ encāmı
Semendüñ sīne-bendinde gül-i zer māh-ı tābānı

Bilürsin anı murġ-ı beyża-yı pūlād-ı nuṣretdür
Müberrā ġıll u ġışdan ḳalbi ṣāf u sāde sulṭānī

Hemān āyīne-yi sırr-ı Ḫudādur ṭabʿ-ı şāhāne
Muṣaffā ḫāṭırı ṣūret-peẕīr-i rāz-ı pinhānī

Hemān oldur niyāzum senden iy Keyḫusrev-i ṣānī
Ki gūş-ı hūşa mengūş eyle dürr-i pend-i pīrānı

30 Sikendersin ḳarīnüñ feylesōfān-ı cihān olsun
Ḥakīmān-ı zamāne hīçe ṣaymaz şaḫṣ-ı nā-dānı

Niyāz it Ḥaḳḳa iy **Bāḳī** vücūdın ḥıfẓ ide Bārī
Ḫaṭālardan nigeh-dār ola ol Dārā-yı devrānı

Ḫudāvendā Ḫudā ol ẕāt-ı pāke ḥırz-ı cān olsun
Duʿā-yı müstecāb-ı ṭāʾifān-ı ʿarş-ı Raḥmānī

Belā gird-ābına ṣalsun ʿadūñı nā-bedīd itsün
Fenā deryāsına ġarḳ eyleyen Firʿavn u Hāmānı

Hemīşe feṯḥ-i fīrūzı livāña iltivā itsün
Ḳapuña ilticā ḳılsun cihānuñ ḫān u ḫāḳānı

[27b] müberrā ġıll u ġışdān ḳalbi ṣāf u sāde sulṭānī : ʿaceb mi dāne divşürse elinde tīġ-i bürrānı D
[28b] muṣaffā ḫāṭırı ṣūret-peẕīr-i rāz-ı pinhānī : müberrā ġıll u ġışdān ḳalbi ṣāf u sāde sulṭānī D
[31b] ola : olsun D

[64a]

[6]

Velehu Tercī‘-Bend-i Berāy-ı Sulṭān Murād Ḫān[31]

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Ṭāli‘ oldı neyyir-i iḳbāl u devlet ṣubḥ-dem
Şu‘le ṣaldı ‘āleme necm-i hidāyet ṣubḥ-dem

Kā’ināt ḳıldı mir’āt-ı cemāl-i şāhdan
Ġarḳ-ı envār-ı hidāyet Rabb-i ‘izzet ṣubḥ-dem

Çoḳdan eylerdi cemāl-i bā-kemālin ārzū
Ber-murād oldı hele tāc-ı sa‘ādet ṣubḥ-dem

Şeş cihātı rūşen itdi ṭal‘atından gün gibi
Buldı zīnet çār-sūy-ı mülk ü millet ṣubḥ-dem

5 Nā-gehān bir toz ḳopardı bād-pāy-ı devleti
Rūşen oldı dīde-yi a‘yān-ı devlet ṣubḥ-dem

Nevbet ol şāh-ı cevān-baḫt-ı cihānuñdur diyü
Çaldılar eflākdan kūs-ı beşāret ṣubḥ-dem

Āfitāb-ı ‘ālem-ārā gibi zerrīn-tāc ile
Taḫt-ı sīmīn üzre ṣaldı ferr-i devlet ṣubḥ-dem

Sāye-yi Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān mu‘izz-i salṭanat Sulṭān Murād

- II -

1 Ṭāb‘ı mir’āt-ı cemāl cān-fezā-yı salṭanat
Sīnesi āyīne-yi ‘ālem-nümā-yı salṭanat

[31] D. MSM3.
[5b] a‘yān-ı devlet D : a‘yān-ı ḥażret
[6a] cevān-baḫt u cihāngīrüñ : cevān-baḫt-ı cihānuñdur D

Āsitānı ṭoprağından tūtiyā-yı çeşm-i baḫt
Ḫāk-i pāyı cevherinden kīmyā-yı salṭanat

Çeşmesār-ı sebzezār-ı devletinden reşḥadur
Āb-ı rūy-ı ḫançer-i kişver-güşā-yı salṭanat

Gūşe-yi destārına ṣandum otaġa ṭaḳdılar
Sāye ṣalmış farḳına perr-i hümā-yı salṭanat

5 Düşmene salınsa tīġ-ı ḫūn-feşānı yaraşur
Yiridür olsa ḫırāmān ol livā-yı salṭanat

Kim biri bir dil-ber-i zerrīn-külāh-ı baḫtdur
Ol biri bir şāhid-i laʿlīn-ḳabā-yı salṭanat

Kilk-i üstād-ı ḳader ḳılmış bu ġarrā maṭlaʿı
Zīnet-i eyvān-ı ḳaṣr-ı kibriyā-yı salṭanat

Sāye-yi Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān muʿizz-i salṭanat Sulṭān Murād

[64b]

- III -

1 Sensin iy çeşm-i çerāġ-ı dūdmān-ı maʿdelet
Şemʿ-i nūr-efşān-ı bezm-i ḫānedān-ı maʿdelet

Ḥüsn-i reʾyüñ āfitāb-ı bī-zevāl-i mülk-i dīn
Luṭf-ı ṭabʿuñ nev-bahār-ı bī-ḫazān-ı maʿdelet

Ẕāt-ı pāküñ vaṣfı dergāh-ı refīʿüñ ismidür
Āfitāb-ı baḫt-ı devlet āsmān-ı maʿdelet

Şeb-çerāġ-ı ẓulmet-i ẓulm ol vücūd-ı pākdür
Gevherin ḫaḳḳā ki iẓhār itdi kān-ı maʿdelet

[2a] reʾyüñ D: rāyüñ, mülk-i dīn : mülk ü dīn D

Sidre vü Ṭūbāya baġlandı ṭınāb-ı kibriyā
Çarḫdan aʿlā ḳurıldı sāye-bān-ı maʿdelet

Salṭanat menşūrına ism-i şerīfüñ yazdılar
Daḫı peydā olmadın nām u nişān-ı maʿdelet

Hep bu beyt-i dil-keş üzre baġlanur gūş eyleseñ
Ṣavt u naḳş-ı bülbülān-ı gülsitān-ı maʿdelet

Sāye-yi Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān muʿizz-i salṭanat Sulṭān Murād

- IV -

Ṣād oluñ kim pādişāh-ı dād-güsterdür gelen
Ḫusrev-i ʿādil şehenşāh-ı muẓafferdür gelen

Dāver-i Dārā-ḥaşem Dārā-yı İskender-ḳadem
Ḫusrev-i fermān-revā-yı heft-kişverdür gelen

Nefḥa-yı müşgīn-nesīm-i ḫulḳı ṭutdı ʿālemi
Her ṭarafdan şimdi būy-ı ʿūd u ʿamberdür gelen

Ṣāḥib-i fażl u kemālüñ virdi ḥaḳḳın rūzgār
Ol kemāl-i fażl-ı Ḥaḳdan luṭfa maẓhardur gelen

Devletinde miḥnet-i devrāndan iy **Bākī** ne ġam
Ḥamdü li'llāh pādişāh-ı bende-perverdür gelen

Ṭabʿ-ı pāküñ gevherinden feyżin eyler mi dirīġ
Nūr-baḫş-ı çeşme-yi ḫurşīd-i enverdür gelen

Dest-gīr-i ehl-i dil kimdür diyü fāl eyledüm
İş bu beyt-i rūşen ü pākīze-gevherdür gelen

Sāye-yi Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān muʿizz-i salṭanat Sulṭān Murād

- V -

Gül gibi ḫalḳı nesīm-i ḫulḳı ḫandān eylesün
Nev-bahār-ı ʿadli āfāḳı gülistān eylesün

[65a] Āsumānuñ gūşe-yi bām-ı zümürrüd-fāmına
Ḳadri ṭāvūsı çıḳup gün gibi cevlān eylesün

Kārgāh-ı dīn ü devletde düşen düşvār işin
Ḥaḳ Teʿālā ḥażret-i luṭfından āsān eylesün

Tār-ı zülf ü ṭurra-yı ḫūbān-ı müşgīn-mū gibi
Sāl-i iḳbālin Ḫudā bī-ḥadd ü pāyān eylesün

Ḳarşusında ayaġa ṭursun mülūk el baġlasun
Kendü çıksun bārgāh-ı ʿadle dīvān eylesün

Şevket-i İskender ü dārāt-ı Dārā bī-ḳuṣūr
Mesnedin şimden girü taḫt-ı Süleymān eylesün

Mülk-i Mışra nitekim bir bendesin sulṭān ider
Bir ḳulın ṣalsun diyār-ı Çīne ḫāḳān eylesün

Sāye-yi Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān muʿizz-i salṭanat Sulṭān Murād

[7]

Velehu Merṣiyye Berāy-ı Sulṭān Süleymān[32]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

Mużāriʿ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 İy pāy-bend-i dāmgeh-i ḳayd-ı nām u neng
Tā key hevā-yı meşġale-yi dehr-i bī-direng

Añ ol güni ki āḫır olup nev-bahār-ı ʿömr
Berg-i ḫazāna dönse gerek rūy-ı lāle-reng

Āḫır mekānuñ olsa gerek cürʿa gibi ḫāk
Devrān elinden irse gerek cām-ı ʿayşa seng

İnsān odur ki āyīne-veş ḳalbi sāf ola
Sīneñde n'eyler ādem iseñ kīne-yi peleng

5 ʿİbret gözinde niçeye dek ġaflet uyḫusı
Yitmez mi saña vāḳıʿa-yı şāh-ı şīr-i ceng

Ol şeh-süvār-ı mülk-i saʿādet ki raḫşına
Cevlān deminde ʿarṣa-yı ʿālem gelürdi teng

Baş egdi āb-ı tīġına küffār-ı Üngürūs
Şemşīri gevherine pesend eyledi Fireng

Yüz yire ḳodı luṭf ile gül-berg-i ter gibi
Ṣandūḳa ṣaldı ḫāzin-i devrān güher gibi

- II -

1 Ḥaḳḳā ki zīb ü zīnet-i iḳbāl ü cāh idi
Şāh-ı Sikender-efser ü Dārā-sipāh idi

---

[32] D. MSM1.
[7b] gevherine : gevherini D
[1a] ḫaḳḳa ki zīb ü zīnet D : ḫaḳḳa zīb ü zīnet

[65b] Gerdūn ayaġı tozına eylerdi ser-fürū
Dünyāya ḫāk-i bārgehi secdegāh idi

Kemter gedāyı āz ʿaṭāsı ḳılurdı bay
Bir luṭfı çoḳ mürüvveti çoḳ pādişāh idi

Ḫāk-i cenāb-ı ḥażreti dergāh-ı ʿizzeti
Fażl u belāġat ehline ümmīdgāh idi

5 Ḥükm-i ḳażāya virdi rıżāyı egerçi kim
Şāh-ı ḳażā tevān u ḳader destgāh idi

Gerdūn-ı dūna zār u zebūn oldı ṣanmañuz
Maḳṣūdı terk-i cāh ile ḳurb-i ilāh idi

Cān u cihānı gözlerümüz görmese n'ola
Rūşen cemāli ʿāleme ḫurşīd ü māh idi

Ḫurşīde baḳsa gözleri ḫalḳuñ ṭola gelür
Zīrā görince ḫāṭıra ol meh-liḳā gelür

- III -

1 Döksün seḥāb ḳaddin añup ḳaṭre ḳaṭre ḳan
İtsün nihāl-i nārveni naḫl-i erġavān

Bu acılarla çeşm-i nücūm olsun eşk-bār
Āfāḳı ṭutsun āteş-i dilden çıḳan duḫān

Ḳılsun kebūd cāmelerin āsmān siyāh
Geysün libās-ı mātem-i şāhı bütün cihān

Yaḳsun derūn-ı sīne-yi ins ü perīde dāġ
Nār-ı firāḳ-ı Şāh-Süleymān-ı kām-rān

[4a] ʿizzeti : devleti D

5 Ḳıldı firāz-ı küngüre-yi ʿarşı cilvegāh
Lāyıḳ degüldi şānına ḥaḳḳā bu ḫākdān

Murġ-ı revānı göklere uçdı hümā gibi
Ḳaldı ḥażīż-i ḫākde bir iki üstüḫᵛān

Çāpük-süvār-ı ʿarṣa-yı kevn ü mekān idi
İḳbāl ü ʿizzet olmış idi yār u hem-ʿinān

Ser-keşlik itdi tevsen-i baḫt-ı sitīze-kār
Düşdi zemīne sāye-yi elṭāf-ı Kirdgār

- IV -

1 Olsun ġamuñda bencileyin zār u bī-ḳarār
Āfāḳı gezsün aġlayuraḳ ebr-i nev-bahār

Ṭutsun cihānı nāle-yi mürġān-ı ṣubḥ-dem
Güller yolınsun āh u fiġān eylesün hezār

[66a] Sünbüllerini mātem idüp çözsün aġlasun
Dāmāne döksün eşk-i firāvānı kūhsār

Añduḳça būy-ı ḫulḳuñı derdüñle lāle-veş
Olsun derūn-ı nāfe-yi müşg-i Tatār tar

Gül ḥasretüñle yollara ṭutsun ḳulaġını
Nergis gibi ḳıyāmete dek çeksün intiẓār

Deryālar itse ʿālemi çeşm-i güher-feşān
Gelmez vücūda sencileyin dürr-i şāh-vār

İy dil bu demde sensin olan baña hem-nefes
Gel nāy gibi iñleyelüm bārī zār zār

[6a] uçdı : irdi D

Āheng-i āh u nāleleri idelüm bülend
Aṣḥāb-ı derdi cūşa getürsün bu heft bend

- V -

Gün ṭoġdı şāh-ı ʿālem uyanmaz mı ḫᵛābdan
Ḳılmaz mı cilve ḫayme-yi gerdūn-cenābdan

Yollarda ḳaldı gözlerümüz gelmedi ḫaber
Ḫāk-i cenāb-ı südde-yi devlet-meʾābdan

Reng-i ʿiẕārı gitdi yatur kendi ḫuşk-leb
Şol gül gibi ki ayru düşüpdür gül-ābdan

Gāhī ḥicāb-ı ebre girür ḫusrevā felek
Yād eyledükçe luṭfuñı terler ḥicābdan

Ṭıfl-ı sirişki yirlere girsün duʿām odur
Her kim ġamuñdan aġlamaya şeyḫ u şābdan

Yansun yaḳılsun āteş-i hecrüñle āfitāb
Derdüñle ḳara çullara girsün seḥābdan

Yād eylesün hünerlerüñi ḳanlar aġlasun
Tīġuñ boyınca ḳaraya batsun ḳırābdan

Derd ü ġamuñla çāk-i girībān idüp ḳalem
Pīrāhenini pārelesün ġuṣṣadan ʿalem

- VI -

Tīġuñ içürdi düşmene zaḫm-ı zebānları
Baḫş itmez oldı kimse kesildi lisānları

[1b] gerdūn-cenābdan D : gerdūn-ṭınābdan
[4b] terler D : derler

Gördi nihāl-i serv-i ser-efrāz-ı nīzeñi
Ser-keşlik adın añmadı bir daḫı bānları

Her ḳanda başşa pāy-ı semendüñ niṣār içün
Ḫānlar yoluñda cümle revān itdi cānları

[66b] Deşt-i fenāda murġ-ı hevā ṭurmayup ḳonar
Tīġuñ Ḫudā yolına sebīl itdi ḳanları

5 Şemşīr gibi rūy-ı zemīne ṭaraf ṭaraf
Ṣalduñ demür ḳuşaḳlu cihān pehlevānları

Alduñ hezār büt-kedeyi mescid eyledüñ
Nāḳūs yirlerinde oḳutduñ eẕānları

Āḫır çalındı kūs-ı raḥīl itdüñ irtiḥāl
Evvel ḳonaġuñ oldı cinān būstānları

Minnet Ḫudāya iki cihānda ḳılup saʿīd
Nām-ı şerīfüñ eyledi hem ġāzī hem şehīd

- VII -

1 **Bākī** cemāl-i pādişeh-i dil-peẕīri gör
Mirʾāt-i ṣunʿ-ı Ḥażret-i Ḥayy-i Ḳadīri gör

Pīr-i ʿazīz-i Mıṣr-ı vücūd itdi intiḳāl
Mīr-i cevān-ı çāpük-i Yūsuf-naẕīri gör

Gün ṭoġdı şimdi ġāyete irdi sepīde-dem
Ruḫsār-ı ḫūb-ı ḫusrev-i rūşen-żamīri gör

Behrām-ı vaḳti gūra yitürdi bu ṣaydgāh
Var işigine ḫidmet-i Şāh Erdşīri gör

[4b] yolına : yolında D

[67a] 5 Ber-bād ḳıldı taḫt-ı Süleymānı rūzgār
Sulṭān Selīm Ḫān-ı Sikender-serīri gör

Vardı peleng-i kūh-ı veġā ḫᵛāb-ı rāḥata
Küh-sār-ı kibriyāda ṭuran nerre-şīri gör

Cevlāne gitdi ravżaya ṭāvūs-ı bāġ-ı ḳuds
Ferr-i hümā-yı evc-i saʿādet-mesīri gör

İḳbāl ü baḫt-ı ḫusrev-i āfāḳ müstedām
Rūḥ-ı revān-ı şāha taḥiyyāt ve's-selām

- VIII -

1 Ḳılduḳça şāh-ı ʿāleme Ḥaḳ fażl u raḥmeti
Virsün cihānda Ḥażret-i Pāşāya devleti

Ṣāḥib-ḳırān-ı ʿarşa-yı iḳlīm-i salṭanat
Ol dem ki ḳıldı mülk-i beḳāya ʿazīmeti

Ol cism-i pāki cānı gibi eyledi nihān
Āsūde ḳıldı ḥāl-i sipāh u raʿiyyeti

Ḫalḳ-ı cihāna ḳırḳ sekiz gün ṭuyurmayup
Bir hafta ḳıldı ġayrılar ancaḳ bu ḥāleti

5 Tedbīri gör ki irmedi kimse ḫayāline
Āṣaf cihāna gelse göreydi vezāreti

Ġayret kemerlerini ḳuşandı ḳılıç gibi
Aldı ḥişārı virdi Ḫudā fetḥ ü nuṣreti

Rāḥat yüzini görmedi çalışdı cān ile
Çekdi efendi yolına bu deñlü zaḥmeti

Yā Rab kemāl-i luṭfuña ḳaldı senüñ hemān
Pāşā ḳuluñ cihānda tamām itdi ḫıdmeti

Āsīb-i dehr ü āfet-i devr-i zamāneden
Ḫıfẓ u ḥimāyet eyle o ṣāḥib-saʿādeti

Dāʾim çerāġ-ı devlet ü baḫtın münevver it
İki cihānda göñli murādın müyesser it

[8][33]

Ez-ān Fużūlī-yi Baġdādī Ber-vey-i Hikmet-i Güfte[34]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

Müctes ˘ – ˘ – / ˘ ˘ – – / ˘ – ˘ – / ˘ ˘ –

Hevā ʿarāyis-i gülzāre oldı çihre-küşā
Bahār gül-şene geydürdi ḥulle-yi ḫaḍrā

Bilindi ġoncada gül bergi ẓāhir olmaġ-ıla
Ki ġonca başına yaġdurdı jāle seng-i cefā

Cerāḥat olmasa aʿżāda ẓāhir olmaz ḳan
Tereşşuḥ eylemez elbette ṣınmadın mīnā

Hümāy-veş varaḳ-ı yāsemīn ü berg-i semen
Uçup feżā-yı gülistāna düşdi ẓıll-ı hümā

Bahār tāciri Mıṣr-ı çemen ġanīlerine
Bıraḳdı Yūsuf-i gül ʿarża eyleyüp ġavġā

Ṣarīr-i āb-ı revān u ṣafīr-i murġ-ı çemen
Nikāt-i tehniyeyi ṣandum itdiler inşā

[33] Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedit Yüksel, Müjgan Cunbur, *Fuzûlî Türkçe Dîvân,* Türk Tarih Kurumu Basımevi, Akara, 1958.
[34] D. K1.
[4b] feżā-yı gül-istāna : gül-istāna D
[5b] bıraḳdı : bıraḫdı D, ʿarża : ʿarż D
[6b] maḳdem D : ṣandum

Bu ẕevḳ ṣaldı Züleyḫā-yı lāleye bir şevḳ
Ki laʿl ü müşg töküp virdi aġırınca bahā

Ḥadīḳa taḫta-yı taʿlīm olup reyāḥīnden
Yazıldı mühmel ü muʿcem aña ḥurūf-ı hecā

Müzeyyen eyledi evrāḳ-ı lāle-yi şeb-nem
Ḥurūf-ı lālede olmaz egerçi noḳṭa revā

Götürdi şeb-nemi ezhārdan ḥarāret-i mihr
Şükūfe noḳṭaların gerçi kim ider imlā

[67b] Debīr-i bād virüp ṭıfl-ı ʿandelībe sebaḳ
Götürdi çehre-yi her-rāzdan ḥicāb-ı ḫafā

Ḳamu dıraḫt bulup refʿ-i istiḳāmet-i ḥāl
Şükūfe ḥamli ile kesr buldılar illā

Nihāl-i bī-bedel-i serv kim ḳalup manṣūb
Ṣebāt-ı ḥāl-ile anlardan oldı müsteṣnā

Ṣadā-yı seyl çeker [medd-i] muttaṣıl yaʿnī
Ki medd-i muttaṣıl ile olur ḳırāʾat-ı mā

Görindi heyʾet-i āb-ı revānda şekl-i ḥabāb
Ṣebāta yitdi ṣebāt-ı nücūm u seyr-i semā

Ḫuṭūṭ-ı muḫtelif-i müstaḳīmi enhāruñ
Çemende ṣaldı zevāyāya güne güne binā

Riʿāyet-i ṭuruḳ-ı müstaḳīmden niçe kim
Olur ḥuṣūl-i maḳāmāt-ı cennetü'l-meʾvā

[11b] her rāzun ḥicāb-ı ḫafā : ezhārdan niḳāb-ı ḫafā D
[12a] istiḳāmet-i ḥāl : istiḳāmete yol D
[15b] ṣebāta : ṣübūta D
[16b] zevāyā-yı güne D : zevāyāya güne

Hevā-yı bāġdan itdüm bu ḥikmeti maʿlūm
Ki iʿtidāldedür ṣoḥbet-i ḥavās u ḳuvā

Bahār gülşeni ezhār ile ḳılup memlū
Yaḳīnüm oldı ki mümkin degül vücūd-ı ḫalā

Naẓarda olmaġ-ıla ṣubḥ u şām ġonca vü gül
Bedīhi oldı kemāl ehline ḥuṣūl-i ṣafā

Netīce sālibe olmaḳ ḫilāf-ı ʿādetdür
Olınca mūcib-i ṣuġrāya müttefiḳ kübrā

Żamīr-i gül-büne gül rengi ṣaldı āteş-i bīm
Ki ḥumre ḳana olur nefs evinde rāh-nümā

Gül āteş üzre ḳılur ʿaḳd-i zühre-yi şebnem
Tedārik-i ḳamer ü şems ider ṣabāḥ u mesā

Bu kīmyā sebebinden ʿaceb midür olsa
Elinde dāne-yi erzen meşābesinde ṭılā

Şükūfe sīmine farż eyledi ḫurūc-ı ẕekāt
Medār-ı ḥavl-i bülūġ u nişāb-ı istiġnā

Ḥuḳūḳ defʿi içün aġniyā-yı eşcāra
Ṣaḥāyif-i çemen oldı eyādī-yi fuḳarā

Bahārdan ten-i gül-bünde eyleyüp heyecān
Ḥarāret-i demevī ḳıldı ʿuḳdeler peydā

Boyandı ḳanı ile ṣafḥa-yı çemen gül gül
Meger ki faṣdına ḥükm eylemiş ṭabīb-i hevā

[18b] iʿtidāldedür D : iʿtidālledür
[19a] ḳılup D : görüp
[27b] ʿuḳdeler D : ġurreler

Ḥibāl-i siḥre dönüp cünbiş-i cedāvil-i āb
Kelīm-i serv aña ʿaksden bıraḳdı ʿaṣā

[68a] 30 Olup terennüm-i bülbül ʿazāyim-i tesḫīr
Çemen perīlerine lāzım oldı ʿarż-ı liḳā

Bisāṭ-ı gülşene dün eyledüm güẕer ki demī
Ḳılam neẓāre-yi āṯār-ı ḳudret-i Mevlā

ʿAceb nizāʿda gördüm çemen ẓarīflerin
Taʿaṣṣub ile ḳamu sālik-i ṭarīḳ-i ḫaṭā

Ḳamu kemāl ile müstedʿī-yi ṭarīḳ-i necāt
Velī ḳamusına bāṭıl delīl-i istidʿā

ʿAnādil itdi beyān-ı merātib-i naġamāt
Ḳumārī oldı terāne-keş-i sürūd-serā

35 Müretteb eyledi bir bezm gülşen içre bahār
Ki virdi ẕevḳ temāşāsı neş'e-yi ṣahbā

Ṣadā-yı murġ bıraḳdı büzürg ü kūçege şevḳ
Sürūd-ı āb ile ʿuşşāḳa ḥāṣıl oldı nevā

Zebān-ı sūsen-i āzād u sebze-yi nev-ḫīz
Ṯenā-yı rifʿat u iclāle oldılar gūyā

Ṣaḳāyıḳ alnı zemīn-būsıdan olup mecrūḥ
Benefşe ḳāmeti oldı tevāżuʿ ile dü-tā

[29b] bıraḳdı : bıraḥdı D
[31b] ḳudret-i mevlā : ṣanʿat-ı mevlā D
[32a] nizāʿda D : nizāʿla
[32b] taʿaṣṣüb : taʿaccüb D
[33a] kemāl ile D : kemānile
[37b] rifʿat ü iclāle D : rifʿat-i eflāke
[38a] zemīn-būsdan D : zemīn bu seydin

Çemen eyāletine oldı naṣb ḫusrev-i gül
Hevāya ebr-ṣıfat ḥükmin itmege icrā

Yazıldı sebze-yi nev-ḫīzden ḫaṭ-ı aḥkām
Çekildi sāye-yi maṭbūʿ-ı servden ṭuġrā

Ṣanup şükūfe mebādī ṣunūf-ı eşcārı
Ḳılurdı baḥṣ ki cāʾiz degül taʿaddüd-i mā

Virüp teselsüle ḳuvvet ṭabīʿat-ı kec-i āb
Olurdı nāfi-yi iṣbāt-ı ʿillet-i ūlā

Ḫayāl-i maḫż ṣanup kāʾinātı nergis-i mest
Ḳılurdı cehl-ile nefy-i ḥaḳāyıḳ-ı eşyā

İderdi bülbül-i kāfir-nihād secde-yi gül
Taʿabbüd-i ṣanem ile ṭutup necāta recā

Nesīm vākıf olup ol fesādı menʿ itdi
Ki iy gürūh-ı perīşān ṭutuñ ṭarīḳ-i Ḫudā

Bu kār-ḫāne bir üstāddan degül ḫālī
Gerek bu ḳudrete elbette ḳādir ü dānā

Ḳılur delālet-i ʿillet vücūd-ı her-mevcūd
Velī ne sūd ki ṣāḥib-naẓar degül aʿmā

Mükevvenāta ḥudūṣ ol ḳadīmdendür kim
Kemāl-i ẕātına mümkin degül ḳabūl-i fenā

[68b] Ḳadīr ü Muḳtedir ü Ḳādir ü Muḳaddir ü Ḥayy
ʿAlīm ü ʿĀlim ü ʿAllām ü Aʿlem ü Aʿlā

[41a] mebādī D : münādī
[41b] cāʾiz taʿaddüd-i ḳudemā D : cāʾiz degül taʿaddüd-i mā
[49a] ḳadīr D : ḳadīm

Zihī mükevvin-i ḳādir ki ḳudretindendür
Perī-liḳālara luṭf-ı tenāsüb-i aʿżā

Melāḥat-i leb-i mey-gūn u lehce-yi şīrīn
Nezāket-i ḳad-i mevzūn u çehre-yi zībā

Ṣafā-yı cism-i laṭīf ü ḳabūl-i cevher-i pāk
Leṭāfet-i ḫaṭ-ı müşgīn ü zülf-i ʿanber-sā

Kemāl-i ḳudret-i ʿilminedür şevāhid-i ʿadl
ʿUḳūd-ı silsile-yi kār-ḫāne-yi dünyā

Besāʾiṭ-i şerefi maḥremiyyet-i vaḥdet
Mürekkebāta ḳabūl-i terekküb-i eczā

Hevā-yı mekrümetinden ḳabūl-i feyż ḳılup
Mürebbī-yi çemen olmış bahār-ı rūḥ-efzā

Nesīm-i merḥametinden alup ifāde-yi cūd
Cihānı reşk-i cinān eylemiş nesīm-i ṣabā

Ṣafā-yı luṭf-ı ʿamīmi nüfūẕ idüp ḳılmış
Mizāc-ı nāmiye-yi müstaʿidd-i neşv ü nemā

Feżā-yı gülşen-i luṭfı merātiʿ-i aḥbāb
Memālik-i reh-i ḳahrı mehālik-i aʿdā

Sühāya luṭfı eger ḳılsa ẕerre-perverlik
Yeter maḳām-ı müsāvāt-ı āfitāba sühā

Ger olsa ḳahrına maẓhar ʿanāṣır u eflāk
Nikāḥ ʿaḳdin üzer ümmehātdan ābā

[50a] ḳādir : ḳāmil D
[56a] ifāde-yi cūd : ifāża-yı cūd D
[58b] memālik : meżāyiḳ D

Ḥisāb-ı rızḳını ḳılmış temāmī-yi beşerüñ
Henüz Ādeme peyvend ḳılmadın Ḥavvā

Beyān-ı ḥāline yitmiş cemīʿ-i maḫlūḳuñ
Henüz perde-yi aʿyānı çekmedin esmā

Kemāl-i terbiyeti nevk-i ḫāra virmiş renk
Laṭīf idüp laḳabın eylemiş gül-i raʿnā

Gül āteşin bir avuç ḫāk-i reh-güẕāra ṣalup
Kül eyleyüp ḳomuş adını bülbül-i şeydā

Türāb-ı dergehine ittiṣāl-i şevḳi ile
Kef-i tażarruʿ-ı deryāda dāmen-i ṣaḥrā

Ziyāret-i ḥaremin ḳılmamaḳ cezāsıyçün
Ḥavāle ḫancer-i seyl-āba sīne-yi deryā

Cemīʿ-i vaḳt şifā-ḫāne-yi ʿaṭāsından
Cemīʿ-i ḫalḳa müyesser cemīʿ-i derde devā

[69a] Rumūz-ı ḥikmetin eyler beyān merātib ile
Cemīʿ-i ḥāl-i beşer ḫᵛāh faḳr u ḫᵛāh ġınā

Marīż-i ʿārıża maḳṣūmdur nüfūs tamām
Kimine fāʾide perhīz ider kimine ġıdā

Şerīf-ẕātlara evc imtiḫānından
Vesīle-yi şeref-i ḳurb olur nüzūl-i belā

Ḫasīs nefslere genc-i iltifātından
Mezīd-i ʿillet-i idbār olur vüfūr-ı ʿaṭā

[61a] ḳılmış D : itmiş

Delīl-i ẕillet-i ʿişyānıdur taʿarruż-ı ḥāl
Ṭarīḳ-i ḥüsn-i rıżāsı cemīʿ-i ḥāle rıżā

Zihī kerem ki naẓar ḳılmayup ʿadāvetine
Müyesser eylemiş iblīse iʿtibār-ı beḳā

Zihī Kerīm ki ifrāṭ-ı luṭf u iḥsānı
Mesīḥi eyledi miḥrāb-ı secde-yi tersā

Faḳīr-i dergehine leẕẕet-i rıżāsı ile
Ḫilāf-ı ḳāʿide meyl-i ṭabīb ü ẕikr-i şifā

Esīr-i miḥnet-i ʿışḳına ẕevḳ u şevḳıyla
Taʿalluḳāt-ı ṭarīḳ-i fenādan istiġnā

Zihī ḥaḳīḳat-i ẕātuñda lāf-ı ʿaḳl u cünūn
Ḳapuñ maḳām-ı müsāvāt-ı pādişāh u gedā

Naʿīm-i lem-yezelī anda kim saña vāṣıl
Muʿaẕẕeb-i ebedī ol ki senden oldı cüdā

Ṭavāf-ı Kaʿbe-yi vaṣluñ teḥassüriyle müdām
Sürūd-ı seyle ṣafīr ü ḫurūş-ı raʿde ṣadā

Müheyminā Ṣamedā bende-yi siyeh-rūyem
Ṣaḥīfe-yi ʿamelüm maʿṣiyet ḫaṭıyla ḳara

Teraḥḥum it ki beni ḳāmet-i şikeste ile
Benefşe-yi çemen-i derd ḳıldı bār-i ʿanā

Nihāl-i gülşen-i derdüm ki ṣu yirine virür
Baña hemīşe ciger ḳanı bāġbān-ı ḳażā

[72a] ʿişyānıdur : ʿişyāndur D
[78b] oldı : ola D
[81a] beni : meni D
[82b] baña : maña D

Dirīġ u derd ki encāma yitdi ʿömr henūz
Ḫarāb-ı bāde-yi zerḳam esīr-i dām-ı riyā

ʿAẕāb-ı rūz-ı cezā vehmi ile şām u seḥer
Pür-ıżṭırāb u ʿaẕāb içre em ben-i rüsvā

Kim ol ʿaẕābı meger iḳtiżā-yı ʿadl vire
ʿAẕāb-ı rūz-ı cezā münkirine rūz-ı cezā

Egerçi ġuṣṣa ṭutar rūz u şeb girībānum
Elümden eylemem ümmīd dāmenini rehā

[69b] Muḳīm-i ḥucre-yi şevḳam feżā-yı ḳurbuñda
Hemīşe semʿ-i ümīdümde işṭiyāḳ-ı ṣadā

Ki iy faḳīr ḥarīm-i viṣāle bi-smi'llāh
Taʿallül itme ki demdür emānet ola edā

Seḥāb-ı feyż emel gülşenin ḳılup sīr-āb
Gül-i murāduñ açup ola müstecāb-ı duʿā

Ümīd vār ki āyīne-yi żamīrinden
Hemīşe ṣayḳal-ı iḥsānuñ ola jeng-zedā

Ümīd vār ki luṭfuñdan olmaya nevmīd
Dil-i **Fużūlī**-yi āşufte-ḥāl ü bī-ser ü pā

Müyesser ola aña şāh-rāh-ı ʿışḳuñda
Devām-ı ḥüsn-i ḳabūl ü ṣebāt-ı resm-i vefā

[83b] dām-ı riyā D : dām-ı hevā
[84b] pür : bir D
[88a] viṣāle D : viṣāl
[89b] gül-i murāduñ açup ola müstecāb duʿā D: gül-i murād açup müstecāb ola duʿā

[9][35]

Gül-i Ṣad-Berg-i Nevʿī Raḥmetu'llāh[36]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

1 İy vücūd-ı mümkināt inşā-yı luṭfuñdan eşer
Cümle ʿālem mübtedā-yı feyż-i cūduñdan ḫaber

Ẕātuñuñ feyżinde envār-ı ḥaḳāyıḳ müstecin
İsmiñüñ basṭında eşcār-ı meẕāhir pür-şemer

Müstefāż-ı raḥmetüñ sīriyse mevlūd-ı vücūd
Müstefād-ı şefḳatüñ çār ümmehāt u nüh peder

Bāġ-ı luṭfuñdan sekiz cennet şemīm-i kemterīn
Nār-ı ḳahruñdan yedi dūzaḥ şerār-ı muḫtaṣar

5 Ḳaleb-i ḫākīyi baḥr-ı cūduña maẕhar ḳılup
Eyledüñ ḳalbi şehenşāh-ı basīṭ-i baḥr u ber

Lemʿa-yı şemʿ-i cemālüñ ʿışḳıdur pervāne-veş
Sidrede Cibrīl-i ʿaḳlı eyleyen bī-bāl ü per

Niçe demdür sırr-ı mūtūdan umar feyż-i ḥayāt
Bir ölümlü ḫastedür ġam pisterinde muḫtaṣar

Ger olam Kenʿān-ı hicrānuñda pür-zār ü esef
Ḳılmadın cilve cemāl-i Yūsuf-ı Mışr-ı hüner

Meh gibi naḳṣ ile ola ḳuvvet-i ṭabʿum tamām
Gelmedin fiʿle daḫı nūr-ı kemāl-i muntaẓar

---

[35] Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri, *Nev'î Dîvânı,* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1977.
[36] D. K12.
[2a] feyżinde D : ḳabżında
[3a] şīrse : sīriyse D
[5a] cūduña : ẕātuña D
[6b] sidrede D : sidreden
[7b] ḫastedür : ḫasteyin D, muḫtaṣar : muḫtażar D

Aḫger-i dilden sürüp āhum beden ḫākisterin
Müncelī olmazsa mirʾāt-i şühūdumdan keder

[70a] Kişţzār-ı dilde ḥāṣıl virmese beẕr-i liḳā
Olmaz ise māsivā maḥṣūd-ı dās-ı lā-teẕer

Dāne-yi eşküm döküp maḥşerde āh idüp diyem
İy Ḫudā-yı ḫayr u şer Mevlā-yı fiʿl-i nefʿ ü żarr

Ṭālibe şevḳ-ı ʿamel āṣār-ı istiʿdād idi
Saʿy ü himmet ḫilʿat-ı maḳṣūda āyāt-ı ẓafer

Ṣarf idüp rūz u şebüm naḥv-i kemāl-i ʿilmüñe
Ṣafḥa-yı nāmem sefīd iken siyāh itdümse ger

Şimdi ol tesvīd-i bī-sūdem idüp bir bir beyāż
Aġarup mūyum sefīd oldı siyāhum ser be-ser

Ḥāṣılum ṣıfr u sinīn-i ʿömr sittīn oldı āh
Bād-ı āhum olmadı varlıḳ yüzinden perde-der

Hey ne fürḳat hey ne ḥasret hey ne ḫüsrān-ı ebed
Ṣebt ise evvel kitābumda muḳadder bu ḳader

Olmadum āsūde-dil hergiz sevād-ı şübheden
Ḥikmet-i eşrāfdan kesb itmedüm nūr-ı baṣar

Çıḳmadı başdan ṭarīḳ-i ʿillet-i meşşāʾiyān
Kesb-i maʿlūl itmedi ālāt-ı esbāb-ı naẕar

[11a] beẕr-i liḳā : beẕr-i beḳā D
[13b] saʿy-ı himmet : saʿy ü himmet D, ḫilʿat-ı maḳṣūd : ḥācib-i maḳṣūd D
[15b] ser-be-ser : ser-te-ser D
[16a] ṣıfr u sinīn D : ṣıfr-ı sinīn
[18b] ḥikmet-i eşrāf : ḥikmet-i işrāḳ D
[19b] ālāt-ı esbāb : ālāt ü esbāb D

Rāh-ı ʿışḳa ger girerseñ ayaġuñ merdāna baṣ
Şöyle kim farḳ olmaya yanuñda hergiz pā vü ser

Māh-ı nev gibi niçe nāḳışları eyler tamām
ʿUzlet ü ẕikr-i Ḫudā vü ṣamt ü terk-i ḫᵛāb u ḫor

Sālike tā kim kemer-bend olmaya nūn-ı yaḳīn
Cānını ger kīn ider renc-i ḫırāş-ı kirm ger

Gerdenin maʿlūl ider zencīr-i ḳayd-ı keş me-keş
Maḫzen-i taḥḳīḳa yol virmez suʾāl-i der be-der

Düzd şeyṭāndan metāʿ-ı dīn nice olsun emīn
Rūz u şeb bī-pāsbān böyle sarāy-ı penç-der

Yā nice olmaz hevā-yı nefsüñe ḥissüñ muṭīʿ
Çünki her dervāzeden bād-ı hevā eyler güẕer

Var ṣalāt-ı ḫams ile sedd it ḥavāss-ı ḫamseñi
Leşker-i Yeʾcūc-ı nefs Allāhu ekberden ḳaçar

Fāriġu'l-bāl ol eger uçmaḳ dilerseñ bāl açup
Çünki sen bir ʿālem-i bālāya eylersin sefer

İzdiyād-ı noḳṭası besdür işāret aña kim
Zāʾid-i zād-ı seferdür sendeki zād-ı saḳar

Eylegil tābūt-ı cismüñ ġarḳa-yı Nīl-i fenā
Tā bula Mūsā-yı cān Firʿavn-ı nefsüñden mefer

[20a] merdāna : mestāne D
[20b] farḳ olmaya : hīç olmasun D, hergiz : farḳ-ı D
[21b] ḫor : ḫār D
[22a] ider : idüp D
[24a] dīn : dil D
[27b] eylersin : istersin D

[70b] 30 Ḥubb-ı māl ü cāh içün cehl ile ḳılma terk-i ser
ʿĀrif ol ḳıl terk-i ser atduñ dimekdür çünki zer

Ehl-i cāhı tāc-ı zer sevdāsı eyler ḫāk-i rāh
Terk ile ʿārifler eyler ḫāk-i rāhın tāc-ı zer

Terk-i zer ḳıl merd iseñ zencīr-i zer görmez misün
Merde nisbet bend olur zen gerdeninde zīb ü fer

Māline reşk itme her bir şekl-i mekrūhuñ k'olur
Bir ṭılısm-ı münkirüñ taḥtında genc-i sīm ü zer

Erlik idüp sen zen-i dünyāya vir evvel ṭalāḳ
Virmedin saña ṭalāḳ-ı fürḳati ol senden er

35 Āb-ı rūyuñ dökme ḫāke maṣlaḥat bitsün diyü
Yirde ḳalmaz toḫm-ı istiʿdād çün āḫır biter

Kesr-i ʿırżın yüz şühūd-ı zūr ile iṣbāt ider
Şol ki maḥżar refʿ idüp eyler hevā-yı naṣb ü cer

Rāst-kirdār ol olup meʾmūr-ı emr-i fe's-taḳim
Olasın tā kim ʿaṣā gibi delīl-i reh-güẕer

Ḫāk-i faḳr içre ne gevher buldı bilmem ehl-i rāz
Kim görürler ḫ[v]ācenüñ yāḳūt u laʿlin pīlever

Ḫāne-yi ṭabʿuñ ʿarūż-ı şerʿ ile ḳılsañ dürüst
Her ne ʿarż olınsa şiʿr ü şerʿ olur mevzūn u ter

40 Rāst-rev ol fevz-i maṭlūba yaḳīndür rāh-ı rāst
Ḥāʾil olmaz seyr-i tīr-i rāsta hergiz siper

[30b] ser : zer D, zer : der D
[31b] ḫāk-i rāhın tāc-ı zer : ḫāk-i rāhı tāc-ı ser D
[34a] vir evvel : evvel vir D
[39a] ṭabʿuñ : ḳalbüñ D

Cedvel-i zerrīn-i kec virmez leṭāfet muṣḥafa
Rāstlıḳdur ādeme lāzım degüldür zīb ü fer

Mısṭar-ı ḫaṭ kim anuñ naḳḳāş ṭarḥın ḳıldı rāst
Keç yazılmaz üstine mektūb olan naḳş u ṣuver

Āh eger noḳṣān-ı ḫaṭṭ olursa istiʿdāddan
Bed-güherde eylemez Yāḳūt-ı Mustaʿṣım eṣer

Çarḫ-ı aḫżar ḫūn-ı mużmerdür ṣaḳın ḥınnā gibi
Sürḫdür maʿnīde ṣūretde görinür sebz ü ter

Mümkinātuñ dāne-yi ʿömrin ögidür ṣubḥ u şām
Āsiyāb-ı çarḫ encüm erzenin ölçer döker

Sīnede her maʿnī-yi münker ki mużmerdür ṣaḳın
Görinür āḫır felek āyīnesinde ḫayr u şerr

Kendü ʿaybuñ ṣūret-i ʿaybına ḫalḳuñ perde ḳıl
Şöyle kim düzd-i naẓar bulmaya hergiz bir memerr

Ẓāhir oldı böyle ḫāṣıyyet lisānü'ṣ-ṣevrde
Çün ʿuyūb-ı nāsdan ḳaṭʿ-ı lisān itdi baḳar

[71a] Ḥālüñe şükr eyle gör kim dīde-yi pür-ḫūn ile
Ḳahḳaha idüp güler āzādelikden kebk-i der

Mākiyān bir beyża içün şād olup eyler ḫurūş
ʿĀrifüñ deryā-ṣıfat ḳalbi ḫamūş ü pür-güher

Salṭanatda gün geçür efsāne-yi dünyā ile
Ḫᵛāb-ı ġaflet virmesün bār-ı leyālī bī-ṣemer

[42b] geç : kej D
[46b] āyīnesinde : āyīnesinden D
[48a] ẓāhir : ḥāṣıl D
[49a] dīde-yi pür-ḫūn ile D : dīdesi pür-ḫūn iken
[51a] dünyā : ʿuṣṣāḳ D

Degme dilden ġaflet-i devletle gelmez intibāh
Şīve-yi murġ-ı seḥerdür ṣubḥ vaḳtinde seher

Ḫʷāb-ı ġaflet kūr idüp nūr-ı ḥaḳīḳatden gözüñ
Cevher-i bāḳī görinür saña emṣāl-i ṣuver

Ḫʷāb-ı ġaflet sende bir taʿbīr olınmaz ḫʷābdur
Yoḫsa bir bāzīçedür ʿālem ki meyl itmez beşer

Olmaya feyż-i fażīlet bāʿiṣ-i kibr ü fuḍūl
Bir degül lïkin mükedder olmada baḥr u şemer

Bir gül-i raʿnāya cānuñ rişтesin bend eyle kim
Her temāşā itdigüñ ṣūretden olsun cilveger

Ḥüsn-i gül ḳılma ṭaleb fānīdür iste ḥüsn-i dil
Ṭalʿat-ı mihre ḫazān görmez misün virmez żarar

Ḥayy ü bāḳī ol olup ten cübbesinden insilāḫ
Kemter olma ḥayyeden kim sin beşer ol cān-ever

Ḳalbe müstevlī olınca nūr-ı Ḥaḳ ḳalmaz vücūd
Sāye nā-peydā olur tāc-ı ser olsa nūr-ı ḫʷar

Ġarḳ-ı envār-ı ḥaḳīḳat feyż-i ʿirfān istemez
Şāḫ-ı nīlūfer degül muḥtāc-ı imdāda maṭar

Keşтī-yi Nūḥı n'ider baḥr-ı fenāya ġarḳ olan
Māhī-yi ṭūfān ider mi mevc-i ʿummāndan ḥaẕer

[51b] bār-ı leyyāli bī-şemer : bārī leyyāl-i bī-şemer D
[52a] devletle : devletde D
[53a] gözüñ : gözi D
[53b] emṣāl-i ṣuver : emṣāl ü ṣuver D
[54b] yoḫsa bir bāzīçedür ʿālem ki meyl itmez beşer : yoḫsa ʿālem sanduġuñ hep cümle emṣāl ü şuver D
[56a] gül-i raʿnā : gül-i maʿnā D
[58a] ḥayy ü bāḳī : ḥayy-i cāvīd D, olup : idüp D
[58b] beşer : yaşar D
[59b] tāc-ı ser : farḳ-ı ser D, nūr-ı ḫūr : tāc-ı ḫūr D
[60a] ġarḳ-ı envār-ı ḥaḳīḳat : ġarḳ-ı deryā-yı maḥabbet D
[60b] imdāda maṭar : imdād-ı maṭar D

Loḳma-yı dūnān degüldür ṭuʿme-yi kerrūbiyān
Lāyıḳ-ı şāhin teẕerv ü lāyıḳ-ı kerkes ḳaẕer

Müşmir olmaz girye-yi zāhid semāʿ-ı ʿışḳdan
Ola mı ebr-i bahārīden dıraḫt-ı ḫuşk ter

Çeşm-i dūnān basṭ-ı erzāḳ ile olmaz mümtelī
Sofrası gerdūn olup nān olsa ḫurşīd ü ḳamer

Turş-rūlıḳ lafẓ-ı şīrīnden olur bed-ḫūya bih
Bir midür sofraya hīç sirkencübīn ü gül-şeker

Şerʿa çün rāżī degül ḳāḍī-yi şehr ü ʿaskeri
Emr-i maʿrūfı nice fehm ide her münkir nöker

Māl-i rüşvet kim emerler şīr-i māderden eleẕ
Ṣorsalar şerʿ ile ammā zehr-i ḳātilden emer

[71b] Nūş u nīşi münḳalib olsa ʿaceb mi ʿālemüñ
Ḳalbi muʿtellüñ olur taşrīf ile zīr ü zeber

Zīr ü bālādur ḳamu evżāʿ-ı nā-hemvār-ı çarḫ
Ol zeġan gibi ki gāh ünṣā olur gāhī ẕeker

Himmet-i maʿşūḳ pest ü ḫāṭır-ı ʿāşıḳ şikest
Gerdiş-i gerdūn dürüşt evżāʿı nā-hemvār-ter

Gül celīs-i ḫār u bülbül ṭuʿme-yi dendān-ı mār
Menzil-i şīşe miyān-ı seng-i ḫārā vü meder

Tīr-keş ḳadd-i cüvāna pīre ḳurbān-ı kemān
Ādeme olur edīm-i ḫāk ẓarf-ı müstaḳar

[61b] māhī-yi ṭūfān : māhī-yi deryā D, mevc-i ʿummān : mevc-i ṭūfān D
[65a] olur : ola D
[68a] nūş u nīşi : nīş ü nūşı D
[69b] ol : şol D
[72b] ādeme olur edīm-i ḫāk : bu edīm-i ḫāk her mevcūda D

Ḫᵛān-ı dünyādan nasībüñdür tenāvül ḳılduġın
Kimseyi hīç imtilā itmez ṭaʿām-ı mā-ḥażar

Fażla ḫᵛār olma ṣaḳın mānend-i rūbāh-ı denī
Pençe-yi kesbüñle ʿayş eyle miṣāl-i şīr-i ner

Degme ḳābil kesb-i feyż itmez kemāl-i ʿışḳdan
Bādenüñ feyżi sebū vü sāġara ḳılmaz eṣer

Zāʾil olmaz sīneden luṭf ile şerr-i bed-nihād
Āb ile gitmez miyān-ı seng-i ḫārādan şerer

Gülşen-i dehrüñ ḫazānın fikr idersin ʿāḳıbet
Sünbüli sevdā-yı serdür gülleri ḫūn-ı ciger

Bu ḳaṣīdem lücce-yi baḥr-ı maʿārifdür benüm
Ḳaʿr-ı maʿnāsında pür lūlū-yı esrār ü ʿiber

Yā sevād-ı aʿẓam oldı ortasında şāh-rāh
Maṭlaʿıdur şāh-rāh-ı şehr-i ʿilmu'llāha der

Dikdi her bir mışraʿı ol şāh-rāha bir ʿalem
Var ise ol rāhdan bir şāh-ı bī-hemtā geçer

Şehriyār-ı ʿālem-i maʿnā vü ṣūret Ḫān Murād
Āfitāb-ı memleket ḫāver-zemīn ü bāḫter

İstiḳāmet tabʿına ʿālemde olmışdur ʿalem
Vaṣf-ı terkībinde olmaz munṣarif ʿadl-i ʿÖmer

[74a] mānend-i rūbāh-ı denī : hem-çün siyeh-gūş-ı denī D
[75a] kemāl-i ʿışḳ : kelām-ı ʿışḳ D
[75b] seng-i ḫārādan : seng ü āhenden D
[77a] ḫazānın : fenāsın D, fikr idersin : fikr iderseñ D
[78a] maʿārifdür : ḫaḳāyıḳdur D
[78b] esrār ü ʿiber D : esrār-ı ʿiber
[80b] şāh-ı bī-hemtā geçer : pādişāh eyler güzer D
[82b] vaşf-ı terkībinde : vaşfı terkībinde D

Nūr-ı faẕlından hidāye bir çerāġ-ı sūḫte
Nükte-yi melfūẓa ṭūmār-ı kelāmından Dürer

Nūr-ı istiʿdādı masṭūr olsa mestūr olmasa
Ḥall-i mermūz-ı ḳażā olurdı maḳdūr-ı beşer

Rūḥ ile tefsīr iderlermiş ḥadīṯ-i laʿlini
Cevherīden bir rivāyet eylemiş İbn-i Ḥacer

[72a] Salṭanat esbābı cemʿinden liyāḳatdür ġaraż
Yoḫsa ney-şekkerde hep mevcūd durur tīġ u kemer

Taḫtı bād olmaḳ degül şāhum Süleymānlıḳ budur
Çekmeye ādem hevā-yı dīv-i nefsinden żarar

Güş idüñ iy fevc-i müştāḳān-ı şīr-i maʿrifet
Şiʿr-i **Nevʿī**den ṣalā-yı niʿmet-i li'llāh der

Pür ḳılur tedrīc ile āfāḳı āḫır şöhretüm
Defʿaten gelmez ṣımāḫa ṣadme-yi feʾs ü teber

Şiʿr-i **Nevʿī**ye ʿadīl olmaz kelām-ı müddeʿī
Nisbet olınmaz dem-i ʿĪsā ile āvāz-ı ḫar

Kimse ṣormaz ḫāne-yi cismümde her dem ḳan olur
Yoḫsa ḳanı merdümüñ ḳānūn mıdur olmaḳ heder

Kime ʿarż idem metāʿ-ı şiʿri kim ḫalḳ-ı cihān
Rüʾyet-i faẕl u semāʿ-ı maʿrifetden kūr u ker

[83b] melfūẓa D : melfūẓ
[84a] olmasa D : olmaya
[86b] hep D : hem, durur D : dur
[87b] żarar : ḫaṭar D
[90a] şiʿr-i nevʿīye : şiʿrüme hergiz D
[91a] dem : gün D

Şimdi ebnā-yı zamāna ḳılmadın ʿarż-ı suḫan
Yegdür itmek zümre-yi ḫaccāma ʿarż-ı nīşter

Göstere ḫāmem eger iʿcāz-ı *ve'n-şeḳḳa'l-ḳamer*
Ḫaml ider taġlīẓ-i ḥisse anı erzāl-i zümer

Ḫāşe li'llāh kim olam bu faż̈l-ı vehbīden fuḍūl
Gelmemişdür ẕerre deñlü nefsüme kibr ü baṭar

Bāġ-ı ṭabʿumdan ḳopardum bu gül-i ṣad-bergi ben
Ṣundum inṣāf ehline bir yādigār-ı muʿteber

Ḫāsidüñ ammā ki fāsiddür dimāġı şöyle kim
Bir gelür şemm eylese būy-ı buḫūr ile baḫar

Ṭārem-i heftümde tā kim ola keyvān pāsbān
Zeyn ide ẕātü'l-bürūcı küngür-i iṣnā ʿaşer

Pādişāhuñ Ḫaḳ ide eyyām-ı devr-i devletin
Dāʾimā maḥsūletü'l-aʿmāl ü maḳżıyyü'l-vaṭar

Pāyesi aʿlā-yı ʿarş olsun burāḳ-ı ḳadrinüñ
Eşheb-i iḳbāline Cibrīl-i ʿizzet rāh-ber

[10][37]

Ḳaṣīde-yi Ḫayālī Raḥmetu'llāh[38]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün[39]

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

1 İy hilāl-i ʿıyd-i devrān sāġar-ı gerdān mısun
Ḫākdān-ı dehre feyżüñ cürʿasın rīzān mısun

[95b] baṭar D : vaṭar
[99b] maḥsūletü'l-aʿmāl ü maḳżıyyü'l-vaṭar D : maḥsūletü'l-āmāl maḳżıyyü'l-vaṭar
[37] Ali Nihat Tarlan, *Hayâli Bey Dîvânı,* İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945.
[38] D. K20.
[39] Bu kasîde dîvânda yirmi iki beyit şeklindedir.

[72b] Yā necāt ehline olduñ keştī-yi Nūh-ı Nebī
Sürmege yā mevc-i baḥr-ı ḳulzüm-i Yezdān mısun

Nūrdan bir ḥalḳasın bāb-ı necāt-ı ʿāleme
Yā der-i iḳbāle zer-ṭāḳ-ı felek-ʿunvān mısun

Yā kenār-ı ʿālem-i ġabrāya emr-i Ḥaḳ ile
Yūnus-ı ʿizzet getürmiş māhī-yi ʿUmmān mısun

5 ʿAynısın lāmuñ otuz gün olduġına rūzenüñ
Yā felek levḥinde nūn-ı dāmen-i Raḥmān mısun

Öpmege dāmān-ı pākin ḳāmetüñ olmış dü-tā
Yoḫsa sen de bende-yi Sultān Süleymān Ḫān mısun

Bir ġubār-ı rāhı deñlü ol mehüñ iy āfitāb
Yaʿnī sen de nūr-baḫş-ı dīde-yi imkān mısun

Āfitābuñ zer devātıyla gelürsin her seḥer
İy ʿuṭārid dergehinde kātib-i dīvān mısun

Ḳadri bāġında şehüñ bir aḳ gülsin iy ḳamer
Bu feraḥdan her gice ʿālemlere ḫandān mısun

10 Ol cihād-ı fī-sebīli'llāh iden ʿādil şehüñ
İy şafaḳ tīġ-ı ġazāsından dökülmiş ḳān mısun

Bu cihān Yaʿḳūbınuñ açıldı aʿmā gözleri
Būy-ı ḫulḳuñ birle ḫānum Yūsuf-ı Kenʿān mısun

Nūr-ı ʿizzetden midür cismüñ yaḫūd müʾminlere
İstirāḥat itmek içün sāye-yi Raḥmān mısun

[2b] mevc-i baḥr-ı ḳulzüm : çarḫı mevc-i ḳulzüm D
[6b] bende-yi Sultān Süleymān : bende-yi ḫāṣ-ı Süleymān D
[7a] mehiñ : şehiñ D
[10a] ol cihād-ı fī-sebīlillāh : ol mücāhid fī-sebīlillāh D
[12b] raḥmān : yezdān D

Ḫusrev-i Rūmuñ muḥibbi olalı iy ḫāme sen
Gūy-ı naẓmı āsmāna irgüren çevgān mısun

Ṭabʿ-ı şāhīden çıḳarmışsun meʿānī cevherün
Yoḫsa sen gencūr gibi ʿālem-i ʿirfān mısun

15 Naẓm eyvānında iy sulṭān-ı iḳlīm-i süḫan
Şāh-ı ġāzīden mi yaḳduñ şemʿi yā aḳrān mısun

Cürʿa-nūşuñ bezm-i eyyāmında Dārā birle Cem
Rezm meydānı deminde Rüstem-i destān mısun

Kaʿbe-yi ḥācātdur dergāh-ı şāh-ı Cem-cenāb
Sen **Ḫayālī** Kaʿbede ol vaṣfıla Ḥassān mısun

ʿAybuña ḳılmaz naẓar şāh-ı cihān maʿẕūrdur
Pūstīn midür murāduñ ṭālib-i iḥsān mısun

Ḥaḳ teʿālā eylesün ʿizzetle ʿömrin ber-mezīd
Devlet-i şāhında neñ eksük senüñ ʿuryān mısun

[73a]

[11][40]

Ḳaṣīde-yi Ẕātī Berāy-ı Selīm Ḫān-ı Evvel[41]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün[42]

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

1 Ol gümişden ḳalʿa kim maḥsūs olupdur anda āb
Geldi zerrīn ṭop ile fetḥ itdi anı āfitāb

[13a] olalı : olan D
[14b] gencūr gibi ʿālem-i ʿirfān : gencūr-ı genc-i ʿālem-i ʿirfān D
[16a] bezm-i eyyāmında : bezm eyvānında D, dārā birle cem : dārā vü cem
[17b] kaʿbede ol vaṣfıla : vaṣf ile ol kaʿbede D
[40] Orhan Kurtoğlu, *Zâtî Dîvânı (Gazeller Dışındaki Şiirler),* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayımlar Genel Müdürlüğü E-Kitap, Ankara, 2017.
[41] D. K19.
[42] Bu kasîde dîvânda kırk dokuz beyit şeklindedir.
[1a] maḥsūs olupdur : olmışdı maḥbūs D
[1b] zerrīn : altun D

Bād āba bir beşāret-nāme taḥrīr eyledi
Yüz ṣuyıyla şehr-i būstāna revān irgürdi āb

Ḫalḳ-ı şehr-i būstān didi yüzimüz ṣuyıdur
Gel ṣafā geldüñ sarāy-ı ḥavża gir iy kām-yāb

Egnine bir māʾī mevcī ṣūf virdi bād anuñ
Kim yaḳasına gümişden dügmeler dizmiş ḥabāb

Cemʿ olup ezhār şehr-i bāġı ḫoş ṭonatdılar
Ḫalḳ āgāh oldı kim ḥışn-ı şitā olmış ḫarāb

Bir yaşıl nāzük ḳaṭīfe aldı geldi sebzezār
Lāleler zeyn itdi rengāreng vālā bī-ḥisāb

Ḳodı nergis ṣaḥn-ı sīmīn içre bir zerrīn-ḳadeḥ
Lāleler cām-ı zeberced üzre dökdi laʿl-i nāb

Çār-sūy-ı bāġı seyr it kim dükān-ı gülşeni
Lüʾlü-yi lālā ile zeyn itdi ṣarrāf-ı seḥāb

Gördiler bir göñli açuḳ yārdur gülşen aña
Ġoncalarla gül gibi geldi açıldı şeyḫ ü şāb

Anda bunlar cemʿ olup bir bezm-i ʿālī ḳurdı kim
Döne döne çevrilür ol bezm-i germāye kebāb

Tevbe vü ṣabruñ ṣıyup cündini laʿlīn ṭopla
Ġoncalar zühd ü ṣalāḥuñ ḳalʿasın ḳıldı ḫarāb

Cām-ı gülden mest olup bülbül terāne başladı
Sāġarı kec ṭutdı nergis gözlerini aldı ḫᵛāb

[3a] suyıdur : suyı sen D
[4a] bir māʾī mevcī ṣūf : pür-mevc maʾī ṣūf D
[5a] ḫoş D : hep
[7b] cām-ı zeberced : levḥ-i zeberced D
[9b] geldi açıldı : açıldı cümle D

Bülbülüñ feryādı ṭıfl-ı ġoncaya virdi ṣudāʿ
Dāye-yi ebr anuñ içün başına sürer gül-āb

Sūsenüñ çīnī çanaġında şarāb-ı şebnemi
Çekdi zerrīn cāmıla germ olsa ṭañ mı āfitāb

Oḳıdı bu şiʿr-i ġarrāyı revān ol bezmde
Rūy-ı maḥbūb-ı belāġatdan açup bülbül niḳāb

Pā-bürehne ḫāke başmışsın ḳadem iy āfitāb
Yine gökde istedügüñ yirde bulmışdur seḥāb

Derd-i ʿışḳ-ı yāra çün Ferhād dermān istedi
Merg irişdi tīşenüñ aña zebānından cevāb

[73b] Reşk-sūz-ı sīne nāra bir ḥarāret virdi kim
Her dem anuñ döne döne üstine aġlar kebāb

Bād-ı āhum ġayretinden ṣuya boġıldı ṣabā
Bir gümişden türbe yapdı üstine anuñ ḥabāb

Ṭaşra ḳaldum ḳalʿa-yı şādī ḳapusın yapdı ġam
Gönlümi bir seng-dil yıḳdı ḳatı ḥālüm ḫarāb

Hey di bi'llāhi kerem ḳıl ġamze-yi cellāduña
Cānına her bī-günāhuñ ḳılmasun cānā ʿaẕāb

Yoḫsa senden varup ol şāha şikāyet eylerem
Ḫavf-ı ḳahrından düşüpdür mülk-i çarḫa ıżṭırāb

[14a] çanaġında D : çanaġından
[15a] ġarrāyı revān : ġarrā-yı revān D
[16b] seḥāb : türāb D
[17a] derd-i ʿışḳ-ı yāra çün : derd-i ʿışḳa derd ile D
[18b] her dem anuñ döne döne üstine aġlar kebāb : döne döne her dem anuñ üstine aġlar ḳıbāb D
[22a] senden : andan D

Zübde-yi teʾs̱īr-i encüm māh-ı burc-ı salṭanat
Ḥażret-i Sulṭān Selīm-i kām-bīn ü kām-yāb

Müşterī-rāy ü ʿUṭārid-fiṭnat u Mirrīḫ-ḥaşem
Mihre Zühre-ʿişret ü Keyvān-ı s̱ānī meh-şitāb

Çengī-yi bezm-i şerīfi Zühre-yi Keyvān-maḥal
Hem-dem ü yār-ı laṭīfi ḥūrī-yi cennet-cenāb

Düşmene bir pāre od olup çıḳarsa tīġını
Bir yanar oddur hemān gūyā ki bulur iltihāb

İy felek-rifʿat görinen gerd-i ḫaylüñ ṣanma kim
Geldügüñ görüp saña taʿẓīm ider ḳalḳup türāb

Serverā bir pādişāh-ı mülk-i ʿizzetsin ki sen
Ḳadrüñ ordusında bir çāder bu çetr-i bī-ṭınāb

Fetḥ bir cāmiʿdür anda nīze-yi cündüñ menār
Aña bir miḥrāb ḳavsüñ miġfer-i leşker ḳıbāb

Dest-i ḳudret uçurupdur çerḫ ṣanma görinen
Serverā ḥammām-ı şehr-i rifʿatüñden bir ḥabāb

Ḫoş çıḳarur dem be-dem ḳaṣr-ı hevāya ābı ol
Hendese ʿilmin meger rāyüñden ögrendi seḥāb

Bī-günāhı ʿahd-i ʿadlüñde görüp incitmez ol
Bir delü ḳanlu ḥarāmī kimsedür gerçi şarāb

[24b] mihr-i zühre-ʿişret D : mihre zühre-ʿişret, keyvān-ı s̱ānī : keyvān-teʾennī D
[25b] hem-dem ü yār-ı laṭīfi : hem-dem-i yār-ı ẓarīfi D
[26a] olup D : olur
[28b] bir çāder D : ḫar ki der
[30b] rifʿatüñden : rifʿatüñde D
[32a] görüp : ṭutup D

Başı anuñ ḳadr ile eflāke irer gün gibi
Aña kim bālīn olur ol südde-yi devlet-meʾāb

Luṭf idüp ḳahrı ʿadū-yı teşne-diller aġzına
Ṭamladur peykān-ı tīrüñ dem be-dem bir ḳaṭre āb

İrse bād-ı şefḳatüñ fülk-i vücūd-ı mücrime
İtmeye anı ġarīḳ emvāc-ı deryā-yı ʿaẕāb

[74a] Merḥamet itseñ yiridür Ẕātī-yi bī-çāreye
Çarḫ anuñ döne döne baġrını itmişdür kebāb

Şöyle rengīn itdi kim kān-ı seḫānuñ vaṣfını
Ḳıpḳızıl oldı ḥayādan görüp anı laʿl-i nāb

Şerbet-i şiʿrin gören aġlar ṣafāsından revān
Ṭamladur ṭatlu yürek yaḳar diyü bir ḳaṭre āb

Ol ġarībe luṭf ḳıl saña duʿālar eylesün
Kim ġarīb olanlaruñ olur duʿāsı müstecāb

Ḳalʿa-yı fīrūzeden dāʾim bir altun ṭop ile
Ol gümişden ḳalʿayı fetḥ itdügince āfitāb

Āfitāb-ı ʿömrüñe hergiz zevāl irgürmesün
Muḥkem itsün Ḥaḳ vücūduñ ḳalʿasın iy kām-yāb

[36a] yiridür D : ider
[38b] ḳaṭre : pāre D
[40b] itdükçe : eyledükçe D
[41b] itsün D : ide

[12][43]

Ḳaṣīde-yi Necātī Berāy-ı Şehzāde Sultān Maḥmūd Bin Bāyezīd Ḫān[44]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün[45]

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

1 Nūn ile ʿayna şebīh olduġı-çün oldı hilāl
İntihā-yı Ramażān evvel-i ʿıyd-i şevvāl

Zer ile levḥ-i zebercedde yazıldı bir lām
Ramażānuñ otuz olduġına tā kim ola dāl

Ṭāyir-i ʿıyd-i hümāyūnı şikār eylemege
Şāh-bāz-ı felek açdı yine zerrīn-çengāl

Şeh-per-i rūḥ-ı Emīndür ki Cenāb-ı Ḥaḳdan
Müjde-yi raḥmet içün ḫalḳa gelür açup bāl

5 Māder-i dehr yine ṭıfl-ı mehüñ parmaġını
Rūz-ı ʿıyd irdi diyü eyledi ḥınnā ile āl

Şafaḳ odına ṣalar naʿl-i hilāli eyyām
Ki bula şāhid-i ʿıyde bu füsūn ile viṣāl

Şafaḳ u māhı gören şöyle ṣanur kim zühre
Pāyına yaḳdı ḥınā sāḳına ṭaḳdı ḫalḫāl

Şāh dīvānına ṭās olmadı çün çarḫ-ı felek
Ne içün zerle kenārına nişān yazdı hilāl

Şafaḳ u māhuñ işārātı budur kim demidür
Elüñe sāġar-ı zerrīn ü mey-i gül-reng al

---

[43] Ali Nihad Tarlan, *Necâtî Beg Dîvânı,* Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1963.
[44] D. K16.
[45] Bu kasîde dîvânda kırk beş beyit şeklindedir.
[3a] çengāl : şengāl D
[4a] rūḥ-ı emīn : rūḥü'l-emīn D
[7a] zühre : zen-i dehr D
[7b] ṭaḳdı : daḳdı D
[8a] çün : ise D

Devr el virmiş iken yürüt ayaġı sāḳī
Baş açuḳ nūş idelüm nām ile nengi ṣuya ṣal

Göñlümüz rūşen ider ẓulmet-i ġamdan yā Rab
İrmesün ẕerrece ḫurşīd-i ṣabūḥıya zevāl

[74b] Rūz-ı ʿıyd irdi gelüñ ʿişrete āġāz idelüm
Dün ḥarām idi yime içme bugün oldı ḥalāl

Göñül eyyām-ı ṭarab geldi ḫuṣūṣā Begümüz
Şeh-i Cemşīd-fer ü ḫusrev-i ḫurşīd-cemāl

Gevher-i dürc-i siyādet melik-i mülk-i kerem
Aḫter-i burc-ı saʿādet şeh-i ferḫunde-ḫıṣāl

Cān-ı maḳṣūd-ı cihān Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd
Ẕātını eşref-i ḫalḳ itdi Ḫudā-yı Müteʿāl

Südde-yi salṭanat u ḳıble-yi eşrāf-ı kibār
Merkez-i maʿdelet ü Kaʿbe-yi ʿizz ü iḳbāl

Bezmine gelse ḫacil ola gide Şāh Ḳubād
Rezmine gelse müṣāf idemeye Rüstem-i Zāl

Ṣaçalı ʿadli ṣuyın mülke sitem yilinden
Ḳonmadı ḫāṭırına kimselerüñ gerd-i melāl

Ṭīb-i aḫlāḳı hevāsıyla cinān oldı cihān
Cārī aḥkāmı ṣuyı niteki cennetde zülāl

[9b] zerrīn ü mey : zerrīnle mey D
[11b] ṣabūḥıya : ṣabūḥına D
[13b] cemşīd-fer ü ḫusrev-i ḫūrşīd : cemşīd-fer ola meh-i ḫūrşīd D
[16a] salṭanat u ḳıble : salṭanatı ḳıble D, eşrāf-ı kibār : eşrāf-ı kirām D
[16b] maʿdelet ü kaʿbe : maʿdileti kaʿbe D, iḳbāl : iclāl D
[17a] gelse :isne D
[17b] gelse : binse D
[18b] kimselerüñ : kimsenenüñ D

Degme bir şāḫ-ı żaʿīfe żararı degmemege
ʿAdli devrinde yemīn ile gezer bād-ı şemāl

İy ki bārān-ı ʿaṭāyāñ ile yem bir ḳaṭre
V'iy ki mīzān-ı veḳāruñda cebel bir miṣḳāl

Sāye-yi ʿadlüñ ile ḫalḳ-ı cihān āsūde
Māye-yi beẕlüñ ile ehl-i zamāne ḫoş-ḥāl

Ṣalalı ʿadlüñ eli mirveḥa-yı aḥkāmı
Ḫᵛān-ı emn üzre teʿaddī mekesi açmadı bāl

Ṣīt-i ʿadlüñle şeref bulalı ṣaḥrā-yı cihān
Hem-dem olup ṣalınur ṣīr-i jiyān ile ġazāl

Ḳanı bir sencileyin salṭanat atına süvār
Şeh-i ferḫunde-cemāl ü melik-i ferruḫ-fāl

Gelmedi gelmeyiser döneli dōlāb-ı felek
Salṭanat bāġına ḳaddüñ gibi bir tāze nihāl

Ṭalʿatuñ nūrı ile bedr-i hilāl oldı münīr
Devletüñ ṣuyı ile tāze nihāl-i āmāl

Şehriyārā seni bu luṭf u kerem kişverine
Ṣaldı şāh eyleyüben çünki Ḫudā-yı Müteʿāl

Mümteniʿdür ki vücūduñ getüre devr-i felek
Farż idelüm ki vücūda gele her emr-i muḥāl

[20b] gezer bād-ı şemāl : girer bāġa şemāl D
[27a] hilāl oldı münīr : hilāl-i ümmīd D
[27b] tāze : sebz D
[28a] şehriyārā seni bu : şehriyār olalı sen D
[28b] ṣaldı ṣāh eyleyüben çünki Ḫudā-yı Müteʿāl : faḳr mülkini ġınā leşkeri ḳıldı pā-māl D
[29a] vücūduñ : naẕīrüñ D

[75a] 30 Ḫusrevā devletüñüñ şemʿine pervāne güneş
Serverā rifʿatüñüñ mihrine bir ẕerre cibāl

Şāhid-i memleketüñ ḫaylice zībā görinür
Vireli sāye-yi çetrüñ yüzine revnaḳ-ı ḫāl

Şimdiden ḳıldı umūrın saña tefvīż felek
Lā-cerem ʿaḳlı olan kişi ider fikr-i muḥāl

Başını kes dilini yar şu kesīnüñ ki ola
Ẓāhiri ṭoġrı ḳalem gibi dili egri çü nāl

Döndi ol devr ki bu çarḫ-ı denī-perverde[34a]
Her faṣīḥüñ dili sūsen gibi olmış idi lāl

35 Şekker-i şükrüñ ile āyine-yi luṭfuñdan
Ṭūṭī-yi ṭabʿ söze başlamaġa buldı mecāl

Açdı dil medḥüñ ile genc-i meʿānī ḳapusın
Rūşen oldı bu ki söyledür imiş ıssını māl

Selsebīl-i suḫanum böyle revān görür ise
Aḳup aġzı şuyı taḥsīn ide Ḥassān u Kemāl

Bülbül-i ṭabʿ-ı ḫoş-elḥānuma aḥsent ki olur
Naġamātıyla gülistān-ı cihān mālāmāl

Ġālibā vaż' olalı bu ṣadef-i sīm-ābī
Dizmedi rişte-yi naẓma kişi bu resme leʾāl

[31b] yüzine : ruḫına D
[32b] fikr-i muḥāl : fikr-i meʾāl D
[33a] yar şu kesbnüñ ki : dil şu kişinüñ kim D
[33b] dili : içi D
[34a] denī-perverde : denī-perverden D
[36a] ḳapusın : ḳapusı D
[37b] ḥassān : selmān D

40 Oḳısun medḥüñi ḳapuñda **Necātī** bendeñ
Yaraşur Kaʿbe ḥarīminde nevā ḳılsa nevāl

Nitekim māh ola gāh hilāl ü geh bedr
Nitekim devr ide bu çarḫ-ı muḳalleb-aḥvāl

Olasın devlet ile ʿizz ü saʿādetde muḳīm
Nāṣır u yār u muʿīn ola Ḫudā celle celāl

[13][46]

Ḳaṣīde-yi Ḫayālī[47]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün[48]

Müctes ˘ – ˘ – / ˘ ˘ – – / ˘ – ˘ – / ˘ ˘ –

1 Livā-yı māhı çü dikdi sipihre ḫusrev-i zeng
Sipāh-ı encüm ile ṭoldı lāciverd evreng

Bıraḳdı vādīye kendin ġazāle-yi ḫurşīd
Olınca ḳulle-yi çarḫ üzre āşikāre peleng

Yel-i sipāh-ı nücūm olmuş idi çarḫ-ı berīn
Hilālden ṭaḳınup başı üzre perr-i küleng

Çün oldı Yūsuf-ı mihrüñ mekānı çāh n'ola
Olursa göz yaşı Yaʿḳūb-ı çarḫa heft-evreng

[75b] 5 Ḳurulmış idi felek ḫargehinde ṣoḥbet-i ḫāṣ
Nücūm nuḳl ü şafaḳ aña bāde-yi gül-reng

[40b] nevāl : bilāl D
[41a] nitekim : nice kim D
[41b] nitekim : nice kim D
[42a] ʿizz ü saʿādet : taḫt-ı saʿādet D, muḳīm : muḥīm D
[42b] muʿayyen : muʿāvin D
[46] Ali Nihat Tarlan, Hayâli Bey Dîvânı, İstanbul Üniversitesi yayınları, İstanbul, 1945.
[47] D. K7.
[48] Bu kasîde dîvânda yirmi dokuz beyit şeklindedir.
[2b] āşikāra : āşikār D
[5b] aña : anda

Zamāne ḫalḳı gibi olmış idi āsūde
Vuḥūş berr ü beyābānda baḥr içinde neheng

Velī ben olmış idüm nāy-ı nāleye dem-sāz
Ḫamīde-ḳaddüm ile iñlemekde niteki çeng

Elemde idi bu cān u göñül ki niceye dek
Reh-i belāda beni bār-ı ġuṣṣa eyleye deng

Bu ġamdan aşılı ḳaldum derā-yı deyr gibi
Başum aşaġıya dilüm güftügūda nite zeng

İrişdi semʿüme hātif nidā idüp ol dem
Ki iy ḫulāṣa-yı mevcūd-ı ṣāḥib-i ferheng

Yüri cenāb-ı şeh-i cem-penāha sür yüzüñi
Ki ḳalbüñ āyinesi gün gibi ola bī-jeng

Şeh-i serīrsitān Ḫusrev-i vilāyet-baḫş
Hizebr-i bīşe-yi dīn Ḫusrev-i ġażanfer-ceng

Şeh-i zamāne Süleymān ki ins ü cinn anuñ
Kemīne ḳullarıdur Sencer ü Key ü Hūşeng

Ne dem ki māhī-yi tīġı şināver-i dem ola
Nemi ire semege mevci ire tā ḫarçeng

Cinān ʿarūsı bu deñlü bulur mıdı zīnet
Eger yüzini dem-i tīġuñ itmese gül-reng

[7a] nāy-ı nāle : tār-ı nāle D
[9b] aşaġıya : aşaġda D
[10a] hātif-i nidā idüp ol dem : ol dem nidā-yı hātif-i ġayb D
[11a] cem-penāha : cem-nihāda D
[11b] gün gibi ola bī-jeng : ola gün gibi bī-jeng
[12b] ḫusrev-i ġażanfer : ṣaf-der-i ġażanfer D
[13a] süleymān ki ins ü cin : süleymān-ı ins ü cin ki D
[13b] sencer : bijen D

Gehī semendüñe cevlāngeh oldı kişver-i Çīn
Gehī direfşüñe ārāmgehi bilād-ı Fireng

ʿAdūña naʿre çeker görse nīzedārlaruñ
Ki neysitānda ider şīrler ġırīv ü ġareng

ʿAdūlaruñ ki ġubār-ı cenābuña süre yüz
Gedāyı pādişeh eyler kemerde ʿālem-i beng

Ḥasūduñ eylemege gülşen-i cihāndan dūr
Gül aldı dāmenine jāleden hezārān seng

20 Ḫayālī naẓmını güş-ı hilāl ile işidüp
Diler ʿuṭāride yazdurmaġa sipihr-i dü-reng

Ṣarīr idince ney-i ḫāme bezm-i medḥüñde
ʿArūs-ı heft-felek raḳṣa girdi çāpük ü şeng

[76a] Bulurdı rengi teġayyür çü nāẓır-ı ṣuʿbān
Göreydi ṣanʿat-ı kilk-i siyāhumı erjeng

Ḫayāl güllerini geç getürdügüm bu kim
Ki pāy-ı ḫāṭırumı ḫār-ı ġuṣṣa eyler leng

Ḳamuya leẕẕet-i dünyā belā-yı fāḳa baña
Zamāne ġayrıya şehd ide baḫş baña şereng

25 Nihāl-i tāke naṣīb itdi neşve-yi bāde
Felekde ḫūşe-yi pervīni eyleyen āveng

[16b] direfşüne D : direfşüñüñ
[17a] ʿadūña : ʿadūya D, çeker D : urur
[18a] ʿadūlaruñ : ʿadū diler D
[21b] ʿarūs-ı heft D : ʿarūsın heft
[22b] ṣanʿat-ı gülüñ siyāhımı : ḫāme-yi mani-sitānımı D
[23a] ḫayāl-i güllerini : ḫayāli güllerimi D, bu kim : budur D
[23b] ḫār-ı ġuṣṣa eyler : pāy-ı ġuṣṣa eyledi D
[24a] belā-yı fāḳa : belā-yı ʿışḳ D
[24b] şehd-i baḫş ide : şehd itdi baḫş
[25a] neşve-yi bāde : neş'e-yi bāde

Sürūra irdi zamān ḫalḳı devr-i ʿadlüñde
Elemli göñlüm-ile ġoncadur hemīn dil-teng

Niteki mihr ile meh germ ide bu bāzārı
Metāʿ-ı ʿıydi getürmekde eylemeye direng

Ḳadīmüñ emri ile bu sipihr-i ḥādiṯ-naḳş
Şihābı gerdenine düşmenüñ ide pelheng

[14]

Velehu[49]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün[50]

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – –

1 Felek gehvāre-yi ṣıbyāna beñzer
Meh-i nev dün ṭoġan oġlana beñzer

Ṣararmış inḥinā bulmış felekde
Yetīm-i duḫter-i ʿimrāna beñzer

Ṣıfatda ʿaynıdur Yaʿḳūb-ı çarḫuñ
Ṣafāda Yūsuf-ı Kenʿāna beñzer

Veyāḫud ḳaṣr-ı cennetden cihāna
Açılmış ravża-yı Rıḍvāna beñzer

5 Ururken ḫançer-i Behrāmdan dem
Kemān-ı Rüstem-i destāna beñzer

Göñül mirʾātınuñ pasın ider pāk
Olupdur mışḳala insāna beñzer

[27a] ide : idüp D
[49] D. K18.
[50] Bu kasîde dîvânda yirmi üç beyit şeklindedir.
[3a] ṣıfatda : ṣifāda D
[4b] ravża-yı rıḍvān : revzen-i rıḍvān D

Ḳomaz dişde ilişür loḳma-yı şek
Bu ḫalḳa rāhat-ı dendāna beñzer

Çekilmiş dest-i ḳudretden ġazāya
Ser-i tīġ-ı Süleymān Ḫāna beñzer

Saʿādet bīşesinde ol dil-āver
Şikār-endāz genc arslana beñzer

Ḳaçan altun benekli câme giyse
Sipihre atılur ḳaplana beñzer

[76b] Anuñçün olmasa ʿālemde ḳurbān
Benüm yanumda nā-ḥaḳ ḳana beñzer

Sitanbul ol şeh-i Yūsuf-liḳāsız
Hemān üsti açuḳ zindāna beñzer

Bugün ḫāḳānı sensün Türk ü Çīnüñ
Hezārān ḳullaruñ var ḫāna beñzer

Senüñ devrüñde elḳāb-ı salāṭīn
Dinilse ġayrıya bühtāna beñzer

Ḳuluñuñ diñle şāhum vaṣf-ı ḥālin
Bu ḥāli diñlemek iḥsāna beñzer

Diyār-ı Rūmda bir ḳalʿa vardur
Anuñ eṭrāfı kūhistāna beñzer

Civārında yatur ecdād-ı pāküm
Ki ben laʿl oldum anlar kāne beñzer

[8a] dest-i ḳudret D : dest-i nuṣret
[13b] ḳullaruñ : çākerüñ D
[16a] ḳalʿa : ḳarye D

Münāsib bendeñe olmaḳdur ol cāy
Vaṭan ḥubbı hemān īmāna beñzer

İki biñ üç yüz aḳçe yazısı var
Ne ḥāṣıl çün ḫaṭ-ı ḫūbāna beñzer

İşigüñ Kaʿbe-yi ḥācāt-ı ʿālem
Ḫayālī Kaʿbede Ḥassāna beñzer

Senüñ ẕātuñla olsun devr-i bāḳī
Ki ʿālem cism ẕātuñ cāna beñzer

[15][51]

Bahāriye-yi Mesīḥī[52]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

Ḫᵛāb-ı ġafletden uyanmaġa ʿuyūn-ı ezhār
Her seḥer ṣu sepeler yüzlerine ebr-i bahār[1b]

Şöyle ṣalındılar erbāb-ı çemen kim servüñ
Ayaġı bāġda olmasa iderdi reftār

Bāġlar ten gibidür olmış aña āb-ı revān
Cūylar ʿömr gibidür ki geçer leyl ü nehār

Güllerüñ itmeg içün ʿārıżı vaṣfın taḥrīr
Mevcden mıṣṭar idinmiş ṣafaḥāt-ı enhār

Ḳaṭre-yi şīr gibi ṭamladuġınca şebnem
Ġoncalar aġız açar nite ki eṭfāl-i ṣıġār

[21a] devr-i bāḳī D : dehr-i bāḳī
[51] Mine Mengi, *Mesîhî Dîvânı*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1995.
[52] D. K8.
[1b] ṣu sepeler yüzlerine : yüzlerine ṣu sepeler D
[2a] ṣalındılar : cānlandılar D
[5a] gibi : ... D

Gūş-ı māhīye ṭaḳar ṣanki gümişden ḥalḳa
Nāzil olduḳça ṣu üzre ḳaṭarāt-ı emṭār

[77a] Söyledür bülbüli būy-ı gül ile bād-ı ṣabā
Manṭıḳu'ṭ-ṭayr oḳıdur ḳuşlara ṣan kim ʿAṭṭār

Fāḫte çünki elinde büyümişdür servüñ
Üstine medḥ oḳıyup olsa hevādār ne var

Mā'-i cārīleri ḳaçġun diyü zencīre çeker
Gör nice naḳş geçer āba nesīm-i esḥār

10 Ġoncadan manẓaralar açdı ṣabā tā andan
Eyleye şāhid-i gül bülbüle ʿarż-ı dīdār

Tāb-ı ḫurşīd ile ezhār-ı görüp ṣandum kim
Şemsī dülbend giyer başlu başına eşcār

Gül ʿarūsınuñ öñince yüriyüp cūy-ı ḥabāb
Başı üstinde legence götürür cāriye-vār

Dikdi çün maşrabasın şāḫ-ı gül üzre ġonca
Her ṭarafdan derilüp nāvek atar üstine ḫār

Bāġda dernek idüp leşker-i ezhār oldı
Gül siper lāle ʿalem serv-i sehī sancaḳ-dār

15 Ṣūr urılursa bugün kimseye işitdürimez
Ṣavt-ı cū zemzeme-yi sāz u ser-āġāz-ı hezār

Başḳa bir ʿālemi var bāġ-ı bahāruñ k'anda
Yāsemen rūz-ı sefīd oldı benefşe şeb-i tār

[16a] bāġ-ı bahār : bād-ı bahār D

Jāle gül ṣafḥaların mühreleyüpdür tā kim
Yaza rengīn sözin ol ṣāḥib-i temkīn ü vaḳār

Maʿden-i faż̧l u hüner menbaʿ-ı ser-çeşme-yi cūd
Ḳıdve-yi nevʿ-i beşer zübde-yi eşrāf-ı kibār

Mīr-i iḳlīm-i süḫan yaʿnī Nişāncı Pāşā
K'iremez faż̧lı nişānına ḫadeng-i efkār

Ḫanceri İbn-i Ḥüsām u ḳılıcı İbn-i Yemīn
Ṭāliʿī eşref ü saʿdı nefesidür ʿaṭṭār

Rifʿat-ı ḳadri semendi ide çün kim cevelān
Yiridür ger irişe ḫāṭır-ı gerdūna ġubār

Keff-i dür-pāşına beñzerdi ola fi'l-cümle
Ebre baġışladuġını yine almasa bahār

Sübḥa-yı naẓmını alduḳça eline şuʿarā
Dilde tesbīḥi olur her birinüñ istiġfār

İy lisānuñ çü kelīm ü kelimātuñ muʿciz
V'iy devātuñ çeh-i Bābil ser-i kilküñ saḥḥār

[77b] Şāhid-i rāyüñe görinmedi ʿālemde naẓīr
Olalı cām-ı cihān-bīnüñe ṣubḥ āyinedār

Levḥ-i ẕihnüñde olur niçe meʿānī ṯābit
Kevkeb-i fikretüñ olduḳça felekde devvār

[19b] k'iremez D : iremez
[20b] saʿdi nefesidür D saʿd ü nefesidür
[21a] rifʿat-i ḳadri D : rifʿat ü ḳadri
[22b] bahār : biḫār D
[25a] rāy : reʿy D
[25b] cihān-bīnüñe : cihān-bīn ile D
[26b] devvār : seyyār D

Medḥüñ oḳıduġı çün kürsī-yi eşcār üzre
Muḳrī-yi ḳumrıyı el üzre ṭutar serv ü çenār

Ḳarşu ger ḥilm ü vaḳāruñdan edeb ögrense
Söyledükçe kişiyi yañsılamazdı kuhsār

Bir yaluñ yüzlü güzeldür ḳılıcuñ kim anuñ
Yüzini göricek īmāna gelür çoḳ küffār

Jāleden ābileler ṭutdı zebānın yoḳsa
Sūsen-i bāġ senüñ medḥüñ oḳurdı her bār

Ṭās-ı pür-naḳş-ı felek pādişeh-i rifʿatüñüñ
Eli üstinde ṭutar niteki ṭaşt-ı zer-kār

Baḥr-ı keffüñde n'ola laʿlden itse tācın
Ḫātemüñ çün ki olupdur felek-i deryā-bār

Naʿl-i esbüñ yiridür başlarına od yaḳsa
Çün ʿadū ḳalbi ile hem-ser olupdur aḥcār

Kef degüldür görinen ṣuda ki kühsār üzre
Pembedür kim anı dāġına urupdur enhār

Tīġ-ı pür-cevherüñüñ ʿaksi düşerse baḥre
Ḳızara dür ṣadef içre nitekim dāne-yi nār

Çārmīḫ itmeg içün dest-i ḳażā düşmenüñüñ
Her ser-i mūyı olupdur bedeninde mismār

[27b] muḳrı-yı ḳumrıyı D : muḳrı ḳumrıyı
[30a] yoḳsa : yoḫsa D
[31a] pādişeh-i riʿfatüñüñ : pādişeh-i fikretüñüñ D
[31b] üstünde ṭutar : altında durur D
[32b] felek : melik D
[34a] ṣuda ki : ṣudaġı D

Ḫavf-ı nı̄zeñle ʿadū ḳaçsa eger kühsāra
Ṭaġlar içre kemend ata ṭuta ḥalḳa-yı mār

Her seḥergāh cihān baġını seyr eylemege
Nükhet-i ṭabʿuñ olur esb-i ṣabā üzre süvār

Mümtelı̄ olmaġıla niʿmet ü iḥsānuñdan
Āz ḳaldı ki felek gözini kör ide buḫār

Ḫişt-i sı̄m ü zer ile yapmaġa göñlüm yıḳuġın
Gelmeye ʿāleme luṭfuñ gibi hergiz miʿmār

Vaṣfuñ altun ile taḥrı̄r ider idüm hele ben
Fāḳadan vüsʿatüm olaydı eger bir miḳdār

Midḥatüñ göklere irgürdi **Mesı̄ḥı̄** n'ola çün
Nerdübān oldı aña işbu suṭūr-ı eşʿār

[78a] Gülşen-i midḥatüñ içre utanup faẓluñdan
Bikr-i fikrüm görinür gül gibi rengı̄n ruḫsār

Dilegüm bu ki ʿazı̄z olmaya şol şaḫṣ k'anuñ
İşbu gül gibi meʿānı̄ gözine görine ḫār

Almazam aġzuma ben maʿnı̄-yi ḫāyı̄deyi hı̄ç
Degülem ṭıfl ki ḫāyı̄de idinem ifṭār

Tenüm içindeki cān ʿāriyeti olduġıçün
Günde biñ kez iderin kendü ḥayātumdan ʿār

[37a] nı̄zeñle ʿadū ḳaçısa eger : nı̄zeñden eger ḳaça ʿadū D
[38b] ṭabʿuñ olur : ḥulḳuñ olup D
[39a] niʿmet ü iḥsān D : niʿmet-i iḥsān
[42a] irgürdi : irgürse D, n'ola çün D : bendüñ
[44b] ḫār : ḫᵛār D
[45a] aġzuma D : aġrına
[45b] günde biñ kez iderin kendü ḥayātumdan ʿār : dirligümden iderem ikide bir ġayret ü ʿār D

Serverā gerçi baʿīdem şeref-i ḫıdmetden
Līk dem yoḳ ki duʿāñ olmaya dilde tekrār

Ġam u endūh u melāliyle ḫayāl olduġumı
Saña ʿarż itmege geldi bu muḫayyel-güftār

Ben senüñ bendelerüñ defterine geçmiş iken
Ne revādur baña pā-bend ola cüz'ī tīmār

Bu ḳadar ẕillet ile ben ayaġuñ ṭopraġına
Ṣadef-i ṭabʿdan itdüm niçe gevher īṯār

Baḥr-ı luṭfuñ çü muḥīṭ oldı bu ḳaṭre-ḥālin
Terbiyetle anı ḳılsañ n'ola dürr-i şehvār

Ġarḳa-yı baḥr-ı ḫayāl oldı duʿā eyleyelüm
Bulmaġa ṣaġ u esen keştī-yi endīşe kenār

Nite kim terbiyet-i mihr ile her faṣl-ı bahār
Bezene neşv ü nemāyiyle ḥarīm-i gülzār

Devḥa-yı ʿömrüñi ser-sebz ü ser-efrāz idüben
Eyleye körpe budaḳlaruñı Ḥaḳ ber-ḫurdār

[16][53]

Ḳaṣīde-yi Maḳālī[54]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün[55]

Hezec ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯

Bir şeb ki alup destüme elmās-ı tefekkür
Ol dem çıḳarup baḥr-ı suḫanda niçe biñ dür

[50b] gevher D : evlü
[51a] luṭfuñ : ʿilmüñ D
[51b] anı ḳılsañ n'ola : n'ola ḳılsa anı D
[53a] nite : nice D, terbiyyet-i mihr : terbiyyetin mihr D
[53b] bezene : bezeye D
[53] Fatih Koyuncu, "Alaşehirli Makâlî Mustafa Bey ve Mecmualardaki Bazı Şiirleri", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* C.9 S.2, s.303-324, Manisa, 2011.
[54] M. K3.
[55] Bu kasîde dîvânda on yedi beyit şeklindedir.

Dür her biri ammā niçe dür gevher-i şeb-tāb
Lāyık buña bu dürden ola ġūş-ı cihān pür

Yaḳdum o gice ṣubḥa degin revġan-ı fikri
İtdüm niçe bī̇hūde ḫayālātı taṣavvur

Geh ṭāliʿ-i baḫtumla idüp ceng ü cidāli
Geh çarḫa ḫidīvāne çeküp tī̇ġ-ı tehevvür

Cān olmış idi sākin-i ʿuzlet-kede-yi ġam
Dil olmış idi ġarḳa-yı deryā-yı teḥayyür

[78b] Nā-gāh görüp pī̇r-i ḫıred didi bu ḥāli
İy baḥr-i suḫan sende nedür bunca teġayyür

Didüm elem-i faḳr ile āzürde-yi dehrem
Didi yüri bir devlet işigüñe yüzüñ sür

Didüm ḳanı bir devlet işigi ki varup ben
Yüz şevḳ-ıla mālī̇de idem rūy-ı tefāḫur

Didi der-i ṣadr-ı ʿulemā ḫᵛāce efendi
Kim çākeri olmaġa çeker çarḫ-ı taḥassür

Oldur ʿulemā ḫayline serdār-ı muʿaẓẓam
Dār-ı ʿaẓamet dāver-i bī̇-ʿucb ü tekebbür

Bir merd-i faḳī̇r olsa der-i luṭfına mensūb
Elbette ider ḳadr ile eflāke teṣaddur

[2b] buña bu dürden : ki bu gevherden D, cihān : cān D
[3a] o gice D : giceler, fikri : fikret D
[3b] ḫayālātı : ḫayālāt D
[4a] baḫtumla : naḥsumla D
[6b] ey baḥr-i suḫan : k'ey bikr-i suḫan D
[9a] kim çākeri D : ḫāk-i deri
[10a] muʿaẓẓam : mükerrem D
[11b] elbette ider D : eflāke ider : eflāke taṣaddur D : elbette taṣaddur

Aṣḥāb-ı saʿādet ki ider devletle faḫr
Lāyıḳ bu ki devlet ide anuñla tefaḫḫur

Her fende ʿumūmen dür-i inşāda ḫuṣūṣan
Ancaḳ ola deryā-yı faẓīletde tebaḥḥur

Vaṣf-ı kef-i dür-pāşı ile kām-ı baḥr telḫ
Ḥaḳ söz gelür erbāb-ı meẕāḳa bilür zem

15 Āzāde olup olsa daḫı başına sulṭān
Bulmaz ḳulı olmaḳ şerefi mertebesin ḥur

Taʿrīf-i be-her kes kunem ū-rā
Faẓleş çü resīdest be-ser ḥadd-i tevātür

Naẓmuñ güheri buldı **Maḳālī** çü maḳāmın
Şimden girü ʿālemde suḫan defterini dür

Tā encüm ile zeyn ola her şeb tutuḳ-ı çarḫ
Altında ḳala ḫalḳ-ı ʿarūsān-ı meh ü ḫūr

Bāb-ı keremüñ ḥaşra degin ola güşāde
Her ṭālibi ol bābda maṭlūbına irgür

[17][56]

Sūriyye-yi Fiġānī Raḥmetu'llah[57]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün[58]

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

1 Ṣubḥ-dem alup ʿuṭārid destine zerrīn-ḳalem
Defter-i sīm-āb-gūn-ı ṭāreme çekdi raḳam

[18b] ḫalḳ ʿarūsān D : cilve ʿarūsān
[19a] ola : olsa D
[19b] ol bābda maṭlūbına : maṭlūbına ol mā'ide
[56] Abdülkadir Karahan, *Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figanî ve Divançesi,* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1966.
[57] D. K2.
[58] Bu kasîde dîvânda kırk bir beyit şeklindedir.

Emr-i şāhī yazdı bildürdi emīr-i çarḫa kim
Cemʿ ola kerrūbiyān ḫᵛānında şāhuñ bīş ü kem

[79a] Sūr-ı şāha oḳımaġa encüm-i seyyāreyi
Tevsen-i gerdūna bindi şāh-ı ḫāver ṣubḥ-dem

Aṭlas-ı gerdūnı ḳat ḳat eyleyüp yıġdı Zuḫal
Ḫāk-i pāy-ı raḫş-ı şāha itmege ferş-i ḳadem

Altun üsküfle güneş derbān-ı sūr-ı şāh idi
Virdi sancaḳ ḳalʿa-yı mīnā-nümāyī lā-cerem

Ḳahramān-ṣūret Ferīdūn-saṭvet İskender-ṣıfat
Sencer ü Dārā-ṣalābet Keyḳubād-ı Cem-ḥaşem

Żıll-ı Yezdān dāver-i devrān Süleymān-ı zamān
Ḫusrev-i Īrān u Tūrān vālī-yi vālā-himem

ʿArṣayı ḫālī bulup yilmiş yüpürmiş bād-veş
Rüstem ü İsfendiyār u Zāl ü Sām u Güstehem

Midḥat-ı tīġuñ şehā *lā seyfe illā ẕü'l-feḳār*
Vaṣf-ı şān-ı tīr ü ḳavsüñ āyet-i *nūn ve'l-ḳalem*

Ḫādim-i kemter ḳapuñda Mıṣr sulṭānı şehā
Āsitānuñ ḳullarından Ḫusrev-i mülk-i ʿAcem

Salṭanat gülzārınuñ nev-res nihāl-i servisin
Ġonca-āsā baş açup eyler duʿā bunca ümem

Şol Süleymānsın ki İbrāhīm olupdur Āṣafuñ
Enbiyānuñ himmeti üstüñde ḥāżır dem be-dem

[2b] ola D : olur
[5b] nümāyı : nümāya D
[6a] ḳahramān-ṣūret : ḳahramān-heybet D
[9b] vaṣf-ı şān : vaṣf ü şān D

Muṣṭafānuñ sünneti devrüñde cārīdür şehā
Ehl-i İslāma duʿā-yı devletüñ farż-ı eʿamm

Şıyt-ı nāyuñ sūrda ṣūr-ı Sirāfīl olmasa
Dirilüp bir yire gelmezdi şehā bunca ümem

Nāy-ı rūyınuñ ṣadāsı gūşına ḳılmaz eşer
Eyledi kūs u nefīrüñ ġulġulı ḫalḳı aṣam

ʿArş-āsā ḳurduġuñ her ḫayme at meydānına
Sāyebān-ı çarḫ-ı aṭlas aña nisbet pest ü kem

Her birisi bir şükūfe ṣan dıraḫt-ı ravżadan
ʿAyş u ʿişret ḳılmaġa altında ġılmān-ı İrem

Ḫalḳa her dem ittibāʿ-ı emrüñ irşād itmege
Āsumān-ı āsitānuñda yidi kevkeb ḫadem

Başḳa başḳa cümle maḫlūḳı ḳonuḳladuñ şehā
Oldılar ḫᵛānuñda envāʿ-ı niʿamdan muġtenem

Mihr ü meh ḳurṣ oldı nuḳl encüm simāṭı heft çarḫ
Yayılupdur yaġmaya ḫᵛānuñda envāʿ-ı niʿam

Şöyle seyr itdüñ simāṭuñdan cihān ḫalḳın şehā
İştihāya aş yirerdi māʾideñde her şikem

Cümle maḫlūḳāta sofrañdan nevāle ḳısm olup
Ger nemek olsa yitişmez maṭbaḫuñda heft yem

[13b] farż-ı dāʾim : farż-ı aʿam D
[17a] ravżadan D : ravżadur
[17b] ḳılmaġa : itmege ḳılmaġa D
[20b] yaġmaya ḫᵛānuñda : yinmege sūruñda D
[21a] simāṭuñdan D : nefāʾisden
[21b] māʾideñde D : niʿmetiñde

Ḳaṭre-yi şebnemce gelmez devr-i sūruñda şehā
Çeşme-yi mihr olsa şerbet kāse-yi eflāk hem

Nīze-yi zerrīn elinde Ḫusrev-i evreng-i çarḫ
Nīze-bāz olmış öñüñde iy şeh-i gerdün-ḫaşem

Dikdi bir zerrīn ḳabaḳ meydān-ı gerdūna şehā
Tīr atar yir yir şihāb idüp kemān-ı çarḫı ḫam

Ṭaḳınup Mışrī ḳılıç ḳullaruñ itse cündīlik
Mūş olur ol bezmde şīr-i jiyān bebr-i dijem

Ḫusrevā bezmüñ neşāṭından zebān-ı ḥāl ile
Sāzlar her sū naġam-sāz olup iderler naġam

Mūmdur yanmaġa bezmüñ gicesi şemʿ-i ḳamer
Şemʿdān-ı nuḳra-kūbuñdur sipihr-i pür-direm

Şöyle rūşen itdi māh-ı tāb-ı şām-ı tārı kim
Şāh-ı ḫāverden gürīzān oldı ṣan cünd-i ẓulm

Od ṣaçarken dem be-dem aġzından iy şāh-ı cihān
Cānı yoḳdur ejdehānuñ kim öñüñde ura dem

Şāh-ı ḫāver ḫavfdan çıḳdı ḥişār-ı çāruma
Āsumānīler burūc-ı çarḫa döñdiler ʿalem

Zīn-i zerrīn-i hilāli mīr-i āḫūr-ı ḳażā
Ḫink-i çarḫa urdı ḳoşmaġa ḳoşundı ṣubḥ-dem

[23a] devr-i sūr : rūz-ı sūr D
[23b] kāse-yi eflāk : kāseler eflāk D
[25a] şāha : nişān D
[26b] bezmde : rezmde D
[29a] itdi māh-tāb : eyledi meh-tāb D
[30b] öñüñde ura : ura öñüñde D
[31b] döñdiler : çün dikdi D

Ḳan ḳaşanur tevsen-i gerdūn anı şanma şafaḳ
Heybetinden raḫşuñuñ iy Ḫusrev-i mülk-i ʿAcem

ʿArşa-yı naẓm içre şāh ögdül virürse baña ger
Raḫş-ı ṭabʿum eyleye iki cihānı bir ḳadem

35 Yaḳam āh-ı āteşīnümle sipihrüñ dāmenin
Dest-i miḫnetden **Fiġānī** ger alınmazsa yaḳam

Baġrumı biñ pāre itdi fāḳa şemşīri bu dem
Gözlerüm yaşı anuñçün baġladı reng-i baḳam

Bu meṣel meşhūrdur ellerde manṣıb dest-māl
Birini eyle ʿināyet gözlerüm yaşın silem

Yiter aġladuñ yaşuñdan mācerā maʿlūmdur
Destüñi ḳaldur duʿāya cümleden oldur ehem

[80a] Nitekim burc-ı ḳılāʿ-ı ṭārem üstinde ola
Şehriyār-ı çār-bāliş ṣāḥib-i ṭabl ü ʿalem

40 Sūrlar ile ṣafā sür dünye ṭurduḳça şehā
Ḫānedānuñ beklesün elṭāf-ı dādār-ı ḳıdem

[18]

Şikāriyye-yi Fiġānī[59]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün[60]

Mużāriʿ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯

1 ʿAzm-i şikār idince şeh-i ḳahramān-ı ceng
Ser-geşte oldı ḫavf ile bu nīl-gūn neheng

Aldı kemān-ı Rüstemi Zāl-i felek ele
Devvende cān-verlere atmaġ içün ḫadeng

[36a] bu dem : şehā D
[59] D. K1.
[60] Bu kasîde dîvânda yimi beş beyit şeklindedir.

Ḳavs-ı ḳuzaḥ ḳanadı vü minḳārı māh-ı nev
ʿAnḳā-yı çarḫa cirm-i dıraḫşān-ı mihr çeng

ʿAnḳā iken ḥamāme gibi çizginür döner
Ser-geşte oldı ḫavfuñ-ıla çarḫ-ı nīl-reng

İskender-i veġā vü Nerīmān-ı kārzār
İsfendiyār-ı maʿreke Efrāsiyāb-ı ceng

Sulṭān-ı berr ü baḥr u Süleymān-ı şarḳ u ġarb
Ṣāḥib-ḳırān-ı dehr şehenşāh-ı nīk-neng

Faḫr idinürdi iy şeh-i gerdūn-kevkebe
Ṭutsa rikābın āṣafuñuñ Ḫusrev ü Peşeng

Kem ḳullaruñ-durur ki ṣalınmışdur uçlara
Sulṭān-ı Mıṣr-ı şāh-ı ʿAcem Erdel ü Fireng

Cāndan ümīdi kesdi görüp ḫavf-ı tīġuñı
Gökde bulutla ceng ü cidāl eyleyen peleng

Şol ḥaddedür sükūn ü vaḳāruñ ki olmaya
Bār-ı girān-ı ḥaşmetüñe kūh-ı Ḳāf deng

Cān atdı Ḳāfa ḫavf ile Sīmurġ bāl açup
Pervāz idince nāvek-i şāh-ı ḫuceste-neng

Yidüp götürmege şeh-i ḫāver şikāruña
Ṭaḳdı sipihr şīrīne zerkār pāleheng

Arḳurı gelmesün şehe diyü hizebr-i kūh
Baş açdı girdi rezme ḳoyup dāmenine seng

[5b] isfendiyār : iskendiyār D
[9a] ḫavf-ı tīġ : berḳ-i tīġ D
[12a] şikāruña : riḳābuña D

Fürsüñ ne cānı var gele ḳarşuña kim oḳuñ
Ger kūh-ı Ḳāf olursa siper eylemez direng

Her kim tekāver üzre göre dir seni şehā
Sulṭān-ı ḫāver-i felek-i lāciverd-reng

[80b] Bir ṣūret ile daḫı görinürdi midḥatüñ
Āyīne-yi ṭabīʿatümi ṭutmasaydı jeng

Ṭabʿ-ı **Fiġānī** yüksek uçardı Hümā gibi
Şāh-ı yegāne itse aña raġbet-i küleng

Ṭabʿum semendini ḳoşaram ehl-i naẓm olan
Meydāna gelsün eylemesün hīç ʿöẕr-i leng

Terk eyle lāfı dāver-i devrāna ḳıl duʿā
Ṭabʿuñ çü ḳaldı midḥat-ı ẕātında lāl ü deng

Türk-i felek nitekim ala destine kemān
Naḫcīr ḳaṣdına ata her yañadan ḫadeng

Ḫurşīd mākiyān ola çün bezmüñe kebāb
Muṭrib o bezme Zühre-yi zehrā-yı şūḫ u şeng

[19]

Velehu[61]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün[62]

Mużāriʿ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯

Bir dūn ki cünd-i şām ile ceng itdi āsumān
Oldı burūc-ı ḳalʿa-yı gerdūnda çoḳ ḳıran

[18a] ḳoşaram D : ḳoşarın
[19b] ḳaldı : oldı D
[20a] ala : alup D
[20b] yañadan : cānibe D
[21a] mākiyān : mākiyānī D
[61] D. K3.
[62] Bu kasîde dîvânda otuz iki beyit şeklindedir.

Aldı eline tīġını Behrām-ı dādgīr
Bārū-yı çāḫa çıḳdı neberd itmege hemān

Ḥıfẓ itmege ḳılāʿını ḳat ḳat feleklerüñ
Ol gice bām-ı çarḫa Zuḥāl oldı pāsbān

Eṭrāf-ı kāʾināta ḫaber ḳılmaġa güneş
Od yaḳdı evc-i ḳulle-yi gerdūnda nā-gehān

Ṭop almış idi ḳalʿa-yı gerdūnı ḫayl-i şām
Oldı livā-yı ḫusrev-i ḫāver hemān ʿıyān

Bindi tekāver-i felege ʿazm-i rezm idüp
Aldı eşi‟adan eline tīġ-ı zer-nişān

Ḳalb ü cenāḥ u meymenesi tārmār olup
Oldı ʿadem memālikine şeb-revān revān

Sulṭān-ı ṣubḥ böyle yüz aġardımaz idi
Ger olmasa penāhı vezīr-i şeh-i cihān

Āṣaf-ṣaf-ı zamān-ı Süleymān-ı şarḳ u ġarb
Ser-ʿasker-i müdebbir ü pāşā-yı kām-rān

Bu ʿizz ü şevketi ki saña virdi ẓıll-ı Ḥaḳ
Lāyıḳ öñüñce olur ise Erdevān devān

[81a] Görse mehābetüñi iyā Rüstem-i zamān
Ḳaḥruñdan ister idi hemān Ḳahramān emān

Ḫaṣmuñ ḳafāsı ḳulle-yi Ḳāf olsa fi'l-meṣel
Ḫurd ide ḍarb-ı destüñ ile şeş-per-i girān

[5a] ḫayl-i şām : cünd-i şām D
[11a] zamān : veġā D
[11b] hemān : senüñ D
[12b] ile D : anı

Hindū-yı muḳbil olmaġa ḳapuñda dem be-dem
Çalışdı cān u baş ile şemşīr-i ḫūn-feşān

Eflāke irse zemzeme-yi kevkebüñ n'ola
Bir ketḫudā-durur saña İskender-i zamān

Beñzetdi kendüyi var ise işigüñe kim
Gerdūn-ı dūnuñ üstine yol sürdi Keh-keşān

İbrāhīm oldı nāmuñ iyā kān-ı maʿdelet
Bu faḳr āteşini baña eyle gülsitān

Gülzār-ı midḥatüñde uçarken göñül ḳuşı
Cān bülbüli bu şiʿr-i teri oḳıdı hemān

Aġzuñ ḥadīṣine açamaz ẕerrece dehān
Esrār-ı ġaybe vāḳıf olan ṭabʿ-ı ḫurde-dān

İy serv-i ḫoş-ḫırām ṣaḳın yoluña gelür
Her sūya ṣu gibi gel aḳıtma yaşum revān

Gözden çıḳalı gelmedi hīç ʿaynuma yaşum
Merdüm gibi ki eyleye kendü yirinde ḳan

Cām-ı ṣafāyı ṣun ṭolu iy pīr-i deyr kim
Bir laḥẓa devrüñ acılıġın unudam hemān

Ḳaldum ayaḳda ʿarṣa-yı miḫnetde al elüm
İy şeh-süvār-ı maʿreke-yi āḫırü'z-zamān

Meddāḥ olalı saña iyā müşterī cenāb
Oldı **Fiġānī** ʿarṣa-yı naẓm içre pehlevān

[14a] zemzeme-yi kevkebüñ : kevkebe-yi ʿizzetüñ D
[17b] hemān : revān D

Rūmuñ Kemālidür dir idi baña şübhesiz
Görse kemāl-i ḳudretümi ehl-i Işfahān

[81b] 25 Ḫatm eyle dāsitānı şürūʿ it şenāsına
Uzatmaġıl ḥikāyeti mānend-i ḳıṣṣa-ḫᵛān

Tā ḳalʿa-yı sipihre hücūm eyleye nücūm
Tā kim niyām-ı şebde ola tīġ-ı ḫur nihān

Ṭaḳup kemendi gerdenine ḍarb-ı dest ile
Devlet ḳapuña ḫaşmı getüre keşān keşān

[20][63]

Ḳaṣīde-yi Hüdāyī[64]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

Mużāriʿ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯

1 Gösterdi gül ʿarūsı cemālin niḳābdan
Olmış münevver āyine-yi āfitābdan

Mehdī-yi nev-bahār çıḳup ġār-ı dehrden
Genc-i şikūfte yer yer açıldı türābdan

Emvāt-ı bī-şümār-ı çemen ḥaşr olup ḳamu
Virdi nişāne yevme *yeḳūmu'l-ḥisāb*dan

Pür oldı ṣaḥn-ı bāġ gül ü erġavān ile
Dükkān-ı cevherī gibi yāḳūt-ı nābdan

5 Ṣandūḳ-ı ṣayrefī gibi bāġ oldı pür-güher
Eşcāra zeyn olan ḳaṭarāt-ı seḥābdan

[24a] kemālidür : kemāli D
[25b] uzatmaġıl D : uzatma gel
[26a] hücūm D : nücūm, nücūm D : hücūm
[63] Mustafa S. Kaçalin, *Hüdâyî (Salâ Muslısı) Dîvânı,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2016.
[64] D. K5.

Bülbül nevāsın itse ne ġam perdeden birūn
Başladı ġonca ġonca verā-yı ḥicābdan

Gülzāra ḳurdı ḫayme-yi sebzini her dıraḫt
Ṭoldı derūn-ı beyt-i muḳaddes ḳıbābdan

Bülbül giceyle güllere söyler fesāneler
Nergis ʿaceb mi gözlerin açmazsa ḫᵛābdan

Ṭoldurdı jāle lāleyi dürr-i ḫoş-āb ile
Sāḳī pür eyle sāġarı laʿl-i müẕābdan

10 Başı göge iren bu dem içmezse sebzede
Ṣūfī ne farḳı var göge çıḳmış zebābdan

Bāġ-ı cināna döndi cihān iʿtidāl ile
İnṣāf u ʿadl-i ḫusrev-i gerdūn-cenābdan

Zerrīn-ḳadeḥler eyledi pür ṣaḥn-ı gülşeni
Aldı nümūne bezm-i şeh-i kām-yābdan

Şāh-ı yegāne Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān
Yegdür kemīne bendesi Efrāsiyābdan

[82a] Ol pādişeh ki farḳ-ı ferīḳ-ı ʿadūsınuñ
Farḳı yoḳ işiginde sifāl-i kilābdan

15 Baş ḳor ayaġı tozına sultān-ı ḫāverān
Her şām inüp bu çeşme-yi müşkīn-ṭınābdan

ʿAzm itdüginde Ḫusrev-i ġāzī-yi bū'l-fütūḥ
Gülzār-ı cennete bu sarāy-ı ḫarābdan

[7a] ḫayme-yi sebzīni her D : ḫayme-yi her sebzīni
[10b] devābdan D : zebābdab
[14a] pādişeh ki : şāhdur ki D
[15b] inüp D : irüp
[16a] ġāzī-yi bū'l-fütūḥ D : ġāzī ebū'l-fütūḥ

Ḥaḳ ẕāt-ı pāküñ eyledi ḫayrü'l-ḫalef aña
Gül gitse būyı ẕevḳın alurlar gül-ābdan

Mülk-i ʿadūya ṣal yüri İskenderāne tīġ
Ḳaydāfe mülki gibi ḫarāb eyle ābdan

Tīrüñ hevādan inse ḳaçar ḫayl-i düşmenān
Olur gürūh-ı dīv gürīzān şihābdan

Tīġ-ı muraṣṣaʿuñ ser-i aʿdā-yı dīn ile
Ḳanlu ṣudur ki pür ola üsti ḥabābdan

Nā-çār tīġ-ı tīzüñe uġrar ʿadū şehā
Yolcı gibi żarūrī güẕār eyler ābdan

ʿAdlüñ şu deñlü eyledi ıṣlāḥ ḫalḳı kim
Gitmez ḫaṭāya kimse ṭarīḳ-ı ṣavābdan

Devrüñde gürg mīşede mīşe-şubān olup
Ḳurtuldı gökde murġ ʿiḳāb-ı ʿuḳābdan

Keff-i kerīmüñ itdi dil-i baḥri münkesir
Ḫālī degüldür anuñ içün ıżṭırābdan

Eflāke irdi ṣīt u ṣadā-yı saḫāvetüñ
Terler döküldi şerm ile çeşm-i seḥābdan

Geldi **Hüdāyī** dergeh-i devlet-meʾābuña
Himmet recā ider şeh-i mālik-riḳābdan

Ḫāk-i rehüñden eyle mürüvvet ʿAlīlik it
Olsun Yezīd yüz çevüren Bū-Türābdan

[21b] yolcı gibi żarūrī D : yolcı żarūrī olsa
[25b] terler D : derler, çeşm-i seḥāb : cism-i seḥāb D

Olsun benefşe-veş ḳadi ḫam ġonca gibi lāl
Her kim duʿāñı eylemeye şeyḫ u şābdan

Tā kim vire nişāne gülistānda her dıraḫt
Bāġ-ı İremde ḥūrī-yi aḫḍar-şiyābdan

Pür eyledükçe micmere gerdān-ı nev-bahār
Ṣaḥn-ı zemīni rāyiḥa-yı müşk-i nābdan

ʿÖmrüñ bahārı görmeye bād-ı ḫazān-ı serd
Kām al hemīşe gül gibi ʿahd-i şebābdan

[82b]

[21]

Ḳaṣīde Velehu[65]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün[66]

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

1 Bir gice ṭoġdı felekden meh-i bedr oldı ʿayān
Tār-ı mūdan nitekim mihr-i cemāl-i cānān

Ṭoġdı şan ʿĪsā-yı pākīze-nefes Meryemden
Ṭoldı şavḳıla bu deyr-i felek-i heft-eyvān

Virdi çarḫuñ ṣadefi bir dür-i şeh-dāneyi kim
Ḳıymet olmaz aña gencīne-yi kevn ile mekān

Genc-i şām içre żiyā virmek içün vażʿ itdi
Şeb-çerāġ-ı mehi üstād-ı ṭılısm-ı devrān

5 Şemʿ-i fānūs-ı ḫayāl-i felek uyandı yine
Necm pervāneleri oldı ḳamu ser-gerdān

[29b] ḥūrī-yi aḫḍar D : ṭūtī-yi aḫḍar
[65] D. K6.
[66] Bu kasîde dîvânda yirmi dokuz beyit şeklindedir.
[1a] felekden D : felekde
[3a] şeh-dāne D : yek-dāne
[5b] ḳamu D : gice

Gül-i nesrīn-i nücūm-ıla semāvāt oldı
Reşk-i gülzār-ı İrem ġayret-i bāġ-ı Rıḍvān

Ben de bir kūşede bīdār idüm encüm-mānend
Naḳşına olmış idüm Mānī-yi çarḫuñ ḥayrān

Geldi şehbāz-ı sefīd-i seḥer açup per ü bāl
Zāġ-ı şeb anı görüp oldı hemān-dem perrān

Bir yaluñ yüzli ışıḳ şarḳ diyārından irüp
Ḫırmen-i necm-i şebüñ cānına od ṣaldı hemān

Dehr Yaʿḳūbınuñ açıldı yine göñli gözi
ʿArż-ı ḥüsn itdi meger kim aña māh-ı Kenʿān

Dil ü cāna didüm iy vāḳıf-ı esrār-ı felek
Nūr-ı şavḳıla neden ṭoldı zemīn ile zamān

Didiler şāh Selīm ibni Süleymāna bugün
Bir oġul virdi o Vehhāb u Kerīm ü Mennān

Gün gibi ṭoġduġı dem buldı cihān ḫalḳı ḥayāt
Ḳāleb-i ādeme güyā ki ḥulūl eyledi cān

Çarḫ-ı pür-necm aña bir mehd-i mücevherdür kim
Ṭop-ı zerrīn iki yanında meh ü mihr-i cihān

Dāye ḫurşīd aña Behrām ile Keyvān lālā
Şāhdur mehd aña bir taḫt-ı muraṣṣaʿ el-ān

Mehdine ʿıḳd-ı leʾālīdür aṣılmış Pervīn
Mehd-i bendān-ı muraṣṣaʿ kemer-i kāhkeşān

[8a] sefīd : sepīd D, per ü bāl : şehbāl D
[9a] yüzli D : yüzlü
[11a] cāna D : cāndan
[12b] mennān D : ḥannān
[14b] yanında : başında D

[83a] Yazdı taʿvīẕ içün ol māha debīr-i eflāk
Āsumānī varaḳa sūre-yi Nūrıla Duḫān

Dilerem Ḥażret-i Ādem gibi biñ yaşaya ol
İsm-i Aʿẓam ḥaḳı ol aña ola ḥırz-ı emān

Bula günden güne yā Rab meh-i nev gibi kemāl
Ḥażret-i Nūḥ gibi pīr ola ol tāze-cevān

20 Ḥamdü li'llāh şehenşāh-ı cihān ki keremüñ
Virdi şāḫ-ı emeli mīve-yi luṭf u iḥsān

Naġme-sāz olsa bu şevḳıla n'ola bülbül-i dil
Tāze gül virdi yine ravża-yı Āl-i ʿOsmān

Şevḳ-ıla didi **Hüdāyī**-yi duʿā-gū tārīḫ
Ḥāṣıl-ı ʿömr-i girān-māye-yi sulṭān-ı cihān

Tā ki bu māder-i şebden ṭoġa eṭfāl-i nücūm
Tā ki meh ide bu seyr üzre felekde devrān

Tā ki İskender-i evreng-i nüh-eyvān-ı sipihr
Ẓulmet içre ola cüyende-yi āb-ı ḥayvān

25 Pādişāhuñ gicesi Ḳadr ola vü gündüzi ʿıyd
Vire dünyāda vü ʿuḳbāda murādın Yezdān

[22]

Velehu[67]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

Müctes ˘ – ˘ – / ˘ ˘ – – / ˘ – ˘ – / ˘ ˘ –

1 Görindi neyyir-i aʿẓam bu ḳaṣr-ı mīnādan
Miṣāl-i nūr-ı Muḥammed cenāb-ı Baṭḥādan

[21a] n'ola : ne ġam D
[67] D. K7.

Siyeh niḳābın açup nāzenīn-i ḫacle-yi ṣubḥ
Müşerref eyledi āfāḳı rūy-ı zībādan

Ḳulūb-ı müʾmin-i rūşen-revāna döndi cihān
Kim ide kesb-i ṣafā ẕikr-i pāk-i Mevlādan

Güneş mi şuʿle viren bu revāḳ-ı aḫḍardan
Ya nūr-ı ṭalʿat-ı Ādem cebīn-i Ḥavvādan

Ya seyre çıḳdı şeh-i kām-rān-ı kişver-i Rūm
Ya geldi yār temāşā-yı rūy-ı ṣaḥrādan

Ya çıḳdı Ḥażret-i Yūsuf derūn-ı maḥbesden
Ya aġdı göklere ʿĪsā bu ṣaḥn-ı ġabrādan

Yaḫud yazıldı bu ṭāḳ-ı sipihre bir şemse
[83b] Fürūġ-ı mihr-i cemāl-i Piyāle Pāşādan

Yüzinde berḳ urur envār-ı ʿadl ü ḥilm ü ḥayā
Ruḫ-ı nigū gibi āyīne-yi mücellādan

Ṣafā-yı ḳalbi görinür cemāl-i pākinde
Miṣāl-i nūr-ı nebī Kaʿbe-yi muʿallādan

Dili ki maʿrifetu'llāh ile lebālebdür
Piyāledür ki ṭolu bāde-yi muṣaffādan

Ġazā güninde alursa eline tīr ü kemān
Ḳomaya nām u nişān ḫaṣm-ı bī-ser ü pādan

Elinde tīġ-ı ciger-ḫᵛārı bir aḳar ṣudur
ʿAceb mi kendüye yol itse ḫalḳ-ı aʿdādan

[5b] rūy-ı ṣaḥrā : deşt ü ṣaḥrā D
[10a] ki D : ...
[12a] tīġ-ı ciger-ḫᵛār D : tīr-i ciger-ḫᵛār

Müdām içer ḳılıcı ḫūn-ı düşmeni ḳanmaz
Şu rinddür ki kesilmez şarāb-ı ḥamrādan

Zebān-derāz idi aʿdā görince ḫancerini
Kesildi dilleri vü geçdi cümle ġavgādan

Veġāda naʿrasını güş iden olur lerzān
Düşer cihāna zelāzil ṣafīr-i ʿanḳādan

Deminde nuṭḳ-ı lebi mühlik-i ʿadū ammā
Ḥayāt-baḫş-ı eḥibbā dem-i Mesīḥādan

Elinde sāġar-ı ʿişret ser-i muḫālifden
Sürūd-ı meclisi nāy-ı gülū-yı aʿdādan

Şihāb ṣanma ki Mirrīḫ ḫavf-ı tīġuñdan
Düşürdi ḫancerini yire çarḫ bālādan

Çalar yire yed-i ḳahruñ sipihri hem-çü Esed
Yapışsa idi kemer-bend-i burc-ı Cevzādan

İrerse ẕerre-yi nā-çīze mihr ü merḥametüñ
Dilini rūşen ider mihr-i ʿālem-ārādan

Ṣudūr iderse kerem n'ola ḳalb-i pāküñden
Ẓuhūr ider dür ü gevher hemīşe deryādan

Ḳapuña geldi **Hüdāyī** ḳuluñ umar luṭfuñ
Dirīġ itme güli ʿandelīb-i şeydādan

Getürdi ẕātuña bir medḥ kim yiridür aña
Felek niṯār-ı cevāhir ide Ṣüreyyādan

[17b] meclisi nāy-ı gülū-yı aʿdā D : meclis-i nāyı gülū-yı aʿdā

Ṭapuña ʿarż-ı ḫulūṣ itmedür ḫudāvendā
Ġaraż bu şiʿr-i dil-āvīz ü naẓm-ı ġarrādan

[84a] 25 Diler devām-ı ḳıyāmı ḫıyām-ı rifʿatüñi
Ṣabāḥ u şām cenāb-ı kerīm-i mevlādan

Felek murāduña sāʿī melek saña dāʿī
Ṣenāñı gūş ideli cümle pīr ü bernādan

Ẓuhūr ide nitekim şāh-ı çār-ı bāliş-i çarḫ
Celāl ü şevket ile bu revāḳ-ı ḫaḍrādan

Güneş gibi olasın dehre fāyiżü'l-envār
Bülend ola maḳāmuñ sipihr-i aʿlādan

Hemīşe körpe budaḳlaruñ ide ber-ḫurdār
Murādumuz budur ol vāhibü'l-ʿaṭāyādan

[23][68]

Ḳaṣīde-yi Pey-Ender-Pey-i ʿUlvī Raḥmetu'llāh[69]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

1 Şevḳ-ı ḫaddüñle şu dem kim işüm āh u zār olur
Āh nār u nār nūr u nūr mihr-āṣār olur

Uġrasa bir ṭaġa ger zülfüñ ġamıyla seyl-i eşk
Ṭaġ rāġ u rāġ bāġ u bāġ sünbülzār olur

Hecr-i dīdār acısıyla gözden aḳsa eşk-i telḫ
Eşk cūy u cūy yem yem ḳulzüm-i zaḫḫār olur

[25b] kerīm-i mevlā : melik-i teʿālā D
[29b] murādumuz budur : murādum oldurur D
[68] Büşra Çelik, Muzaffer Kılıç, *Derzi-zâde ʿUlvî Dîvânı,* DBY Yayınları, İstanbul, 2018.
[69] D. K5.
[3a] gözden aḳsa : aḳsa gözden D

Bezm-i ġamda nār-ı dilden çıḳsa dūd-ı pür-şerer
Dūd ebr ü ebr çarḫ u çarḫ micmer-dār olur

ʿAks-i dendānuñla düşse dīdeden bir ḳaṭre yaş
Ḳaṭre dāne dāne laʿl u laʿl cāna nār olur

Sīne pür olsa ḫayālāt-ı perī-rūyān ile
Sīne ḳaṣr u ḳaṣr ḫuld u ḫuld pür-dīdār olur

Yārsuz girsem sarāy-ı manṣıb u cāha eger
Cāh çāh u çāh ḳabr u ḳabr teng ü tār olur

Yār ile bir taḫta üzre hem-nişīn olsam baña
Taḫta taḫt u taḫt baḫt u baḫt her dem yār olur

Yārdan irse vücūdum bāġına peykān-ı tīr
Tīr şāḫ u şāḫ naḫl u naḫl pür-envār olur

Ḳulı oldum bir şehüñ kim işigine gelse ḫalḳ
Ḫalḳ ʿabd u ʿabd mīr ü mīr ḫıdmetkār olur

Neṣr ü naẓmuñ menbaʿı Sultān Selīm-i Ṣānī kim
Neṣri naẓm u naẓmı dür dürri dür-i şehvār olur

[84b] Meclisinde dāġlar yaḳsam ten-i ʿuryānuma
Dāġ şemʿ ü şemʿ māh u māh pür-envār olur

Nuṭḳa gelseñ ṣoḥbetüñde ehl-i dil yārān-ıla
Nuṭḳ ḥarf u ḥarf lafẓ u lafẓ hep hemvār olur

Rezme ceng-i düşmene emr eyleseñ mūra şehā
Mūr mār u mār ejder ejder āteş-bār olur

[4b] micmer-dār : encüm-vār D
[5a] yaş : āb D
[8a] baña : velī D
[9b] pür-envār D : pür-ezhār
[13a] yārānıla : aṣḥāb ile D

15 Bezme inseñ gülşene ḫışm-ıla baḳsañ māra ger
Mār mūr u mūr ẕerre ẕerre bī-miḳdār olur

Mālik olsam genc-i bād-āverde sensüz ḫusrevā
Genc künc ü künc ġār u ġār merḳad-vār olur

Çeşmüñe cān virmek içün göñlümi sevḳ itseler
Sevḳ şevḳ u şevḳ ẕevḳ u ẕevḳ pür-mikdār olur

Ser-güẕeştüm naẓm idüp bir ḳıṣṣa īcād eylesem
Ḳıṣṣa ḫıṣṣe ḫıṣṣe ġuṣṣa ġuṣṣa yār-ı ġār olur

ʿUlvīyem ʿarş-ı muʿallā olsa sensüz meskenüm[19a]
ʿArş ferş ü ferş ḳaʿr u ḳaʿr çāh-ı mār olur

20 Midḥatüñle sāḥa-yı ṣoḥbetde yazsam niçe saṭr
Saṭr tīr ü tīr tīġ u tīġ ḫaşm-āzār olur

Ḫaḳ teʿālā nev-resīde ṭıfluñı pīr eylesün
Ṭıfl şāb u şāb pīr ü pīr tā muḫtār olur

[24]

Ḳaṣide-yi Bahār u Ḫazān-ı ʿUlvī[70]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿīlün / Feʿilün[71]

Müctes ˘ – ˘ – / ˘ ˘ – – / ˘ – ˘ – / ˘ ˘ –

1 Miṣāl-i ʿāşıḳ u maʿşūḳ olup ḫazān u bahār
Ḫazān ṣarardı vü oldı bahār lāle-ʿiẕār

Ḫazān melūl ü ḥazīn ü bahār ḫurrem ü şād
Bahāra ḫande virilmiş ḫazāna girye vü zār

[19a] meskenüm : ḫusrevā D
[70] D. K12.
[71] Bu kasîde dîvânda kırk altı beyit şeklindedir.

Bahār seyl gibidür ḫazān perīşān-ḥāl
Ḫazān teb-i ġama düşmiş bahār hem-dem-i ḫār

Bahāra ḳarşu ḫazān ḥāṣılın idüp ber-bād
Ḫazāna ḳarşu bahār açdı var ise ruḫsār

Ṣaçıldı şāh-ı bahāruñ yolında ḫayli ḫazān
Bahāra irmedi ammā ḫazān-ı bī-miḳdār

Ḫazānuñ eyleyüp iḥyā bahār mürdelerin
Ḫazān bahār ile Ḥaḳ ṣunʿın itdiler iẓhār

Kemāl-i ṣunʿ-ı bahār u ḫazānı seyr it kim
Ḫazān bahār-ıla dir fe'nẓurū ile'l-āṣār

[85a] Ḫazāna ḫayl-i bahār ile geldi ḫusrev-i gül
Semend-i bād-ı bahārı ḫazāna virdi ġubār

Bahār taḫtını almış ḫazānuñ eyleyüp āl
Bahāra baḳ niçe geçmiş ḫazāna naḳş-ı nigār

Zer-i ḫazān-ıla sīm-i bahārı derc itdi
Ṣabā ḫazān u bahāra olup-durur sālār

Bahār emīr-i çemende ḫazān ḫızāne-yi zer
Şeh-i bahāra ḫazīne ṭaşur ḫazān her-bār

Görüñ ḫazān u bahārın maḥabbet eyler nīk
Ḫazān-ı ʿışḳa ben oldum bahār-ı ḥüsn o nigār

[3a] seyl : sünbül D, gibidür D : gibi
[4a] ḥāṣılın idüp : itdi ḥāṣılın D
[5a] ḫayli ḫazān : ḫayl-i ḫazān D
[7b] ile'l-āṣār : ilā āṣār D
[9b] naḳş-ı nigār : naḳş u nigār D
[10b] olup-durur sālār : olup sipeh-sālār D
[11a] çemende : çemendür D
[12a] ḫazān u bahārın : bahār u ḫazāna D, eyler nīk : eyledügüm D
[12b] ḥüsn o nigār : ḥüsn-i nigār D

Bahār-ı vuṣlata faṣl-ı ḫazān-durur fürḳat
Ḫazān-ı fürḳate her dem bahārdur ruḫ-ı yār

Ḫazān-ı ġamda diler dil bahār-ı sebz ḫaṭuñ
Niteki faṣl-ı ḫazānda ṣafā-yı köhne-bahār

Bahār-ı ḥüsne ḫazān olsa ḫaṭ ne ġam yaraşur
Ḫazāna ʿazm-i şikār u bahāra seyr-i kenār

Bahār seyl-i vücūda ḫazān ʿadīl-i ʿadem
Ḫazān siyāh-ı leyāl u bahār ʿayn-ı nehār

Bahār-ı ʿaḳluñ olupdur ḫazānı vaḳt-i ṣafā
Rumūz-ı ʿışḳ-ı bahārı ḫazān ider iş‘ār

Bahāra virdi teġayyür hücūm-ı faṣl-ı ḫazān
Ḫazān bahār ile oldı fenā-yı dehre medār

Ḫazān zamānını seyr it bahāra aldanma
Bahār-ı ʿālemüñ olur ḫazānı āḫır-ı kār

Bahār-ı şevḳ u ḫazān ġam viṣāl-i şeh nev-rūz
Bahār vaṣl u ḫazān hecr ü mihr ü meh ruḫ-ı yār

Zemīn-i sebz-i bahārını ṣanma berg-i ḫazān
Düşer bahār u ḫazān şāha dībā-yı zer-kār

Selīm Ḫān ki ḫazān yoḳ bahār-ı ḫulḳında
Bahār bāġ-ı İremdür ḫazānsuz olsa ne var

[16a] seyl-i vücüda ḫazān : miṣl-i vücūd u ḫazān D
[16b] siyāh-ı leyyāl : şebīh-i leyāl D
[17a] ṣafā : cinūn D
[17b] ʿışḳ-ı bahārı ḫazān : ʿışḳı bahār u ḫazān D
[19a] seyr : fikr D
[21a] bahārın D : bahār

Bahār levḥini ṭoldurdı zer varaḳ-la ḫazān
Ḫazān bahār ile şeh medḥin eylesün tekrār

Ḫazānda seyre çıḳarsa bahār olur ʿālem
Bahāra baḳma ki döner ḫazāna dār u diyār

Ḫazān-ı ẓulmi ṭaġıtdı bahār-ı maʿdeletüñ
Niteki faṣl-ı ḫazānı bahār ider bī-ḫār

[85b] Ṣalın ṣalın ki ḫazānsuz bahārsun iy serv
Bahāra döndi ḫazān ʿālemüñ güzellügi var

Ḫazānı yār bahār eyledi bahārı ḫazān
Ḫazān çihre-yi ʿāşıḳ bahār çihre-yi yār

Bahār irince ḫazāna bu maṭlaʿı oḳudı
Meger ḫazān u bahārum çemende aldı hezār

Ḫazān göçüp çemene ḳondı kārbān-ı bahār
Ḫazānı būy-ı bahār itdi külbe-yi ʿaṭṭār

Ḫazāna üştür-i ebr-i bahārī̇ çekdi nesī̇m
Ḫazāna çekdi bahārın bahār niçe ḳatār

Güler bahār ile gülşen ḫazān ile aġlar
Çıḳup ḫazān u ṭonanur bahār ile ezhār

Ḫazān cāna irişür bahāra kūşe-yi bāġ
Ḫazān bahār ile dirler ki olmañuz hüşyār

[24b] baḳma ki : baḳmasa D
[25b] bī-ḫār : nā-çār D
[27a] yār-ı bahār : tāze bahār D
[27b] çihre-yi yār : ʿārıż-ı yār D
[28b] aldı : añdı D
[29a] göçüp çemene : kūy-ı çemene D
[30a] bahārī̇ çekdi nesī̇m : bahāredür çekilen D
[30b] çekdi bahārın bahār niçe : ṣatdı metāʿın bahār-ı ġonca D
[31b] çıḳup ḫazān u ṭonanur : ṣolup ḫazānda ṭonanur D
[32a] ḫazān cāna irişür : ḫazāna ḫāne yaraşur D

Bisāṭ-ı sebz-i bahārı ḫazān idüp pervīn
Bahār-ı bāġa ki ḳıldı ḫazān zerrin īṣār

Bahār ġoncası ḥamrā ḫazān şükūfesi zerd
Nuḳūş-ı ferşüñe yaḳdı ḫazān bahār-ı enār

Bahār irişdi ḫazān gitdi ʿandelīb oldı
Ḳapuñda **ʿUlvī** n'ola söylese ḫazān u bahār

Bahār-ı ṭabʿumuñ oldı ḫazānı naẓm-ı selef
Bahār günleri geldi ḫazān çü ḳıldı firār

Bahār-ı bāġ-ı vücūda irüp ḫazān-ı ʿadem
Ṭaġıtdı tāze bahārum ḫazān ile nā-çār

Bahār-ı luṭf ile baḳsañ ḫazān-ı çihreme ger
Ḫazān bahār ile bir yirde eyler idi ḳarār

Bahār bülbüli gūyā ider ḫazān çün lāl
Bahār-ı luṭf ile maḥv it ḫazānum iy dil-dār

Bahār-ı şāha ḫazān irmesün diyü yā Rab
Bahārı gördi ḫazānsuz el açdı Ḥaḳḳa çenār

Bu gülşenüñ [ne] bahārı ne ḫod ḫazānı ḳalur
Gider bahār u ḫazānı duʿā ḳıl iy dil-dār

Bahār-ı ʿömrini Ḥaḳ eylesün ḫazāndan emīn
Niteki ʿālemi devr eyleye ḫazān u bahār

[86a]

[32b] ile dirler ki : iledür aña D
[33a] pervīn : zerrīn D
[33b] bāġa : bāġuña D, zerrīn : zerin D
[34b] yaḳdı : baḳdum D, bahār-ı enār : bahār ile yār D
[35a] ʿandelīb oldı : geldi çün nev-rūz D
[36b] günleri : ṣoñları D
[37a] irüp : idüp D
[37b] ile : yeli D

[25]

Ḳaṣīde-yi Tīġ u Kemer-i ʿUlvī[72]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün[73]

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

1 Kemerüñ tīġ-ı mücevherle olup ġarḳa-yı zer
Der-miyān itdi saña varını o tīġ u kemer

Mū-miyānuñ kemer ü tīġuñı ḥayretde ḳodı
Tīġuñuñ yalımı alçaḳ kemerüñ ḳaddi kemer

Kemer ü tīġuña hem-tā bulımaz hergiz çarḫ
Keh-keşān nīm kemer tīġ şihāb olsa eger

Kemer-i hālede tīġ-ı meh-i nev oldı hemān
Zer-nişān tīġuñ ile zer kemerüñ iy dil-ber

5 Gencsin saña ṭılısm oldı kemer tīġuñ ile
Tīġuñ ejder-dem olupdur kemerüñ mār-ı dü-ser

Beñzedi tīġ çelīpāya kemer zünnāra
Kemer ü tīġ ile ḳaṣd itdi baña bir kāfer

Aldı taʿcīl ile tīġın kemerin yār unudup
Bend-i tīġın kemer idindi o ḫūn-ḫᵛār meger

Baş açuḳ ṭīġ-ı ḥarāmī kemeri belde ṭurur
Diller ol tīġ u kemerden nice cān ḳurtaralar

Kemer u tīġ bilüñe el uzunluġın idüp
Tīġ zindān-ı ḳırāba ḳonup aṣıldı kemer

---

[72] D. K16.
[73] Bu kasîde dîvânda otuz yedi beyit şeklindedir.
[3b] nīm : sīm D
[8a] belde ṭurur : bel kesici D

Cevr-i ṯīġuñla kemer gibi bükilsün ḳaddüm
Cān virür ṯīġuña her kişi meger ola kim er

Ḳolum olurdı kemer bilüñe iy ġamzesi ṯīġ
Kemerüñ aramuza ṯīġuñ-ıla girmese ger

Sīne pür-naʿl ü elifdür kemer ü ṯīġuñ içün
Lālezār oldı ciger dāġ ile çün ṯīġ u kemer

Ṣarılup ṭolaşaraḳ saña kemer ṯīġuñ ile
Bend-i ṯīġuñla kemer bilüñi göz göre ḳuçar

Kemer ü ṯīġ ile bir ḫūba dönüp her gülşen
Ṯīġlar ġonca-yı sūsen kemer oldı cūlar

Ḫalḳa-bend eyledi ṯīġı kemeri itdi kemend
Ol sebebden kemer ü ṯīġın o şeh bende çeker

Ḫān Murādı kemer ü ṯīġ ile gördükde didüm
Biri ġayret kemeridür birisi ṯīġ-ı ẓafer

Ṯīġ-ı Ḍaḥḥāk ile baḳmaz kemer-i Cemşīde
Kemer ü ṯīġ ile ol dāver-i Efrīdūn-fer

[86b] Dāġlar yaḳdı kemer ṯīġuñ ile sīnesine
Kemer ü ṯīġuñuñ üstinde degül şemse-yi zer

Ṯīġ-ı mirrīḫ ü nücūm ü kemeri çarḫ oldı
Kemer ü ṯīġuñ ile şemse-yi zerrīn yir yir

Kemeri ḳavs-ı ḳuzaḥ ṯīġı hemān şaʿşaʿadur
Kemerinde ide gör şemse-yi ṯīġına naẓar

[12a] içün : ile D
[15b] ol sebebden : anuñ içün D
[16b] ġayret : nuṣret D
[19a] kemeri çarḫ : kemer-i çarḫ D

Gördi tīġ u kemerüñ didi felek hep yoluña
Siper ü tīġ u kemer tīr ü kemān u ḫancer

Böyle şāhāne kemer böyle güzel tīġ olmaz
Gerçi tīġ u kemere mālik olupdur niçeler

Vaṣf ider tīġ-ı müjeñle kemer-i zerrīnüñ
N'ola bu naẓmuma dirlerse şehā tīġ u kemer

Tīġ-ı āhumla kemer-veş ḫam-ı ḳaddüm **ʿUlvī**
Birisi tiġ-ı Dımışḳī biridür şehre kemer

Şāhid-i naẓmı getürdüm kemer ü tīġum ile
Kemer ü tīġ ile olmaġa ḳapuñda çāker

Sen de luṭf it kemerüñde görinen tīġı aña
Bu ḳadar tīġ u kemer şundı saña ol kemter

Şeh-süvārā kemer ü tīġ nedür ʿālemde
Gerdenüm ola fedā ol kemere tīġuña ser

İki yirden ḳuşanup tīġ u kemerle ḳuşaġı
Tīġ-ı ḳahruñ ḳad-i aʿdāyı kemer gibi büker

Zaḫm-ı tīġı kemer eylerse ḥasūduñ ḳaddin
Tīġ-ı ġamzeñ ḳılıcın çoḳ kemer-i ʿarşa aṣar

Salṭanat tīġını ṭaḳın kemer-i ʿadli ḳuşan
Boynı baġlu idesin herkesi çün tīġ u kemer

[21b] tīġ u kemer D : tīġ-ı kemer
[24b] şehre kemer : şehr-i kemer D
[26a] aña : baña D
[29a] zaḫm-ı tīġı : zaḫm-ı tīġuñ D
[30b] idesin herkesi : ḳul iden her kişi D

[26]

Ḳaṣīde-yi Āb u Āteş-i ʿUlvī[74]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün[75]

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

1 Dil yanup āteş-i ʿışḳuñla dökerdi gözüm āb
İmtizāc eylemedin āteş ü bād āb u türāb

Var ise āteş ü ābı bu ten-i ḫākīnüñ
Āteşi külḫen-i miḥnet-durur ābı seyl-āb

Āb-ı eşk āteş-i āhumla cihānı ṭutdı
Şerer ol āteşe encüm felek ol āba ḥabāb

[87a] Āteşīn dāġ ile gör āb-ı sirişk içre teni
Hem yanar āteş-i baḥrī gibi hem ġarḳa-yı āb

5 Yanduġum āteşe baḳ düşdügüm ābı seyr it
Āteşüm āteş-i cān-sūz-durur ābum gird-āb

Āb-ı çeşmümle gören āteş-i sīnem didi kim
Āteşe tāb virilmiş ezelī āba şitāb

Āb-veş her yaña aḳmaz göñül özler āteş
Āteşüm söndi geçüp āb-ṣıfat vaḳt şitāb

Āb-ı gülgūn içelüm āteşe ḳarşu berü gel
Sīne āteş-kededür dīde kedū ābı şarāb

Cāna āteş bıraġur teşne-dile āb ṣunar
Reng-i āteşde ʿaceb āb degül mi mey-i nāb

---

[74] D. K6.
[75] Bu kasîde dîvânda elli altı beyit şeklindedir.
[2b] āteşi külḫen : āteş-i külḫen D, ābı seyl-āb : āb-ı sīr-āb D
[3b] felek : yaşum D
[5b] cān-suz-durur D cān-suzdur
[7a] özler āteş : āteş özler D

İy lebüñ āb-ı muṣaffā ruḫuñ āteş-pāre
Kişver-i cānı ol āteşle ol āb itdi ḫarāb

Āteş-i ʿışḳumı āb-ı ruḫuñ efzūn eyler
Gerçi āteşde ḳomaz āb-ı revān ḳuvvet ü tāb

Āb yirden yire geçdi vü ḳızardı āteş
İtdiler āteş ile ābumı gördükde ḥicāb

ʿArż idüp āteş ü ābum lebin öpdüm nā-geh
Araya āteş ile āb düşürdi şeker-āb

Baña āteş görinür ġayra ṣunar āb-ı zülāl
Āb-ı ḥayvān mı yaḫud āteş o laʿl-i sīr-āb

Āteş ü āb ile oynar ne ʿaceb sāḥir olur
Āb-ı rūyum döken ol ḫāl-i ruḫ-ı āteş-tāb

Āteş-i tebden olan ābileler laʿlüñde
Āb-ı pür-āteş ile ḳıldı beni mest ü ḫarāb

Āb-veş aġlayayın başuma āteş yaḳayın
Ḳılmaġa āteş ü ābum şeh-i dehre işrāb

Ḫān Selīm āb-ı keremle ṣu seper āteşüñe
Āteş-i ġamla yanup dökmesün iy dil gözüñ āb

Ser-verā āteş ü ābum baña ḳan aġladur āh
Dīde pür-āb u ciger āteş-i miḥnetle kebāb

Āb-ı ʿadlüñ çün ider āteş-i ẓulmi teskīn
Āb sep āteşüme iy şeh-i ḫurşīd-cenāb

[10a] lebüñ : ruḫuñ D, ruḫuñ : lebüñ D
[11b] ḳuvvet ü tāb : ḳuvvet-i tāb D
[13a] lebin öpdüm nā-geh : leb-i yāri öpdüm D

Āb-gūn cāmeñ ile ḫancer-i āteşnāküñ
Burc-ı ābi̇de hilāl oldı yā āteşle şihāb

[87b] Āb-veş āteş-i ḳahruñla irür Rūyi̇n-ten
Āb-ı ti̇ġuñla düşer āteş-i ḫavfa Sühr-āb

Āb-ı ti̇ġuñ n'ola āteş gibi pür-sūz olsa
Āteş ü āb ile perverdedür iy māh rikāb

Āteş ü āb alur ḫānemüñ eṭrāfını āh
Āba ġarḳ oldı kitāb āteşe yandı esbāb

25 Āhumuñ āteşi sönmez gözüm ābı diñmez
Āhuma āteş-i ġam ābuma dirler sürḫ-āb

Āteş ü ābuma ol dem bulınur ġāyet kim
Şerer-i āteş ile ḳaṭre-yi āb ola ḥisāb

Āteş ü āb yaḳup yıḳdı ḥayātum ḳaṣrın
Āb zehr oldı baña āteş ise nār-ı ʿaẕāb

Āb-ı luṭfuñ dilerem āteş-i faḳr ile yanup
N'ola maḥv itse ḫiṭām āteşini āb-ı ṣavāb

Āb cedvel çeküp āteş zer ile levḥa yazar
Āb u āteş-le bu naẓm oldı meger tāze küttāb

30 Umaram āteş ü āb-ı ruḫuñ evṣāfı ide
Āteş ü āb ile bu maṭlaʿumı ʿālem-tāb

[24a] alur : alup D
[26a] ol : şol D
[26b] ola : olsa D
[28b] ḫiṭām : ḫiṭāb D
[29b] āb u āteş ile bu naẓm oldı meger tāze küttāb : āteş ü ābumı taḥrı̇r ide tā kim küttāb D
[30a] ide : ider D

Āb-veş āteş-i ḫaddüñ olıcaḳ ġarḳ-ı gül-āb
Lāle reşk āteşine yanup ola cümle gül āb

Āteş-i laʿlüñ ile āb-ı ruḫuñsuz gözüme
Gülşenüñ gülleri āteş görinür ābı serāb

ʿAks-i āb-ı dehen ü āteş-i ruḫsāruñ ile
Āteşüm deste-yi gül ḳaṭre-yi ābum ʿunnāb

Siḥr ider āteş ü āb ile şehā vaṣfuñda
Cemʿ idüp āteş ile ābı bu naẓm-ı kem-yāb

Āteş ü āb degül kān-ı cevāhirdür bu
Āteşüm laʿl-i müẕāb ābum ise dürr-i ḫoş-āb

Āteş ü āb gibi oldı selīs ü pür-sūz
ʿUlviyā naẓmuma nām olsa n'ola āteş ü āb

Āteş-i ṭūp-ı ʿadūya ḳoyılup āb-miṣāl
Āb-veş āteşe ḳullaruñ iderler pertāb

Baġrı āteşle ṭolu āb ile ʿaynı memlū
Yoḳ-durur kimse zamānuñda meger āteş ü āb

[88a] Āteşüm lāle-yi ter ābum aña jāle yiter
Āteş ü ābumı baş üzre götürsün aḥbāb

Ġarḳ-ı āb eyle kimin kimisini āteşe yaḳ
Āteş ü āb ile ḳıl ʿasker-i aʿdāya ʿiḳāb

Āb-ı şemşīrüñi ṣun āteş-i ḳahruñ ʿarż it
Āteşüñ düşmene dūzaḫ ola ābuñ tīz-āb

[34a] siḥr ider āteş ü āb ile şehā vaṣfuñda : ḥaḳḳ bu kim āteş ü āb ile ʿaceb siḥr eyler D
[36b] ʿulvīyā naẓmuma nām olsa n'ola : naẓmumuñ nāmı n'ola olsa şehā D

[27]

Ḳaṣīde-yi Tīr ü Kemān-ı ʿUlvī[76]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün[77]

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

1 Dest-i ḳudret ṣanemā ḳaşlaruñ itdükde kemān
Müjeñ oḳlarına ḳarşu hedef oldı dil ü cān

Baş açuḳ yügrügidür tīr-i müjeñ meydānuñ
N'ola ey ḳaşı kemān dirsem aña Toz-ḳoparan

Görmedüñ nāvek-i ġamzeñ gibi bir tīr-endāz
Yā ḳaşuñ gibi kemān-keş ḳanı iy ḳaşı kemān

Ebruvānuñ ne kemāndur ki aña yoḳdur zih
Ġamzeñüñ tīrine ẓāhirde nitekim peykān

5 Şol kemāndur ki ḳaşuñ çekmede Rüstem ʿāciz
Ġamzeñ ol tīr-durur kim aña döymez ḳalḳan

Ol kemānı çekemez sencileyin kimse velī
Sīnelerden dökemez kimseler ol tīr ile ḳan

Ṣanmañuz ḳavs-i ḳuzaḥ ḳurdı kemānını yine
Felegüñ ḳaṣdı bu kim yaġdura tīr-i bārān

Şīşe-yi çarḫı delüp aṣdı kemānın meh-i nev
Nitekim ṭablayı tīr-i şeh-i şāhān-ı cihān

Maḥv olur tīr-i şihāb ile kemān-ı meh-i nev
Eline tīr ü kemān alsa Selīm Ḫān-ı zamān

---

[76] D. K13.
[77] Bu kasîde dîvânda otuz yedi beyit şeklindedir.
[1a] müjeñ oḳlarına : tīr-i müjgānuña D
[3a] görmedüñ : görmedüm D
[3b] ḳaşı kemān : tāze cevān D
[6a] ol : o D
[8a] kemānın meh-i nev : kemānını hilāl D
[8b] ṭablayı tīr : ṭabla-yı tīr D, şāhān-cihān : dārāb-nişān D

Ṣāḥib-i tīr ü kemān fāris-i meydān-ı veġā
Mālik-i seyf ü ḳalem ḫusrev-i iḳlīm-i sinān

Ḫāme-yi tīre ider ṭaʿne o şāhuñ tīri
Burc-ı ḳavsı ḫacil eyler o kemān itme gümān

Ḥalḳa-yı çeşmümi ḳıldum o kemāna zih-gīr
Dilümi eyledüm ol tīre mücevher peykān

Bir güzeldür o kemān nāmı hilāl-ebrūdur
Tīr bir ḫūb-durur serv-ḳad u ġonca-dehān

[88b] Menzilüm deşt-i ʿadem itdi kemān-ı sitemüñ
Tīr-veş yiri-durur ḫāk ile olsam yek-sān

Murġ-ı cāna o kemān bir ḳurılı dām ancāḳ
Bāl açar ṣaydına şāhīn-veş o tīr-i müjgān

Aġzı ḳanlu başı yüñlü şu dil-āver gibidür
Tīrüñ eyler ḳad-i aʿdāyı kemān irse hemān

Oldı destüñde kemānuñ yedi başlu ejder
Oḳ yılanı didiler tīrüñe iy ḳaşı kemān

Tīr ṣaḥrāda tek ü pūda kemān belde ṭurur
Oldı bir iki ḥarāmī yine yollarda ʿayān

Bezm ü rezme o kemān oldı kemānçe zih-i tār
Oḳıdur tīrüñ iyā zübde-yi mecmūʿ-ı şehān

[9b] Selīm Ḫān-ı zamān : şehen-şāh-ı cihān D
[10b] iḳlīm-i sinān D : iḳlīm-sitān
[12b] eyledüm ol tīre mücevher : itdüm anuñ tīrine laʿlīn D
[14a] kemān sitemüñ : kemāñ-ı miḥnet D
[15b] tīr-i müjgān : tīr ü müjgān D
[17a] yedi : iki D
[17b] ḳaşı kemān : genc-i nihān D
[18a] ṭurur : durur D

Oḳuñ ey ḳaşı kemān sīnemi terkeş ḳıldı
Tīr-veş ẓāhir olupdur şaf-ı zaḫmumda duḫān

Birisi ehl-i hevā birisi ġāyet ser-keş
Demidür tīr ü kemānuñdan idersem efġān

Getürüp ḳuvvet-i bāzūya kemānuñ çekseñ
Tīr-i Vaḳḳāṣ idemez tīrüñe mānend-i ḳırān

Ebruvānuñla müjeñ tīrini vaṣf eyleyeli
Naẓmum içre görinür tīr ü kemān ṣūret-i ān

Ḳaşuña kimi kemān dir kimisi nūn kimi rā
Tīr dir ġamzeñe kimi kimi tīġ-ı bürrān

Bir yire geldi niçe tīr ü kemān ḫancer ü tīġ
Cān-ı ʿUlvīyi alur her birisi virmez amān

Benem ol muḫteriʿ-i tīr ü kemān kim göricek
Şuʿarā cümle oḳın atdı yāyın yaşdı hemān

Ṣanuram niçe kemān araya bir tīr alur
Nāmemi alsañ ele iy şeh-i şāhān-ı cihān

Raġbeti tīrüñ olur gerçi kemān ile şehā
Ṭoġrı yanınca bu vechile ṭutar egri mekān

Tīr-veş ṭoġrı olanlar saña meydān alsun
Egrilük eyleyenüñ ḳaddini Ḥaḳ ide kemān

[20b] duḫān D : duhān
[23a] müjeñ tīrini : müjgānını D
[24a] kimisi nūn kimi rā : kimi nūn kimisi yā D
[27a] tīr D : tīri
[28a] raġbeti tīrüñ : raġbet-i tīrüñ D
[28b] yanınca : yanında D

[89a]

[28]

Ḳaṣīde-yi Tīġ ü Ḳalem-i ʿUlvī[78]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün[79]

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

1 Tīġ-ı ṣunʿ ile ḳalem levḥe raḳam çekdügi dem
Dest-i ḳudretle ṣunıldı elüñe tīġ u ḳalem

Ḳalem olmasa ġamum tīġ idemezdi taḥrīr
Tīġuñ olmasa ḳalem deftere çekmezdi raḳam

Boynumı çaldı muḥarref ḳalem idüp tīġuñ
İşlenür tīġ ile cāna nitekim şāḫa ḳalem

Ḳalemüñ ḳatlüme ḥüccet getürür ġamzeñ tīġ
Ḳıldı tīġuñ ḳalemüñle yirümi dār-ı ʿadem

5 Ḳalemüñ nālına döndüm elem-i tīġuñ ile
Ḥālüme tīġuñ ucından ḳalem aġlar her dem

Ḳara ṣarındı ḳalem tīġ ḳaralar giydi
Benüm içün ḳalem ü tīġ ṭutarlar mātem

Aġların hem-çü ḳalem ḫalḳa ṣaḳın tīġuñdan
Beni aġlatma ḳalem gibi çeküp tīġ-ı sitem

Ser-ḳalemden ne ki yazılsa gelür tīġ-ı ḳader
Başumı yarsa miṣāl-i ḳalem ol tīġ ne ġam

---

[78] D. K14.
[79] Bu kasîde dîvânda otuz altı beyit şeklindedir.
[2a] tīġ : sürḫ D
[4b] ḳıldı tīġuñ : tīġuñ itdi D
[6b] benüm içün ḳalem ü tīġ ṭutarlar mātem : ḳalem ü tīġ ṭutarlar benüm içün mātem D
[7a] ḫalḳa : şāha D
[7b] aġlatma : iñletme D
[8a] ser-ḳalemden ne ki yazılsa : ser-ḳalem başa ne yazdıysa D

Yā ḳalem barmaġı ṭīġ ile keser nāḫunını
Ḳaṭʿ ider ṭīġ ile yāḫud ḳalemini o ṣanem

Zer-nişān ṭīġ u zer-endūd ḳalemdür ya hilāl
Ḳalem ü ṭīġ ile ḫıdmetdedür iy mihr-i kerem

Ṣanuram ṭīġ u ḳalem ṭutar iki bendeñdür
Ḳalem ü ṭīġı ki ṣaġuñda vü ṣoluñda görem

Ḳalem ü ṭīġ ile sen Ḥayder-i Kerrār olduñ
Ẕü'l-feḳār oldı yanuñda ḳalem ü ṭīġuñ hem

Ḳalem it gerden-i aʿdāyı çalup ṭīġuñla
Ṭīġ ider her ḳalemüñ ḳaṭʿını zīrā muḥkem

Ṭīġuñuñ vaṣfını gördi ki ḳalemler döyemez[14a]
Āhen olmaḳ ḳalemüm ṭīġ ile hem oldı ehem

Vaṣf-ı ṭīġ u ḳalemüñle göricek bu ġazeli
Ṭīġ dem-beste olup ḳaldı ḳalemler ebkem

Oldı ṭīġ-ı ḳader-i levḥ-i ezel nūn u ḳalem
Varaḳ u ṭīġ u devāt-ı ḳalemüñden maʿlem

İy benānuñ ḳalem-i ṣunʿ u müjeñ ṭīġ-ı ḳażā
Ḳalem ü ṭīġ ile sensün şeh-i iḳlīm-i himem

[89b] Ḳalem-āsā n'ola ḳan aġlar ise ṭīġuñdan
Dili şaḳḳ itdi ḳalem gibi meded ṭīġ u ḳalem

[10b] ḳalem ü ṭīġ ile ḫıdmetdedür ḳalem ü ṭīġı ṣunar destüñe D
[12b] yanuñda : elüñde D
[14a] vaṣfını D : vaṣfına
[15b] olup ḳaldı : ḳalup oldı D
[16a] ṭīġ-ı ḳader levḥ-i ezel nūn u ḳalem : nūn u ḳalem ü levḥ-i ezel ṭīġ-ı ḳader D
[16b] devāt u ḳalem D : devāt-ı ḳalem
[17a] ḳalem-i ṣunʿ u müjeñ ṭīġ-ı ḳażā : ḳalem ü ṣunʿ-ı müjeñ ṭīġ-ı sitem D
[18b] meh D : meded

Ḳalemüm yaş döker ḥālüme ḳan aġlar tīġ
Nāmemi tīġ u ḳalem ḳılmada her dem pür-nem

Şāḥ-ı güldür ḳalemüñ ġonca-yı sūsen tīġuñ
Ḳalem ü tīġuñ ile oldı cihān bāġ-ı İrem

Ḳıldı ʿUlvī ḳuluñı tīġ u ḳalem mīr-i suḫan
Tīġına seyf dinildi ḳalemi oldı ʿalem

Ḳılca boynın ḳalem eylerdi göñül tīġuñla
Tīġ ile ḳıl ḳalemüñ ḳaṭʿ olacaġın bilsem

Yem midād ola vü eşcār ḳalem şaʿşaʿa tīġ
Vaṣf-ı tīġ u ḳalemüñ ḥaşre degin yazamayam

Ḳalem ü tīġuñı elden ḳoma iy menbaʿ-ı cūd
Ḳalem ü tīġ iledür çünki niẓām-ı ʿālem

Vaṣf-ı tīġ u ḳalemüñ ḳaṭʿ idelüm maḳṭaʿda
Zīr-i destüñde ola tīġ u ḳalem ḫayl u ḥaşem

[29]

Çār-ender-çār-ı ʿUlvī Berāy-ı Sulṭān Selīm Ḫān[80]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün [81]

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

Cihān bāġında ḫadd ü zülf ü çeşm ü ḳaddüñ iy dil-ber
Biri güldür biri sümbül biri ʿabher biri ʿarʿar

Ḫayāl ü ḥasret ü derd ü firāḳuñ ey ṭabīb-i dil
Ḳarār u ʿaḳl u ṣabr u fikri yaġma ḳıldı ser tā-ser

[21b] oldı : elde D
[22a] boynın : boynum D, eylerdi göñül : itmek ne idi D
[24a] ḳalem ü tīġuñı elden ḳoma ey menbaʿ-ı cūd : gitmesün tīġ u ḳalem bir dem elüñden ḫānum D
[25a] ḳaṭʿ : ḫatm D, muḳaṭṭaʿda : medḥüñde D
[25b] ḥaşem : ḫadem D
[80] D. K8.
[81] Bu kasîde dîvânda elli iki beyit şeklindedir.

Leb-i laʿl ü dür-i dendān u būy-ı zülf ü ruḫ-sāruñ
Olupdur her biri sulṭān-ı şarḳ u ġarb u baḥr u ber

Müjeñle ġamzeñ ile ḳaşuñ ile çeşmüñe ḳuldur
Kemān-keşler ʿadū-küşler bahādurlar dil-āverler

Cebīnüñle ruḫuñla ʿārıżuñla gerdenüñ oldı
Cihān-gīr ü cihān-sūz u şeb-efrūz u żiyā-güster

Elümde bād u gözde āb u dilde nār u başda ḫāk
Baña ḳıydı bu zülf ü ʿārıż u ḳadd ü ḫaṭ-ı dil-ber

Bu ḥüsnüñle bu ruḫsāruñ bu elfāẓ u bu güftāruñ
Dil-ārām u ṣafā-baḫş u ḥayāt-efzā vü cān-perver

Şehā vaṣf-ı ḫaṭṭ u ḫālüñ leb ü zülfüñle olmışdur
Sözüm ġamgīn gözüm nemgīn dilüm gūyā żamīr enver

[90a] Ne Rūm u Şām içinde var ne yirde gökde mānendüñ
Güneş yüzlü hilāl-ebrū Mesīḥā-veş perī-peyker

Cemālüñle dehānuñla kelāmuñla zebānuñla
Beden biryān ciger sūzān u dil nālān u cān bī-fer

Belā vü miḥnet-i çeşm ü ṣafā-yı hecr-i laʿlüñle
Göñül maḫmūr u cān maḥzūn ḳadeḥ çeşm ü mey eşk-i ter

Ne ḫoş demdür ne ḳutlu gün ne zībā vaḳt ü sāʿatdür
Ola meclisde sāz u söz ü dil-ber bāde-yi aḥmer

[4a] ḳaşuñ ile çeşmüñe : çeşmüñ ile ḳaşuña D
[6b] ḳadd : ḫadd D, dil-ber : ʿamber D
[7a] ruḫ-sāruñ : ruḫ-sār D,
[7b] dil-ārām : dil-ārā D
[8a] ḫaṭṭ u ḫālüñ leb ü zülfüñle: ḫad u ḫāl ü leb ü ḥüsnüñle D
[8b] ġamgīn gözüm nemgīn : rengīn gözüm rūşen D
[9b] mesīḥā-veş : mesīḥāsın D
[10a] kelāmuñla zebānuñla : zebānuñla kelāmuñla D
[11a] miḥnet çeşm ü ṣafā-yı hecr : miḥnet ü ḫışm u cefā vü hecr D

Beni ḳul itdi bir maḥbūb-ı ḫūb u dil-ber-i meh-veş
Sürūr-ı dil ḥużūr-ı cān u nūr-ı çeşm ü nīk-aḫter

Lebi şīrīn ṣaçı Leylā özi Yūsuf yüzi ʿAẕrā
ʿAceb zībā ʿaceb raʿnā ʿaceb ġarrā ʿaceb ḫoşter

Hükūmetle ʿadāletle mehābetle ṣalābetle
Enūşirvān u Ferruḫ-ruḫ Ġażenfer-fer Sikender-der

Selīm Ḫān kim olupdur ḥüsn ü ḫulḳ u ʿadl u dād ile
Esed-heybet ʿAlī-sīret Ḥasan-ṣūret melek-manẓar

Olupdur derdmendüñ müstemendüñ bendeñ efgendeñ
Niçe Dārā niçe ḫāḳān niçe Ḫusrev niçe Sencer

Ṣadāḳatle ʿadāletle feṣāḥatle şecāʿatle
Şehā sensün Ebu Bekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān u hem Ḥayder

Keser çevgān deler cānı açar şerḥa döker ḳanı
Çeker yāyın atar tīrin çalar tīġın urur ḫancer

Seḥer bezm itseñ olur ẕevḳ ü şevḳ ü ʿīş u nūş içün
Felek süfre melek sāḳī şafaḳ bāde güneş sāġer

Bu eyvān u bu dīvān u bu ʿīş u nūş u ʿişretle
Olur Efrāsiyāb u Ḳayṣer u Cemşīd ü Cem çāker

Simāṭ u muṭrib ü sāḳī vü şemʿ olmaġa bezmüñde
Gelür her şeb şihāb u keh-keşān zühre meh-i enver

[13b] cān u nūr-ı çeşm ü nīk-aḫter : cān nūr-ı çeşm ü saʿd-aḫter D
[15a] ʿadāletle mehābetle ṣalābetle : şecāʿatle vicāhatle ʿadāletle D
[15b] enūşirvān u ferruḫ-ruḫ D : enūşirvān ferruḫ-ruḫ
[16a] ḥüsn ü ḫulḳ D : ḥüsn ḫulḳ
[17b] niçe dārā niçe ḫāḳān niçe ḫusrev niçe : eger ḫāḳān eger sāsān eger sāmān eger D
[18a] ʿadāletle : mehābetle D
[19b] atar tīġın : atar tīrin D
[20a] ẕevḳ ü şevḳ : şevḳ ü ẕevḳ D
[21a] nūş u ʿişretle : nūşuñı görse D

Zebūn ḳāsimle Rüstem Ḳahramān u Güstehem Behrām
Ferīdūn dūn Nerīmān nerm ü Ḥūşeng Erdişīr aḥḳer

Ḳarīnüñdür rehīnüñdür ẓahīrüñdür esīrüñdür
Ḳamu feṭḥ ü ẓafer birle ḳamu begler ḳamu ʿasker

Ziyād itsün bu ʿizz ü cāh u ḳadr u şevketüñ mevlā
Bahār u deyde rūz u şebde olsun Ḥaḳ saña yāver

N'ola luṭf u seḫā vü cūd u iḥsānuñ recā itsem
Göñül z̲illetde cān ḫasta beden ʿuryān u ben aḥḳar

[90b] Ġarīb ü bī-kes ü āvāre vü āşüfte-ḥāl oldum
Yolum rāh-ı ʿadem ġam zād u hem-derd ü elem reh-ber

Şehā ʿadl ile dāduñ medḥ-i vaṣf itmekde **ʿUlvī**dür
Kemāl ehli vü kān-ı faẓl u ḫoş-ṭabʿ u suḫen-perver

Bu deñlü ḳudret-i naẓm u bu deñlü luṭf-ı ṭabʿ ile
Ya Ḥāfıẓdur ya Cāmī yā Ẓahīr ü Enverī beñzer

Duʿā ile s̲enā ile feṣāḥatle belāġat-le
Ḳaṣīdem bī-şebīh ü bī-naẓīr ü bī-mis̲āl ü ter

Nitekim devr-i mihr ü meh şeb ü rūz ola ʿālemde
Nitekim bunca zīb ü zīnet ü ārāyiş ü zīver

Ḫudā-yı z̲ü'l-celāl ü z̲ü'l-kemāl ü ḥayy u ḳādirden
Müyesser eyle şāha taḫt u baḫt u efser ü kişver

[23a] behrām : pür-hem D
[23b] ḫūşeng : sührāb D
[26a] itsem : ḳılsam D
[26b] aḥḳar : afḳer D
[27a] āvāre : bī-çāre D, āşüfte-ḥāl oldum : āşüfte-ḥālem ben D
[27b] hem-derd ü elem : hemm hem-reh elem D
[28a] medḥ-i vaṣf : medḥ ü vaṣf D
[28b] kemāl ehli vü kān : kemāl-i ehl ü kān D
[30b] bī-şebīh ü bī-naẓīr : bī-naẓīr ü bī-şebīh D
[32a] ḫudā-yı z̲ü'l-celāl D : ḫudāya z̲ü'l-celāl, z̲ü'l-kemāl : z̲ü'l-cemāl D

[30]

Ḳaṣīde-yi Āẕerī Efendi Raḥmetu'llāh

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

Hezec ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯

Bir ṣubḥ ki gülşende ḳurulmışdı mecālis
Zerrīn-ḳadeḥ almışdı ele lāle vü nergis

Gül şevḳ-ıla ḳomışdı girībānını ṣad çāk
Hem bülbül-i zār olmış idi dāḫil-i meclis

Efrūḫte-yi āteş olup maṭbaḫa ḫūrşīd
Ezhār getürmişdi niçe gūne nefāʾis

Zīnetger-i gülzār idi her ġonca-yı rengīn
Pīrāye-yi vālā ile mānend-i ʿarāʾis

Bu şevḳ-ıla medhūş idi çün zāhid-i sālūs
Nūş eyler idi mey niçe müftī vü müderris

Ol bezmde ben zār u göñül teng ü mükedder
Bir meclise olmışdı ḫas u ḫārla cālis

Dūr olmaz idi bir nefes endūh göñülden
Dil teng idi bir an olımazdı teneffüs

Ṭutmışdı beni ḳaṭre-yi ḫūnīn ile yaşum
Olmışdı tenüm ḫilʿat-ı eşcāra mülābis

Didüm der-i maʿbūda açup dest-i niyāzı
Ki ḫālıḳ-ı ecrām-ı sipihr-i mütecānis

Ālūde ḳılup cismümi seyl-āb-ı maḥabbet
İdrāk idemez oldı ten-i zerdümi nercis

[32b] eyle şāha : eyle saña D

[91a] Yā ḥüsnini zāʾil idüp ol çeşmi ġazālüñ
Yā eyle beni derd ü ġam u hecr ile mūnis

Nā-gāh nidā irdi baña cānib-i Ḥaḳdan
K ṣāḥib-i gencīne-yi nefs-i müteḳaddis

Her şeyʾ sebebdür yüri var ḥālüñi ʿarż it
Ol şāha ki ol-durur şerʿ iḳlīmine ḥāris

Sulṭān-ı cihān şāh Selīm bin Süleymān
Kim Ḫusrev ü Cemşīd ü Ferīdūn aña sāyis

İdrāk idemez dāʾire-yi cāh u celālin
Buḳrāt u Ārisṭo gibi biñ olsa mühendis

Bū Bekr u ʿ Ömer Ḥayder ü ʿOṯmāna anı Ḫaḳ
İcrā-yı şerīʿatde bugün eyledi ḫāmis

Ābād diyārında muṣallā vü mesācid
Maʿmūr zamānında anuñ cümle medāris

Olmaya aña ʿarṣa-yı rezm içre muḳābil
Ceng itmege Rüstem niçe dem olsa muḥāris

Dergāh-ı felek menziline yüz süre gelmiş
Tātār u Fireng ü Leh ü Çeh Rūs u Çerākis

Nāmına n'ola dinse Ebu'l-feṯḥ-i muẓaffer
Çoḳ ḳalʿa-yı kesr eyledi mānende-yi Ḳıbrıs

Şīr-i ʿalemi māhçe-yi zer-le görinse
Aʿdā ṭuramaz olsa her eyvān-ı herāyis

Cemşīd-i ḥaşāyā o Ḫudā ḥaḳḳı kim itmiş
Her ṣafḥa-yı iḳbāle senüñ nāmuñı fihris

Eşʿār-ı ʿAcem gitdi zamānumda olaldan
Ben raḫş-ı ṭabīʿat-la reh-i naẓmda fāris

Şiʿrüm olur ehl-i dile maʿcūn-ı müferriḥ
Aʿdāya görünse n'ola tiryāk-i müyebbis

Evreng-i kemālātı ḫarāb eyliyecek çarḫ
Ben oldum aña ḳuvvet-i ṭabʿ ile muvānis

Virse ḳalemüm neşv ü nemā gülşen-i naẓma
Gülzār-ı kemāli şuʿarānuñ ola yābis

Aç **Āẕeriyā** destüñi dergāh-ı Ḫudāya
Ḳalbüñ n'ola ʿisyān ile olursa müvesvis

Bir vech-ile virsün aña Ḥaḳ devlet ü iḳbāl
Kim Ḫusrev-i Pervīz aña nisbet ola müflis

[91b]

[31]

Velehu

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

Hezec ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯

Āteş gibi sūzān görinür pister ü bāliş
Sevdā-yı ruḫ-ı yār ṣalup başuma tābiş

Āteş-kede-yi ġamda bilür sūz-ı derūnum
Başdan geçüren şemʿ-i şeb-ārā gibi sūziş

Āteş gibi ten yandı külüm yāra ulaşdur
Olsun saña iy bād-ı seḥergāh sifāriş

Āteş bıraġur sīneme ol ʿārıż-ı cān-sūz
İtsem yiridür sūz-ı dilümden saña nāliş

Āteş görinür ġonca-yı ter gözüme sensüz
Virmez dile seyr-i gül-i gülzār güşāyiş

Āteş midür ey gül nedür ol ʿārıż-ı rengīn
Kim ṣaldı dil-i bülbül-i zāra teb ü tābiş

Āteşde ḳalur ʿūd gibi cism-i nizārum
İtmezse eger luṭf-ı şehenşāh-ı nevāziş

Āteş-ġażab u baḥr-ı seḫā şāh-ı Murād ol
Kim dest-i güher-bārına ḫarc itdi sitāyiş

Āteş görinür düşmene şemşīr-i cihān-sūz
Hengām-ı veġā eyleye deryā gibi cūşiş

Āteş-zen-i iḳlīm-i ʿadū lemʿa-yı tīġı
Iṣlāḥ-ı mizāc-ı felege ʿadli civāriş

Āteş gibi deryā ile kānı yaḳa ġayret
Ol ebr-i kerem bir ḳulına eylese baḫşiş

Āteş görinür ābgīn ol tīġ ki virmüş
Āhenger-i ḳudret aña bir gūne nümāyiş

Āteş-kedeler oldı muṣallā vü mesācid
Sen eyleli dīn-i ḥaḳḳ[uñ] iẓhārına kūşiş

Āteş gibi tābında görüp rūyuñı ḫurşīd
Senden ne ʿaceb ẕerrece nūr eylese ḫᵛāhiş

Āteş ġażabuñ görse ḳılur kendüyi nā-būd
Cūş eylese deryāları hep ide güvāriş

Āteş-sum-i raḫşuñ yaḳa evreng-i sipihri
Eylerseñ eger ʿarṣa-yı çarḫ üzre güẕāriş

Āteş bilürin ḳahruñı luṭfuñ bilürin baḥr
İnṣāf idicek böyle gerek dāniş ü bīniş

[92a] Āteş gibi ḥālüm niyāmın iy şeh-i ʿādil
Eylerseñ eger ḥāl-i dil-i zārumı pürsiş

Āteş ḳomasa kişver-i cāna ġam u miḥnet
Ḳılmasa perīşān beni efkār-ı müşevveş

Āteş gibi eşʿār ile bir söz virür idüm
Kim kendü sözinden şuʿarāyı ola müvaḥḥiş

Āteş ṣala ger sīne-yi ʿuryāna maḥabbet
İtsem demidür dāmen-i iḥsānuñı pūşiş

Āteş gibi gerdūna ṭutup rūy-ı niyāzı
İt Āẕeriyā şāha duʿā ḳılmaġa gūşiş

Āteş gibi şemşīri ṭuta rūy-ı cihānı
Tā kim ide dōlāb-ı felek cünbiş ü gerdiş

[32]

Velehu

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

1 Merḥabā iy dil-i efsūn-ger ü efsāne-serā
Oldı müşkīn nefesüñ ḫalḳa yine nāfe-güşā

Ḳalbe virsün yine pākīze kelāmuñ ṣayḳal
Olsun āyīne-yi dilden süḫanuñ jeng-zidā

Mürdeler eylesün iḥyā reşeḥāt-ı ḳalemüñ
İt yine ḳāʿide-yi āb-ı ḥayātı icrā

Pāk-güftāruñ idüp āb-ı muṣaffā gibi ṣāf
Ṣubḥ-dem alup ele ḫāme-yi pākīze-edā

Yiridür medḥini ol mihr-i cihān-ārānuñ
Levḥ-i sīmīn-i sipihr üzre iderseñ imlā

Yaʿnī ol mihr-i cihān-tāb-ı saʿādet ki anuñ
Pestdür ḳadrine nisbetle semāvāt-ı ʿulā

Ḫᵛāce-yi şāh-ı felek-ḳadr u Ferīdūn-ı ḥaşmet
Ki der-i devletidür melce-yi ḫayl-i fuḳarā

Virdi menşūr-ı saʿādet aña sulṭān-ı ezel
Çekdi ṭuġrā-yı ebed nāmına münşī-yi ḳażā

Ṭalʿatı oldı tebāşīr-i ṣabāḥ-ı devlet
Meşʿal-i himmetidür bedraḳa-yı rāh-ı hüdā

Kūh-ı Ḳāf olsa ʿadū gelmez aña kāh-miṣāl
Ceẕb ider luṭf-ıla anı nitekim kāhrübā

[92b] Āsitānında bulur şimdi ʿayārın herkes
Eşigi ṭaşını Ḥaḳ ḳıldı meḥekk-i fużalā

Maʿrifet ḫalḳa ḳapuñdan virilür sulṭānum
Āsitānuñdan alur feyżi fuḥūl-i ʿulemā

İltifātuñ güneşinden irişen pertevdür
Revnaḳ-efrūz-ı mezāyā-yı ḳulūb-ı şuʿarā

Ayaġuñ ṭopraġıdur dīdemüze nūr viren
Sürme-yi ḫāk-i derüñ kuḥl-i ʿuyūn-ı fuṣaḥā

Ḫalḳa muʿciz-süḫanuñ vaṣfını taḥrīr eyler
Gelse güftāra ḳaçan ḫāne-yi iʿcāz-nümā

Ḳapuñı ḫalḳa Ḫudā maḳṣad-ı aḳṣā ḳılmış
Herkesüñ anda temennāsı ḳabūl olsa n'ola

Ola pāyende diyü devletüñ eyyāmı senüñ
El açup Ḥaḳḳa iderler dil ü cān-ıla duʿā

Ṣubḥ-ḫīzān-ı aḳālīm-i ebed leyl ü nehār
Kūşe-gīrān-ı zevāyā-yı ezel ṣubḥ u mesā

Feyż-baḫş olsa ḳaçan āb-ı ḥayāt-ı keremüñ
Vire biñ bencileyin ḫasteye ānīde şifā

Maẓhar-ı ehl-i kemāl olduġı-çün dergāhuñ
Gözlerüm kūyuñı gözler nitekim ḳıble-nümā

Gül-i maḳṣūdumı pejmürde ḳoma sulṭānum
Feyż-i ebr-i keremüñ virsün aña neşv ü nemā

Ḥarem-i kūyuña tek yüz süreyin şām u seḥer
Göreyin bād-ı ṣabā gibi olup bī-ser ü pā

Merḥamet ḳıl baña iy gevher-i deryā-yı kerem
Gül-i gülzār-ı ʿaṭā ebr-i güher-bār-ı seḫā

Menem ol ḳufl-i güşāyende-yi ebvāb-ı suḫan
Mülk-i maʿnāyı baña ḳıldı musaḥḥar mevlā

Sāmirī-veş ḳalemüm ṣanki ider ʿaḳd-i sān
Lāl olur naẓmum oḳunduḳça zebān-ı büleġā

ʿArż idüp sūz u güdāzuñ yeter itdüñ nāliş
Sözüñi eyle duʿā bile tamām **Āz̲eriyā**

ʿİzzetüñ eyleye pāyende şehenşāh-ı ezel
Gelmeye devlet ü iḳbālüñe āş̲ār-ı fenā

Bu duʿā vird-i zebānumdur iyā kān-ı kerem
Ceʿale'llāhu leke'l-ʿizze refīʿan ebeden

[93a]

[33][82]

Ġazel-i Sulṭān Süleymān Taḫmīs-i Bāḳī Raḥmetu'llāh[83]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Câme-yi ṣıḥḥat Ḫudādan ḫalḳa bir ḫılʿat gibi
2 Bir libās-ı fāḫir olmaz cisme ol kisvet gibi
3 Var iken baḫt u saʿādet ḳuvvet ü ḳudret gibi

4 Ḫalḳ içinde muʿteber bir nesne yoḳ devlet gibi
5 Olmaya devlet cihānda bir nefes ṣıḥḥat gibi

- II -

1 Ehl-i vaḥdet kā'inātuñ ʿāḳil ü dānāsıdur
2 Merd-i fārig̈ ʿālemüñ mümtāz u müsteṣnāsıdur
3 Gör ne dir ol kim sözi gūyā Mesīḥ enfāsıdur

4 Salṭanat didükleri ancaḳ cihān ġavġasıdur
5 Olmaya baḫt u saʿādet dünyede vaḥdet gibi

- III -

1 Ṭāʿat-i Ḥaḳ mūnis-i bezm-i beḳādur ʿāḳıbet
2 Ṣıḥḥat-i cān u beden senden cüdādur ʿāḳıbet
3 Ḳo bu ʿayş u ʿişreti çünkim fenādur ʿāḳıbet

4 Bād-ı ṣarṣardur fenā ʿālem hebādur ʿāḳıbet
5 Yār-i Bāḳī ister iseñ olmaya ṭāʿat gibi

[82] Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.
[83] D. MSM4.

- IV -

1 ʿĀlemi gözden geçürseñ eyleseñ biñ yıl raṣad
2 Devr içinde ṭurmasañ görseñ hezārān nīk ü bed
3 Her ṭarafdan aḳsa dünyā mālı gelse lā-yuʿad

4 Olsa ḳumlar ṣaġışınca ʿömrüñe ḥadd ü ʿaded
5 Gelmeye bu şīşe-yi çarḫ içre bir sāʿat gibi

- V -

1 Menzil-i āsāyiş-i ʿuḳbāya isterseñ vüṣūl
2 Ḥubb-ı dünyādan ferāġat gibi olmaz ṭoġrı yol
3 Şādumān erbāb-ı ʿuzletdür hemān **Bāḳī** melūl

4 Ger ḥużūr itmek dilerseñ iy **Muḥibbī** fārigˇ ol
5 Olmaya vaḥdet maḳāmı gūşe-yi ʿuzlet gibi

[34]

Min-Muḳaṭṭaʿāti Bāḳī Efendi[84]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

1 Söz degül dürr ü güher naẓm itsem
Ḳadr ü ḳıymet bilenüñ bendesiyüz

2 Ḥaḳ-şinās ehl-i naẓar yārānuñ
Ayaġı tozı ser-efgendesiyüz

[84] D. KT9.
[2b] ser-efgende D : siper efgende

[93b]

[35][85]

Terkîb-Bend-i Fużūlî-yi Baġdādî

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

Müctes ˘ – ˘ – / ˘ ˘ – – / ˘ – ˘ – / ˘ ˘ –

- I -

1 Menem ki ḳāfile-sālār-ı kārbān-ı ġamem
2 Müsāfir-i reh-i ṣaḥrā-yı miḥnet ü sitemem
3 Ḥaḳîr baḳma baña kimseden ṣaġınma kemem
4 Faḳîr-i pādşeh-āsā gedā-yı muḥteşemem
5 Sirişk taḫt-ı revāndur baña bu āh ʿalem
6 Cefā vü cevr mülāzım belā vü derd ḫaşem

- II -

1 Ne mülk ü māl baña çarḫ virse memnūnam
2 Ne mülk ü māldan āvāre ḳılsa maḥzūnam
3 Egerçi müflis ü pest ü muḥaḳḳar u dūnam
4 Demādem eyle ḫayāl eylerem ki Ḳārūnam
5 Göñülde naḳd-i vefā genci lîk pinhānî
6 Gözüm ḫızāne-yi laʿl ü güher velî fānî

- III -

1 Ḥayāt ṣarf idüben derd ḳılmışam ḥāṣıl
2 Ṭabîʿat-ı seg-i şeb-gerd ḳılmışam ḥāṣıl
3 Żamîr gözgüsine gerd ḳılmışam ḥāṣıl
4 Sirişk-i āl u ruḫ-ı zerd ḳılmışam ḥāṣıl
5 İşüm ḳara gice tā ṣubḥ nāle vü feryād
6 Ne virseler aña şākir ne diseler aña şād

---

[85] Abdülbâkî Gölpınarlı, *Fuzûlî Dîvânı,* İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1948.
[I-1] menem : benem D
[I-2] sitemem : elemem D
[I-5] bu : vü D
[I-6] cefā vü cevr : belā vü derd D, belā vü derd : cefā vü cevr D
[III-1] ḥayāt : ḫayāl D

- IV -

1 Sirişk-rīz gül-endāmlar hevāsıyla
2 Şikeste-ḥāl siyeh zülfler cefāsıyla
3 Zamāne içre ġam-ı ʿışḳ mā-cerāsıyla
4 Hemīşe maṣlaḥatum özgeler rıżāsıyla
5 Ne devr-i gerdiş-i gerdūn benüm murādumla
6 Ne ġāyet-i emelüm ḥüsn-i iʿtiḳādumla

- V -

1 Ḥasūd ṣūret-i aḥvālüme naẓar ḳılmaz
2 Cefā ḳılur men-i bī-çāreye ḥaẕer ḳılmaz
3 Ṣanur ki nāle vü āhum aña eṣer ḳılmaz
4 Anı mürūr ile ʿālemde der be-der ḳılmaz
[94a] 5 Zamāne içre mücerrebdür intiḳām-ı zamān
6 Hemīşe yaḫşıya yaḫşı gelür yamāna yamān

- VI -

1 Ḫoşem ki ḫāme-yi taḳdīr-i Īzed-i müteʿāl
2 Vücūd levḥine taṣvīr idende ṣūret-i ḥāl
3 Raḳam ḳılan eger idbārdur eger iḳbāl
4 Olur taġayyur aña ġayrıdan bir emr-i muḥāl
5 Saʿādet-i ezelī ḳābil-i zevāl olmaz
6 Güneş yer üstine hem düşse pāy-māl olmaz

- VII -

1 ʿAzīz-i Ḥaḳ ḥased-i düşmen ile olmaz ḫ^{v}ār
2 Ḥasūd ḥīlesi iḳbāli eylemez idbār
3 Egerçi gülbüne gāhī ḫazāndan āfet var
4 Tedārük eyler aña ʿāḳıbet nesīm-i bahār
5 Ġaraż ki her kim ezelden olursa devletmend
6 Muḥāldür yite āṣār-ı devletine gezend

IV-2 cefāsıyla : belāsıyla D
IV-4 rıżāsıyla : riyāsıyla D
V-2 ḳılur men : ḳılar ben D
V-3 nāle vü āhum : nāle-yi zārum D
V-6 gelür D : virür
VII-3 gülbüne : bülbüle D, ḫazāndan : ḫazānda D
VII-5 devlet-mend : devlet-med D

- VIII -

1 Egerçi bir niçe gün intiḳām-ı ʿālem-i dūn
2 Cihānda eyledi iḳbāl rāyetini nigūn
3 Zamāne ṣūret-i aḥvālin itdi dīger-gūn
4 Vefā ḫaṭına ḳalem çekdi çarḫ-ı būḳalemūn
5 Bu gün zamāne ol aḥvālden peşīmāndur
6 Egerçi kāfir idi ḥāliyā müselmāndur

- IX -

1 **Fużūlī** eyledügüñ ʿahdüñe vefā ḳılġıl
2 Yeter şikāyet idüp şerḫ-i mā-cerā ḳılġıl
3 Vücūduñı hedef-i nāvek-i belā ḳılġıl
4 Ḳamu cefālara ṣabr eyleyüp rıżā ḳılġıl
5 Kim ola dost rıżāsı hemīn saña ḥāṣıl
6 Rıżā-yı dostdur aṣl-ı temettuʿ iy ġāfil

[36]

Terkīb-Bend-i Fużūlī-yi Baġdādī

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

Mużāriʿ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯

- I -

[94b] 1 Dün sāye saldı başuma bir serv-i ser-bülend
2 Kim ḳaddi dil-rübā idi reftārı dil-pesend
3 Güftāra geldi nā-geh açup laʿl-i nūşḫand
4 Bir piste gördüm anda döker rīze rīze ḳand
5 Ṣordum meger bu dürc-i dehendür didüm didi
6 Yoḳ yoḳ devā-yı derd-i nihānuñ-durur senüñ

- II -

1 Egmiş hilāli üstine ṭarf-ı külāhını
2 Çoḳ dil-şikestenüñ göge irgürmiş āhını
3 Zülfin ṭaġıtdı gizledi ebr içre māhını

VIII-5 bu gün : künün D
IX-4 rıżā : duʿā D
I-1 bir : ol D
II-2 irgürmiş : yitürmiş D

4 Gördüm yüzinde ḥalḳa-yı zülf-i siyāhını
5 Ol pīç ü tābı çoḳ ne resendür didüm didi
6 Devr-i ruḫumda rişte-yi cānuñ-durur senüñ

- III -

1 Virmüş fürūġ şemʿ-i ruḫı gün çerāġına
2 Ṣalmış şikest serv-ḳadi gül budaġına
3 Dün serv tek başanda ḳadem göz bulaġına
4 Bir niçe ḫārdan elem irmiş ayaġına
5 Gül bergine batan ne dikendür didüm didi
6 Müjgān-ı çeşm-i eşk-feşānuñ-durur senüñ

- IV -

1 Seyr ile ṣaldı bāġa güẕer ol semen-ʿiẕār
2 Envāʿ-ı zīb ü zīnet ile faṣl-ı nev-bahār
3 Açmış gül üzre sünbül-i gīsū-yı müşk-bār
4 Yaḳmış laṭīf ayaġına gül-bergi tek nigār
5 Nesrīne reng-i lāle nedendür didüm didi
6 Ġamzem ḫadengi dökdügi ḳanuñ-durur senüñ

- V -

1 Düşmiş ʿiẕārı üzre muʿanber selāsili
2 Āşüfte-ḥāl idüp niçe bī-ṣabr u bī-dili
3 ʿAḳlumı vālih eyledi şekl ü şemāili
4 Göz gördi ḳāmetin dil ü cān oldı māʾili
5 Veh bu ne ṭurfe serv-i çemendür didüm didi
[95a] 6 Manẕūr-ı dīde-yi nigerānuñ-durur senüñ

- VI -

1 Seyl-i sirişküm oldı revān ḫāk-i kūyına
2 Cān vālih oldı laʿl-leb ü güft ü gūyına
3 Dil düşdi dām-ı silsile-yi müşk-būyına
4 Ol laḥẓa kim ṣataşdı gözüm zülf ü rūyına

II-5 ol : şol D
II-6 ruḫumda : ruḫuñda D
IV-3 açmış : tökmüş D

5 ʿAḳreb meh-i münīre vaṭandur didüm didi
6 Ḫavf eyle kim ḫaṭarlu ḳırānuñ-durur senüñ

- VII -

1 Dün ṣubḥ-dem ki lāle vü nesrīn ṣalup niḳāb
2 Gül çehresinden aldı ṣabā perde-yi ḥicāb
3 Gülzāra çıḳdı seyr ile ol reşk-i āfitāb
4 Şebnem niṣārın itdi üküş lüʾlüʾ-i ḫoş-āb
5 Munlar nedür ne dürr-i ʿAdendür didüm didi
6 Epsem Fużūlī eşk-i revānuñ-durur senüñ

[37]

Tesdīs-i ʿAzmī Efendi

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

- I -

1 Dilā her ne ümīd eylerseñ ol dergāhdan iste
2 Dimezler saña var bir mürşid-i güm-rāhdan iste
3 Ne baḫt u ṭāliʿ-i bedden ne mihr ü māhdan iste
4 Ne şeyḫ-ı şöhretāyīn ü ehl-i cāhdan iste
5 Ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste
6 Yüri yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste

- II -

1 Niyāzı cānib-i dergāh-ı ḥaḳḳa it ki ḳādirdür
2 Degül aʿmāl ü eşkāle ḳılup ʿabde nāẓırdur
3 Bu ḳavli gūş-ı hūş-ıla işit bürhān-ı bāhirdür
4 Umūrunda serāser ḫalḳ-ı ʿālem cümle ḳāṣırdur
5 Ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste
6 Yüri yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste

VI-6 ḫavf : vehm D
VII-4 o gūş : yögüş D
VII-5 munlar : bunlar D

- III -

1 Elüñ çek ḫalḳ-ı ʿālemden idin bir kūşeyi meʾvā
2 Dimişler kimseden hīç fāʾide yoḳ kimseye aṣlā
[95b] 3 Kelāmum cevherin ṭaḳ gūş-ı cāna eyleyüp ışfā
4 Tażarruʿlar ḳılup baş aç duʿāya ḥāżır ol ammā
5 Ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste
6 Yüri yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste

- IV -

1 Ḫudānuñdur cihān ḫalḳına çün mebẕūl olan niʿmet
2 Naṣībüñ irişür gūşişle virme kendüñe zaḥmet
3 Gözüñ aç ʿayn-ı cānı ḳaplamasun perde-yi ġaflet
4 Sözüñ ḫarc eyleyüp yoḳ yire virme kendüñe zaḥmet
5 Ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste
6 Yüri yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste

- V -

1 Ümīdüñ cāmesin **ʿAzmī** igen teng eyleyüp ḳaşma
2 Atup tīr-i murādātı nişāna yāyuñı yaşma
3 Ḳılıcuñ mīhmānam diyü il dīvārına aşma
4 Menāṣıb isteyü kimse ḳapusına ayaḳ başma
5 Ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste
6 Yüri yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste

[38][86]

Tesdīs-i Cinānī[87]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

- I -

1 Dimem kim rāzuñı erbāb-ı ʿizz ü cāha ʿarż eyle
2 Żiyā-baḫş-ı çerāġ-ı mihr ü şemʿ-i māha ʿarż eyle
3 Belā-yı rāh-ı ʿışḳı ʿāşıḳ-ı güm-rāha ʿarż eyle
4 Inanmazsañ sözüm bir ʿārif-i āgāha ʿarż eyle

[86] Cihan Okuyucu, *Cinânî Hayâtı Eserleri Dîvânının Tenkidli Metni,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.
[87] D. MSM83.
I-2 mihr ü şemʿ-i D : şemʿ-i muḥaşşır u

5 Dilā ḥālüñ ne dehrüñ mīrine ne şāha ʿarż eyle
6 Cihān mülkini yoḳdan var iden Allāha arż eyle

- II -

1 Sipihrüñ devletinden el çeküp terk-i tecemmül ḳıl
2 ʿAdū-yı bed-nihāduñ ṭaʿnına ṣabr u taḥammül ḳıl
3 Eʿālīye ne yalvar ne edānīye tenezzül ḳıl
4 Ḫudā-yı bī-niyāza istinād eyle tevekkül ḳıl
5 Dilā ḥālüñ ne dehrüñ mīrine ne şāha ʿarż eyle
[96a] 6 Cihān mülkini yoḳdan var iden Allāha arż eyle

- III -

1 Gezüp her gün der-i mīr-i vezīre ʿarż-ı ḥāl itme
2 Viren Ḥaḳdur saña bī-hūde ʿırżuñ pāy-māl itme
3 Odur muʿṭī vü māniʿ ġayrı bir egri ḫayāl itme
4 Vesāʾilden elüñ çek yoḳ yire fikr-i muḥāl itme
5 Dilā ḥālüñ ne dehrüñ mīrine ne şāha ʿarż eyle
6 Yüri yoḳdan seni var eyleyen Allāha ʿarż eyle

- IV -

1 Cihān-ı bī-ṣebātuñ lā-beḳādur ʿizz ü iḳbāli
2 Ne ġam yirsin olursañ ḳayd-ı manṣıbdan eger ḫālī
3 Recāyı Ḥaḳḳa ḥaṣr it ġayrıdan ḳaṭʿ eyle āmāli
4 Yüzüñ sür dergeh-i Mevlāya her-dem ḳılma ihmāli
5 Dilā ḥālüñ ne dehrüñ mīrine ne şāha ʿarż eyle
6 Cihān mülkini yoḳdan var iden Allāha ʿarż eyle

- V -

1 Virüp rüşvet **Cinānī** ol ki ḳaṣd-ı intisāb eyler
2 Zülāl-i çeşme-yi Ḫıżr özleyüp meyl-i serāb eyler
3 Zamānı gelmeyince ṣanma kim devlet şitāb eyler
4 Ḫudā elbette bir gün ṣabr iderseñ feṭḥ-i bāb eyler
5 Dilā ḥālüñ ne dehrüñ mīrine ne şāha ʿarż eyle
6 Cihān mülkini yoḳdan var iden Allāha ʿarż eyle

[III-6] yüri yoḳdan seni var eyleyen : cihān mülkini yoḳdan var iden D

[39]

Tesdīs-i Cinānī[88]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

- I -

1 Āh kim bir gül içün ġam-zede-yi ḫār oldum
2 Ġuṣṣadan bülbül-i şūrīde-ṣıfat zār oldum
3 Cūy-veş göñlüm aḳup ʿāşıḳ-ı dīdār oldum
4 Bir sehī-ḳadd ü ser-efrāza hevā-dār oldum
5 Yine sevdā-zede-yi zülf-i siyeh-kār oldum
6 Yine bir oñmayacaḳ derde giriftār oldum

- II -

1 Dil-i dīvāneyi uşlandı ṣanup ḫalḳ-ı cihān
2 Ber-ṭaraf olmış idi meyl-i hevā-yı ḫūbān
[96b] 3 Yine bir ol şūḫ-ı cefā-pīşeye meyl itdi hemān
4 Ḥāṣılı ḳalmadı ṣabr itmege hergiz imkān
5 Yine sevdā-zede-yi zülf-i siyeh-kār oldum
6 Yine bir oñmayacaḳ derde giriftār oldum

- III -

1 Sīnede dāġ-ı maḥabbet eşeri ġā'ib iken
2 Ḫūblar sevmege şūrīde göñül tā'ib iken
3 ʿIşḳ maġlūb u ḫıred ḫaylī aña ġālib iken
4 Cümleden el çeküp āzādelige ṭālib iken
5 Yine sevdā-zede-yi zülf-i siyeh-kār oldum
6 Yine bir oñmayacaḳ derde giriftār oldum

---

[88] D. MSM45.
[I-6] oñmayacaḳ D : olmayacak
[II-2] idi : iken D
[II-3] görüp ol D : yine bir, cefā-pīşeye : cefā-pīşeyi D
[II-6] oñmayacaḳ D : olmayacak
[III-1] sīnede dāġ-ı maḥabbet : sīneden mihr u maḥabbet D
[III-6] oñmayacaḳ D : olmayacak

- IV -

1 Sāʿid-i sīmi ucından ṭamaʿ-ı ḫāma düşüp
2 Ḳad-i bālāsı belāsı ile ālāma düşüp
3 Lebleri şevḳı ile bāde-yi gül-fāma düşüp
4 Murġ-ı dil āh ki bilmezlik ile dāma düşüp
5 Yine sevdā-zede-yi zülf-i siyeh-kār oldum
6 Yine bir oñmayacaḳ derde giriftār oldum

- V -

1 İy **Cinānī** n'ola bülbül gibi nālān olsam
2 Dil-i ṣad-pāre gibi çāk-i girībān olsam
3 Ṭuyulup ʿışḳ ile ʿālemlere destān olsam
4 Kākül-i yār gibi n'ola perīşān olsam
5 Yine sevdā-zede-yi zülf-i siyeh-kār oldum
6 Yine bir oñmayacaḳ derde giriftār oldum

[40]

Velehu Tesdīs[89]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

Mużāriʿ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 İy dil esīr-i şevḳ-ı ruḥ-ı yār olam gibi
2 Aḳar ṣu gibi māʾil-i dīdār olam gibi
3 Fürḳat şebinde hecr ile bī-dār olam gibi
4 Rüsvā-yı şehr ü şöhre-yi bāzār olam gibi
5 Bir serv-i ser-bülende hevā-dār olam gibi
[97a] 6 Ṭoġrusı bu ki ʿışḳa giriftār olam gibi

IV-3 şevḳı : yādı D
IV-6 oñmayacaḳ D : olmayacak
V-2 gül-i D : dil-i
V-6 oñmayacaḳ D : olmayacak
89 D. MSM63.
I-1 ey dil esīr-i şevḳ-ı ruḥ-ı yār : āşüfte-ḥāl-i ṭurre-yi ṭarrār D
I-2 aḳar ṣu gibi māʾil-i dīdār : mecrūḥ-ı tīr-i ġamze-yi dildār D
I-3 fürḳat şebinde hecr ile bī-dār : cām-ı şarāb-ı ʿışḳ ile evgār D

- II -

1 Bir müddet idi ṭaʿne ḳılup mübtelālara
2 Mihr itmez idi ẕerre ḳadar meh-liḳālara
3 İster göñül ki yeltene şimdi hevālara
4 Bālā-yı ḳaddi uġrada gibi belālara
5 Bir serv-i ser-bülende hevā-dār olam gibi
6 Ṭoġrusı bu ki ʿışḳa giriftār olam gibi

- III -

1 Çeşmi egerçi ḫışm ile gāhī ʿitāb ider
2 Nāzüklük ile lebleri ammā ḫiṭāb ider
3 Dil murġı ḳāmetin göreli ıżṭırāb ider
4 Uçmaġa āşiyāne-yi tenden şitāb ider
5 Bir serv-i ser-bülende hevā-dār olam gibi
6 Ṭoġrusı bu ki ʿışḳa giriftār olam gibi

- IV -

1 Gāhī olur ki ġālib olur dilde ʿışḳ-ı yār
2 Eyler hücūmı kevkebe-yi ʿaḳlı tārumār
3 Berbād olup hevā ile nāmūs u ʿırż u ʿār
4 Ḳalmaya gibi ḫāṣılı hīç elde iḫtiyār
5 Bir serv-i ser-bülende hevā-dār olam gibi
6 Ṭoġrusı bu ki ʿışḳa giriftār olam gibi

- V -

1 Derd ü belā-yı ʿışḳ ile ser-geşte-ḥāl olup
2 Düşdüm ʿaceb felākete Mecnūn-miṣāl olup
3 Zühd ü ṣalāḥ-ı kār-ı **Cinānī** muḥāl olup
4 Āḫır bu yolda sāye-ṣıfat pāy-māl olup
5 Bir serv-i ser-bülende hevā-dār olam gibi
6 Ṭoġrusı bu ki ʿışḳa giriftār olam gibi

III-1 gāhī ʿitāb D : ḳaṣd-ı ʿitāb
III-4 uçmaġa D : çıḳmaġa
IV-1 demler durur D : gāhi olur, olur : olup D
V-1 derd ü belā-yı ʿışḳ ile sergeşte-ḥāl : derd-i ġam-ı maḥabbet ile ḫaste-ḥāl D
V-4 bu yolda : yolında D

[41]

Velehu Tesdīs[90]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

- I -

1 Ġam-ı hecrüñle seḥer çarḫa çıḳar efġānum

2 Giceler ḫalḳı uyutmaz bu dil-i nālānum

[97b] 3 Ġarḳa-yı ḫūn-ı ciger ḳıldı yaşum dāmānum

4 Ḥāṣılı çıḳmaġa az ḳaldı bedenden cānum

5 Ḳalmadı hecrüñe ṣabr eylemege dermānum

6 Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum

- II -

1 Ben varup kūyuña seyr eylemege ḳudret yoḳ

2 Sen gelüp ʿarż-ı cemāl eylemege şefḳat yoḳ

3 ʿArż-ı ḥāl itmege aʿdādan ise ruḫṣat yoḳ

4 Çekmege bār-ı ġamuñ ẕerre ḳadar ṭāḳat yoḳ

5 Ḳalmadı hecrüñe ṣabr eylemege dermānum

6 Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum

- III -

1 Ola bir gün ki bu aḥvāle peşīmān olasın

2 Kākülüñ gibi her añduḳça perīşān olasın

3 Saña düşmez ki varup hem-dem-i nādān [olasın]

4 Sen bu inṣāf ile ḥāşā ki müselmān olasın

5 Ḳalmadı hecrüñe ṣabr eylemege dermānum

6 Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum

- IV -

1 Merdüm-i dīde iken bir iki ḫayvānlar ile

2 Ḥaşr olup gezmedesin şām u seḥer anlar ile

---

[90] D. MSM87.
I-1 çıḳar : çıḳup D
I-4 bedenden D : tenümden
II-1 seyr D : ʿazm
III-2 her añduḳça : añılduḳça D
IV-2 gezmedesin şām u seḥer : şām u seḥer gezmedesin D

3 Hem-dem olmaḳ niçe bir bī-ser ü sāmānlar ile
4 Ḥayf kim vaṣluña dil rāġıb iken cānlar ile
5 Ḳalmadı hecrüñe ṣabr eylemege dermānum
6 Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum

- V -

1 Bu **Cinānī** n'ola oldıysa ḳuluñ ḳurbānuñ
2 Öldürüp hecrün ile alma vebālin anuñ
3 Ḳuvveti ḳalmadı żaʿf ile ten-i bī-cānuñ
4 Raḥm ḳıl var ise gögsüñde eger īmānuñ
5 Ḳalmadı hecrüñe ṣabr eylemege dermānum
6 Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum

[98a]

[42]

Velehu Tesdīs[91]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

Müctes ˘ – ˘ – / ˘ ˘ – – / ˘ – ˘ – / ˘ ˘ –

- I -

1 Revā mıdur ki ḳoyup ben ġarīb ü bīmārı
2 Yanınca uydura gezdükçe yār aġyārı
3 Ṣorup ʿināyet idüp ḥāl-i ḫāṭır-ı zārı
4 Esirgeyüp n'ola şād itse ḳalb-i ġam-ḫᵛārı
5 Esirgemek gerek ʿāṣıḳ-ı dil-figārı
6 ʿAle'l-ḫuṣūṣ ki bir bī-vefā ola yārı

- II -

1 Raḳībi diñleye dā'im ne deñlü eylese lāf
2 Benüm sözümi ṣana söyledükçe lāf ü güẕāf
3 Cihānda andan umarken mekārim-i elṭāf
4 Revā mıdur baña raḥm itmemek ḳanı inṣāf

V-3 ten D : dil
91 D. MSM54.
I-1 ġarīb : żaʿīf D
I-2 uydura gezdükçe yār : gezdüre ol serv-i nāz D
I-4 esirgeyüp n'ola şād itse : esirgese n'ola luṭf ile D
II2 sözümi : sözüm D, saña her D : ṣana
II-4 itmemek D : itmeye

5 Esirgemek gerek ʿāşıḳ-ı dil-figārı
6 ʿAle'l-ḫuṣūṣ ki bir bī-vefā ola yārı

- III -

1 Ne deñlü itdüm ise işigüñde cürm ü günāh
2 Baġışlasañ yiridür anı ḥasbeten li'llāh
3 Ḥaḳīr isem ne ḳadar benden eyleme ikrāh
4 Teraḥḥum eyle güzel başuñ içün eyle nigāh
5 Esirgemek gerek ʿāşıḳ-ı dil-figārı
6 ʿAle'l-ḫuṣūṣ ki bir bī-vefā ola yārı

- IV -

1 Ne meyl-i merḥamet eyler ne ḳavl-i ʿahde vefā
2 Hemīşe ġayra ider luṭf u mihri baña cefā
3 Ḥuḳūḳ-ı nān u nemek bir nefesde oldı hebā
4 Dilinde yoḳ gibi hergiz su'āl-i rūz-ı cezā
5 Esirgemek gerek ʿāşıḳ-ı dil-figārı
6 ʿAle'l-ḫuṣūṣ ki bir bī-vefā ola yārı

- V -

1 Ḳapuñda ṭut ki **Cinānī** idüp ḫaṭā ile ḳan
2 Sirişk-i çeşmüne ġarḳ oldı hep cemīʿ-i cihān
3 Tīr-i cefā ise iy pādişāh-ı mülk-i zamān
4 Esirge ḳıl beni luṭfuñla maẓhar-ı iḥsān
[98b] 5 Esirgemek gerek ʿāşıḳ-ı dil-figārı
6 ʿAle'l-ḫuṣūṣ ki bir bī-vefā ola yārı

III-2 yiridür : demidür D
IV-1 meyl-i merḥamet : luṭf u merḥamet, ḳavl-i ʿahde : ḳavl ü ʿahde D
IV-2 hemīşe ġayra ider luṭf u mihri baña cefā : suçum nedür ki ider ben ġarībe cevr ü cefā D
IV-4 dilde yoḳ gibi hergiz : meger ki yaduña gelmez D
V-1 ḳapuñda : efendi D, idüp ḫaṭā ile : ḳapuñda eyledi D
V-2 cemīʿ cihān : cemʿ-i cihān D
V-3 tīr-i cefā ise ey pādişāh-ı mülk-i zamān : Teraḥḥumuñ demidür ṣabra ḳalmadı dermān D
V-4 beni : anı D

[43]

Velehu Tesdīs[92]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

Mużāriʿ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Tīr-i ġamuñ ḫam eyledi ḳaddüm kemān gibi
2 Pür yara oldı sīne dil-i nātüvān gibi
3 Beñzüm ṣarardı hecr ile berg-i ḫazān gibi
4 Eşküm ʿaceb mi çaġlasa āb-ı revān gibi
5 Bī-çāre dil sever seni cisminde cān gibi
6 Sen aña bī-vefālıḳ idersin cihān gibi

- II -

1 Bir laḥẓa ʿişret itmegi sensüz bilüp ḥarām
2 Laʿlüñ ġamıyla ḳan yudarın ben ʿale'd-devām
3 Sen rūz-ı şeb elüñde ṭutup cām-ı lāle-fām
4 ʿİşretdesin raḳīb ile iy serv-i ḫoş-ḫırām
5 Bī-çāre dil sever seni cisminde cān gibi
6 Sen aña bī-vefālıḳ idersin cihān gibi

- III -

1 Ben künc-i ġamda hecr ile maḥzūn u bī-ḥużūr
2 Sen ġayrılarla şām u seḥer şād u pür-sürūr
3 Rāh-ı vefāda eyler iken saʿy-ı bī-ḳuṣūr
4 Lāyıḳ mıdur ki eyleyesin ben ġarībi dūr
5 Bī-çāre dil sever seni cisminde cān gibi
6 Sen aña bī-vefālıḳ idersin cihān gibi

- IV -

1 Herkes ġamuñla bencileyin mübtelā mıdur
2 Şāyeste-yi mürüvvet ü luṭf u vefā mıdur
3 Sevdüm didümse sen boyı servi ḫaṭā mıdur

---

[92] D. MSM104.
[II-2] yudarın : yuṭarın D
[III-1] ben D : dil
[IV-2] şāyeste-yi mürüvvet D : şāyeste-mürüvvet, vefā D : ʿaṭā

4 Billāh ṭoġrı söyle efendi revā mıdur
5 Bī-çāre dil sever seni cisminde cān gibi
6 Sen aña bī-vefālıḳ idersin cihān gibi

- V -

[99a] 1 Kūyuñda bu **Cinānī**-yi şeydā gedā olup
2 Yıllar-durur ġamuñla gezer mübtelā olup
3 Bāʿiş nedür ki çaḳ bu ḳadar bī-vefā olup
4 Varduñ ʿadū-yı ẓālime benden cüdā olup
5 Bī-çāre dil sever seni cisminde cān gibi
6 Sen aña bī-vefālıḳ idersin cihān gibi

[44]

Tesdīs-i Āẕerī

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Ṣanmañuz ʿālemde ancaḳ māh-ruḫsār isterüz
2 Ṣīvekār u ʿişveger şūḫ-ı sitemkār isterüz
3 Ḥüsn-i ḫulḳa ṭālibüz bir ḫūb-eṭvār isterüz
4 Baḳmazuz her māh-rūya özge dil-dār isterüz
5 ʿĀşıḳuz biz ʿāşıḳuñ ḳadrin bilür yār isterüz
6 Virmezüz nā-mihre dil yār-ı vefā-dār isterüz

- II -

1 Dil ḳapuñdan ṭaʿne-yi düşmenle dā'im dūrdur
2 Ben ḥazīn olmaḳda iller vaṣl-ıla mesrūrdur
3 Saʿyler kim eyledüm yoluñda nā-meşkūrdur
4 Sen meh-i bī-mihre virmezsem göñül maʿẕūrdur
5 ʿĀşıḳuz biz ʿāşıḳuñ ḳadrin bilür yār isterüz
6 Virmezüz nā-mihre dil yār-ı vefādār isterüz

- III -

1 Bī-ser ü pā bu cihān mülkini gezdük sū-be-sū
2 Her kimi gördük fenā bezminde bulduḳ telḫ-gū

3 Görmedük bir hem-dem ü hem-derd ü yār-i nīk-ḫū
4 Bunca demdür eylerüz bāzār-ı dehri cüst ü cū
5 ʿĀşıḳuz biz ʿāşıḳuñ ḳadrin bilür yār isterüz
6 Virmezüz nā-mihre dil-i yār-ı vefādār isterüz

- IV -

1 Dehrden iy ḫᵛāce ancaḳ mihrdür maḳṣūdumuz
2 İsterüz sermāye-yi ṣıdḳ u ṣafādan sūdumuz
3 Ḳā'ilüz bu yolda ḫāk olsa ten-i nā-būdumuz
4 Böyle ḫalḳ itmüş bizi rūz-ı ezel maʿbūdumuz
[99b] 5 ʿĀşıḳuz biz ʿāşıḳuñ ḳadrin bilür yār isterüz
6 Virmezüz nā-mihre dil-i yār-ı vefādār isterüz

- V -

1 **Āẕerī** biz şāhid-i bāzāra meyyāl olmazuz
2 Cevre mā'iller içün şūrīde-aḥvāl olmazuz
3 Pūte-yi ʿışḳında her sīmīn-tenüñ ḳāl olmazuz
4 Cismimüz ḫāk eyleyüp bu yolda pā-māl olmazuz
5 ʿĀşıḳuz biz ʿāşıḳuñ ḳadrin bilür yār isterüz
6 Virmezüz nā-mihre dil-i yār-ı vefādār isterüz

[45]

Velehu

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Gerçi āyīn-i vefā uymaz senüñ muʿtāduña
2 Muttaṣıl resm-i cefā ammā ki düşmez aduña
3 Ḫasteñe raḥm eylemek bir kerre gelmez yāduña
4 Bī-güneh şemşīr çekmiş ʿāşıḳ-ı nā-şāduña
5 Sen mi ögretdüñ cefāyı ġamze-yi cellāduña
6 Ḫūb taʿlīm eylemişsin āferin üstāduña

- II -

1 Gözlerüñ ḫūn-rīzlik fennini taḥṣīl eylemiş
2 Mübtelālar ḳanını dökmekde taʿcīl eylemiş
3 Ḫışmını efzūn idüp luṭfını taḳlīl eylemiş
4 Yoḳ ḳuṣūrı mekteb-i ḥüsn içre tekmīl eylemiş
5 Sen mi ögretdüñ cefāyı ġamze-yi cellāduña
6 Ḫūb taʿlīm eylemişsin āferin üstāduña

- III -

1 Bendeñi lāyıḳ görüp derd ü belādan ġayrısın
2 Eylemezdüñ düşmene cevr ü cefādan ġayrısın
3 Görmez idi ehl-i dil ẕevḳ u ṣafādan ġayrısın
4 Bilmez idi ʿāşıḳa mihr ü vefādan ġayrısın
5 Sen mi ögretdüñ cefāyı ġamze-yi cellāduña
6 Ḫūb taʿlīm eylemişsin āferin üstāduña

- IV -

[100a] 1 Dergehüñden redd idüp aġyāruñı mehcūr ṭut
2 ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteden derd ü belāñı dūr ṭut
3 Ḳullaruñ ġamnāk olur her dem gehī mesrūr ṭut
4 Pādişāhum ṣorduġum ʿayb olmasun maʿẕūr ṭut
5 Sen mi ögretdüñ cefāyı ġamze-yi cellāduña
6 Ḫūb taʿlīm eylemişsin āferin üstāduña

- V -

1 **Āẕerī**nüñ itdüġi feryād u āh u vāh içün
2 Çarḫa āteşler ṣalın sūz-ı dil-i güm-rāh içün
3 Mehbiṭ-i rūḥu'l-emīn ol şāh-ı ʿālī-cāh içün
4 Ṭoġru söyle ʿālemi var eyleyen Allāh içün
5 Sen mi ögretdüñ cefāyı ġamze-yi cellāduña
6 Ḫūb taʿlīm eylemişsin āferin üstāduña

[46]

Velehu

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Añmaduñ bir kez ġam-ı ʿışḳuñla giryān olduġum
2 Fürḳat ile ḫānḳāh-ı ġamda mihmān olduġum
3 Rehgüẕāruñda sirişküm gibi ġalṭān olduġum
4 Şimdilik gūş itmedüñ ney gibi nālān olduġum
5 İşidürsin bir zamān ḫāk ile yeksān olduġum
6 İşte kitdüm ṣaġ esen ḳal imdi ḳurbān olduġum

- II -

1 Ben ḳuluñ ġamz eyleyüp saña ʿadū-yı bed-güher
2 ʿĀḳıbet ṣalduñ diyār-ı ġurbete bī-pā vü ser
3 Tīr-i āhum eyleyüp iy seng-dil bir gün eṣer
4 Merḥamet idüp ṣorarsañ ben ġarībüñden ḫaber
5 İşidürsin bir zamān ḫāk ile yeksān olduġum
6 İşte kitdüm ṣaġ esen ḳal imdi ḳurbān olduġum

- III -

1 Redd idüp ḳapuñdan iy mihr-i sipihr-i mekrümet
2 İtmedüñ ben ẕerre-yi nāçīze hergiz merḥamet
3 Cism-i bīmārumda ḳalmadı ümīd-i ʿāfiyet
4 Şimdi sen cevr ile öldürmeñ ne lāzım ʿāḳıbet
[100b] 5 İşidürsin bir zamān ḫāk ile yeksān olduġum
6 İşte gitdüm ṣaġ esen ḳal imdi ḳurbān olduġum

- IV -

1 Dem mi vardur ḫāṭır-ı āzurdemi incitmedüñ
2 Resm-i cevri ḫūy idüp rāh-ı vefāya gitmedüñ
3 Çoḳ cefālar eyledüñ bir kez teraḥḥum itmedüñ
4 Bunca yıllardur ḳapuñda nālemi işitmedüñ
5 İşidürsin bir zamān ḫāk ile yeksān olduġum
6 İşte gitdüm ṣaġ esen ḳal imdi ḳurbān olduġum

- V -

1 Dōstum kūyuñda āḫır terk idüp cān u seri
2 **Āẕerī**-veş vādī-yi hicrāna düşdüm serserī
3 Aldı düşmenler elümden sen gül-i nāzükteri
4 ʿÖmrüñ efzūn eylesün Ḥaḳ ṣaġ olursañ iy perī
5 İşidürsin bir zamān ḫāk ile yeksān olduġum
6 İşte gitdüm ṣaġ esen ḳal imdi ḳurbān olduġum

[47]

Velehu

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Dimüş idüñ ki belā-keşlerümi yād ideyin
2 Dil-i vīrānelerin luṭf-ıla ābād ideyin
3 Hecrüme ṣabr ideni vaṣluma muʿtād ideyin
4 Dün ü gün ʿışḳum ile zār olanı şād ideyin
5 Bunca feryādum işitdüñ dimedüñ dād ideyin
6 Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

- II -

1 Ḳurılaldan berü bu ḫayme-yi zerrine-ṭınāb
2 Ḳapuñı ḫalḳa penāh eyledi Rabbü'l-erbāb
3 Ḥālini hep saña ʿarż eyler iken şeyḫ ile şāb
4 Sen de inṣāf ide iy ḫusrev-i seyyāre-cenāb
5 Bunca feryādum işitdüñ dimedüñ dād ideyin
6 Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

- III -

[101a] 1 Nāvek-i āh-ı seḥer eylemedi hergiz eṣer
2 Dil-i sengüñ ne ʿaceb saḫt eylemiş iy ġonca-ter
3 Ser-i kūyuñda fiġān eyler iken şām u seḥer
4 Saḫt-dil olduġuña şāhid-i ʿādil bu yeter
5 Bunca feryādum işitdüñ dimedüñ dād ideyin
6 Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

- IV -

1 Saña mā’il geçenüñ cümlesi ʿāşıḳ diñile
2 Daʿvī-yi ʿışḳ idenüñ her biri ṣādıḳ diñile
3 ʿĀşıḳ olana cefā ʿadle muvāfıḳ diñile
4 Bir senüñ gibi kerem-kānına lāyıḳ diñile
5 Bunca feryādum işitdüñ dimedüñ dād ideyin
6 Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

- V -

1 ʿĀdetüñ ehl-i dili luṭf-ıla yād itmek iken
2 Ḳahr ile düşmen-i bed-ḫūya ʿinād itmek iken
3 Derd-i ʿışḳuñla fiġān ideni şād itmek iken
4 Āh işitdükçe işüñ ʿadlile dād itmek iken
5 Bunca feryādum işitdüñ dimedüñ dād ideyin
6 Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

- VI -

1 **Āẕerī**-veş reh-i ʿışḳuñda olup efkende
2 Seni terk eylemezem niteki cānum tende
3 ʿArż-ı ḥāl itmege yoḳ ġayrıya ṭāḳat bende
4 Senüñ iḥsānuña ḳalmışdı ümīdim sen de
5 Bunca feryādum işitdüñ dimedüñ dād ideyin
6 Sen ki dād itmeyesin ben kime feryād ideyin

[48]

Velehu

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Didi ol meh çāk ider tīġum girībānuñ senüñ
2 İrgürür zaḫmum ṣaḳın eflāke efġānuñ senüñ
3 Ḫāke şemşīr-i dem-ālūdum döker ḳanuñ senüñ
4 Ben didüm bu cān u dil ser-geşte ḥayrānuñ senüñ
[101b] 5 Çekmezem ġam dökse ḳanum tīġ-ı bürrānuñ senüñ
6 Vehmüm andandur ki bir ḫūn ola dāmānuñ senüñ

- II -

1 Çünki öldürmek muḳarrerdür beni cānum ṣaḳın
2 Ġayr eliyle ṭutma luṭf eyle girībānum ṣaḳın
3 Kendü şemşīrüñle çāk it cism-i ʿuryānum ṣaḳın
4 Dermeyān it dāmenüñ gül-berg-i ḫandānum ṣaḳın
5 Çekmezem ġam dökse ḳanum tīġ-ı bürrānuñ senüñ
6 Vehmüm andandur ki pür-ḫūn ola dāmānuñ senüñ

- III -

1 Olmadı ḥāṣıl lebüñden dōstum ḳāmum benüm
2 Bezm-i ʿışḳ içre şikest itdi ġamuñ cāmum benüm
3 İstemişsin levḥ-i ʿālemden gide nāmum benüm
4 Gel ḳo iḳdām eyleme serv-i gül-endāmum benüm
5 Çekmezem ġam dökse ḳanum tīġ-ı bürrānuñ senüñ
6 Vehmüm andandur ki pür-ḫūn ola dāmānuñ senüñ

- IV -

1 Vehm ider dirlerse tīġuñdan benüm-çün her demi
2 Diñleme ʿuşşāḳ ḥaḳḳında kelām-ı düşmeni
3 İl sözin gūş eyleme sulṭānum aldarlar seni
4 Ḫançerüñden ṣanma rū-gerdān olam ʿömrüm beni
5 Çekmezem ġam dökse ḳanum tīġ-ı bürrānuñ senüñ
6 Vehmüm andandur ki pür-ḫūn ola dāmānuñ senüñ

- V -

1 Olsa cānum ḫançer-i endūhden ṣad-pāre ten
2 Ẕerrece şemşīr-i ġamdan münḥarif olmaz beden
3 Dönmezem biñ zaḫm ursañ sen gözi cellāddan
4 **Āẕerī**-veş seyr-i tabʿum ʿarṣa-yı ʿışḳ içre ben
5 Çekmezem ġam dökse ḳanum tīġ-ı bürrānuñ senüñ
6 Vehmüm andandur ki pür-ḫūn ola dāmānuñ senüñ

[49]

Müseddesāt-ı Tīġī Çelebi Edirnevī

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

Hezec ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯ ˘ / ˘ ¯ ¯

- I -

[102a] 1 Meylüm benüm ol ġamzesi mekkāre mi olsun
2 Yā ol müjesi ḳātil ü ġaddāra mı olsun
3 Yā ol ṣaçı müşkīn ü siyehkāra mi olsun
4 Ṣad-çāk tenüm derd-ile bī-çāre mi olsun
5 Her dil-ber içün sīnede bir yāre mi olsun
6 Nitsün dil-i sevdā-zede biñ pāre mi olsun

- II -

1 Bir şerḥa çeküp sīneme her ġamzesi ḳattāl
2 Eyler dil-i mecrūḥumı almaḳda niçe āl
3 Cism ise pür-efkār u dil-i zār ise meyyāl
4 Bilmem dil-i meyyāl ile āḫır nice olur ḥāl
5 Her dil-ber içün sīnede bir yāre mi olsun
6 Nitsün dil-i sevdā-zede biñ pāre mi olsun

- III -

1 Gülzār-ı melāḥatda kimi serv-i ser-efrāz
2 Gül gibi kimi bülbüle dem-sāz u ḫoş-āvāz
3 Nergis gibi dā'im kiminüñ ġamzesi ġammāz
4 Ve'l-ḥāṣılı her birisi bir vech-ile mümtāz
5 Her dil-ber içün sīnede bir yāre mi olsun
6 Nitsün dil-i sevdā-zede biñ pāre mi olsun

- IV -

1 Ḫāl-i ruḫı yaḳdı kiminüñ cānuma yüz daġ
2 Ṣaldı ser-i zülfi kiminüñ gerdenüme bāġ
3 Mecnūn gibi itdi kimisi meskenümi ṭaġ
4 Şemşīr-i sitemle ḳomayup bir yirümi ṣaġ
5 Her dil-ber içün sīnede bir yāre mi olsun
6 Nitsün dil-i sevdā-zede biñ pāre mi olsun

- V -

1 ʿĀlemde ʿaceb miḥnet imiş derd-i maḥabbet
2 Bu derde düşen bulmaz imiş hīç selāmet
3 Bir dil-ber ile dil idemez çünki ḳanāʿat
4 **Tīġī** bu hevādan kesilüp eyle ferāġat
5 Her dil-ber içün sīnede bir yāre mi olsun
[102b] 6 Nitsün dil-i sevdā-zede biñ pāre mi olsun

[50]

Velehu

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ –

- I -

1 Yanuma gelmez görüp şevḳ-ıla sūzān olduġum
2 ʿAynine almaz ḫarīḳ-i nār-ı hicrān olduġum
3 Gūşına ḳoymaz enīs-i āh u efġān olduġum
4 Diñlemez yād eylesem ney gibi nālān olduġum
5 Yüzüme baḳmaz ne bilsün yār giryān olduġum
6 Ḫāṭırum ṣormaz neden añlar perīşān olduġum

- II -

1 Niçe yıllar pāyimāl olsam eşiginde eger
2 Bir ḳadem ḫākimden ol serv-i revān itmez güẕer
3 Ġarḳa virdi ʿālemi seyl-i sirişk-i çeşm-i ter
4 Raḥm idüp ḳılmaz baña ʿayn-i ʿināyetle naẓar
5 Yüzüme baḳmaz ne bilsün yār giryān olduġum
6 Ḫāṭırum ṣormaz neden añlar perīşān olduġum

- III -

1 Gün yüzin görsem dil-i maḥzūnumı şād eylesem
2 Çekdügüm ālām-ı hecri ser be-ser yād eylesem
3 Āh idüp cismüm ser-i kūyında ber-bād eylesem
4 Aġlasam derd-i derūnum āh u feryād eylesem

5 Yüzüme baḳmaz ne bilsün yār giryān olduġum
6 Ḫāṭırum ṣormaz neden añlar perīşān olduġum

- IV -

1 Derd ile ölsem gelüp ben ḫāki iḥyā eylemez
2 Ḫasta olsam ḫāṭırum ṣormaz müdārā eylemez
3 Ḥālümi görmez ruḫ-ı zerdüm temāşā eylemez
4 Gözlerüm yaşın silüp göñlüm tesellā eylemez
5 Yüzüme baḳmaz ne bilsün yār giryān olduġum
6 Ḫāṭırum ṣormaz neden añlar perīşān olduġum

- V -

1 **Tīġıyā** derde ġam-ı hecr ile olsam bī-ḳarār
2 Eylesem deşt-i belāda niçe dem geşt ü güẕār
[103a] 3 Bār-ı miḥnet eylese ṣabr u ḳarārum tārumār
4 Aġlamaḳdan ḳan ile ṭolsa bu çeşm-i eşk-bār
5 Yüzüme baḳmaz ne bilsün yār giryān olduġum
6 Ḫāṭırum ṣormaz neden añlar perīşān olduġum

[51]

Velehu

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

Müctes ˘ – ˘ – / ˘ ˘ – – / ˘ – ˘ – / ˘ ˘ –

- I -

1 Hemīşe cevr oḳına eyleyüp nişāne bizi
2 Çeküp çevirmededür döndürüp kemāna bizi
3 Ġam u firāḳ ile pertāb idüp yabāna bizi
4 Belā-yı dehre ṭutar muttaṣıl bahāne bizi
5 Cefā içün mi getürdi felek cihāna bizi
6 Daḫı ne günlere ṣaḳlar ola zamāne bizi

- II -

1 Ṣafā-yı mihr ü vefā yoḳ derūn-ı 'ālemde
2 Güli hemīşe perīşān u ġoncası ġamda
3 Ḥużūr-ı ḳalb ise ḳalmadı nev'-i ādemde

4 Sitemdür irişen ehl-i kemāle her demde
5 Cefā içün mi getürdi felek cihāna bizi
6 Daḫı ne günlere ṣaḳlar ola zamāne bizi

- III -

1 Vefā vü mihrini ʿarż eyleyüp o ġayret-i ḥūr
2 Hevā-yı vaṣl ile ḳılmışdı göñlümüz mesrūr
3 Belā-yı hecre mübeddel olup o ẕevḳ u ḥużūr
4 Ṣafā-yı cennet-i kūyından eyleyüp mehcūr
5 Cefā içün mi getürdi felek cihāna bizi
6 Daḫı ne günlere ṣaḳlar ola zamāne bizi

- IV -

1 ʿAceb mi mā-ḥażarī ġuṣṣa yirse ehl-i hüner
2 Zamāne ḫalḳına ḳaḥṭ-ı vefādan irdi keder
3 Devrildi ḫᵛān-ı kerem ḳıldı niʿmet ehli güẕer
4 Cihānda ḳalmamış e'l-ḥāṣılı ṣafādan eṣer
5 Cefā içün mi getürdi felek cihāna bizi
[103b] 6 Daḫı ne günlere ṣaḳlar ola zamāne bizi

- V -

1 Ḳılup mesīre-yi Yaʿḳūbı külbe-yi aḫzān
2 Feżā-yı Mıṣr-ı ṣafā oldı Yūsufa zindān
3 Biri birine taʿaṣṣubla mużṭarib iḫvān
4 Vefā mı yoḳ bu cihān içre yoḫsa **Tīġī** hemān
5 Cefā içün mi getürdi felek cihāna bizi
6 Daḫı ne günlere ṣaḳlar ola zamāne bizi

[52]

Velehu

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

- I -

1 Ne ḳatı ḳara göñüllü olur ol lāle-ʿiẕār
2 Ḳalmamış būy-ı vefā şemmece ḳalbinde ḳarār

3 Ġonca-veş hecr-ile ʿuşşāḳı ḳılup sīne-fikār
4 Gül gibi olsa n'ola mā'il-i semt-i aġyār
5 Ezelī böyledür āyīn-i sipihr-i ġaddār
6 Ki gülüñ ḫ^{v}ābgehi ḫār ola ḫāruñ gülzār

- II -

1 Ḫayl-i ḫūbāna ṣaḳın eyleme isnād-ı kerem
2 Anlara luṭf u kerem töhmetidür cevr ü sitem
3 Zār idüp bülbüli gülzār-ı cihānda her dem
4 Gül gibi ḫār ile gülşende iderler ʿālem
5 Ezelī böyledür āyīn-i sipihr-i ġaddār
6 Ki gülüñ ḫ^{v}ābgehi ḫār ola ḫāruñ gülzār

- III -

1 Eylemez gerçi güzeller dil-i ʿuşşāḳa vefā
2 ʿĀdetā ehl-i dile artuḳ olur cevr ü cefā
3 Ḳopmamış bir gül-i bī-ḫār ṭuraldan dünyā
4 Ṣanma bu şīveyi sen şimdi olupdur peydā
5 Ezelī böyledür āyīn-i sipihr-i ġaddār
6 Ki gülüñ ḫ^{v}ābgehi ḫār ola ḫāruñ gülzār

- IV -

1 Bülbüli ki ḳafes-i hecre giriftār eyler
2 ʿĀşıḳ-ı zāruñ alup cānını bīzār eyler
[104a] 3 Pister-i ḫāke ṣalup nergisi bīmār eyler
4 Gülşenüñ ḫāṣılı eṭrāfını pür-ḫār eyler
5 Ezelī böyledür āyīn-i sipihr-i ġaddār
6 Ki gülüñ ḫ^{v}ābgehi ḫār ola ḫāruñ gülzār

- V -

1 **Tīġiyā** cām-ı sitem ḫaste ḳılup ʿuşşākı
2 Ḫār-ḫārını çeker derd-i ḫumāruñ sāḳī
3 Çeke çün her kişi ḫālince ġam-ı āfāḳı
4 Ḫasb-i ḥāl ise n'ola dehre bu şiʿr-i bāḳī

5 Ezelī böyledür āyīn-i sipihr-i ġaddār
6 Ki gülüñ ḫᵛābgehi ḫār ola ḫāruñ gül-zār

[53]

Velehu

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

- I -

1 Niçe bir ārzū-yı vaṣl-ıla çekmek cefā senden
2 Niçe bezm-i ġamda görmemek rūy-ı ṣafā senden
3 Naṣībüm oldı dāʾim cürʿa-yı ḳahr u belā senden
4 Müyesser olmadı gitdi baña bir merḥabā senden
5 Ümīdim ḳalmadı şimden-girü iy bī-vefā senden
6 Ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden

- II -

1 Ġam-ı ʿışḳuñla itdüm niçe demler nāle vü zārı
2 Hevā-yı vaṣl-ıla āvāre ḳıldum cān-ı bīmārı
3 Yoluñda ḫāke yeksān eyledükçe cism-i efgārı
4 Ḳaçup benden ʿadū-yı nā-kesüñ olduñ hevādārı
5 Ümīdim ḳalmadı şimden-girü iy bī-vefā senden
6 Ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden

- III -

1 ʿAceb mi derd-i hicrān ile ḳapuñdan baʿīd olsam
2 Miyānuñ gibi gitsem ortalıḳdan nā-bedīd olsam
3 İdüp ḳatʿ-ı taʿalluḳ tīġ-ı fürḳatle şehīd olsam
4 Kesilsem āsitānuñdan yiridür nā-ümīd olsam
5 Ümīdim ḳalmadı şimden-girü iy bī-vefā senden
[104b] 6 Ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden

- IV -

1 Olup cūy-ı sirişküm gibi serv-i ḳaddüñe māʾil
2 Reh-i gülzār-ı kūyuñ içre oldum niçe dem sāʾil
3 Ḥarīm-i vaṣluña çün dāḫil olmaḳ olmadı ḳāʾil

4 Çıḳup gitsem ʿaceb mi vādī-yi hicrāna ve'l-ḥāṣıl
5 Ümīdim ḳalmadı şimden-girü iy bī-vefā senden
6 Ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden

- V -

1 Ṣalup ferdāya cānā bir zamān **Tīġī**-yi müştāḳı
2 Dir idüñ ġuṣṣa çekme luṭf u iḥsānum saña bāḳī
3 Beni yād itmeyüp yād itdüñ āḫır ġayrı ʿuṣṣāḳı
4 Demidür ben de ṭutsam āh u efġān ile āfāḳı
5 Ümīdim ḳalmadı şimden-girü iy bī-vefā senden
6 Ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden

[54]

Velehu

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

Mużāriʿ ‒ ‒ ˘ / ‒ ˘ ‒ ˘ / ˘ ‒ ‒ ˘ / ‒ ˘ ‒

- I -

1 Burc-ı felekde ḥüsnile bir meḥ-cebīnsin
2 Dürc-i ṣadefde dāne-yi dürr-i yemīnsin
3 Gün gibi zīb ü zīver-i rūy-ı zemīnsin
4 Her vech ile güzeller içinde güzīnsin
5 Yoḳdur bahāne ḥüsnüñe bir nāzenīnsin
6 ʿAybuñ hemān budur ki erāzil-nişīnsin

- II -

1 Olduñ kemāl-i ḥüsnile maḳbūl-ı ehl-i dil
2 Ḫalḳ-ı cihānı luṭfuñ ile eyledüñ ḫacil
3 Āfāḳ içinde iy meh-i bī-mihr şöyle bil
4 Yanuñda āfitāb senüñ ẕerrece degül
5 Yoḳdur bahāne ḥüsnüñe bir nāzenīnsin
6 ʿAybuñ hemān budur ki erāzil-nişīnsin

- III -

1 Yūsuf göreydi mālik olup ḥüsn ü behcetüñ
2 Minnet bilürdi cān-ı ʿazīzine ḫıdmetüñ

3 Mışr-ı ġamuñda çekmedin ālām-ı fürḳatüñ
[105a] 4 İḫvān-ı pür-sitem ne bilür ḳadr ü ḳıymetüñ
5 Yoḳdur bahāne ḥüsnüñe bir nāzenīnsin
6 ʿAybuñ hemān budur ki erāzil-nişīnsin

- IV -

1 Ḥüsn ü cemālüñ olalı mümtāz u bī-bedel
2 Oldı her işüñ aḥsen ü her cünbişüñ güzel
3 Ḫūb itdi naḳş-ı pāküñi üstād-ı lem-yezel
4 Nāzük tenüñe rūḥ-ı muṣavver disem maḥal
5 Yoḳdur bahāne ḥüsnüñe bir nāzenīnsin
6 ʿAybuñ hemān budur ki erāzil-nişīnsin

- V -

1 Görmek dilerseñ aḥsen-i taḳvīmüñi eger
2 Mirʾāt-ı ḳalb-i **Tīġī**ye eyle ṣafā-naẓar
3 Gösterme vech-i pāküñi aġyāra ḳıl ḥaẕer
4 İy nūr-ı dīde ḫāṭıruña gelmesün keder
5 Yoḳdur bahāne ḥüsnüñe bir nāzenīnsin
6 ʿAybuñ hemān budur ki erāzil-nişīnsin

[55]

Velehu

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Çekdi ḳullāb-ı maḥabbetle hevālardan beni
2 Ceẕbe-yi ḥüsnüñ ḫalāṣ itdi ḳażālardan beni
3 ʿIşḳ-ı pāküñ eyledi ḫāliṣ riyālardan beni
4 Luṭf idüp ḳurtardı sāʾir ḫod-nümālardan beni
5 Fāriġ itdi mihrüñ özge meh-liḳālardan beni
6 Ḥırz imiş ʿışḳuñ senüñ ṣaḳlar belālardan beni

- II -

1 Ṣu gibi ʿışḳuñ beni sen serve māʾil eyledi
2 Refʿ idüp dilden hevā-yı ġayrı zāʾil eyledi
3 Naḳş-ı hüsnüñ ṣūret-i ḫūbāna ḥāʾil eyledi
4 Boynuma zencīr-i sevdāñı ḥamāʾil eyledi
5 Fāriġ itdi mihrüñ özge meh-liḳālardan beni
[105b] 6 Ḥırz imiş ʿışḳuñ senüñ ṣaḳlar belālardan beni

- III -

1 Gerçi kim olmaz hevālardan dil-i pür-ıżṭırāb
2 Her meh-i nā-mihrbānuñ çekdi cevrin bī-ḥisāb
3 İrişüp āḫır cenāb-ı ḥażretüñden feṭḥ-i bāb
4 Ḥamdüli'llāh oldı ḳapuñda duʿāmuz müstecāb
5 Fāriġ itdi mihrüñ özge meh-liḳālardan beni
6 Ḥırz imiş ʿışḳuñ senüñ ṣaḳlar belālardan beni

- IV -

1 Cümle ʿālem teşne-yi āb-ı zülālüñdür senüñ
2 Ārzū-yı cān u dil ẕevḳ-ı viṣālüñdür senüñ
3 Ẕikr ü fikrüm dem be-dem vaṣf-ı cemālüñdür senüñ
4 Eksügüm dünyāda ʿışḳ-ı bā-kemālüñdür senüñ
5 Fāriġ itdi mihrüñ özge meh-liḳālardan beni
6 Ḥırz imiş ʿışḳuñ senüñ ṣaḳlar belālardan beni

- V -

1 **Tīġiyā** çün ol meh-i tābāna oldum mübtelā
2 Baḳmaz oldum āfitāb-ı ʿālem-ārādan yaña
3 Eyleyüp āḫır ġam-ı ʿışḳıyla terk-i mā-sivā
4 Dāʾimā derd-i zebānumdur bu beyt-i dil-güşā
5 Fāriġ itdi mihrüñ özge meh-liḳālardan beni
6 Ḥırz imiş ʿışḳuñ senüñ ṣaḳlar belālardan beni

[56]

Velehu

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

- I -

1 Öter ṭās-ı felek her demde feryād ile zārumdan
2 Yanar ḫūrşīd tāb-ı tīġ-ı āh-ı pür-şerārumdan
3 Ṣınar mirʾātı çarḫuñ ʿaks-i ḳalb-i pür-figārumdan
4 Ṭolar dünyā yüzi ẕerrāt-ı cism-i ḫāksārumdan
5 Ṣıma āyīne-yi ḳalbüm ḥaẕer ḳıl inkisārumdan
6 Beni ḫāk ile yeksān eyleme ṣaḳın ġubārumdan

- II -

1 Gerek İskender-i dehr ol gerekse Ḫusrev-i Pervīz
2 Baḳup çeşm-i ḥaḳāretle dime bir ẕerreye nā-çīz
[106a] 3 Sikeste-ḫāṭır itme ben faḳīri eylegil perhīz
4 Dilerseñ olmaya her pāresi bir ḫancer-i ser-tīz
5 Ṣıma āyīne-yi ḳalbüm ḥaẕer ḳıl inkisārumdan
6 Beni ḫāk ile yeksān eyleme ṣaḳın ġubārumdan

- III -

1 Baña yüz gösterüpdür şāhid-i devlet diyü her bār
2 Çevirme yüzüñi ehl-i fenādan itme istikbār
3 İder mirʾāt-i dilden inkisār-ı ḳalbini iẓhār
4 Görinür niçe yüzden saña ṣaḳın ṣūret-i aġyār
5 Ṣıma āyīne-yi ḳalbüm ḥaẕer ḳıl inkisārumdan
6 Beni ḫāk ile yeksān eyleme ṣaḳın ġubārumdan

- IV -

1 Baḳup āyīne-yi dīv-i sipihre ʿayn-ı ʿizzetle
2 Görürsin kendüñi ġāyet büyük esbāb-ı devletle
3 Yıḳarsın ḫāṭırum her dem benüm dest-i ḥaḳāretle
4 Gözüñ aç ġāfil olma ʿāmil ol işbu naṣīḥatle
5 Ṣıma āyīne-yi ḳalbüm ḥaẕer ḳıl inkisārumdan
6 Beni ḫāk ile yeksān eyleme ṣaḳın ġubārumdan

- V -

1 Düşer mi saña ḳadrin bilmeyüp erbāb-ı ʿirfānuñ
2 Beni bir göresin ḫıdmetde eşḫāṣıyla dünyānuñ
3 Sözi budır muḥaṣṣal saña Tīġī-yi suḫan-dānuñ
4 Dilerseñ ṣınmaya mirʾāt-ı ḳadr ü ʿırż u ʿunvānuñ
5 Ṣıma āyīne-yi ḳalbüm ḥaẕer ḳıl inkisārumdan
6 Beni ḫāk ile yeksān eyleme ṣaḳın ġubārumdan

[57]

Velehu

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

- I -

1 Yine dīvāne dil sevdā-yı zülf-i müşk-fām itdi
2 Hevā-yı kākül-i ʿanber-şemīm ü fikr-i ḫām itdi
3 Sevüp bir ṣaçları Leylāyı rūzın tīre şām [itdi]
4 Olup mecnūn-ṣıfat yaʿnī ki terk-i neng ü nām itdi
5 Ṭabīʿat şöhre-yi şehr olmaġa meyl-i tamām itdi
[106b] 6 Ne pinhān eylesem sevdā beni rüsvā-yı ʿām itdi

- II -

1 Yitürdüm gerçi ʿaḳlı ʿışḳ-ıla iy yār-ı sīmīn-ten
2 Cünūn vādīlerin ögrendi göñlüm bir zamān ber-fen
3 Olaldan ʿāleme mihr-i cemālüñ gün gibi rūşen
4 Benüm iki gözüm ẓāhir bu maḫfī nesne yoḳ senden
5 Ṭabīʿat şöhre-yi şehr olmaġa meyl-i tamām itdi
6 Ne pinhān eylesem sevdā beni rüsvā-yı ʿām itdi

- III -

1 Beni zencīr-bend-i kākül-i yār itdi dīvāne
2 Baña kār eylemez şimden-girü efsūn u efsāne
3 Olup dārü'ş-şifā-yı ġamda mecnūn ile hem-ḫāne
4 N'ola Ferhād-veş yüz ṭutmasam kühsār u yābāna
5 Ṭabīʿat şöhre-yi şehr olmaġa meyl-i tamām itdi
6 Ne pinhān eylesem sevdā beni rüsvā-yı ʿām itdi

- IV -

1 Olup esrār-ı ḫaṭṭ-ı yār ile āşüfte vü ḥayrān
2 Ġubār-ı cism itdi gird-bād-ı ʿışḳ ser-gerdān
3 Gezüp ṣaḥrā-yı derd ü miḥneti Mecnūn gibi ʿuryān
4 Ġam-ı Leylām ile olsam yiridür ʿāleme destān
5 Ṭabīʿat şöhre-yi şehr olmaġa meyl-i tamām itdi
6 Ne pinhān eylesem sevdā beni rüsvā-yı ʿām itdi

- V -

1 Taṣavvur eyleseñ mihr ü maḥabbet ḳahr u miḥnetdür
2 O māhuñ mihrinüñ ḫōd evveli mīm-i melāmetdür
3 Maḥabbetle melāmet ʿāşıḳa ʿayn-ı saʿādetdür
4 Meşeldür **Tīġiyā** dirler egerçi şöhret-āfetdür
5 Ṭabīʿat şöhre-yi şehr olmaġa meyl-i tamām itdi
6 Ne pinhān eylesem sevdā beni rüsvā-yı ʿām itdi

[58]

Velehu

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑

- I -

1 Dil-berüñ ʿāşıḳına cevr ile bī-dādı ḳalur
2 ʿĀşıḳuñ yoḳ yirine nāle vü feryādı ḳalur
[107a] 3 Nīk ü bed cümle geçer ṣanma ġam u şādī ḳalur
4 Devlet anuñ ki hemān ḫayr ile bir yādı ḳalur
5 Kāmilüñ gitse vücūdı niçe īcādı ḳalur
6 Sen daḫı añılı gör kim er olur adı ḳalur

- II -

1 Oynadup ḫargeh-i nīlīde felek ẓıll-ı ḥayāl
2 Gösterür birbiri ardınca hezārān-eşkāl
3 Aldanup aña baḳa ḳalma miṣāl-i eṭfāl
4 İde gör ṣūret-i fānīyi ḳoyup kesb-i kemāl
5 Kāmilüñ gitse vücūdı niçe īcādı ḳalur
6 Sen daḫı añılı gör kim er olur adı ḳalur

- III -

1 Bī-beḳādur bu cihān devleti ġāyetde dilā
2 ʿĀşıḳa şāhid-i bāzār ide mi meyl ü vefā
3 Er odur aldamayup anı ʿacūz-ı dünyā
4 Bula faḳr ile fenā içre kemāliyle beḳā
5 Kāmilüñ gitse vücūdı niçe īcādı ḳalur
6 Sen daḫı añılı-gör kim er olur adı ḳalur

- IV -

1 Olayın dirseñ eger peyrev-i rāh-ı merdān
2 İde gör ʿışḳıla taḥṣīl-i kemāl ü ʿirfān
3 Olmadın ḫāk-i fenā birle vücūduñ yeksān
4 Cehd idüp sen daḫı dünyāda ḳo bir nām u nişān
5 Kāmilüñ gitse vücūdı niçe īcādı ḳalur
6 Sen daḫı añılı gör kim er olur adı ḳalur

- V -

1 **Tīġiyā** fenn-i belāġatda olup rāh-nümūn
2 Yazdı çizdi niçe üstād şürūḥ ile mütūn
3 Olıcaḳ naẓm ile dīvān-ı feṣāḥat-ı meşḥūn
4 Añdurur **ʿUlvī**yi bu maṭlaʿ-ı ḥikmet-i mażmūn
5 Kāmilüñ gitse vücūdı niçe īcādı ḳalur
6 Sen daḫı añılı gör kim er olur adı ḳalur

[59][93]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün[94]

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

- I -

[107b] 1 Küşt-gīr-i ġam-ı dünyāya leked-kūb olma
2 Ṣaḳaluñla sürinüp her yire cārūb olma
3 Büt-perest olmaġı ḳo ṭālib-i her-ḫūb olma
4 Bāʿiṯ-i şūr u şaġab fitne vü āşūb olma

[93] Büşra Çelik, Muzaffer Kılıç, *Derzi-zâde ʻUlvî Dîvânı,* DBY Yayınları, İstanbul, 2018.
[94] D. MSM20.

5 Gel kerem eyle meded kimseye mensūb olma
6 Bī-vefādur bu zamāne aña maġlūb olma

- II -

1 Ḫandesine felegüñ hergiz inan olmaz imiş
2 Rīş-ḫand imiş aña ẓann u gümān olmaz imiş
3 Tecrübe itmeyicek nesne ʿayān olmaz imiş
4 Gerçek imiş selefüñ ḳavli yalan olmaz imiş
5 Gel kerem eyle meded kimseye mensūb olma
6 Bī-vefādur bu zamāne aña maġlūb olma

- III -

1 Ne mülāzım ne müderris ü ne ḫōd ḳāḍī ol
2 Ḳısmet-i rūz-ı ezel her ne ise rāżī ol
3 Ben dimem māʾil-i müstaḳbel ü yā māżī ol
4 Ḥāle eyle naẓarı ḳābil-i feyyāżī ol
5 Gel kerem eyle meded kimseye mensūb olma
6 Ḥīlecüdür bu zamāne aña maġlūb olma

- IV -

1 Şimdi erbāb-ı menāṣıbda mürüvvet yoḳdur
2 Naḫṣ-ı devr-i Zuḫāl irişdi saʿādet yoḳdur
3 bere yoḳdur kerem ü luṭf u ʿināyet yoḳdur
4 Bere va'llāhi vü ta'llahi ḥaḳīḳat yoḳdur
5 Gel kerem eyle meded kimseye mensūb olma
6 Bī-vefādur bu zamāne aña maġlūb olma

- V -

1 İntisāb itme derin kimseye iy ʿUlvī saña
2 Gūş-ı cān ile meded eyle sözümi ışġā

III-3 māʾil-i müstaḳbel : ṭālib-i müstaḳbel D, ile D : veyā
III-4 ḥāle eyle : eyle ḥāle D
III-6 ḥīlecüdür : bī-vefādur D
IV-1 mürüvvet : ḥaḳīḳat D
IV-2 naḳṣ-ı devr D : naḥs-ı devr
IV-3 kerem ü luṭf : kerem ü cūd D
IV-4 bere : pīre D, ḥaḳīḳat : mürüvvet D
V-1 derin : direm D

3 Çekesin ʿazli zamānında niçe renc ü ʿanā
4 Manṣıb olduḳda ider saña niçe cevr ü cefā
5 Gel kerem eyle meded kimseye mensūb olma
[108a] 6 Bī-vefādur bu zamāne aña maġlūb olma

[60][95]

Müseddes-i ʿUlvī

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

- I -

1 Sevdüñ iy dil yine bir tāze gül-i raʿnāyı
2 Arturursañ n'ola bülbül gibi vāveylāyı
3 Mesken it künc-i ḫarābātı olup rüsvāyī
4 Defʿ-i ġam ḳılmaġ içün al elüñe ṣahbāyı
5 ʿĪş u nūş eyle bugün añma ġam-ı ferdāyı
6 Saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı

- II -

1 Ḳāniʿ-i fürḳat olup vuṣlat-ı cānāndan geç
2 Māyil-i ẕillet devlet ü ʿunvāndan geç
3 ʿĀrif-i vaḥdet olup keşret-i yārāndan geç
4 Rāżı-yı ḳısmet olup ġayret-i aḳrāndan geç
5 ʿĪş u nūş eyle bugün añma ġam-ı ferdāyı
6 Saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı

- III -

1 Ẕevḳ-ı dünyā ile şād olma ġam ancaḳ ötesi
2 Dirhemüm yoḳ diyü ġam çekme hem ancaḳ ötesi
3 Şeh-i ʿālem de olursañ elem ancaḳ ötesi
4 ʿĀḳıbet rāh-ı vücūduñ ʿadem ancaḳ ötesi
5 ʿĪş u nūş eyle bugün añma ġam-ı ferdāyı
6 Saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı

V-2 eyle : diñle D, ışġā : zīrā D
V-4 ider : ide D
95 D. MSM27.
II-4 rāżı-yı ḳısmet : ḳāniʿ-i ḳısmet D
III-3 şeh-i ʿālem : şāh-ı ʿālem D

- IV -

1 Defʿ idem dirseñ eger kim dil-i şeydā ġamını
2 Bāde iç bāde ḳomaz kişinüñ aşlā ġamını
3 ʿĀḳil olan getürür mi dile dünyā ġamını
4 İbni vaḳt ol be göñül añmaya ferdā ġamını
5 ʿĪş u nūş eyle bugün añma ġam-ı ferdāyı
6 Saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı

- V -

1 **ʿUlviyā** ḫırḳa giyüp cismüñi ʿuryān eyle
2 Dest-i şevḳ ile çeküp çāk-i girībān eyle
[108b] 3 Ber-ḳarār olma gezüp ʿālemi seyrān eyle
4 Her gice kendüñi bir kūşede mihmān eyle
5 ʿĪş u nūş eyle bugün añma ġam-ı ferdāyı
6 Saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı

[61][96]

Velehu

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

- I -

1 Ber-murād itdi felek gerçi dil-i nā-kāmı
2 Ṣundı ammā nideyin zehr ile pür bir cāmı
3 Gūş-ı cāna irişür peyk-i ʿadem peyġāmı
4 Āh kim geldi meded ġuṣṣa vü ġam hengāmı
5 Ne ʿaceb tīz geçer ẕevḳ ü sürūr eyyāmı
6 İrmedin nıṣf-ı nehārı irişür aḫşāmı

- II -

1 Niçeler ʿālem-i ʿuḳbāya revān olmaḳda
2 Niçeler ḫırṣ ile sulṭān-ı cihān olmaḳda

IV-1 defʿ idem dirseñ eger kim dil-i şeydā ġamını : çekmeyin dirseñ eger sen de bu dünyā ġamını D
IV-3 ʿāḳil : ʿārif D
IV-4 añmıya : añma ya D
96 D. MSM23.
I-2 nideyin : yine D, pür : dolu D
I-3 gūş-ı cāna irişür : irdi cān ḳulaġına D
I-6 irmedin : olmadın D

3 Ḳudret ü ḫayl u ḥaşem cümle yalan olmaḳda
4 Sāʿat-i ʿömr ise her dem güẕerān olmaḳda
5 Ne ʿaceb tīz geçer ẕevḳ ü sürūr eyyāmı
6 İrmedin nıṣf-ı nehārı irişür aḫşāmı

- III -

1 Yārı aġyār ile gördüm ġam ile geçdi günüm
2 Ḫalḳ ʿıyd itdi benüm mātem ile geçdi günüm
3 Siper-i ṭaʿne olup derhem ile geçdi günüm
4 Şeb-i ġamda elem-i ʿālem ile geçdi günüm
5 Ne ʿaceb tīz geçer ẕevḳ ü sürūr eyyāmı
6 İrmedin nıṣf-ı nehārı irişür aḫşāmı

- IV -

1 Ẕevḳ-ı vuṣlatda iken irdi firāḳ āfātı
2 Rūzumuz eyledi tīre şeb-i ġam ẓulmātı
3 Künc-i fürḳatde geçürdük ġam ile evḳātı
4 Dem-i furṣatda ḳażā idemedük mā-fātī
5 Ne ʿaceb tīz geçer ẕevḳ ü sürūr eyyāmı
[109a] 6 İrmedin nıṣf-ı nehārı irişür aḫşāmı

- V -

1 **ʿUlviyā** derd ü ġam ile olıcaḳ mürde-tenüm
2 Ṭolıcaḳ şīven-i aḥbāb ile beytü'l-ḥazenüm
3 Yazalar seng-i mezārumda bu ebyātı benüm
4 Baña telḳīn idicek oḳuyalar bu suḫanum
5 Ne ʿaceb tīz geçer ẕevḳ ü sürūr eyyāmı
6 İrmedin nıṣf-ı nehārı irişür aḫşāmı

II-6 irmedin : olmadın D
III-6 irmedin : olmadın D
IV-3 künc-i fürḳat : künc-i miḥnet D
IV-6 irmedin : olmadın D
V-1 ʿulviyā derd ü ġam ile D : cān virüp hecr ile nevʿī
V-4 oḳuyalar : oḳuyıcaḳ D
V-6 irmedin : olmadın D

[62][97]

Velehu

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

- I -

1 Ṣanemā sencileyin dil-ber-i raʿnā bulamam
2 Bāġ-ı ḥüsnüñ gibi bir özge temāşā bulamam
3 Rāzumı açmaġa göñlüm gibi şeydā bulamam
4 Saña derdüm dimesem gerçi tesellā bulamam
5 ʿArż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam
6 Seni tenhā bulıcaḳ kendümi aṣlā bulamam

- II -

1 Āh idersem açarın rāzumı ʿārum ḳalmaz
2 Virürin ḫāke teni bāda ġubārum ḳalmaz
3 Ḫalḳa rüsvā olurın ʿarż-ı vaḳārum ḳalmaz
4 Kūyuña ʿazm iderin ṣabr u ḳarārum ḳalmaz
5 ʿArż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam
6 Seni tenhā bulıcaḳ kendümi aṣlā bulamam

- III -

1 Seni aġyār ile gördükde gelür ḳalbe melāl
2 Ḥayretümden olur ol demde dil-i nāṭıḳa lāl
3 Gün gibi yaluñuz eylerseñ eger ʿarż-ı cemāl
4 Başlasam ḥālümi taḳrīre gider nuṭḳ u mecāl
5 ʿArż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam
6 Seni tenhā bulıcaḳ kendümi aṣlā bulamam

- IV -

1 Sūz ile nāme yazarsam saña ʿālem ṭutışur
2 Kül olur ḫāme vü kāġıd dil-i pür ġam ṭutışur
[109b] 3 Söylesem ger sözümüñ sūzıyla fem ṭutışur

---

[97] D. MSM31.
[II-2] ḫāke ten D : ḫāk-i ten, bād-ı ġubār D : bāda ġubār
[II-3] rüsvā olurın D : rüsvā-yı olurın
[III-2] ḥayretinden D : ḥayretümden
[IV-1] yazarsam : yazarsaḳ D

4 Nice fem belki sözüm gūş iden ādem ṭutışur
5 ʿArż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam
6 Seni tenhā bulıcaḳ kendümi aşlā bulamam

- V -

1 Ḥāl-i dil miḥnet-i ʿışḳ ile diger-gūn olalı
2 Ḫātırum ġuṣṣa-yı hicrān ile maḥzūn olalı
3 Ḥasret-i laʿl-i lebüñle cigerüm ḫūn olalı
4 Leylā-yı zülfüñe **ʿUlvī** gibi Mecnūn olalı
5 ʿArż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam
6 Seni tenhā bulıcaḳ kendümi aşlā bulamam

[63][98]

Velehu

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

- I -

1 Teʿāla'llāh yed-i ḳudret ne demde urdı bünyāduñ
2 Nedendür bilsem āyā āb u ḫāk u āteş ü bāduñ
3 Ne bāġuñ bāġ-bān-ı beslemişdür ḳadd-i şimşāduñ
4 Ne ṣaḥn-ı dil-güşāda çekdi ḳāmet serv-i āzāduñ
5 Efendüm saña kim dirler ne yirdensin nedür aduñ
6 Cefāyı kimden ögrendüñ be ẓālim kimdür üstāduñ

- II -

1 Kimüñ taʿlīmine düşdüñ ʿaceb ey ġonca-leb maẓhar
2 Cefā fennini ḳılduñ nā-resīde ṭıfl iken ez-ber
3 Zihī iẕʿān-ı pāk u ʿaḳl-ı evvel tabʿ-ı nāzükter
4 Saña virmiş bu deñlü ḳābiliyyet Ḫālıḳ-ı ekber

IV-3 ger sözümüñ sūzıyla fem : sūz ile ger söz dil ü fem D
IV-4 gūş iden : işiden D
98 D. MSM30
I-5 efendi D : efendüm
I-6 be ẓālim : a ẓālim D
II-2 fendini D : fennini
II-4 ḫālıḳ-ı ekber : ṣāniʿ vü ekber D

5 Efendüm saña kim dirler ne yirdensin nedür aduñ
6 Cefāyı kimden ögrendüñ be ẓālim kimdür üstāduñ

- III -

1 Ne gülzāruñ nesīmidür hevā-yı ʿunṣur-ı pāküñ
2 Ne şemʿüñ şuʿlesidür nār-ı ruḫsār-ı ʿaraḳnāküñ
3 Ne nehrüñ ṣuyıdur ābuñ ne yir ṭopraġıdur ḫāküñ
4 Ne ḫilḳatsın ki ḳırsañ ḫalḳı yoḳdur kimseden bāküñ
5 Efendüm saña kim dirler ne yirdensin nedür aduñ
[110a] 6 Cefāyı kimden ögrendüñ be ẓālim kimdür üstāduñ

- IV -

1 Ruḫuñ ʿarż it bize iy mülk-i ḥüsnüñ şāhı luṭf eyle
2 Żiyā-baḫş olsun āfāḳa cemālüñ māhı luṭf eyle
3 Cefā vü cevre gāhī ḳā'il olduḳ gāhi luṭf eyle
4 Kerem ḳıl ṣorduġum ʿayb eyleme bi'llāhi luṭf eyle
5 Efendüm saña kim dirler ne yirdensin nedür aduñ
6 Cefāyı kimden ögrendüñ be ẓālim kimdür üstāduñ

- V -

1 Müjeñ ġaddāra sen bir merdüm-i ġaddāra beñzersin
2 Niçe başlar keser ḳanlar döker ḫūn-ḫᵛāra beñzersin
3 Dil-i ʿUlvīye raḥm itmez vefāsız yāra beñzersin
4 Dil ü cān ḳapmada māhir büt-i ʿayyāra beñzersin
5 Efendüm saña kim dirler ne yirdensin nedür aduñ
6 Cefāyı kimden ögrendüñ be ẓālim kimdür üstāduñ

II-5 efendi D : efendüm
II-6 be ẓālim : a ẓālim D
III-2 nār-ı ruḫ-sār : tābʿ-ı ruḫ-sār D
III-5 efendi D : efendüm
III-6 be ẓālim : a ẓālim D
IV-2 żiyā-baḫş : ṣafā-baḫş D
IV-4 kerem ḳıl : ḥabībüm D, eyleme : olmasun D
IV-5 efendi D : efendüm
IV-6 be ẓālim : a ẓālim D
V-5 efendi D : efendüm
V-6 be ẓālim : a ẓālim D

[64]

Velehu[99]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

Mużāriʿ ‒ ‒ ◡ / ‒ ◡ ‒ ◡ / ◡ ‒ ‒ ◡ / ‒ ◡ ‒

- I -

1 Sākī müdām ṣoḥbet-i nā-dāna gitme hīç
2 Cemʿ eyle başa ʿaḳluñı zindāna gitme hīç
3 Seyr-i kenāra iy gözi mestāne gitme hīç
4 Gül gibi uyma ḫāra gülistāna gitme hīç
5 Aġyār-ı kīne-ḫᵛāh ile seyrāna gitme hīç
6 Fikr eyle n'oldı Yūsufa yābāna gitme hīç

- II -

1 Cānā kilāb-ı kūyuñ ile hergiz olma yār
2 Ḳorḳum odur ki ideler āhū gibi şikār
3 Gel ḳuzucaġum itme dil-i nā-tüvānı zār
4 Gürg-i ḳażāya ṭuş ide kim bile rūzgār
5 Aġyār-ı kīne-ḫᵛāh ile seyrāna gitme hīç
6 Fikr eyle n'oldı Yūsufa yābāna gitme hīç

- III -

1 Uyma ḥasūda Yūsuf-ı gül-pīrehen gibi
2 Yaşumı dökme sākin-i beytü'l-ḥazen gibi
[110b] 3 Çeşmümden itme ḥüsnüñi pinhān dehen gibi
4 Ṣaḳın çeh-i nedāmete düşme ẕeḳan gibi
5 Aġyār-ı kīne-ḫᵛāh ile seyrāna gitme hīç
6 Fikr eyle n'oldı Yūsufa yābāna gitme hīç

- IV -

1 Yūsuf gibi olalı bugün Mıṣr-ı ḥüsne şāh
2 Mihr ü meh ü nücūma ḳapuñ oldı secdegāh
3 İy nā-resīde ġonca eyā ṭıfl-ı bī-günāh

---

[99] D. MSM26.
[II-2] ki : kim D
[II-4] ṭüş ide kim bile rūzgār : düş olasın şāyed ey nigār D
[III-2] yaşumı dökme : dökme yaşumı D
[III-4] ṣaḳın D : düşme, düşme ẕeḳan D : ḫal-i ẕeḳan

4 İḫvān ṣanup ʿadūlaruña eyleme nigāh
5 Aġyār-ı kīne-ḫᵛāh ile seyrāna gitme hīç
6 Fikr eyle n'oldı Yūsufa yābāna gitme hīç

- V -

1 **ʿUlvī** ġarībi zecr ile ġurbetde ḳoma gel
2 Yaʿḳūbuñ oldı kūşe-yi miḥnetde ḳoma gel
3 İy cān ṭabībi ḫastañı fürḳatde ḳoma gel
4 Kenʿān-ı hecre ṣalma muṣībetde ḳoma gel
5 Aġyār-ı kīne-ḫᵛāh ile seyrāna gitme hīç
6 Fikr eyle n'oldı Yūsufa yābāna gitme hīç

[65]

Tesdīs-i Lemʿī Raḥmetu'llāh

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

- I -

1 Yine aġyār-ı bed-ḫū başlayup iġvāya sulṭānum
2 Dil-i şeydāyı geçmişler meger sen aya sulṭānum
3 Dimişler ʿışḳuñı fāş eyledi dünyāya sulṭānum
4 İnanduñ mı ya andan töhmet-i aʿdāya sulṭānum
5 Neden çoḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum
6 Nedür bāʿiṣ bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum

- II -

1 Dil-i zāruñ firāḳuñda işi rüsvālıḳ oldıysa
2 Anı redd eyledüñ mihr ü vefāña lāyıḳ oldıysa
3 Giriftār-ı belā ḳılduñ yoluñda ṣādıḳ oldıysa
4 Günehkār olmadı mihr-i ruḫuñla ʿāşıḳ oldıysa
5 Neden çoḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum
[111a] 6 Nedür bāʿiṣ bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum

[V-2] kūşe-yi miḥnet : ʿışḳ ile fürḳāt D
[V-3] fürḳatde : miḥnetde D

- III -

1 Başum kūh-ı belā ḳaşum kemer müjgānı tīġ itdüm
2 Sirişküm anda bir ṭūfān-ı miḥnet yāra mīġ itdüm
3 Ṣafā-yı ḫāṭıruñ olmaġa çoḳ saʿy-i belīġ itdüm
4 ʿAceb bir dem yoluñda cān u başum mı dirīġ itdüm
5 Neden çoḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum
6 Nedür bāʿiṣ bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum

- IV -

1 Cefā çekmekde yüz döndürmedüm bir vechile senden
2 Dil-i meyyāli pā-māl eyledüñ lāyıḳ mıdur andan
3 Senüñ ben ṣaḳlarum va'llāhi rāzuñ cān ile tenden
4 Benüm yolında ḳurbān olduġum gel ṣaḳlama benden
5 Neden çoḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum
6 Nedür bāʿiṣ bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum

- V -

1 Ḳapuñda itdügüm her şeb fiġān u āh içün olsun
2 Dil-i şūrīde-meşreb ḫāṭır-ı güm-rāh içün olsun
3 Senüñ bu ḥüsn ü ḫulḳuñ ḫalḳ iden Allāh içün [olsun]
4 Dil-i **Lemʿī**-yi saña ḳul iden ol şāh içün olsun
5 Neden çoḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum
6 Nedür bāʿiṣ bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum

[66]

Velehu

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Ḫalḳ ḫandān ben ḥarīm-i miḥnete maḥrem henūz
2 İl sürūr u sūrda bende ġam-ı mātem henūz
3 Güller açıldı vü gönlüm ġonca-veş derhem henūz
4 İl güler vaṣluñla hecrüñle gözüm pür-nem henūz
5 ʿĀlem oldı şād senden ben esīr-i ġam henūz
6 ʿĀlem itdi terk-i ġam bende ġam-ı ʿālem henūz

- II -

1 İy perī ʿışḳ içre cān u dil-i revān itdüm saña
2 Ṣarf-ı makdūr u niṣār-ı ḫānumān itdüm saña
[111b] 3 Bilmem il ne yaḫşı vü ben ne yamān itdüm saña
4 Ḫalḳ ne sūd eyledi ben ne ziyān itdüm saña
5 ʿĀlem oldı şād senden ben esīr-i ġam henūz
6 ʿĀlem itdi terk-i ġam bende ġam-ı ʿālem henūz

- III -

1 Bāġ-ı ḥüsnüñ iy çemende serv-i būy-efşān güli
2 ʿIşḳ sünbülzārınuñ ṭurfe perīşān kāküli
3 Senden isterdüm hemīn şādān ney-i ġamgīn eli
4 ʿĀlemi luṭfuñ baña reşk itdüre dirdüm velī
5 ʿĀlem oldı şād senden ben esīr-i ġam henūz
6 ʿĀlem itdi terk-i ġam bende ġam-ı ʿālem henūz

- IV -

1 Yāreler cismüm pür itdi ʿışḳa şöhret bu mıdur
2 Nev-bahār-ı gülşen-i mihr ü maḥabbet bu mıdur
3 Ġamla öldürdüñ bizi ʿuşşāḳa raġbet bu mıdur
4 Ā benüm devletlü sulṭānum mürüvvet bu mıdur
5 ʿĀlem oldı şād senden ben esīr-i ġam henūz
6 ʿĀlem itdi terk-i ġam bende ġam-ı ʿālem henūz

- V -

1 Cān u başum yoluña **Lemʿī** gibi mebẕūl iken
2 Āsitānuñ itleriyle ḫıdmetüm maḳbūl iken
3 Ben niçe yıllar ḳapuñda boynı baġlu ḳul iken
4 Sen vefāsızdan niçe luṭf u kerem meʾmūl iken
5 ʿĀlem oldı şād senden ben esīr-i ġam henūz
6 ʿĀlem itdi terk-i ġam bende ġam-ı ʿālem henūz

[67]

Tesdīs-i Żaʿīfī

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

- I -

1 Niçe şerḥ eyleyeyin şerḥa-yı ḫūn-efşānum
2 Niçe keşf eyleyeyin sırr-ı ġam-ı pinhānum
3 Yā nice yaḳılayın nār-ı dil-i sūzānum
4 Ḳalmadı ẕerre ḳadar söylemege imkānum
5 Hīç derdüm dimege kimseye yoḳ dermānum
[112a] 6 ʿIşḳ bir ḥālete irgürdi beni sulṭānum

- II -

1 Ne ġam-ı ʿışḳuñı çekmeklige ṭāḳat vardur
2 Vü ne bir dürlü dil eglenmege rāḥat vardur
3 Ne gözüm yaşı benüm aḳmaya sāʿat vardur
4 Gözde nem başda belā dilde cerāḥat vardur
5 Hīç derdüm dimege kimseye yoḳ dermānum
6 ʿIşḳ bir ḥālete irgürdi beni sulṭānum

- III -

1 Olalı ʿāşıḳ-ı şūrīde dil-i āvāre
2 Dökerin yaşımı ṣular gibi ṭurmaz yāre
3 Gelmeye ʿāleme bir bencileyin bī-çāre
4 Nice ʿarż eyleyeyin ḥālümi sen dildāre
5 Hīç derdüm dimege kimseye yoḳ dermānum
6 ʿIşḳ bir ḥālete irgürdi beni sulṭānum

- IV -

1 Bülbül-i ḫasta-dilüñ böyle iken zār itme
2 Nāḫun-ı fürḳat ile cismini efgār itme
3 Gitdügünce ḳoma buḥrān ile bī-mār itme
4 Genc-i ġamda ṣanemā ben ḳuluñı zār itme
5 Hīç derdüm dimege kimseye yoḳ dermānum
6 ʿIşḳ bir ḥālete irgürdi beni sulṭānum

- V -

1 **Żaʿīf**em zülf-i dil-āvīzüñe meftūn oldum
2 Kākülüñ fikri düşülden dile mecnūn oldum
3 Ruḫlaruñ görmeyeli ḫasta vü maḥzūn oldum
4 Nideyin ḥāṣılı günden güne maġbūn oldum
5 Hīç derdüm dimege kimseye yoḳ dermānum
6 ʿIşḳ bir ḥālete irgürdi beni sulṭānum

[68]

Tesdīs-i Vechī

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

- I -

1 Ġarḳa-yı baḥr-ı viṣāl olsa ten-i ʿuryānum
2 Ḫasta-yı ḫancer-i hecr olsa dil-i nālānum
[112b] 3 Ne anuñla söyinür nār-ı dil-i sūzānum
4 Ne bunuñla bulunur derd-i dile dermānum
5 Ne vefādan ne cefādan mütesellī cānum
6 Ḫasta-yı ʿışḳa ʿilāc olmaz imiş sulṭānum

- II -

1 Dāmen-i vaṣluñ ile yaşımı gözden silemem
2 Ḫancer-i hecrüñ ile ḳaṭʿ-ı ʿalāḳa ḳılamam
3 Kāfire daḫı bunı virmeye Mevlā dilemem
4 Ḥāṣılı çāre nedür neyleyeyin hīç bilemem
5 Ne vefādan ne cefādan mütesellī cānum
6 Ḫaste-yi ʿışḳa ʿilāc olmaz imiş sulṭānum

- III -

1 Ġonca-veş ḫār-ı belā ḳana boyadı bedenüm
2 Çāre yoḳ gül gibi elden ḳoyam ol sīm-tenüm
3 Bu ʿacebdür bilüp aḥvālüm o şīrīn-suḫanum
4 Ṭurmayup baña ʿilāc itmede ammā ki benüm
5 Ne vefādan ne cefādan mütesellī cānum
6 Ḫasta-yı ʿışḳa ʿilāc olmaz imiş sulṭānum

- IV -

1 Her ḳaçan āyīne-yi ḳalbe keder virse cefā
2 Pāk eylerdi anı mışḳala-yı mihr ü vefā
3 Şimdi bir ʿāleme irdüm elemüñ ile cānā
4 Ḳalmadı ḫāṭırada ḫāṭıra-yı ḫavf u ricā
5 Ne vefādan ne cefādan mütesellī cānum
6 Ḫasta-yı ʿışḳa ʿilāc olmaz imiş sulṭānum

- V -

1 ʿIşḳdur ẕāt aña ḳahr-ıla luṭf iki ṣıfāt
2 Ṭālib-i ẕāt-ı ṣıfāt ile ḳaçan bula ṣebāt
3 Ber-ṭaraf oldı göñülden ġam-ı maḥv u iṣbāt
4 Ḫasta-yı ʿışḳuñ olalıdan dil-i **Vechī** bi'ẕ-ẕāt
5 Ne vefādan ne cefādan mütesellī cānum
6 Ḫasta-yı ʿışḳa ʿilāc olmaz imiş sulṭānum

[113a]

[69][100]

Terkīb-Bend-i Hüdāyī[101]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ – – / ˘ ˘ –

- I -

1 İy ruḫı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum
2 Ṭutdı bülbül gibi dünyā yüzini efġānum
3 Az ḳalupdur ki çıḳa burc-ı bedenden cānum
4 İy lebi derd-i dile ḥikmet ile Loḳmānum
5 Şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm dermānum
6 Düşmesün boynuña hecrüñle ölürsem ḳanum

[100] Mustafa S. Kaçalin, *Hüdâyî (Salâ Muslısı) Dîvânı,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2016.
[101] D. MSM15.
[1-3] ki çıḳa burc-ı bedenden : çıḳa burc-ı bedenümden D

- II -

1 Niçe bir dür döke bu dīde-yi terler niçe bir

2 Niçe bir żāyiʿ ola bunca güherler niçe bir

3 Āh idem ḥasret ile şām u seḥerler niçe bir

4 Nār-ı ġamda niçe bir yana cigerler niçe bir

5 Ṭutdı āfāḳı meded sūz-ı dil-i nālānum

6 Ġarażuñ cevr ü cefā ise yeter sulṭānum

- III -

1 Ben senüñ pādişehüm bende-yi fermānuñ olam

2 Pāy-māl-i ser-i gīsū-yı perīşānuñ olam

3 Ḳaşlaruñ yāyına biñ cānıla ḳurbānuñ olam

4 Bir iki gün bu fenā tekyede mihmānuñ olam

5 Saña lāyıḳ mıdur ey ḫusrev-i ʿālī-şānum

6 Baña ẓulm eyleyesin çarḫa çıḳa efġānum

- IV -

1 N'ola yanuñda senüñ sehv ile itdümse günāh

2 Baña bağışla güzel başuñ içün eyle nigāh

3 Ḳul günāh itse dem olur ki bağışlar anı şāh

4 Merḥamet ider iseñ raḥmet ide saña İlāh

5 Yüzüme bir güle baḳ tā ki sevinsün cānum

6 Dest-i luṭfuñla yapılsun bu dil-i vīrānum

II-5 ṭutdı D : dudı, sūz-ı dil-i nālān : dūd-ı dil-i sūzān D
IV-4 merḥamet ider : baña raḥm eyler D

- V -

1 Varayın derdüñ ile ʿāleme destān olayın

2 Düşeyin ṭaġlara Mecnūn gibi ʿuryān olayın

3 Sāye-veş mihrüñ ile ḫāk ile yeksān olayın

4 Genc-i ʿışḳuñla **Hüdāyī** gibi vīrān olayın

[113b] 5 Bāġ-ı ḥüsn içre ṣalın serv gibi sen ḫānum

6 Ṣulasun yollaruñı dīde-yi ḫūn-efşānum

[70]

Tesdīs-i Ḥużūrī

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Hem-nişīn-i ḫār olalıdan iy gül-i nāzük-beden

2 Yüz çevirdüñ ḫışmıla ben ʿāşıḳ-ı dil-ḫastadan

3 Baş ḳoşup her bir pelīde çün nihāl-i nāzdan

4 Bülbül-āsā nice nālān olmayam fürḳatle ben

5 Yanuña alup raḳībi eyledüñ seyr-i çemen

6 Yanuña ḳalursa iy serv-i sehī seyr eyle sen

- II -

1 Sīne tennūrında oldı dil bu ġayretle kebāb

2 ʿĀlemi seyl-i şirişküm ġarḳa virdi hem-çü āb

3 Yaḳdı ḳaldı gözlerüm irdükçe mānende ḥabāb

4 Eyleyüp ben āşıḳ-ı āvāre-dilden ictināb

5 Yanuña alup raḳībi eyledüñ seyr-i çemen

6 Yanuña ḳalursa iy serv-i sehī seyr eyle sen

V-1 derdüñ ile D : ʿışḳuñ ile
V-5 sen : ey D

- III -

1 Dem mi var aġyār ile tenhāda mey nūş itmedüñ

2 Bendeñi yād eyleyüp anı ferāmūş itmedüñ

3 Bir şikeste-dil-i ġarībem ḫāṭırum ḫōş itmedüñ

4 Ṭutmaduñ bir dem naṣīḥat-ı pendümi gūş itmedüñ

5 Yanuña alup raḳībi eyledüñ seyr-i çemen

6 Yanuña ḳalursa iy serv-i sehī seyr eyle sen

- IV -

1 Düşmen-i bed-ḫᵛāha uyduñ itmeyüp bizden ḥaẕer

2 Olmadı bir it ḳadar yanuñda erbāb-ı hüner

3 Lāle-veş reşkiyle oldı ḳana müstaġraḳ ciger

4 Miṣli yoḳ hercā'īsin gün gibi tenhā bir siḥr

5 Yanuña alup raḳībi eyledüñ seyr-i çemen

6 Yanuña ḳalursa iy serv-i sehī seyr eyle sen

- V -

[114a] 1 Vaṣluñ eylerken **Ḥużūrī** niçe demler ārzū

2 Eşk-i çeşmi ḳana döndi eylemekden cüst ü cū

3 Geşt-i gülzār itmedüñ anuñla düşmez saña bu

4 Yār-ı ġam-ḫᵛāruñ gibi kūyuñda cānā sū be-sū

5 Yanuña alup raḳībi eyledüñ seyr-i çemen

6 Yanuña ḳalursa iy serv-i sehī seyr eyle sen

[71]

Tesdīs-i ʿAzmī

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

- I -

1 Gidüp aġyār-ı bed-ḫᵛāh ile itdüñ cilve-yi gülşen

2 Ḳadīmi bendeñi yād eyledüñ yād itmeyüp hīç ben

3 Şitāb itme meded ʿömrüm gibi bārī birez ḳatlan

4 Senüñle bile geşt itmek naṣīb ola dir iken ben

5 Ṣalınduñ seyre illerle benümle vaʿde itmişken

6 Baña ḳatlanmaduñ sen ḳatlan iy rūḥ-ı revān ḳatlan

- II -

1 Belā deştinde çeşmüm lāle-veş pür-ḫūn idüp gitdüñ

2 Aḳıtduñ seyl-i eşk-i dīdemi Ceyḫūn idüp gitdüñ

3 Daḫı gitdükce ben dil-ḫastañı maġbūn idüp gitdüñ

4 Ḳamu aʿdāyı şād itdüñ beni maḥzūn idüp gitdüñ

5 Ṣalınduñ seyre illerle benümle vaʿde itmişken

6 Baña ḳatlanmaduñ sen ḳatlan iy rūḥ-ı revān ḳatlan

- III -

1 Meh-i burc-ı melāḥatsın güneş-ṭalʿat hilāl-ebrū

2 Saña her-cāyīlik gün gibi olmışdur ezelden ḫū

3 ʿAceb olmaz olursañ ġonca-veş ḫār ile hem-pehlū

4 Ḫırāmānī ḫırāmānī temāşā itmege her sū

5 Ṣalınduñ seyre illerle bizümle vaʿde itmişken

6 Baña ḳatlanmaduñ sen ḳatlan iy rūḥ-ı revān ḳatlan

- IV -

1 Yaraşur kūyuña iy meh-liḳā bāġ-ı cinān dirsem

2 Baña incinme cānā fitne-yi āḫır-zamān dirsem

3 Ḳoparduñ fitneler ṭañ mıdur āşūb-ı cihān dirsem

4 N'ola hercāyīler içre saña ḳavli yalan dirsem

[114b] 5 Ṣalınduñ seyre illerle benümle vaʿde itmişken

6 Baña ḳatlanmaduñ sen ḳatlan iy rūḥ-ı revān ḳatlan

- V -

1 Nedendür iy perī bilsem idüp **ʿAzmī**ye istiġnā

2 Gidersin yād ile seyre yimezsin kimseden pervā

3 Revā mı kūşe-yi ġamda ḳoyup gitmek beni tenhā

4 Naẓīrüñ yoḳ vefāsızlıḳda ḫōş her-cāyīsin ḥaḳḳā

5 Ṣalınduñ seyre illerle benümle vaʿde itmişken

6 Baña ḳatlanmaduñ sen ḳatlan iy rūḥ-ı revān ḳatlan

[72]

Terkīb-Bend-i Semāʿī

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Fāʿilün

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / – ˘ –

- I -

1 Ḳanı o gün ki ḥarīm-i viṣāle maḥrem idüm

2 Firāḳuñ añmaz idüm vuṣlatuñla ḫurrem idüm

3 Gedā-yı kūyuñ idüm pādişāh-ı ʿālem idüm

4 Muḳīm-i cennet idüm bir muʿayyen Ādem idüm

5 Günāhum itdi beni iy perī ḳapuñdan dūr

6 Senüñ teraḥḥumuña ġālib oldı bende ḳuṣūr

- II -

1 Yaḳīn idüm ḥarem-i ḫāṣa ḥürmetüm var idi
2 Cenāna dāḫil idüm ḫaylī ʿizzetüm var idi
3 Düşürdüm ayaġuña başda devletüm var idi
4 Kemāl-i ʿışḳuñ ile ḫaylī şöhretüm var idi
5 Esīr-i miḥnet-i hecr ü cefādayam şimdi
6 Ḫulāṣa çāresi yoḳ bir belādayam şimdi

- III -

1 Ne bār-ı fürḳatüñi çekmege mecālüm var
2 Ne fikr-i mūy-miyānuñ ile ḳīl u ḳālüm var
3 Göñülde ḥāṣılı cānā ʿaceb melālüm var
4 Cihān gözüme görinmez ġarīb ḥālüm var
5 Şikeste āyīne-yi dil ṣafā-yı ḫāṭır yoḳ
6 Gözümden özge baña hīç aġlar acır yoḳ

- IV -

[115a] 1 Benüm o miḥnet-i hecr ile zār olan ʿāşıḳ
2 Benüm o derd-i maḥabbetle yār olan ʿāşıḳ
3 Benüm o ʿaḳlı gibi tārmār olan ʿāşıḳ
4 Benüm o gönli gibi bī-ḳarār olan ʿāşıḳ
5 Fiġānuña yaşumla sūzum olmadı teskīn
6 Dirīġ cānuma geçdi firāḳ-ı yār-ı güzīn

- V -

1 **Semāʿī** gibi döne döne eylerem efġān
2 Firāḳ cānumı aldı viṣāle yoḳ imkān

3 Gözüm yaşı ise irkildi oldı bir ʿummān

4 Ne çāre neyliyeyin bilmem iy şeh-i ḫūbān

5 Ġamuñla şöyle zebūnam ki idemem feryād

6 Żaʿīf cismümi ḳorḳum bu āh ide ber-bād

[73][102]

Terkīb-Bend-i Mānī[103]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

Remel ˘ – ˘ – / ˘ ˘ – – / ˘ – ˘ – / ˘ ˘ –

- I -

1 Benüm o ʿāşıḳ-ı bī-ṣabr u bī-dil ü bīmār

2 Esīr-i dām-ı maḥabbet ġarīb-i dār u diyār

3 Muḳayyed-i elem-i bār-ı miḥnet-i dil-dār

4 Şikeste-yi sitem-ḫār u ṭaʿne-yi aġyār

5 Benüm gibi ḳanı bir ʿāşıḳ-ı perīşān-ḥāl

6 Zebūn-ı derd ü belā küşte-yi ḫadeng-i melāl

- II -

1 Ne vaṣl-ı yār ile bir laḥẓa şād u mesrūram

2 Ne bellü yāra muḳārin ne bellü mehcūram

3 Ne kām-rān-ı cihān ne muḥaḳḳar u ḫōram

4 Ne bellü mest ne ayıḳ ne bellü maḫmūram

5 Dilümde laʿl-i leb-i yār elümde cām-ı şarāb

6 Göñülde nār-ı ġam-ı ʿışḳ u cānda sūziş ü nāb

[102] Şener Demirel, *Mânî Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yazmalar Genel Müdürlüğü E-Kitap, Ankara, 2017.

[103] I, II, III, IV, V, VI, VII numaralı müseddesler divanda bulunmamaktadır.

- III -

1 Benüm o ʿāşıḳ-ı āvāre kim ḳarārum yoḳ

2 Ḳarār ḳılmaġa bir laḥẓa iḳtidārum yoḳ

3 Melāmet itse beni dehr-i neng ü ʿāzum yoḳ

4 Göñülde ṣabr u sükūn elde iḫtiyārum yoḳ

[115b] 5 Ḳanı şikeste-dilüm ġāyet infiʿālüm var

6 ʿAceb melāmete düşdüm ġarīb ḥālüm var

- IV -

1 Cefā vü cevr ile dāʾim bu çarḫ-ı dūn-perver

2 Ḫadeng-i ṭaʿn-ı ḥasūda vücūdum itdi siper

3 Cihānda kimseye itmem ḥaḳāret ile naẓar

4 ʿAceb niçün yine ʿālem baña ḥaḳāret ider

5 Teḳayyüd eylemez iken cihān ile bir dem

6 Cihān nem-ile muḳayyed yine nedür bilmem

- V -

1 Belā-yı fürḳat-ı yār ile eyledi gerdūn

2 Dilüm pür-āteş ü çeşmüm pür-āb u baġrum ḫūn

3 Firāḳ-ı yār ile dāʾim gezer göñül maḥzūn

4 Şikeste-ḫāṭır u bī-mār u müstemend ü zebūn

5 Ṭutup ḫilāf-ı murādum ne idügin devrān

6 Ne itdi ise ḫilāf-ı murādum itdi hemān

- VI -

1 Reh-i belāda işüm nāle vü enīn oldı

2 ʿAdūlar ile çün ol yār-ı hem-nişīn oldı

3 Ṭutup ḥasūd sözin ġayrıya ḳarīn oldı

4 ʿAdāvet itdi baña düşmene yaḳīn oldı

5 Şu deñlü itdi ʿadāvet baña sīm-beden

6 Ki ṭutdı düşmenümi dōst dōstum düşmen

- VII -

1 ʿAdāvet itdi baña **Māniyā** o yārum ḥayf

2 Cefāya başladı ol yār-ı gül-ʿiẕārum ḥayf

3 Ṣaçıldı yirlere nāmūs u neng ü ʿārum ḥayf

4 Belā mihnet ile geçdi rūzigārum ḥayf

5 Helāküme o cefā-pīşe çekdi tīġ dirīġ

6 Ne çāre neyleyeyin bilmezin dirīġ dirīġ

[74][104]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑ – / ⏑ – ⏑

- I -

[116a] 1 Nedür iy ġonca-dehānum bu ḳadar cevr ü sitem

2 Bir dem olmadı gül-i luṭfuñ ile ben de gülem

3 N'eyledüñ ḥāṣılı bu bülbül-i cāna bilmem

4 Ṭoldı efġān ile her kūşe-yi gülzār-ı ʿadem

5 Saña lāyıḳ mı olup gül gibi aʿdā ḫurrem

6 Olmayam ben ḥarem-i bāġ-ı viṣāle maḥrem

[104] D. MSD1.
VIII-4 gül-zār-ı ʿadem : bāġ-ı ʿālem D
VIII-5 ola D : olup

- II -

1 Niçe bir aġladasın dīde-yi gevher-bārı

2 Cūy-ı eşküm ola her vādī-yi ġamda cārī

3 Deşt-i fürḳatde ben āvāre gezem her bārı

4 Tekye-yi vaṣluña mihmān idesin aġyārı

5 Ḫᵛān-ı iḥsānuña müstaġraḳ ola hep ʿālem

6 Hīç mürüvvet mi bu kim ben yine maḥrūm ḳalam

- III -

1 Ne ġam-ı ḫāṭıra bir laḥẓa ḥimāyet itdüñ

2 Ne nem-i dīde-yi giryānuma şefḳat itdüñ

3 Ne dil-i zārumı şād itmege himmet itdüñ

4 Kime luṭf itdüñ ise baña ʿadāvet itdüñ

5 Şānuña lāyıḳ olan bu mıdur iy kān-ı kerem

6 Muttaṣıl rāh-ı firāḳuñda çekem bār-ı elem

- IV -

1 Niçe bir zār idesin murġ-ı dil-i nā-şādı

2 Olasın tā bu ḳadar āh u fiġāna bādī

3 ʿAcabā böyle midür her ṣanemüñ muʿtādı

4 Hiç görülmez mi ola ʿāşıḳ-ı zāruñ dādı

5 Bir şikāyet ideyin tā göre ḫalḳ-ı ʿālem

6 Oldı mı nesl-i benī-ādeme hīç böyle sitem

IX-2 ḫūn-ı eşk D : cūy-ı eşk
IX-3 deşt-i fürḳat : dest-i fürḳat D
X-6 rāh-ı firāḳ : derd-i firāḳ D
XI-1 zār idesin : iñledesin D
XI-4 görülmez : sorulmaz D

- V -

1 Merḥamet eyle meded **Mānī**yi şādān eyle

2 Bāġ-ı vaṣluñda yine gül gibi ḫandān eyle

3 Ġam-ı hicrān ile öldüm baña dermān eyle

4 Çāreye himmetüñ olsun meded iḥsān eyle

5 Pāy-māl eylemedin rāh-ı felāketde elem

[116b] 6 Bir ṭarīḳ ile yetişkil meded iy kān-ı kerem

[75]

Tesdīs-i Münīrī

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

Hezec ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – – / ˘ – – –

- I -

1 Çü ʿāşıḳ olmaduñ ṭaʿn eyleyüp baña ne dirsin sen

2 Görüp ben ʿāşıḳ-ı ġamnāki aġlarken gülersin sen

3 Taʿaccüb eyleyüp aḥvālüme başuñ şalarsın sen

4 Naṣīḥat şimdi baña kār ider mi ẓann idersin sen

5 Gel iy nāṣıḥ ḳo pendi ḥāl-i dilden bī-ḫabersin sen

6 Beni dīvāne ḳıldı bir perī bilmem ne dirsin sen

- II -

1 Olupdur ʿaḳl u hūşum zülf-i dil-ber-veş perākende

2 Ne ṣabra ṭāḳatüm vardur ne dil-ārām ider tende

3 Tamām olmışdur işim ḳalmamışdur ʿāfiyet bende

4 Dil-i bī-çāreye derdi yeter bir yañadan sende

5 Gel iy nāṣıḥ ḳo pendi ḥāl-i dilden bī-ḫabersin sen

6 Beni dīvāne ḳıldı bir perī bilmem ne dirsin sen

XII-2 yine : anı D
XII-4 çāreye himmet : çāre bir himmet D
XII-6 yetiş gel meded : meded gel yetiş D

- III -

1 Fenādur devlet-i dünyā ile dil iftiḫār itmez
2 Cihānuñ devletinden geçdi cāha iʿtibār itmez
3 Melāmet iḫtiyār itdi o şimden-girü ʿār itmez
4 Benüm ḥālüm mükedderdür naṣīḥat baña kār itmez
5 Gel iy nāṣıḥ ḳo pendi ḥāl-i dilden bī-ḫabersin sen
6 Beni dīvāne ḳıldı bir perī bilmem ne dirsin sen

- IV -

1 Ṣorup ḥāl-i dil-i bī-çāreyi bir laḥẓa ḫōş itmez
2 Ḫaṭāsı yoḳ ṣevābın ḳaṣd idüp bārī ne ḫōş itmez
3 ʿAceb bir dem mi vardur kim göñül deryāsı ḫōş itmez
4 Ḳulaġum naʿre-yi mestānelerden ġayrı gūş itmez
5 Gel iy nāṣıḥ ḳo pendi ḥāl-i dilden bī-ḫabersin sen
6 Beni dīvāne ḳıldı bir perī bilmem ne dirsin sen

- V -

1 Helāk itmek muḳarrerdür beni hicrān-ı cānānum
2 Miyānı ḥasretiyle ḳılca ḳaldı çıḳmaġa cānum
[117a] 3 Münīrī ḳalmadı şimden-girü ʿālemde dermānum
4 Hemān Allāha ḳalmışdur benüm ḥāl-i perīşānum
5 Gel iy nāṣıḥ ḳo pendi ḥāl-i dilden bī-ḫabersin sen
6 Beni dīvāne ḳıldı bir perī bilmem ne dirsin sen

[76][105]

Tesdīs-i Ṣabrī[106]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯ ¯ / ¯ ˘ ¯

- I -

1 Ḳanı ol demler benümle ittiḥād itdüklerüñ

2 Muttaṣıl günden güne miḥrüñ ziyād itdüklerüñ

3 Rām olup her dem sözüme iʿtiḳād itdüklerüñ

4 İltifāt idüp baña arż-ı vidād itdüklerüñ

5 Sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdüklerüñ

6 Ben unutmam bu dil-i nā-şādı şād itdüklerüñ

- II -

1 Luṭfuñı çoḳ görmüşem cānā ʿadāvet eylemem

2 Fürḳatüñden illere varup şikāyet eylemem

3 ʿAḳl u fikrüm sendedür ġayra maḥabbet eylemem

4 Sen ferāġat ider isen ben ferāġat eylemem

5 Sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdüklerüñ

6 Ben unutmam bu dil-i nā-şādı şād itdüklerüñ

- III -

1 Bir iki gün çekmek ile derd-i hicrānuñ senüñ

2 Yād olınmaz mı ṣanursın dāʾim iḥsānuñ senüñ

---

[105] Hasan Kasır, *Sabri Mehmed Şerif Dîvânı*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Yükseköğrenim Kurulu Dökümantasyon Merkezi, Erzurum, 1990.
[106] D. MSM4.
I-3 iʿtiḳād : inḳıyād D
I-6 dil-i nāşād : dil-i şeydā D
II-1 eylemem D : idemem
II-2 illere varup : varup illere D, eylemem D : idemem
II-3 eylemem D : idemem
II-4 ider isen D : itdüñ ise, eylemem D : idemem
II-6 dil-i nāşād : dil-i şeydā D

3 Unudur mı bu göñül luṭf-ı firāvānuñ senüñ

4 Hĭç çıḳar mı ḫāṭırumdan ʿahd ü peymānuñ senüñ

5 Sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdüklerüñ

6 Ben unutmam bu dil-i nā-şādı şād itdüklerüñ

- IV -

1 N'ola olsam ben saña cān ile dilden mübtelā

2 Dōstum sen itdügüñ ʿālemde kim itdi baña

3 İltiyām idüp ezelden her dem eylerdüñ vefā

4 Bunca Ḥaḳḳ-ı sābıḳı añmaz mısın iy dil-rübā

5 Sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdüklerüñ

[117b] 6 Ben unutmam bu dil-i nā-şādı şād itdüklerüñ

- V -

1 Künc-i ḥasretde niçe bir eyleyem āh u fiġān

2 Ṣabra ṭāḳat ḳalmadı oldum żaʿĭf ü nā-tüvān

3 **Ṣabrĭ**-veş senden n'ola ayrıldum ise nā-gehān

4 Żāyiʿ olup gitdi mi āşinālıḳlar hemān

5 Sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdüklerüñ

6 Ben unutmam bu dil-i nā-şādı şād itdüklerüñ

III-3 unudur mı bu göñül luṭf D : unudur mıyam şehā luṭf
III-6 dil-i nāşād : dil-i şeydā D
IV-1 cān ile dilden : cān u göñülden D
IV-2 ʿālemde : iḥsānı D
IV-4 sābıḳı añmaz mısun : sābıḳ añulmaz mı hĭç D
III-6 dil-i nāşād : dil-i şeydā D
V-1 ḥasretde : fürḳatde D
V-2 ṣabra ṭāḳat : ṣabr u ṭāḳat D
V-3 nāgehān : ey civān D
V-6 dil-i nāşād : dil-i şeydā D

[77][107]

Tesdīs-i Aḥmed Beg

Fāʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

Remel ¯ ˘ ¯ ¯ / ˘ ˘ ¯ ¯ / ˘ ˘ ¯ ¯ / ˘ ˘ ¯

- I -

1 ʿĀrif ol mürşide ir ẕātuñı ʿirfān ide gör

2 Baş ḳoyup işigüñe cānuñı ḳurbān ide gör

3 Ḳaṭresin baḥre iriş kendüñi ʿummān ide gör

4 Ḳul iken özüñi var ʿāleme sulṭān ide gör

5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān ide gör

6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān ide gör

- II -

1 Şekl-i insān görinüp maʿnīde ḥayvān yüriyen

2 Ṣūretā cānlu iken sīreti bī-cān yüriyen

3 Baş açıḳ yalın ayaḳ çıplaġ u ʿuryān yüriyen

4 Bilmeyüp kend'üzini vālih ü ḥayrān yüriyen

5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān ide gör

6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān ide gör

- III -

1 Aldadı ḥırṣ u hevā nefsüñi ġarrālıġı ḳo

2 Uṣlana hey yüri dīvāne bu rüsvālıġı ḳo

3 Ehl-i ḥāl ol gülme şimden-girü şeydālıġı ḳo

4 ʿAḳluñı başuña vir fikr ide aʿmālıġı ḳo

5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān ide gör

6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān ide gör

[107] *Dükakin-zade Ahmed Bey Dîvânı,* haz. Hüseyin Süzen, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1994, s. 385.

- IV -

1 Ḥamd u şükr eyle Ḫudāya virilen niʿmete baḳ

2 Saña tekrīm ḳılup eyledügi ʿizzete baḳ

[118a] 3 Ol ḥakīmüñ kerem ü luṭfını gör ḥikmete baḳ

4 ʿĀrif iseñ bir degül saña gelen devlete baḳ

5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān ide gör

6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān ide gör

- V -

1 Sen seni şanma tehī ʿālem-i kübrāsın sen

2 Dünyede eşref olan maẓhar-ı esmāsın sen

3 Maʿnīde ādem iseñ ʿarş-ı muʿallāsın sen

4 Yer ü gökde ne ki var cümleden aʿlāsın sen

5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān ide gör

6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān ide gör

- VI -

1 Enbiyā gitdi izin izleyü dergāha ulaş

2 Evliyā baḫşına ser-çeşme olan şāha ulaş

3 Sen ʿizzet sırrını ṭuy ʿārif-i bi'llāha ulaş

4 Nefsüñi añla muḥaḳḳaḳ daḫı Allāha ulaş

5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān ide gör

6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān ide gör

- VII -

1 Ḫālıḳuñ maʿrifetin ḥāṣıl iden buldı kemāl

2 Odur insān-ı mükemmel aña yoḳ ḳīl ile ḳāl

3 Benligi terk ide gör tā olasın nīk-i ḫışāl

4 Yoḳdur ṣoñ ucı bir ẕerre şehā ġayra mecāl

5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān ide gör

6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān ide gör

- VIII -

1 Aḥmedi ġayrı ḳoyup kendüñe ʿālī-naẓar it

2 Mürşid-i kāmile var nāmuñı bir gerçek er it

3 Vāṣıl-ı maʿrifetu'llāh ola gör bir hüner it

4 Ḥasb-ı ḥālüñi hemān bu söz ile muḫtaṣar it

5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān ide gör

6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān ide gör

SONUÇ

Mecmû‘aların öneminden giriş bölümünden bahsedildiği üzere bu çerçevede tenkidli bir neşir çalışması yapılmıştır. Bu çalışma çerçevesinde Nuruosmaniye kütüphanesinde 4966 numarada kayıtlı mecmû‘anın 60b-118a varakları arası neşredilmiştir. Yapılan neşirde tam transkripsiyon kullanılmış olup tenkidli bir neşir çalışması yapılmıştır.

Çalışmanın ilgili kısımlarından yayınlanmış olan eserler aparat düşülerek farklılıkları ortaya konulmuştur. Dîvânları bulunmayan veya yayınlanmamış olan kısımlar ise mecmû‘a esas alınarak aparat düşülmeden okunmuştur. Dîvânlarda bulunmayan ve mecmû‘ada bulunan şiirler inceleme kısmında belirtilmiştir. Dîvânı bulunmayan şâirlere ait şiirler de yine inceleme kısmında verilmiştir.

Sonuç olarak yirmi dört farklı şâirin beş farklı nazım türünde toplamda yetmiş altı adet şiirini içinde bulunduran 60b-118a varakları arası incelemesi yapılmış olup tenkidli metin neşri şeklinde neşredilmiştir.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Kenan, vd. *Fuzûlî Türkçe Dîvân*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1958.

ATEŞ, Ahmed, "Metin Tenkidi Hakkında (Dasitân-ı tevârih-i mülûk-i âl-i Osman münasebeti ile)", *Türkiyât Mecmû'ası*, C.VII-VIII, 1, İstanbul 1942.

AYDEMİR, Yaşar, "Metin Neşrinde Mecmû'aların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Dergisi Tunca Kortantamer Özel Sayısı*: (3 C.) Vol. 2/3, S. I. Ankara2007.

AYVERDİ, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı-Milliyet Yayınları, İstanbul 2011.

BANARLI, Nihad Sâmi, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi,* Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971.

ÇELİK, Büşra, - KILIÇ, Muzaffer, *Derzi-zâde 'Ulvî Dîvânı*, DBY Yayınları, İstanbul 2018.

DEMİREL, Şener, *Mânî Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yazmalar Genel Müdürlüğü E-Kitap, Ankara 2017.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2010.

DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.

GENÇ, İlhan, *Örneklerle Eski Türk Edebiyatı Tarihi Giriş,* Kanyılmaz Matbaası, İzmir 2008.

GÖLPINARLI, Abdülbâkî, *Fuzûlî Dîvânı,* İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1948.

GÜRBÜZ, Mehmet, "Şiir Mecmû'aları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmû'a: Osmanlı Edebiyatını Kırk Ambarı,* Haz: Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012.

İLHAN, Oğuz, *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4966 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (vr.1b-60b) (İnceleme-Metin),* Yükseköğrenim Kurulu Dökümantasyon Merkezi, İstanbul 2015.

KAÇALİN, Mustafa, *Hüdâyî (Salâ Muslısı) Dîvânı,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2016.

KAM, Ömer Ferit, *Divan Şiirinin Dünyasına Giriş,* Hzl. Halil Çeltik, Birleşik Yayınevi, Ankara 2008.

KANAR, Mehmet, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2009.

KARAHAN, Abdülkadir, *Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şâirlerinden Figanî ve Dîvânçesi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1966.

KASIR, Hasan, *Sabri Mehmed Şerif Dîvânı*, Yükseköğrenim Kurulu Dökümantasyon Merkezi, Erzurum 1990.

KILIÇ, Atabey, "Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler", *Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni (8-10 Ekim 2003), Bildiriler*, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 1, Kırşehir 2003.

KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Antolojisi,* Edebiyat Yayınevi, Ankara 1967.

KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi,* Edebiyat Yayınevi, Ankara 1964.

KOYUNCU, Fatih, "Alaşehirli Makâlî Mustafa Bey ve Mecmû'alardaki Bazı Şiirleri", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* C. 9, S. 2, Manisa 2011.

KURNAZ, Cemal - Çeltik Halil, *Divan Şiiri Şekil Bilgisi,* H Yayınları, İstanbul 2011.

KURTOĞLU, Orhan, *Zâtî Dîvânı (Gazeller Dışındaki Şiirler),* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayımlar Genel Müdürlüğü E-Kitap, Ankara 2017.

KÜÇÜK, Sabahattin, *Bâkî Dîvânı,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

LEVEND, Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008.

MENGİ, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi,* Akçağ Yayınları, Ankara 2008.

MENGİ, Mine, *Mesîhî Dîvânı*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1995.

MERMER, Ahmet - Koç Keskin, Neslihan, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011.

MERMER, Ahmet, vd. *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş,* Akçağ Yayınları, Ankara 2009.

NÂCÎ, Muallim, *Lügât-ı Nâcî,* Çağrı Yayınları, İstanbul 1982.

OKUYUCU, Cihan, *Cinânî Hayâtı Eserleri Dîvânının Tenkidli Metni*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

ÖZTÜRK, Mürsel - Örs Derya, *Burhân-ı Katı Mütercim Âsım Efendi,* Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul 2009.

PALA, İskender, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü,* Kapı Yayınları, İstanbul 2009.

REDHOUSE, Sır James, *Turkish and English Lexion New Edition,* Çağrı Yayınları, İstanbul 2011.

SÜZEN, Hüseyin, *Dükakin-zade Ahmed Bey Dîvânı (İnceleme - Tenkidli Metin),* Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1994.

ŞEMSEDDİN SÂMÎ, *Kâmûs-ı Türkî,* Kapı Yayınları, İstanbul 2004.

TARLAN, Ali Nihad, *Edebiyat Meseleleri,* Ötüken Neşriyat, İstanbul 1981.

TARLAN, Ali Nihad, *Hayâlî Bey Dîvânı,* İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1945.

TARLAN, Ali Nihad, *Necâtî Beg Dîvânı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1963.

TULUM, Mertol, Tanyeri, M. Ali, *Nev'î Dîvânı,* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977.

ÜNVER, İsmail, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S. 1, Ankara 1993.

http://lugatim.com/

https://www.luggat.com/index.php#ceviri

http://www.otukensozluk.com/

DİZİN

Şâir	**Sayfa Numaraları**
Aḥmed Bey	196, 197, 198.
Āẕerī	125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154.
ʿAzmī	138, 139, 185, 186.
Bāḳī	20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 132, 133.
Cinānī	139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148.
Fiġānī	85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94.
Fużūlī	44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 134, 135, 136, 137, 138.
Ḫayālī	62, 63, 64, 73, 74, 75, 76, 77, 78.
Ḥużūrī	183, 184.
Hüdāyī	94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 181, 182, 183.
Lemʿī	176, 177, 178.
Maḳālī	83, 84, 85.
Mānī	188, 189, 190, 191, 192.
Münīrī	192, 193.
Mesīḥī	78, 79, 80, 81, 82, 83.
Necātī	69, 70, 71, 72, 73.
Nevʿī	53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62.
Ṣabrī	194, 195.
Semāʿī	186, 187, 188.
Tīġī	155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167.
ʿUlvī	102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176.

Vechī	180, 181.
Ẓātī	64, 65, 66, 67, 68.
Żaʿīfī	179, 180.

ÖZGEÇMİŞ

1991 yılında Kayseri'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kayseri'de tamamladı. Sonrasında ise Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 2014 yılında mezun oldu. 2015 yılında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Tümer Birimine okutman olarak atandı. 2016 Yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı Alanı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. Şu an bir eğitim kurumunda öğretmen olarak vazifesine devam etmektedir.

YAZMA NÜSHADAN METİN ÖRNEKLERİ

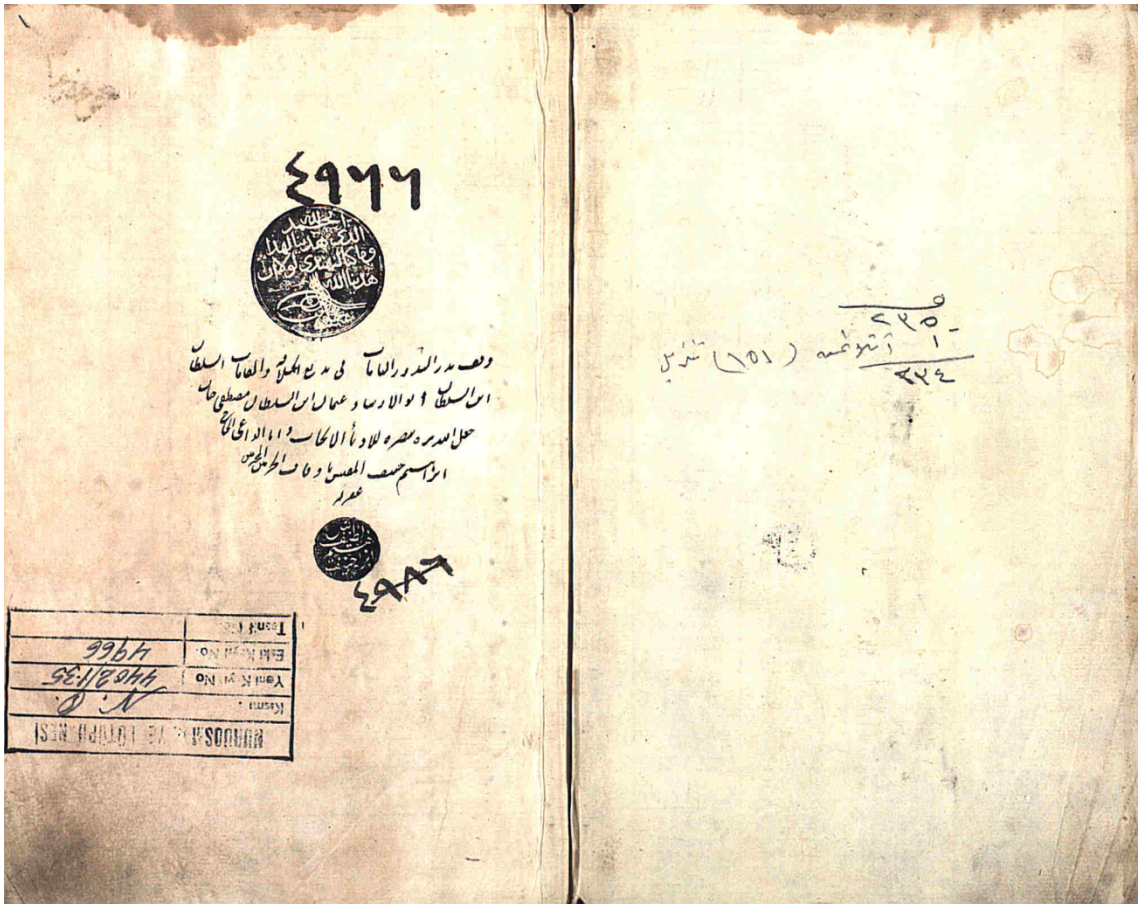

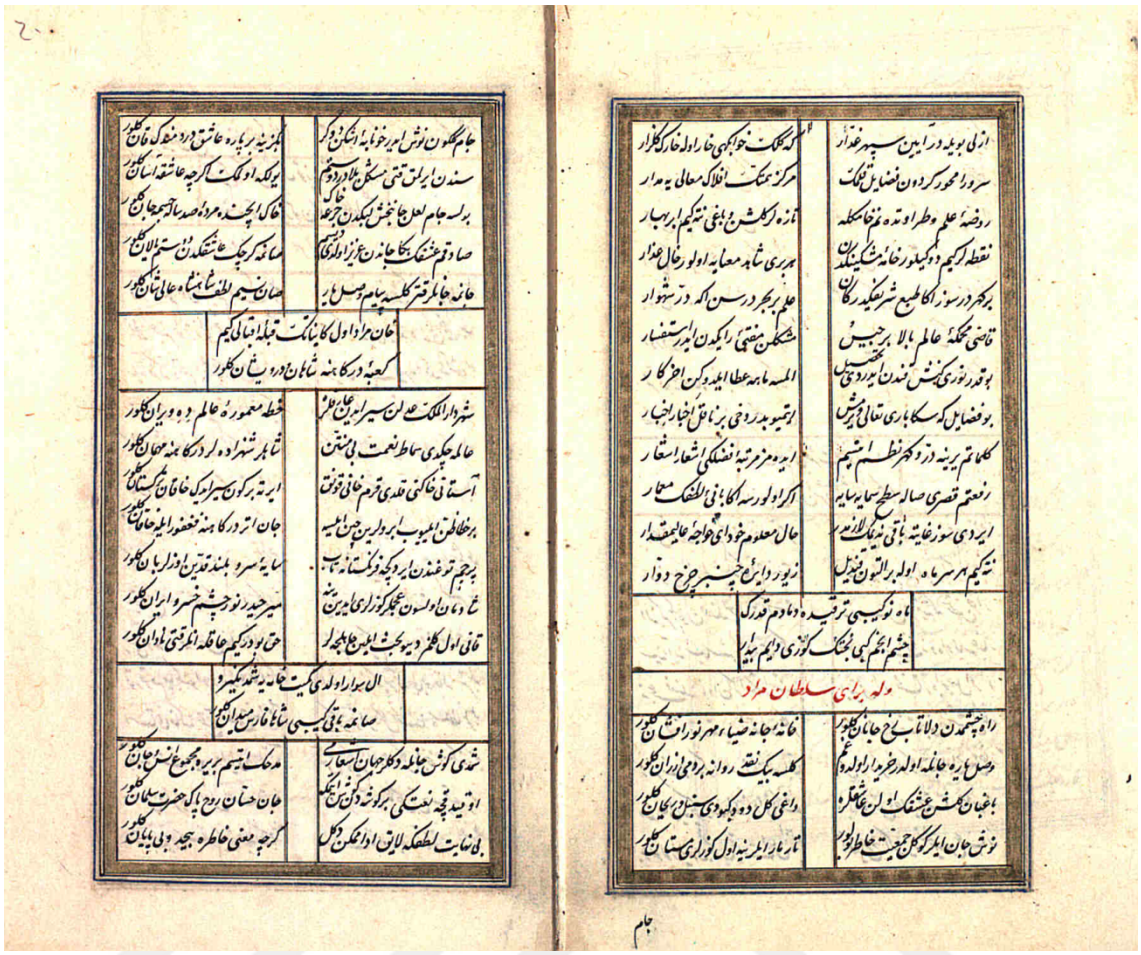

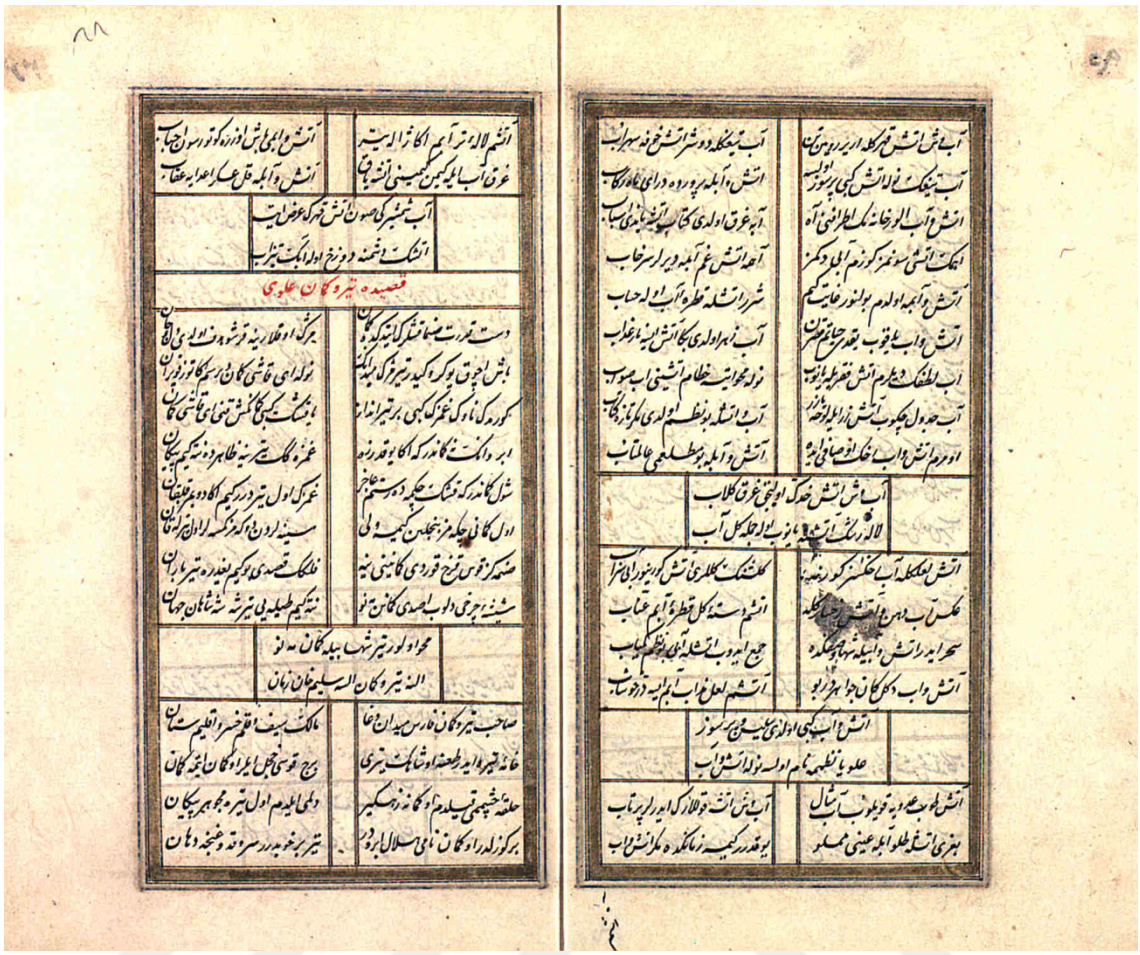

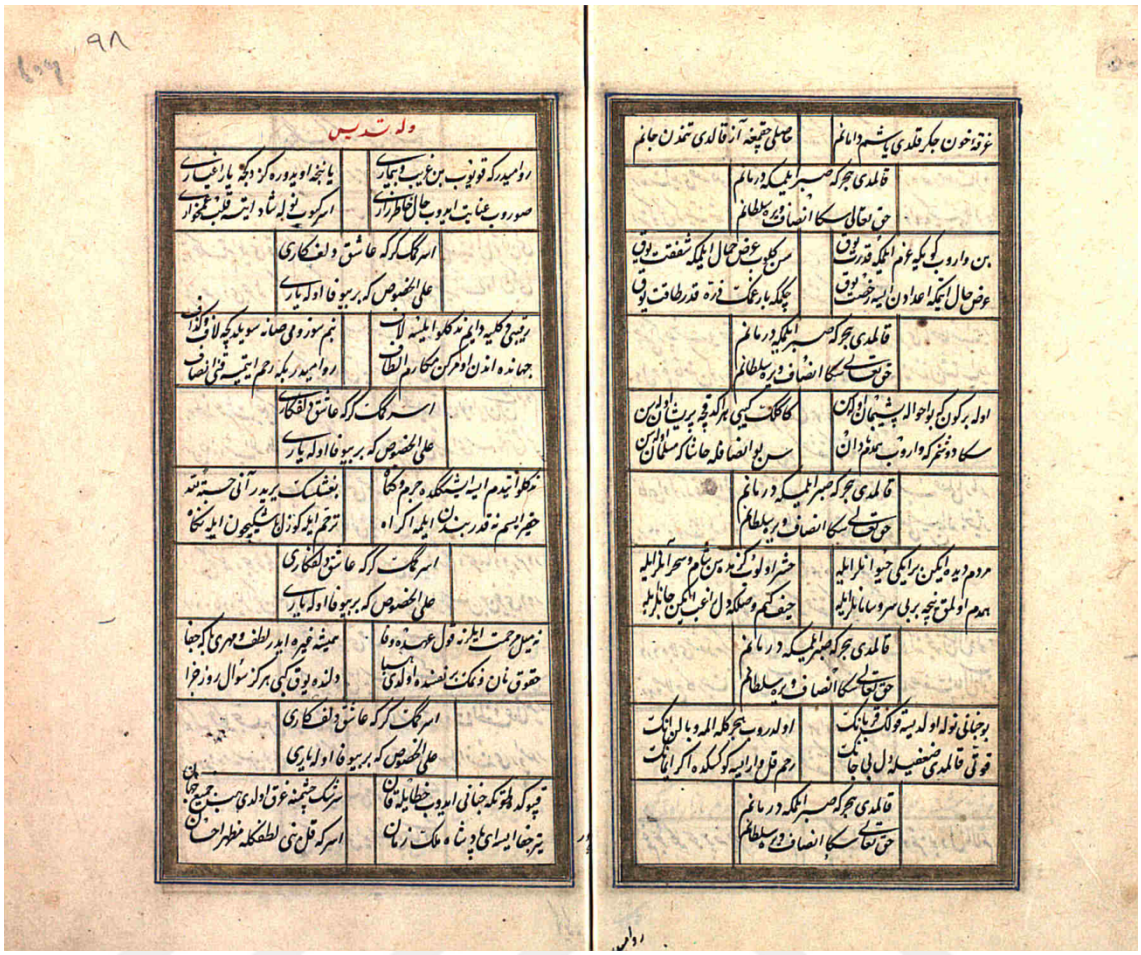

غوغا و خون جگر قلدری یا شم دا مانم | جاهلی چقیغه آز قالدی تمدن جانم
قالدی جگر که صبر ایلیکه درمانم | حق تعالی سکا انصاف ویره سلطانم

بن وارو ب کیکه غم ایلیکه قدر یوق | سن کلوب عرض حال ایلیکه شفقت یوق
عرض حال ایلیکه اعدادن ایسه خصلت یوق | چکلکه بار محنت فره قدر طاقت یوق
قالدی جگر که صبر ایلیکه درمانم | حق تعالی سکا انصاف ویره سلطانم

اولو برکون کیلوب اوغلیم ایله اوینه | سکا کلکت کیسی هرکدن پریشان اولدی بن
سکا دونمز کوارو ب عدم دان | سن بو انصافله جانم کسلمان اولدی بن
قالدی جگر که صبر ایلیکه درمانم | حق تعالی سکا انصاف ویره سلطانم

مردم دیه یکن برایکی حیوانلر ایله | حشر اولونکده بن شوم سحر آلمز ایله
بهدم اولمق نیچه بربی سروسامانلر ایله | چیقمکم وسکدول نعب ایکن جانلر ایله
قالدی جگر که صبر ایلیکه درمانم | حق تعالی سکا انصاف ویره سلطانم

بوجهانی تولد اولدیسه تولک قرنانک | اولدروب بیکلرله المدوبالن قانک
قوتی قالدی ضعیفه دل نی جانک | رحم قیل وارایسه کوکسده اگر انسانک
قالدی جگر که صبر ایلیکه درمانم | حق تعالی سکا انصاف ویره سلطانم

اولمز

ولد تدبیس

روامیدرکه قویوب بن غریب بیچاره | یانیچه اویدوره کز دیکه یارانسیزه
صورو ب غایت ایدوب حال خاطرزاره | اسرکوبیله ارشاد ایتسه قلب محزونه

اسر گلک کرکه عاشق ولف کاری | علی الخصوص که بربیوفا اولیاری

ریشی دکلیه دایم مدکلو ایلیسه لاف | نیم سوزومی صانه سویلیکه لافدن
جهانده اندن اومرمن نکارم لطاف | روامیدربکه رحم ایتسه قلی انصاف

اسر گلک کرکه عاشق ولف کاری | علی الخصوص که بربیوفا اولیاری

نرکلر ایدم ایریشکده جرم وخطا | بنشک یرید رآنی حسبة لله
خیر ایسم نه قدر بندن ایله اکراه | ترحم ایله کوزلی شیکیجون ایدیکناه

اسر گلک کرکه عاشق ولف کاری | علی الخصوص که بربیوفا اولیاری

نیسان رحمت ایله زه قول عهد وه وفا | عیشه غیره ایدر لطف وهری یکه جفا
حقوق نان ونمکنه قصده اولدی سبا | ولنده یوق کبی هرکز سوال روز جزا

اسر گلک کرکه عاشق ولف کاری | علی الخصوص که بربیوفا اولیاری

قیوکه ایلوکه جانی ایدوب خطابله قان | شرمک چشمه غوغا ولدی سب جمیع جهان
پیر جفا ایله ای پدشاه ملک زمان | اسرکه قلمی لطفکله مظهر احسان

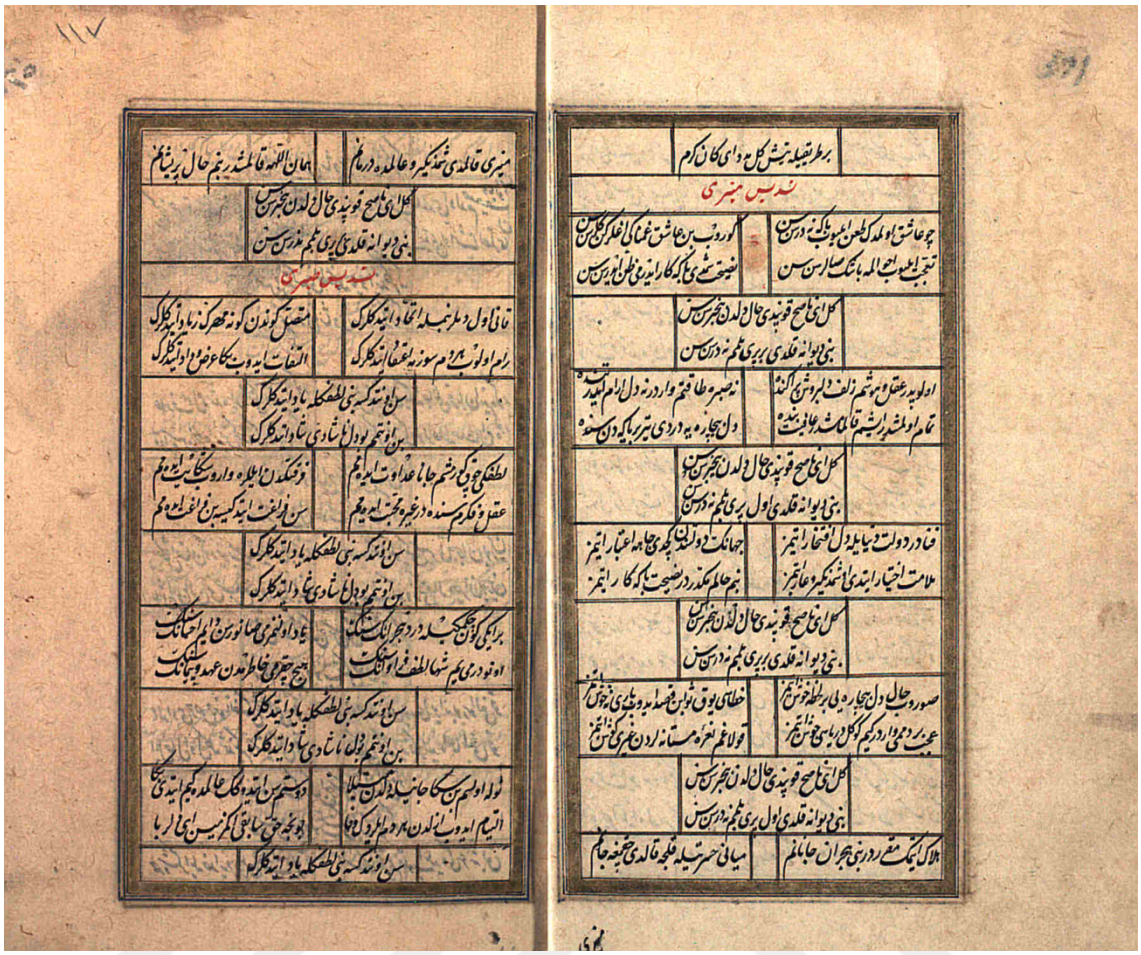

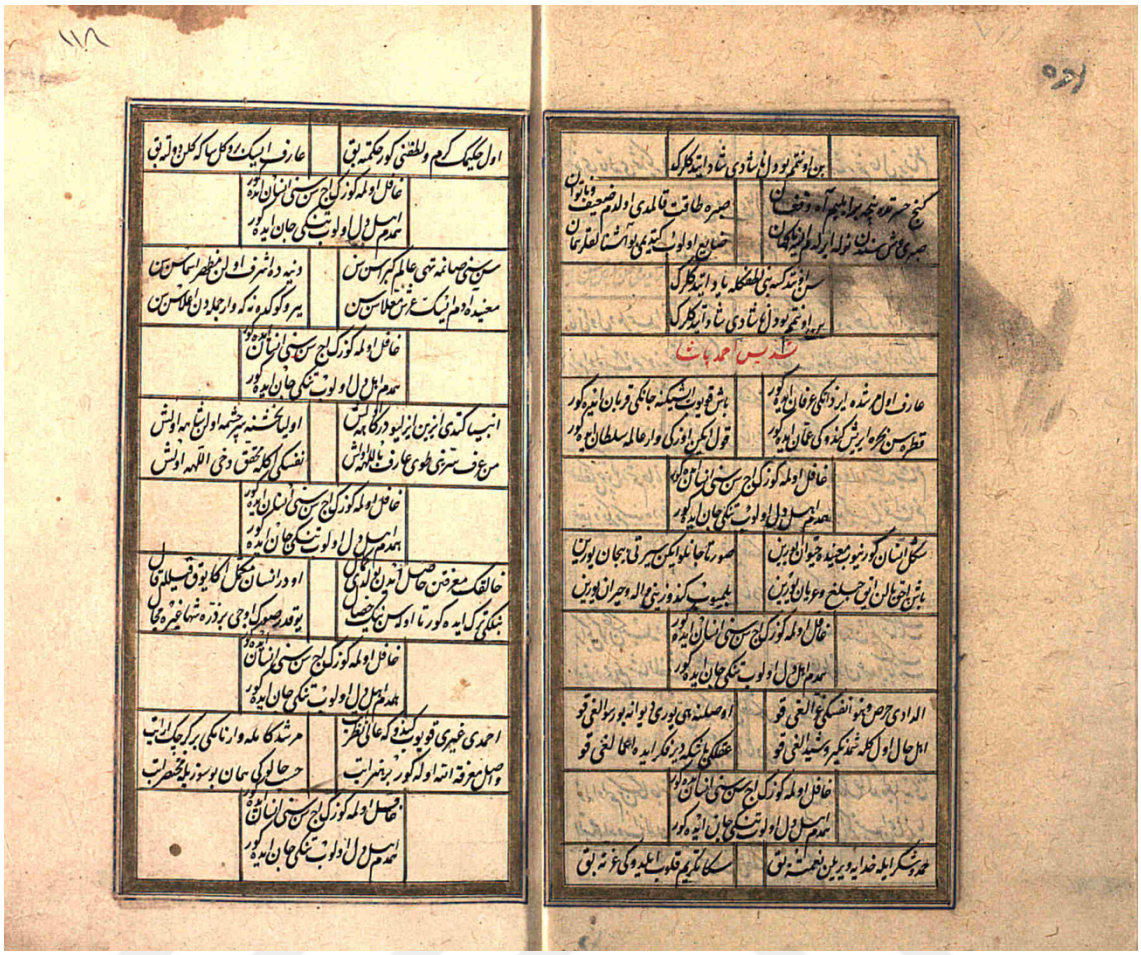

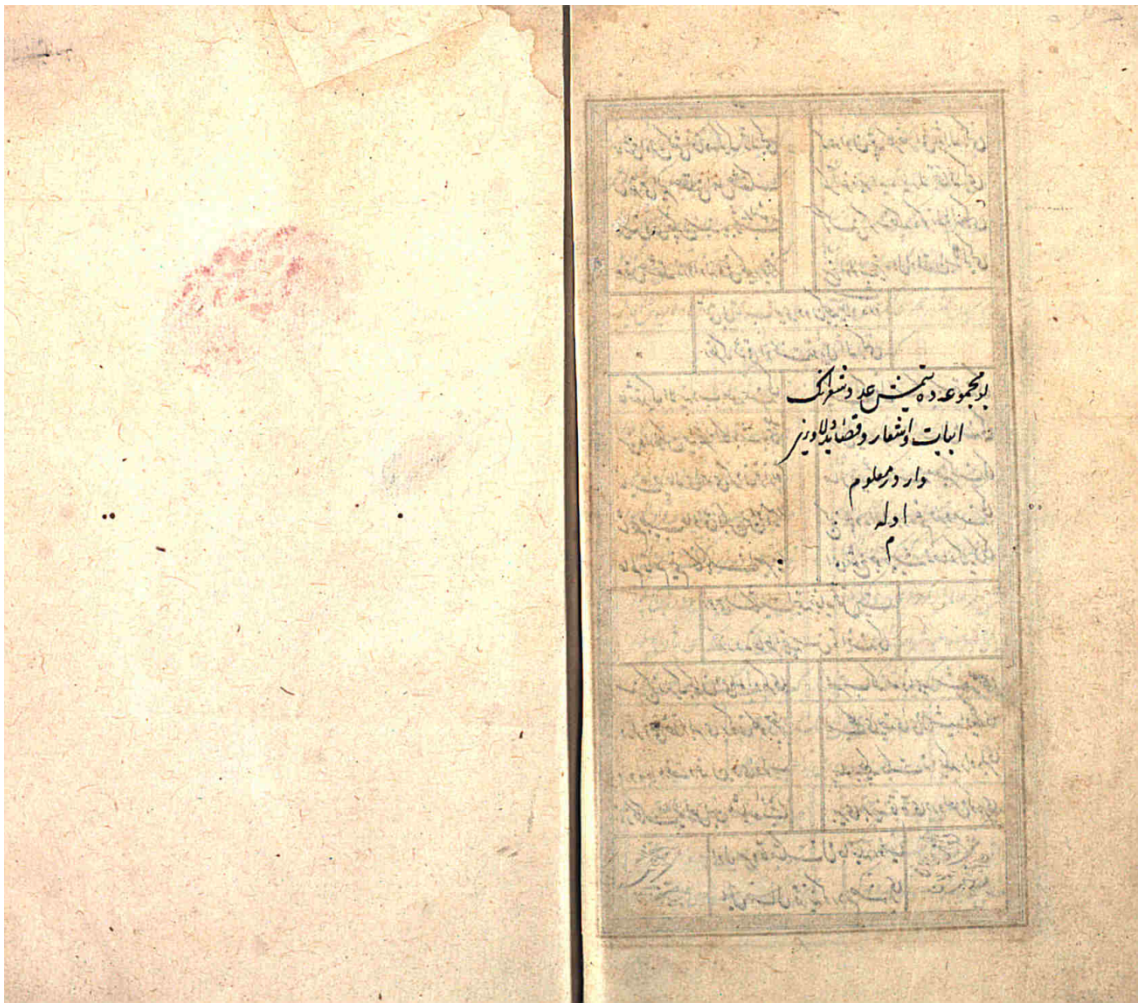
بر مجموعه ده پنجاه عدد شعر از
ابیات و اشعار و قصاید دلاوری
دار در معلوم
ادله
۴

